

Серія «ВИДАВНИЧА КУЛЬТУРА»

Марина Женченко

**ВИДАВНИЧА
КУЛЬТУРА
УКРАЇНСЬКОЇ
ПРАВНИЧОЇ
ЛІТЕРАТУРИ**

Монографія

Київ «Жнець» 2012

УДК 655:34(477)
Ж55

Серія заснована у 2012 році

Рецензенти:

доктор політичних наук, професор **Ю. С. Ганжуров**
доктор філологічних наук, професор **О. К. Мелешенко**
кандидат філологічних наук, професор **Н. І. Черниш**

*Рекомендовано Вченою радою Інституту журналістики
Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка (протокол № 5 від 28.12.2011 р.)*

Женченко, Марина

Ж 55 Видавнича культура української правничої літератури : монографія / Марина Женченко. — К. : Жнець, 2012. — 272 с.

ISBN 978-966-2057-11-9

Видавнича культура української правничої літератури передбачає і вибір видавничого репертуару, і культуру редакційно-видавничої діяльності. Зважаючи на це, у монографії з'ясовано особливості формування сучасної мережі видавничих організацій, редакцій періодичних видань юридичної тематики, охарактеризовано репертуар виданої за 15 років незалежності України правничої літератури у розрізі типологічних та тематичних груп, визначено методи формування авторського середовища правничої літератури, теоретичні засади редакційного опрацювання текстів чинних нормативно-правових актів, особливості рекламування та розповсюдження літератури правової тематики.

УДК 655:34(477)

ISBN 978-966-2057-11-9

© Женченко М. І., 2012
© Видавництво «Жнець»,
оригінал-макет, 2012

ЗМІСТ

Вступ 5

Розділ 1. ІСТОРИОГРАФІЧНА ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми 10

1.2. Джерельна база дослідження 13

Розділ 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ МЕРЕЖІ У ГАЛУЗІ ПРАВА

2.1. Основні осередки видання правничої літератури
в Україні (кінець ХІХ ст. — 1990 р.):

ретроспективний огляд 19

2.1.1. Західна Україна (кінець ХІХ ст. — 1945 р.) 19

2.1.2. Центральні та Східні регіони України
(кінець ХІХ ст. — 1945 р.) 29

2.1.3. Радянська Україна (1945–1990) 37

2.2. Видання правничої літератури в українській
діаспорі (1919–1990) 43

2.3. Формування видавничої мережі правничої
літератури в незалежній Україні 51

Висновки до розділу 2 71

Розділ 3. ТИПОЛОГО-ТЕМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАВНИЧОГО РЕПЕРТУАРУ ПРАВНИЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

3.1. Визначення основних понять типології
та критеріїв типологічного поділу 74

3.2. Типологічна характеристика правничих видань .. 83

3.2.1. Книжкові видання 83

3.2.2. Газетні та журнальні видання 97

3.2.3. Електронні видання 105

3.3. Тематична характеристика правничої літератури	109
Висновки до розділу 3	112
Розділ 4. КУЛЬТУРА РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
4.1. Особливості формування авторського середовища	115
4.2. Специфіка редакторської підготовки видань правничої тематики	121
4.3. Форми рекламування та методи розповсюдження правничої літератури	142
Висновки до розділу 4	151
ВИСНОВКИ	153
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	163
ДОДАТКИ	
Додаток А. Видання правничих книг і брошур за назвами і накладами у розрізі суб'єктів видавничої справи	182
Додаток Б. Випуск правничих книжкових видань за назвами і накладами у розрізі видів за функціональним призначенням, інформаційними ознаками, обсягом, структурою, оригінальністю змісту, ознакою повторності випуску, мовною ознакою та тематичних груп	232
Додаток В. Періодичні та продовжувані правничі видання України.	248

ВСТУП

Перші роки незалежності Української держави внесли значні корективи у структуру національного видавничого ринку. По-перше, перехід з централізовано-планової до ринкової економіки призвів до того, що книга стала сприйматися не як духовна цінність, а як товар, який може приносити прибуток. По-друге, зміцнення незалежної України як демократичної, правової держави, визначення нових напрямів побудови законодавства відповідно до міжнародних стандартів, створення нового правового поля, якого за радянських часів в УРСР практично не існувало, сприяли значному підвищенню попиту на літературу правової тематики. Разом з економічною, художньою літературою та навчальними виданнями для шкіл вона очолила список найпопулярніших видань. Зважаючи на це, почали створюватися спеціалізовані юридичні видавництва та видавничі організації переважно приватної форми власності. Так, якщо до 1991 р. правничу літературу випускали здебільшого «Наукова думка», «Політвидав України» та «Вища школа», то у 2006 р. на ринку правничої літератури працювало вже понад 700 суб'єктів видавничої справи різних форм власності, серед яких близько 30-ти спеціалізувалося на випуску саме правничих видань.

Таким чином, за роки незалежності в Україні сформувався та активно розвивається ринок правничої літератури, що й зумовлює актуальність дослідження видавничої культури правничої літератури, яка, з одного боку, є своєрідним віддзеркаленням рівня правового розвитку держави, а з ін-

шого — важливим показником функціонування сучасного видавничого ринку України.

Термін «видавнича культура» вперше ввів до наукового обігу директор Наукового центру досліджень історії книжкової культури Російської академії наук, доктор філологічних наук, професор В. І. Васильєв у контексті запровадження нового напрямку досліджень — «Книжкова культура». У своїй роботі «История книжной культуры: теоретико-методологические аспекты»^{*}, він зазначав, що культура книги як базова складова книжкової культури формується на видавничому етапі роботи над авторським оригіналом і, відповідно, видавничий репертуар (його рівень, пошук, обнародування, введення в обіг малодоступних видань) є істотною, якщо навіть не визначальною, складовою одного з найважливіших критеріїв книжкової культури — видавничої культури.

Під видавничою культурою правничої літератури ми розуміємо як культуру формування видавничого репертуару (створення видавничої мережі та визначення репертуарних стратегій окремих видавництв, типолого-тематичну характеристику обсягових та структурно-репертуарних показників випуску літератури, пошук нових авторів тощо), так і культуру редакційно-видавничої підготовки видань, культуру поширення правової інформації в цифровому суспільстві.

Необхідність розробки обраної теми в історичному, типолого-тематичному та редакційно-видавничому зрізах пов'язана зі специфікою правничої літератури, видання якої залежить від суспільно-політичної ситуації в країні, розвитку законотворчого процесу держави. Зважаючи на це, можна говорити про особливості формування видавничого репертуару правничої літератури порівняно із загальними тенденціями українського книговидання, наявність видів

^{*} Васильєв В. И. История книжной культуры : теоретико-методологические аспекты / В. И. Васильев. — М. : Наука, 2004. — 112 с.

правничих видань, не властивих іншим тематичним групам літератури, залежність видавничого репертуару від розвитку певної галузі права, використання спеціальних підходів при редакційно-видавничому опрацюванні тощо.

Актуальність теми підтверджується також відсутністю спеціального дослідження, яке б містило ґрунтовний аналіз проблем видавничої культури правничої літератури.

Метою монографії є комплексне вивчення на широкому документальному матеріалі історичного, типологічного, тематичного та редакційно-видавничого аспектів формування видавничої культури правничої літератури в Україні. Для реалізації поставленої мети окреслено таке коло завдань:

- визначити основні осередки видання правничої літератури на теренах України та у діаспорі до проголошення незалежності України та охарактеризувати їх діяльність;
- дослідити особливості формування сучасної видавничої мережі у галузі права як складової українського видавничого ринку;
- проаналізувати видавничий репертуар правничої літератури з типологічної та тематичної точок зору;
- вивчити шляхи формування авторського середовища літератури даного напрямку;
- окреслити основні підходи до формування культури редакторської підготовки правничої літератури;
- визначити форми реклами та методи розповсюдження правничої літератури;
- сформулювати рекомендації видавцям щодо шляхів підвищення видавничої культури правничої літератури.

Об'єктом дослідження стали осередки видання правничої літератури, а також масив книжкових правничих видань (7 071 друк. од.) та періодичні й продовжувані правничі видання (167 назв), які виходили друком станом на січень 2010 р. Слід також зазначити, що поняття «література» у роботі вживається у вузькому значенні — лише як сукуп-

ність видань. Таким чином, рукописні твори та окремі публікації на сторінках газет чи журналів, тобто не самостійні видання, не є об'єктом нашого дослідження.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 15 років незалежності України, тобто період, за який сформувалася типолого-тематична структура видавничого репертуару власне української, створеної на основі нового українського законодавства, правничої літератури. Для показу передумов формування новітньої видавничої мережі в галузі права подано історичний екскурс, який розпочинається від XIX ст., коли завдяки збільшенню накладів та здешевленню, спричиненому технічним переоснащенням книгодруку, з'являються перші осередки видання правничої літератури, і закінчується 1990 р. Така схема дає змогу розглядати видавничу культуру правничої літератури як інформаційної системи, що відбиває не лише стан організації суспільних відносин, а й стан соціальних і читацьких потреб, їхнє врахування (неврачування) певними державними, громадсько-політичними, фаховими структурами.

Теоретико-методологічною базою роботи стали наукові дослідження тенденцій сучасного книговидавничого ринку (О. Афонін, Г. Блощицька, Н. Зелінська, І. Копистинська, Ю. Подолюк, М. Тимошик), проблем української статистики друку (М. Низовий), а також роботи, присвячені методиці типологічного аналізу книжкових, періодичних та електронних видань (О. Акопов, О. Гречихін, С. Гур'єва, Я. Засурський, І. Моргенштерн, Д. Теплов, М. Тимошик, Б. Тяпкін, А. Черняк, Г. Швецова-Водка, Г. Шерстюк), особливостям редагування юридичних документів (А. Красницька, Л. Чулінда, О. Юрчук), видавничому маркетингу та книготоргівлі (Е. Бейверсток, Я. Влодарчик, Б. Єсенькін, О. Зімарін, І. Копистинська, Ю. Майсурадзе, М. Тимошик).

У ході дослідження ми дотримувалися принципів науковості, об'єктивності та системності. Для досягнення завдань, зумовлених метою роботи, було використано методи емпіричного та теоретичного дослідження. Застосування

проблемно-хронологічного та історичного методів дозволило показати у хронологічній послідовності історичні аспекти видання правничої літератури. За допомогою статистичного, аналітико-синтетичного, порівняльного та системно-структурного методів досліджено особливості формування сучасної видавничої мережі, типологічний та тематичний репертуар правничих видань. Використання структурно-типологічного методу, який включає методи класифікації і трансформації, дозволило на основі великої кількості емпіричного матеріалу вибудувати структуровану типологічну модель сучасної правничої літератури.

Культура редакторської підготовки правничої літератури досліджувалася на основі методу моніторингу діяльності понад десяти спеціалізованих юридичних видавництв.

Важливе значення для подальшого дослідження історії та теорії видавничої справи має введення до наукового обігу статистичних даних (отриманих автором на основі самостійно здійснених підрахунків) щодо кількості назв та накладів виданих за 15 років незалежності правничих книжкових видань у розрізі видавництв та видавничих організацій, видів за функціональним призначенням, інформаційними ознаками, обсягом, структурою, оригінальністю змісту, ознакою повторності випуску, мовною ознакою та тематичних груп (дод. А, Б) та довідник періодичних та продовжуваних видань правничої тематики (додаток В).

Розділ 1. ІСТОРИОГРАФІЧНА ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми

Стан наукової розробки проблеми окреслюється головним висновком — літератури, безпосередньо присвяченої темі нашого дослідження немає. Можна знайти лише розрізнені відомості щодо окремих аспектів видання правничої літератури у роботах близької тематики. Наприклад, інформацію про основні осередки правничого книговидання на Західній, Східній Україні та у діаспорі у період від XIX ст. і до 1990 р. можна знайти у працях, присвячених опису діяльності певних видавничих осередків.

Так, дані про правничу літературу товариства «Просвіта» та Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові (НТШ) вміщено у працях «Огнище української науки — Наукове товариство імені Т. Шевченка» та «Просвіта: її заснування і праця. Короткий історичний нарис» В. Дорошенка [61–62], «Нарис історії Наукового товариства ім. Шевченка» В. Кубійовича [118], «Сто років для науки й нації: Коротка історія Наукового товариства ім. Шевченка» В. Лева [119], «Популярна історія товариства «Просвіта» у Львові» С. Перського [153]; розвідках О. Романова та Я. Грицака [168], С. Сірополка [180]. Видавнича діяльність Союзу Українських Адвокатів (СУА) та Товариства Українсько-Руських Правників (ТУП) у Львові коротко висвітлюється у статтях Л. Ганкевича, К. Левицького, О. Надраги, К. Паньківського [51–52, 120, 138, 149–150].

Вичерпний бібліографічний опис, а також умови створення, видання та зміст правничих часописів Західної України XIX — початку XX ст. подано в історико-бібліографічних дослідженнях М. Романюка та М. Галушка [172–174], присвячених вивченню українських часописів Коломиї, Львова та Північної Буковини. Цінну інформацію

щодо правничих часописів Львова містить також стаття редактора журналу «Часопись правнича та економічна» С. Дністрянського [60].

На особливу увагу в рамках вивчення видання правничої літератури на західноукраїнських землях заслуговує книга І. Андрухів та П. Арсенича «Українські правники у національному відродженні Галичини: 1848–1939 рр.» [4], на сторінках якої відображено історію національно-культурного відродження в Галичині в період так званої «адвокатської доби», коли головну роль в культурно-освітньому, суспільно-політичному та економічному житті краю відігравали українські правники. Висновки автора про роль правників у суспільному житті Галичини дозволяють пояснити досить активне правниче книговидання у зазначені роки, центром якого була саме Східна Галичина.

Всебічний аналіз видавничої та бібліографічної діяльності правничих комісій соціально-економічного відділу УАН–ВУАН у 1918–1928 рр. на основі архівних джерел проведено Т. Вересовською [25–27]. З точки зору фактичного матеріалу привертають увагу й статті В. Врублевського, в яких автор наводить уточнений перелік видань соціально-економічного відділу ВУАН за 1925–1928 роки [48–49].

Видавнича діяльність правничих факультетів Київського, Львівського, Одеського, Донецького державних університетів, Української правничої академії у Харкові, правничих установ в системі Академії наук радянської України розглядається у колективних працях «Академічна правнича думка» [1], «Історія Академії наук України. 1918–1923: документи і матеріали» [100], «Історія Національної академії наук в суспільно-політичному контексті 1918–1998 [101], «Юридична наука і освіта на Україні» [233] та монографіях Б. М. Бабія [8–9].

Правничі періодичні видання 1917–1920 рр. згадуються у роботі О. Богуславського [13] та на сторінках Юридичної енциклопедії [232].

Певні матеріали щодо правничого книговидання діаспори можна знайти у дослідженнях, присвячених культу-

рологічній та освітній діяльності української еміграції, зокрема ґрунтовних працях С. Наріжного «Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1» та «Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919–1939 рр. (Матеріали, зібрані С. Наріжним до другої частини)» [139–140]; кандидатських дисертаціях Т. Бублик [14] та О. Заремби [93]; книгах «Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище» В. Трощинського [196], «Освітня діяльність української еміграції у Чехословаччині між двома світовими війнами (1921–1945) М. Євтух та В. Кемінь [84]; статтях В. Комаринського [113], І. Ліханової [123], Б. Мартос [130], І. Новосівського [143], А. Яковліва [236].

На особливу увагу заслуговує двотомна праця «Українська еміграція в Німеччині і Австрії по Другій світовій війні» В. Маруняка [128–129], на сторінках якої подано перелік україномовних видань в Німеччині, 1952–1975, серед яких є і правничі видання.

На основі недоступних раніше для дослідників архівних та інших джерел маловідомі сторінки історії виникнення Українського Вільного Університету (УВУ), науково-педагогічна і культурно-освітня діяльність у найбільш складний і водночас плідний етап діяльності УВУ — з часу його заснування в 1921 р. у Відні і протягом майже 25-річної діяльності в Празі — розглянуті у роботах С. Віднянського [41–44]. Видавнича діяльність окремих наукових установ української діаспори в Чехо-Словаччині, зокрема УВУ та Видавничого товариства при Українській Господарській Академії (УГА) висвітлюється також у статтях Н. Полонської-Василенко, В. Потульницького та Т. Сидорчука [160, 161], колективній праці «Українська Господарська Академія в ЧСР, Подєбради, 1922–1935. Український технічний господарський інститут, Подєбради–Мюнхен, 1932–1972» [200].

Окремі матеріали про видання ТУП та НТШ у в Нью-Йорку, а також об'єднання українців-правників у Канаді

можна знайти у статтях Б. Дзеровича та С. Шевчука, надрукованих на сторінках «Правничого вісника товариства українських правників в ЗДА» [57–59, 229]. Перелік видань у рамках НТШ в ЗДА вміщено у праці В. Лева [119].

Єдиною роботою, в якій досить різнопланово розглядається видання правничої літератури в незалежній Україні є дисертація на здобуття ступеня кандидата історичних наук О. Васюк, присвячена аналізу інформаційно-бібліографічного забезпечення юристів [23]. Проте у зазначеній роботі об'єктом аналізу виступають не правничі видання, а документний потік із правознавства та правничих наук, до того ж лише за 1991–1999 рр. Таким чином, матеріали автора можуть бути лише частково використані при проведенні нашого дослідження. Певний інтерес представляє також стаття І. Ворони [47], автор якої, спираючись на статистичні дані Книжкової палати України, аналізує видання правничої літератури у 1997–1999 рр.

Окремі аспекти редакційної культури правничої літератури розглядаються у статтях та дисертаційному дослідженні Є. Мохнач-Галицької [134–137], а також у посібнику А. Красницької [117]. Історичним аспектам видання довідкової правничої літератури присвячена стаття О. Варгатої [17].

Отже, як показує аналіз наукових праць, діяльність окремих осередків, певні аспекти випуску правничої літератури вивчались українськими вченими, проте узагальнюючого дослідження, яке б розглядало історію, сучасний стан та перспективи розвитку видавничої культури літератури правничої тематики в Україні в історіографії немає, що дає змогу зробити висновок про актуальність і перспективність теоретичного опрацювання зазначеної проблеми.

1.2. Джерельна база дослідження

Джерельною базою дослідження стали комплекс архівних даних, опублікованих документів, статистичних даних, що були використані при здійсненні дослідження.

Так, цінний матеріал щодо видавничої діяльності правничих організацій на Західній Україні кінця XIX — першої половини XX ст. міститься у Центральному державному історичному архіві України м. Львова (ЦДІАЛ), де зберігаються матеріали про діяльність Головної управи, філій і читалень товариства «Просвіта» (ф. 348), протоколи засідань правничої секції Наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ) (ф. 309).

Інформацію про еміграційні осередки правничого книговидання можна знайти у фонді 3859 (Український вільний університет в Празі (1921–1944 рр.), фонді 3795 (Українська господарська академія в Подебрадах (1923–1938 рр.) Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України)

Важливим доповненням до архівних джерел стали бібліографічні видання та статистичні збірники.

Наприклад, аналіз видання правничої літератури на Західній Україні кінця XIX — першої половини XX ст. проводився на основі даних, вміщених у бібліографічному покажчику «Видання “Просвіт” Галичини: книги та аркушева продукція (1868–1938)» [30], бібліографічних дослідженнях М. Петрова [155, 157], виданні «Українське правознавство в Україні, країнах Європи та Америки: Матеріали до бібліографії XIX–XX століть» [204], анотованому покажчику «Періодичні та серійні видання НТШ (1885–1939)» [152].

У ході вивчення правничої літератури в системі Академії наук використовувалися бібліографічний покажчик «Видання Академії наук УРСР (1919–1967): Суспільні науки» [30] та «Систематичний покажчик праць, опублікованих науковими співробітниками Інституту держави і права АН УРСР» [178–179].

Етапи утворення та реорганізації юридичного видавництва Народного комісаріату юстиції (НКЮ) УРСР, котре працювало за часів радянської влади, досліджувалося на основі документів і матеріалів збірника «Книга и книжное дело в Украинской ССР» [108–109]. Фактично єдиним джерелом інформації про видавничу діяльність зазначеного юридич-

ного видавництва став «Каталог видань юридичного видавництва НКЮ УРСР. 1924–1928» [102].

Правничі видання видавництва Львівського університету згадуються у бібліографічному покажчику «Друковані праці професорів, викладачів і співробітників Львівського університету за 1966–1970 рр.» [77].

Дослідження тенденцій випуску правничої літератури у діаспорі здійснювалося з використанням документальних даних, вміщених у повідомленнях про діяльність УВУ [206–208]; «Бібліографічному покажчику наукових праць української еміграції. 1920–1931», складеному П. Зленком [15]; бібліографічних дослідженнях «Джерела альтернативного українознавства (Європа, 1949–1945)» Б. Грабовського [54], «Наукові праці українських правників в галузі права в Чехо-Словацькій Республіці в 1921–1940 рр.» М. Петрова [156], «Труды русской, украинской и белорусской эмиграции, изданные в Чехословакии в 1918–1945 гг.» [197], «Українське зарубіжжя: бібліографічний покажчик (1900 – травень 2002 рр.)» [203], «Українське правознавство в Україні, країнах Європи та Америки: Матеріали до бібліографії XIX–XX століть» [204], «Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939 рр.) М. Мартинюка [126].

Основним матеріалом для вивчення особливостей формування сучасної видавничої мережі у галузі права, типологічної та тематичної структури видавничого репертуару правничих видань стали статистичні підрахунки, самостійно здійснені автором цього дослідження. Оскільки «універсальною статистичною одиницею виміру об'єму книговидавничої активності є видавнича назва — термін, що використовується для позначення надрукованого видання (в одному чи кількох томах)» [109, с. 229], то статистичні підрахунки проводилися за кількістю назв (у друкованих одиницях). Визначалися також накладі видань (у тисячах примірників).

Слід наголосити, що здійснення самостійних статистичних підрахунків було викликано об'єктивною необхідністю,

оскільки при зверненні автора дослідження до Книжкової палати України з проханням надати статистичну інформацію про випуск правничих видань у 1991–2006 рр. у розрізі суб'єктів видавничої справи, видів за різними ознаками типологічної схеми та тематичних груп було з'ясовано, що, поперше, до 1997 р. Книжкова палата України не вела комп'ютеризований облік видань, через що за період 1991–1992 рр. ми не змогли отримати жодної інформації, а за період 1993–1996 рр. нам надали лише дані про загальну кількість виданих правничих видань, котрі містилися у рукописних звітах. По-друге, незважаючи на те, що від 1997 р. відділ статистичного обліку Книжкової палати України заносить бібліографічні відомості про кожне видання до комп'ютерної бази даних (у програмі Microsoft Access), можливість швидкого автоматизованого отримання статистичної інформації існує лише за тими ознаками, за якими працівники Книжкової палати класифікують видання для формування статистичного збірника «Друк України», зокрема серійністю: 0 — звичайне, 1 — серійне; видами за цільовим призначенням: 251 — нормативно-виробничі та інструктивні видання та підвидами за інформаційними ознаками: 100 — монографія, 710 — енциклопедія і т. д.; мовою видання: 001 — українська; 002 — російська тощо. Кількість же правничих видань у розрізі видавництва та видавничих організацій, тематичних груп, окремих видів за інформаційними ознаками (навчальні посібники, тексти, курси лекцій) потрібно визначати вручну. Зважаючи на це, співробітники відділу статистичного обліку Книжкової палати України запропонували автору дослідження зробити необхідні для підрахунку самостійно, дозволивши користуватися матеріалами бази даних, за що ми їм висловлюємо щирі вдячність.

Таким чином, статистичну інформацію про правничі видання, надруковані у 1991–1996 рр. отримано на основі опрацювання даних «Літопису книг» Книжкової палати України (розділ «Право. Правничі науки») [122], а про ви-

дання 1997–2006 рр. — шляхом опрацювання комп'ютерної бази книжкових видань відділу статистичного обліку Книжкової палати України. При цьому отримані результати загальної кількості правничих книжкових видань, видрукованих у 1991–2006 рр., відрізняються від даних, наведених у статистичних збірниках «Друк України» [63–74] (див. табл. А.4, А.5), що пояснюється різними підходами при підрахунках. Так, у Книжковій палаті кількість назв видань за певний рік визначають згідно з кількістю видань, примірники яких отримані в цей рік. Така ситуація пов'язана з тим, що основним джерелом статистичного обліку є контрольний примірник видання, котрий згідно із Законами України «Про видавничу справу» та «Про обов'язковий примірник документів» повинен надсилатися до Книжкової палати усіма поліграфічними підприємствами різних форм власності під контролем видавництва. Проте «своєчасність і повнота надходжень обов'язкових примірників сьогодні є чи найгострішою проблемою для Книжкової палати, зокрема для статистики друку» [141, с. 94], оскільки кількість контрольних примірників, що надходять до Книжкової палати, за роки незалежності зменшилася від 100 відсотків до 75 відсотків, а терміни їх подачі взагалі почали ігноруватися, часто сягаючи року [116, с. 59]. Зважаючи на це, наприклад, у 2005 р. до Книжкової палати продовжує надходити багато книжок, надрукованих у 2004 р., але всі вони обраховуються вже як видання 2005 р., адже інакше не можна було б вести поточну статистику друку. Ми ж, аналізуючи масив вже виданої літератури, зарахували до 2004 р. лише ті книги, які були видані в цьому році, навіть якщо обов'язковий примірник зареєстровано у Книжковій палаті в 2005 чи навіть 2006 р.

Статистичні дані доповнювалися матеріалами, наведеними у каталогах видань видавництва «Юрінком Інтер» та концерну «ВД “Ін Юре”» [33, 114], довіднику «Книжковий ринок України. 2004–2005» [110], на офіційних web-сайтах та в архівах спеціалізованих юридичних видавництв та видавничих організацій, громадських об'єднань.

Для дослідження випуску періодичних та продовжуваних правничих видань було використано збірник «Друковані засоби масової інформації» (Ч. 1. Газети; Ч. 2. Журнали) [76], матеріали передплатних каталогів періодичних видань України за 2000–2010 рр., власне правничі періодичні видання, випущені у 2010 р., а також офіційні сайти юридичних видавництв та громадських, наукових, навчальних юридичних організацій.

Формування авторського середовища правничої літератури, форми і методи книгорозповсюдження вивчалися на основі даних, отриманих під час особистого спілкування автора дослідження з керівниками юридичних видавництв та видавничих організацій, зокрема «А.С.К.», «Атіка», «Ін Юре», «Істина», «Юридична думка», «Юридична книга», «Юридична практика», «Юстініан», «Парламентське видавництво», «Юрінком Інтер».

Матеріалами для дослідження особливостей редакційного опрацювання правничих видань стали офіційні тексти нормативно-правових актів, які редакційно опрацьовувалися у Видавництві ВРУ «Парламентське видавництво».

Розділ 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ МЕРЕЖІ У ГАЛУЗІ ПРАВА

2.1. Основні осередки видання правничої літератури в Україні (кінець XIX ст. — 1990 р.): ретроспективний огляд

Становлення України як демократичної правової держави, формування засад громадянського суспільства безпосередньо пов'язано з розвитком законодавчої бази. З огляду на це, за роки незалежності в Україні значно підвищився попит на видання літератури правничої тематики, для задоволення якого було створено ряд спеціалізованих видавничих організацій. Проте будувати сучасну видавничу мережу в галузі права неможливо без знання історії, в якій, на жаль, можна назвати лише окремі періоди існування української державності, а отже й, української правничої літератури.

В основу ретроспективного огляду діяльності основних осередків випуску правничих видань з кінця XIX ст. до 1941 р. покладено територіально-хронологічний принцип, тобто спочатку вивчалися видавничі осередки на Заході країни, а потім у Центрально-Східних регіонах. Це пояснюється тим, що до Другої Світової війни Центральна та Східна Україна входили до складу Російської імперії, а згодом — Радянського Союзу, а Західна Україна перебувала під владою Австро-Угорщини, Польщі, Румунії та Чехо-Словаччини. Таким чином, на Сході і на Заході були різні умови для видання правничої літератури. Від 1945 р. до 1990 р. видавничі осередки розглядалися лише за хронологією без поділу на Схід і Захід, оскільки в цей період існувала єдина держава — Радянський Союз і єдина централізована система книговидання, яка діяла на всій території України.

2.1.1. Західна Україна (кінець XIX ст. — 1945 р.). В останні десятиріччя XIX ст. внаслідок переслідування укра-

їнства в Росії центр української науки і культури переміщується на Західну Україну.

Австрійські конституції 1848 р. та 1867 р. стали поштовхом до небаченого піднесення політичної активності в західноукраїнському суспільстві. Але якщо новий конституційний устрій надавав нові можливості для громадської діяльності, то стимулом у ній виступала дедалі гостріша конкуренція з поляками. Зважаючи на це, у Східній Галичині активізується видання правничої літератури як засіб боротьби з австрійськими та польськими шовіністичними силами через власну правову просвіту задля реалізації ідеї української державності, побудови української незалежної держави.

Основними центрами видання правничої літератури були товариство «Просвіта», НТШ, студентські та професійні правничі організації Львова — «Кружок правників», ТУП та СУА, що пояснюється активною участю в їх діяльності українських правників — А. Горбачевського, С. Дністрянського, А. Дольницького, К. Левицького, Є. Олесницького та інших, які наприкінці 80-х років XIX ст. започаткували «адвокатську добу» національно-культурного відродження Галичини [4, с. 8].

Товариство «Просвіта», засноване у Львові 1868 р. молодією генерацією галицьких патріотів, названих народовцями, з метою «піднести видаванню книжок свідомість, освіту й культуру українського народу» [83], зробило значний внесок у поширення правових знань серед широких мас. У невеликих за обсягом (переважно до 100 сторінок) виданнях галицької «Просвіти» молоді правники роз'яснювали у доступній для народу формі «суть діючих законів стосовно громадського життя, створення товариств та кредитно-господарських спілок і установ» [4, с. 10].

Протягом 1868–1938 рр. галицьке товариство «Просвіта» видало більше 20 брошур правничої тематики. Лише К. Левицький до кінця 90-х років за дорученням Головного Відділу «Просвіти» підготував понад 10 книжечок, зокрема: «Наша свобода або які мы маємо права» (1888), «Про каси позичкочи» (1889), «Наш закон громадський» (1889), «Про

польові пошкоди» (1893), «Про права руской мовы» (1896) тощо. Виходили друком й роботи інших авторів з земельного, податкового, господарського, звичаєвого права — «Про книги ґрунтови» (1893) А. Дольницького, «О новыхъ податкахъ особистыхъ въ Австріи» (1897) А. Заячковського, «Спілки для ошадности і позичок» (1900) М. Новаковського, «Громадський суд: Оповідане з українського життя» (1901) І. Потапенка, «Як вибороли собі люди право основувати товариства» (1920) М. Галущинського, «Почення до нового закону про товариства» (1933), «Що товариствам треба знати про податки від публічних забав, розваг і видовищ» (1936) С. Магальяса та ін.

Популярною серед народу була серія брошур «Рускій правотарь народный», декілька випусків якої вийшло накладом Товариства «Просвіта», наприклад «Вексель і лихва наша біда! Наука про те, якъ наші люде мають ратуватись вод лихварськихъ рукъ изъ векселевыхъ довговъ и якъ можна хоронити наші маєтки вод заглады» (1875) В. Барвінського та «Про выборы до сойму» (1899, 2-ге доп. вид.) А. Дольницького, О. Нарат, а інші — «О опекунахъ и кураторахъ. Написавъ Стефанъ Тихій» (1880) «Новый податокъ ґрунтовый. Написавъ Харко Таранъ» (1881, 2-ге доп. вид.), «Про выборы до сойму. Написавъ О. Х. Нарат...» (1883) — накладом редакції політичного щотижневика для народу «Батьківщина», створеного в 1879 р. народовцем, пізніше відомим діячем Ю. Романчиком.

Коли «Просвіта» обмежила свою діяльність до поширення освіти серед селянських мас, виникла потреба у заснуванні товариства, що дбатиме про розвиток літератури й культури всього українського народу. Тому українці «з-під обох займанщин» вирішили заснувати літературне товариство з метою «видавати літературні твори, передусім заборонені під Росією» [83, с. 5].

11 грудня 1873 р. Галицьке намісництво затвердило підписаний першими членами-засновниками статут Товариства імені Тараса Шевченка, за зібрані гроші було закуплено друкарню і на основі дозволу розпочато друкування книжок.

У 1889 р. у друкарні Товариства А. Горбачевський, К. Левицький та Є. Олесницький, за участю О. Огоновського, С. Федька і М. Шухевича почали самостійно випускати правовий журнал «Часопись правнича». У слові від видавців, написаному до першого номера, К. Левицький зазначав: «Се перша проба нашої сили наукової на поли правознавства, якъ такожъ на поли розвитку нашої термінології правничої... Водкликуемся головно до Братовъ правниковъ на Украине, которыхъ вести про тамошний устрой правный були бы для насъ поучаючи...» [173, с. 492].

У 1892 р. Товариство імені Тараса Шевченка перейменовано на *Наукове товариство імені Тараса Шевченка* та відповідно до наукової діяльності організовано три секції: історично-філософічну, філологічну та математично-природописно-лікарську. При історично-філософічній секції вчені-юристи утворили правничу комісію, яка досліджувала державно-правовий розвиток України в різні періоди її історії.

Правнича комісія НТШ видавала «Збірник правничої комісії при історично-філософічній секції НТШ» під редакцією В. Вергановського (побачили світ 2 випуски), де публікувалися наукові розвідки українських правників, а з 1894 р. перебрала на себе друк правничого часопису, назва якого відповідно змінилася на «Часопись правнича». Видавництво Наукового товариства імені Шевченка. Упорядник Кость Левицький». Від 1896 р. часопис публікує виключно наукові праці та видається під назвою: «Часопись правнича. Розвідки правничі секції Історично-філософічної НТШ. Редактор Кость Левицький». Таким чином, «Часопись правнича» стала першим українським правничим органом НТШ, що виходив спочатку як місячник (1889–1890), згодом — щоквартально (1891–1895), а з 1896 р. по 1900 р. — раз на рік.

На сторінках часопису друкувалися наукові розвідки, теоретичні та практичні статті відомих правників — «Дещо про новий закон громадський для 30 більших міст

галицьких і його становище в системі краєвого законодавства громадського» (1889, річн. 1) А. Горбачевського; «Про закон супружий в Угорщині» (1894, річн. 4), «Заручини в австрійським праві» (1899, річн. 9) С. Дністрянського; «В справі нашої правничої термінології» (1889, річн. 1), «Новий закон пресовий в Австрії» (1894, річн. 4), «До питання про відносини службові учителів шкіл середніх» (1895, річн. 5) К. Левицького тощо.

Практично-правові та судові аспекти висвітлювала рубрика «Практика судова», в якій оприлюднювалися рішення Трибуналу державного і державної влади в Галичині, найвищого Трибуналу судового, Трибуналу касаційного і Трибуналу адміністраційного у поданні Г. Кузьми, К. Левицького, Є. Олесницького, С. Федака. Постійною була також рубрика «Замітки літературні», що містила оцінки, рецензії та огляди за розділами «Історія і філософія права», «Право економічне», «Право приватне», «Право карне і процес карний» тощо. Під рубрикою «Бібліографія» подавалися відомості про нові правничі видання та короткі анотації до них.

У 1900 р. часопис змінює свою назву і редактора. Зайнятий політичними справами К. Левицький залишає посаду редактора журналу, а новим редактором стає завідувач кафедри цивільного права Львівського університету проф. С. Дністрянський. До кінця 1907 р. журнал виходить як орган історично-філософічної секції НТШ під назвою «Часопись правнича і економічна». Про мету і завдання часопису у «Передмові» до першого тому писалося: «Она обійматиме всі галузі суспільних наук, яка права, економіки і т. и. і буде старатися в научній роботі згуртувати всі наші правничі сили, або відповісти всім завданням, які мають сповнювати суспільні науки в умовім життю народу...». У передмові визначалася також періодичність часопису: «два рази до року в об'ємі 10–12 аркушів» [173, с. 690]. Проте лише в 1901 р. з'явилось два випуски журналу, у наступних роках виходив один том, а в 1902 р. та 1904 р. — здвоєні. Хоча мова журналу була

українською, у текстах наукових розвідок і статей часто зустрічалися польські, німецькі окремі речення та абзаци.

Після виходу 9-го тому у 1906 р. видання журналу призупинилося через матеріальні труднощі НТШ, яке не могло надалі його фінансувати. Тільки у 1912 р. вийшов 10-й, останній, том правничо-економічного часопису. Як згадував С. Дністрянський у своїх редакторських споминах, «“Часопись правнича і економічна” майже не мала передплатників і видавалася більше для збереження наукового престижу та для потреб самих авторів поміщувати свої наукові твори на рідній мові, ніж для потреби правничих кругів користати зі свого органу для наукової чи національної цілі» [173, с. 693]. Однак завдяки редактору часопис мав серйозне наукове спрямування і відіграв важливу роль у формуванні національної самосвідомості українського народу.

Крім видання збірника та часопису, правнича комісія НТШ у 1901 р. започаткувала «Правничу бібліотеку» «для видавання оригінальних і правничих та економічних університетських підручників» [119, с. 13], в якій, однак, вийшло друком лише чотири випуски з роботами П. Стебельського «Австрійський процес карний: Коментар» (1901) та С. Дністрянського «Австрійське право облігаційне» у трьох випусках (1901, 1902, 1909).

Завдяки НТШ побачили світ й монографія К. Левицького «Правда Руська пам'ятник законодавчий права руського з XI віку» (1895) та його ж «Німецько-руський словар висловів правничих і адміністративних» (1918), який мав особливе значення для розвитку української правничої термінології.

«Помагати русинам правникам в їх образовані фаховім... через уряджуване відчитів, через здаване справоздань науково-правничих, через скуповане книжок і скриптів правничих, через видаване скриптів» [4, с. 8] було визначено як основне завдання студентської правничої організації «Кружок Правників», яка у 1881–1908 рр. існувала як секція при товаристві «Академічне Братство»,

а з 1908 по 1931 — як окрема організація. Членами-засновниками «Кружка правників» були К. Левицький, С. Данилович, І. Могильницький, В. Олесницький, А. Чайковський. У рамках діяльності «Кружка правників» вийшли друком курси лекцій, підручники з кримінального, сімейного, цивільного права професорів Львівського університету П. Стебельського — «Австрійське карне право» (1897), «Австрійське карне право» (1903), «Австрійське поступоване карне» (1913), «Карне право. Спеціальна часть» (1914) та С. Дністрянського — «Право подружнє» (1900), «Право родинне» (1901), «Австрійське право приватне» (1906) тощо.

Професійні правничі організації ТУП та СУА видавали переважно фахову періодику.

До складу ТУП, організованого С. Дністрянським у 1909 р., входили судді, радники та студенти юрфаку Львівського університету — члени «Кружка правників». Головною метою ТУП було «розбудити у всіх членах-правниках почуття організаційної спільноти й обов'язку до співпраці у всіх ділянках громадського життя, зв'язаних з правничим станом» [4, с. 13]. Однак фактично вся робота зводилася до читання рефератів та написання наукових статей з різних галузей права, які публікувалися на сторінках друкованого органу ТУП щоквартальника «Правничий вісник», який виходив у 1910–1913 рр. за редакцією С. Дністрянського. Цікавою була рубрика журналу «З діяльності Товариства Українсько-Руських Правників», де наводилися дані про роботу Товариства за певний період, наприклад «Діяльність Товариства Українсько-Руських Правників у Львові в р. 1909» (1910, ч. 1).

Передумови до створення СУА були закладені ще у червні 1915 р. Саме тоді був організований «Український горожанський комітет», що взяв на себе функції оборони і допомоги українському населенню, яке постраждало від тимчасової російської окупації. Цей же комітет захищав українське населення Львова від польських військових властей, коли уряд ЗУНР змушений був у листопаді 1918 р.

залишити Львів. При комітеті існувала спеціальна «Колегія українських оборонців» на чолі з адвокатом М. Левицьким, яка і займалася долею арештованих та інтернованих українських громадян. Обмеження й ігнорування прав українців-галичан спонукали членів «Колегії оборонців» до розширення своєї організації і залучення до роботи в ній всіх адвокатів-українців Східної Галичини. У травні 1923 р. з ініціативи С. Федька, В. Охримовича, Я. Олесницького, Л. Ганкевича та інших відомих адвокатів було утворено Союз українських адвокатів (СУА) [4, с. 19–20].

Проте активно працювати СУА почав лише наприкінці 20-х років, коли його президентом став К. Левицький, який повернувся до Львова з еміграції.

У 1927 р. СУА випустив кілька номерів «Бюлетеня Союзу Українських Адвокатів», в яких подавалося повідомлення про утворення СУА, список членів та окремі рішення СУА. Популяризації СУА та зростанню його авторитету сприяло заснування власного часопису «Життя і право» (1928–1939), до редакційної колегії якого входили такі відомі юристи, як К. Левицький (голова), М. Глушкевич, Р. Домбчевський, Р. Старосольський. У «Слові від видавця» К. Левицький писав: «Піднімаємо видавання оновленого правничого часопису, бо загал нашого українського правничого світу відчуває потребу того органу, та й належиться, щоби ми українці на цих землях і в сучасних обставинах мали свій правничий орган як знамя культури і оборони прав нації» [87]. Від № 3 (квітень 1929 р.) журнал також стає друкованим органом ТУП, яке на той час нараховувало у своєму складі 141 правника.

У часописі публікувалися наукові статті з різних галузей права, у рубриці «Юдикатура» надавалися консультації правників, коментарі. Правовий статус судів та адвокатури обговорювався у рубриках «Організація діяльності судів і нотаріату» та «Організація діяльності адвокатури». Частина «Бібліографія» вміщувала огляди польських та українських правничих видань. Під рубрикою «Українська правнича термінологія» друкувалися матеріали нарад

Термінологічної комісії при НТШ під проводом В. Сімовича й К. Левицького, яка у 1938 р. почала готувати «Польсько-український правничий словник».

Багато уваги редактори журналу приділяли консолідації українських правників в Галичині із діячами УРСР, а також українськими правниками в США, Румунії, друкуючи у часописі їхні праці. У 1934 р. СУА видав «Ювілейний альманах «Союзу Українських Адвокатів у Львові», на сторінках якого крім наукових статей з різних галузей права друкувалися матеріали з історії українських правничих організацій, історії української правничої науки, правничої термінології, української юриспруденції в особах. У рамках видавничої діяльності ТУП та СУА також побачило світ кілька книжкових видань — брошура Є. Єрліха «Про живуче право» (ТУП, 1911) та монографія Я. Падоха «Грунтовий процес Гетьманщини» (СУА, 1938).

Крім наукових та професійних організацій, правничу літературу видавали також *органи державної влади, громадські організації Галичини або ж самі автори за рахунок власних чи спонсорських коштів.*

Так, органи державного управління Львова та інших міст Західної України друкували офіційні видання — протоколи «соймовыхъ обрядъ», засідань «Сойму Галицького», «Общій законъ краевыхъ и правительства Вестникъ для корунного краю Буковины» А. Бадана (Черновці, 1851), щорічник «Роспоряженя краевихъ урядовъ для Королівства Галиції і Великого княжества Краковського» (1860–1865). Громадська самоуправа у Львові видавала роботи з державного та виборчого права. Наприклад, у серії «Бібліотека Громадської самоуправи» видано наукове дослідження «Галицький закон громадський з 1866 р. зі всіма пізнішими змінами» (1927) С. Барана, «Пояснення ординації виборчої для громад у Східній Галичині» (закон від 12 серпня 1866 р. з додатками і змінами) (1927), тощо, які тиражувалися в друкарні Інституту Ставропігійського або ж Галиційської скарбово-державній типографії у Львові.

Популярні брошури з виборчого права випускала й Перша політична організація Галичини «Народна Рада»,

зокрема «Новий виборчий закон і про вибори до державної ради» Є. Олесницького (1907) та «Як вибирати посла до Краєвого Союму з курії сільських громад» К. Левицького, В. Бачинського (1908).

У видавництві Ревізійного Союзу Руських кооперативів у Львові вийшли друком «Закон о кооперативах» (1934), брошура «Як дістати засвідчення Ревізійного Союзу Українських Кооператив, потрібне для судової реєстрації новоствореної кооперативи» (1934), монографія «Кооперативне право» в перекладі М. Корчинського (1935).

Деякі видання виходили друком коштом самих авторів або ж спонсорів. Таким чином, зокрема, побачила світ брошура з виборчого права «Перший рік парламенту загального голосування (1907–1908) К. Левицького (Накл. В. Бачинського, 1908). Накладом О. Огоновської у Львові було видано перший підручник українською мовою з австрійського приватного права професора Львівського університету О. Огоновського «Систем австрійського права приватного. Т. 1: Науки загальні і право вічеве. Т. 2: Право облігаційне і спадкове» (1897).

Основним джерелом правових знань у Коломиї був популярний правничий місячник для народу «Правні поради» (1932–1934 рр.), головним завданням якого було знайомити широкий загал українського громадянства з тими правами, обов'язками і законами, які щоденно зустрічаються в їх житті. Інформаційно-пізнавальні повідомлення і роз'яснення містилися у рубриках «Правничі новинки» і «Правнича енциклопедія». Місячник випускався нерегулярно. Через матеріальні нестатки у 1933 р. з березня до липня включно не вийшло з друку п'ять чисел місячника, а з вересня він перестав виходити. Після дев'ятимісячної перерви в червні 1934 р. видання «Правних порад» було відновлено, проте лише на два місяці — червень і липень [172, с. 210].

У сорокові роки, після встановлення на Західній Україні радянської влади, більшість правничих організацій Західної України припинили своє існування або ж продовжили свою діяльність за кордоном, як, наприклад, НТШ та ТУП.

2.1.2. Центральні та Східні регіони України (кінець XIX ст. — 1945 р.). Наприкінці XIX ст. у зв'язку з антиукраїнською політикою, що проводилася Росією, правнича література майже не видавалася. Виходили друком лише наукові дослідження та навчально-методичні посібники співробітників юридичних факультетів Харківського, Київського та Новоросійського (Одеського) університетів. Наприклад, побачили світ книги «Права, за якими судиться малоросійський народ» з ґрунтовним аналітичним нарисом О. Кістяківського (К, 1879), «Система римського гражданского права» Ю. Барона (К., 1888–1889), «Предмет и задачи уголовного права» М. Абрашкевича (Одеса, 1900) тощо. Проте, оскільки всі ці видання університети друкували власними силами, їх кількість була дуже незначною [233, с. 32].

Відчутно збільшилася кількість правничих видань у революційні часи та у перше десятиліття радянської влади, яке на Заході назвали «золотим віком» української правничої науки» [27, с. 47].

Видання правничої літератури розглядуваного періоду пов'язано з діяльністю *вищих органів влади*, громадської організації *Українське правниче товариство у Києві* та таких державних установ, як *Всеукраїнська Академія наук (ВУАН)* і *«Юридичне видавництво НКЮ УСРР»*.

Вищі органи влади випускали переважно офіційну періодику. Так, з квітня по листопад 1917 р. виходив друком офіційний орган Центральної Ради журнал «Вісти з Української Центральної Ради», в якому публікувалися документи Центральної Ради.

З 19 березня по листопад 1917 р. у Києві тричі на тиждень як офіційний орган УНР видавалася газета «Вісти з Української Центральної Ради», на сторінках якої друкувалися офіційні документи, закони та укази, міжнародні угоди. У листопаді 1917 р. газета змінила видавця і стала виходити як орган Генерального Секретаріату УНР під назвою «Вісник Генерального Секретаріату Української Народньої Республіки», а з січня 1918 р. — «Вісник Ради

народних міністрів Української Народньої Республіки». На сторінках газети друкувалися офіційні документи, закони та укази, міжнародні угоди, зокрема Мирний договір між УНР та Німеччиною і Австро-Угорщиною (1928, № 8–9).

Як офіційний орган Директорії та Державної Канцелярії у Києві з січня 1918 р. випускалася газета «Вістник Української Народньої Республіки», а з січня 1919 р. — журнал «Вістник Державних Законів для всіх земель Української Народньої Республіки». Характерно, що ці видання поширювалися й на Західній Україні. Так, з лютого 1918 р. «Вістник Української Народньої Республіки» почав виходити друком ще й у Вінниці та Кам'янці-Подільському. Так само «Вістник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки» з лютого 1919 р. видавався у Вінниці, а з червня — в Кам'янці-Подільському.

У березні 1919 р. у Києві почала виходити друком щоденна газета «Вісти ВУЦВК», котра була заснована як офіційний орган Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (ВУЦВК). До серпня 1919 р. вона випускалася у Києві, у 1920–1934 рр. — у Харкові, а у 1934–1939 рр. — знову у Києві. Газета мала кілька постійних рубрик — «Декрети, накази та розпорядження», «За кордоном», «Дипломатичні справи» тощо. З 1938 р. газета видавалася під назвою «Вісті Рад депутатів трудящих УСРС» як орган Президії Верховної Ради УСРС та містила виключно матеріали вищого законодавчого органу та Уряду УСРС. 14 травня 1941 р. «Вісті» було об'єднано з газетою «Комуніст» [232, т. 1, с. 485–486].

Українське правниче товариство у Києві було засновано 30 квітня 1917 р. як громадська організація правників — прихильників української ідеї. До складу президії увійшли М. Ткаченко (голова), М. Радченко та А. Яковлев, Р. Лащенко і Ю. Гаєвський. Метою товариства було сприяти становленню та розвою українського права, висвітленню процесів українізації права, становленню української правничої мови. Друкованим органом товариства було періодичне

видання «Правник» (вийшло два номери 1-го і 15-го вересня 1918 р.), на сторінках якого публікувалися статті членів товариства з питань цивільного та кримінального права, матеріали до української правничої термінології, хроніка правничого життя, бібліографічна інформація тощо.

Серед місцевих осередків помітним було Полтавське українське правниче товариство (1917–1919), яке видало в Кременчуці «Короткий російсько-український правничий словник» (1918) та деякі інші книги, зокрема текст доповіді члена товариства К. Кротевича «Суд на Україні і його завдання в сучасний момент» на нараді правників 1917 р. у Києві. Наприкінці 1920 р. діяльність Українського правничого товариства у Києві припинилася [232, т. 6, с. 198–199].

Ідея заснування *Академії наук* вперше виникла серед членів НТШ у Львові, її підхопило і розвинуло Українське наукове товариство у Києві (УНТ). 8 липня 1917 р. саме на засіданні ради УНТ було сформовано комісію, що почала опрацьовувати плани перетворення Товариства на Українську академію наук (УАН). 14 листопада 1918 р. гетьман П. Скоропадський затвердив закон про заснування УАН у Києві та її перший склад — 12 дійсних членів.

З перших днів існування Академії актуальним стало питання про створення власного видавництва. Вже в 1918 р. була організована та почала функціонувати Редакційно-видавнична комісія, яка і стала першим академічним видавництвом.

Згідно з Постановою Раднаркому УСРС «Об украинской академии наук» від 25 січня 1921 р. було вирішено:

«1. Закріпити за Академією наук будівлю колишньої Київської 1-ї гімназії та колишнього пансіону Левашевої.

2. Передати у переважне користування Академії наук достатньо обладнану друкарню у Києві та забезпечити її папером для академічних видань...» [107, с. 49].

Проте рішення про передачу друкарні залишилося лише на папері, практично ж видавнича діяльність УАН (з 1921 р. вона стала називатися Всеукраїнською) розпоча-

лася тільки в 1923 р., коли декретом Раднаркому Академія все ж таки отримала у свою власність друкарню Києво-Печерської Лаври, яка завдяки зусиллям Секретаря ВУАН А. Кримського та працівників канцелярії була відроджена. Така підтримка владою української науки пояснювалася прийнятим партійним керівництвом на XII з'їзді партії у 1923 р. рішенням про початок проведення політики українізації, метою якої було залучитися підтримкою українського народу, завоювати його прихильність, оскільки за визнанням Сталіна Україна становила «слабку ланку Радянської влади» [186, с. 337]. Розширенню видавничої діяльності Академії у 1924–1928 рр. сприяло підписання договору з видавництвом «Червоний шлях», згідно з яким останнє взяло на себе управління академічною друкарнею і зобов'язалося із своїх прибутків щомісячно видавати безоплатно 10 друкарських аркушів академічних видань, а також надані в 1925–1926 рр. державні асигнування на видавничі потреби ВУАН [48, с. 101–102].

Книги правничої тематики видавав Соціально-економічний відділ ВУАН, який об'єднував два наукових товариства — економістів і правників.

Правничий «клас» відділу розробляв теорію й історію права. Протягом 1918–1919 рр. у відділі було створено постійну комісію для виучування історії західноруського та українського права та комісію звичаєвого права [8, с. 5].

Комісія для виучування історії західноруського та українського права була утворена на пропозицію академіка Ф. Тарановського при кафедрі західноруського та українського права і її основним завданням стала розробка проблем історії держави і права, головним чином в період XVI–XVIII століть. Тому в працях наукових співробітників цієї комісії висвітлювалися питання історії Литовського статуту, магдебурзького права, луцького трибуналу 1578 р., центральних державних установ гетьманської України.

Творча спадщина кафедри й Комісії становить близько 180 праць, що містяться переважно у восьми збірниках «Праць Комісії для виучування історії Західно-Руського та

Українського права», які виходили друком протягом 1925–1930 рр. Сьомий випуск було повністю знищено, оскільки на його сторінках було опубліковано статтю засудженого в справі СВУ М. Слабченка. Не дійшов до друкарні і запланований дев'ятий випуск [27, с. 50].

Серед праць комісії були як наукові статті — «Карний зміст «поток» Руської Правди» С. Борисенка, «Луцький трибунал» Г. Попова (вип. 1); «Генеральна старшина на Лівобережній Україні XVII–XVIII вв.» Л. Окиншевича, «Право необхідного спадкування за Литовським статутом» (вип. 2); «Про смердів «Руської Правди» М. Максименка, «Утворення професійної адвокатури в Литовсько-Руській державі» С. Борисенка (вип. 3), так і монографії — «Громадський (копний) суд на Україні–Русі XVI–XVIII ст.» І. Черкаського (вип. 4, 5) та «Центральні установи України-Гетьманщини XVII–XVIII ст.» (вип. 6, 7).

Значна увага в Комісії приділялася археографічній діяльності для виявлення та систематичної публікації правничих пам'яток України литовсько-польської і козацької доби. Так, Л. Модзалевський збирав документи Військового генерального суду Гетьманщини, готувалися до друку акти Луцького трибуналу другої половини XVI ст. та акти Полкових судів (насамперед Полтавського). Однак, зважаючи на те, що у 30-ті роки радянська влада посилила контроль над ВУАН — почалося її перетворення на радянську установу з обов'язковою ідеологією в дусі марксизму-ленінізму — Комісії не вдалося здійснити свої плани про багатотомне видання пам'яток українського права. Вийшов друком лише перший том збірника «Матеріали до історії українського права» за редакцією М. Василенка (1929). Назавжди було втрачено також матеріали до словника-енциклопедії української правничої старовини, що збиралися Комісією з 1925 р. [27, с. 50].

Комісія звичаєвого права, заснована 1 січня 1919 р., займалася вивченням цивільного права взагалі та українського зокрема і порівняльно-історичним досліджен-

ням розвитку цивільного права. Протягом 1925–1928 рр. було надруковано три випуски «Праць Комісії для вивчення звичаєвого права», до яких увійшло понад 70 великих досліджень наукових співробітників Комісії, серед них «З минулого (Нарис спадково-правних стосунків села Прохорів)» М. Товстоліса (вип. 1, 1925), «Студії з українського звичаєвого права» В. Завітневича (вип. 2, 1928), «Нариси звичаєвого права України» В. Камінського (вип. 2–3, 1928), «Революційне радянське звичаєве право» О. Малиновського (вип. 3, 1928) та ін. [28].

У спеціальній Правничо-термінологічній комісії при ВУАН проводилася термінологічна праця в галузі українського права, результатом якої став великий «Російсько-український словник правничої мови», виданий ВУАН за головною редакцією академіка А. Кримського і фактичною редакцією І. Черкаського (1926).

У 1927 р. розпочала діяльність Комісія для вивчення радянського права, в якій працювали секції кримінального та адміністративного права. Організатором, а потім і головою Комісії був А. Кристер. Комісія видала лише один випуск «Адміністративне право» (1929) збірника «Наукові дослідження та розвідки Комісії радянського права» за редакцією А. Кристера. На початку 30-х років Академію було реорганізовано, правничі комісії припинили свою діяльність.

Якщо академічне видавництво публікувало виключно наукові праці українських правників, призначені вузькому колу спеціалістів, попит інших верств населення задовольняло *спеціалізоване юридичне видавництво*, створене у Харкові на основі «Положення об юридическом издательстве Наркомюста» від 15 серпня 1923 р.

Правнича література видавництва була розрахована на депутатів, працівників виконавчих органів Рад, юрисконсультів, суддів, адвокатів, нотаріусів, прокурорів, а також студентів правничих вищих навчальних закладів.

Протягом 1924–1928 рр. у юридичному видавництві виходили друком переважно офіційні видання нормативно-правових актів УРСР — «Адміністративний кодекс»,

«Кримінальний кодекс», «Трудовий кодекс» тощо, збірники «Найважливіші ухвали цивільної касаційної колегії Найвищого суду за 1925 р.», «Промышленность. Законодательство и ведомственные распоряжения», «Збірник постанов Цивільної касаційної колегії Найвищого суду УРСР 1926 р.» та ін.

Ще одним пріоритетним напрямом книговидавання, що було особливо важливо для пересічних громадян, стало видання практичних коментарів до законодавчих актів УРСР з різних галузей права — «Земельний кодекс УСРР» (текст та поартикульний коментар М. Гершонова та Е. Кельмана), «Новый квартирный закон» (текст і постатейний коментар І. Готфрида), «Поручительство» (науково-практичний коментар І. Новицького), «Уголовно-процессуальный кодекс УСРР в редакции 1927 года» (текст і практичний коментар М. Шаргей), «Цивільний процесуальний кодекс УСРР» (текст та практичний коментар з поартикульними поясненнями з ухвал цивільної касаційної колегії та пленуму найвищого суду Ф. Шостя). Друкувалися також виробничо-практичні, навчальні видання — «Банковое дело. Руководство для банковских работников» С. Певзнера та І. Дрисина, «Підручник цивільного права» В. Вольфсона, «Задачи по советскому уголовному праву» М. Гродзинского, «Курс адміністративного права» В. Кобалевського; монографії — «Основные идеи гражданского права» Я. Канторовича, «Проблема развития акционерного права» С. Ландкофа.

Важливе значення для розвитку української правничої термінології мало видання «Практичного правничого російсько-українського словника», складеного С. Веретка та М. Матвієвським. Як зазначалося в анотації, «цей словничок має на меті дати практичного підручника української юридичної термінології при користуванні актами радянського законодавства на укрмові, а відтак — взагалі в зв'язку з українізацією радапарату та потребою правильно й одноманітно вживати українські правничі терміни» [102, с. 7].

Крім неперіодичних видань, юридичне видавництво випускало також продовжувані та періодичні — «Збірник Узаконень та Розпоряджень робітничо-селянського Уряду України», «Бюлетень народного комісаріату юстиції». Як друкований орган Народного комісаріату юстиції УСРР з січня 1922 р. виходив у світ науково-практичний щомісячник (з 1924 р. — двотижневик) «Вісник Радянської Юстиції», а з лютого 1926 р. — журнал «Червоне право» (двічі на місяць).

«Вісник Радянської Юстиції» спочатку друкувався російською мовою під назвою «Вестник Советской Юстиции на Украине» (1922), потім «Вестник Советской Юстиции», а з 1929 р. став україномовним. На його сторінках висвітлювалися теоретичні питання права, проблеми кодифікації законодавства республіки, правова хроніка, відповіді на запитання читачів.

Журнал «Червоне право» (перші два номери вийшли під назвою «Червоний юрист») друкував статті з історії українського права, огляди радянського законодавства, розглядав практичні правові питання. Основними рубриками були: «З судової зали» (подавалися звіти про найважливіші судові процеси), «Правнича хроніка» (наводилася інформація про діяльність законодавчих та інших центральних органів влади УРСР і СРСР, практика Найвищого Суду УРСР), «Практичний порадник української правничої термінології», «Відповіді «Червоного права», «Критика й бібліографія», «Поштова скринька» та ін. [232, т. 6, с. 392–393].

У 1931 р. на базі журналів «Вісник Радянської Юстиції» та «Червоне право» було утворено науково-практичний правничий журнал «Революційне право», котрий видавався з березня 1931 р. по травень 1941 р. як орган НКЮ УРСР, згодом орган Верховного Суду УРСР та Прокуратури УРСР. У 1931–1934 рр. він виходив у Харкові, а з серпня 1934 р. по 1941 р. — у Києві. На сторінках журналу висвітлювалися теоретичні і практичні питання права, вміщувалися звіти про роботу Інституту радянського будівництва та

права, Всеукраїнського НДІ вивчення проблем злочинності, хроніка правового життя республіки. У 1941 р., на початку Другої світової війни, видання припинило свою діяльність.

У зв'язку з утворенням централізованої видавничої системи та згідно з Постановою Раднакому УСРР від 21 серпня 1931 р. «О государственном издательском объединении УССР» «Юридичне видавництво» ліквідували, а всі його права і обов'язки перейшли до утвореного при народному комісаріаті освіти УРСР на базі Державного видавництва УРСР об'єднання видавництв під назвою «Державне видавниче об'єднання УРСР» (ДВОУ). Визначаючи, що основною ланкою видавничого об'єднання має бути державне типізоване видавництво, у складі ДВОУ було утворено видавництво соціально-економічної літератури «Пролетар», яке мало видавати кооперативну, юридичну та масово-політичну літературу [107, с. 285–288].

Відповідно до Постанови Раднаркому УРСР від 30 листопада 1931 р. «О реорганизации издательского дела на Украине» видавництво «Пролетар» було виділено із системи ДВОУ та переведено до безпосереднього відання ЦК КПБУ як партійне видавництво. Зважаючи на це, згідно із зазначеною постановою, видання літератури з питань права та радянського будівництва перейшло до Видавництва радянського будівництва та права при ВУЦВК, котре з 1936 р. одержало назву видавництво ЦВК УРСР «Радянське будівництво і право» та проіснувало лише до початку Другої світової війни [107, с. 329].

2.1.3. Радянська Україна (1940–1990). Після приєднання у сорокові роки західноукраїнських територій, в Україні, як на Сході, так і на Заході, стверджується централізована адміністративно-командна система управління, встановлюється ієрархія повноважень вищих органів влади, а також жорстка система повноважень у виданні певних видів документів для кожної ієрархічної структури. Особливо це стосувалося літератури правового характеру. Наприклад, кодифіковані тексти окремих законодавчих актів зі змінами на певний період часу, а також коментарі до них друкував

винятково «Держполітвидав УРСР» (пізніше — Політвидав України»).

Наукову та навчальну правничу літературу видавало видавництво відновленої у повоєнні роки Академії наук «Наукова думка» та університетські видавництва.

6 травня 1949 р. на підставі постанови Ради Міністрів УРСР у складі відділення суспільних наук *Академії наук (АН) УРСР* було утворено як самостійну наукову установу *Сектор держави і права*. Ідею утворення правознавчої академічної установи ініціював тодішній заступник Голови Ради Міністрів УРСР і одночасно міністр закордонних справ УРСР Д. Мануїльський. Така установа потрібна була, насамперед, для теоретичного обґрунтування міжнародної правосуб'єктності Української РСР, яка на той час стала членом ООН, і надання допомоги Міністерству закордонних справ УРСР у його діяльності.

Відповідно до зазначеної постанови Ради Міністрів УРСР, Президія АН УРСР визначила такі основні напрями науково-дослідної діяльності Сектора: історія держави і права Української РСР; міжнародне право, насамперед проблеми, пов'язані з діяльністю УРСР як країни-учасниці ООН і суб'єкта міжнародного права; питання державного права країн народної демократії. Колектив сектора на початку його існування складався з семи наукових співробітників під керівництвом відомого вченого і педагога, громадського діяча, академіка АН УРСР В. М. Корецького. У середині 60-х років у складі Сектора було утворено чотири науково-дослідні відділи: теоретичних і конституційних проблем Радянської держави; проблем державного і господарського управління; по дослідженню причин і розробки заходів по запобіганню злочинності та проблем міжнародно-правової діяльності УРСР і порівняльного державознавства [233, с. 79].

Протягом 1950–1968 рр. Сектор держави і права видав вісім томів «Наукових записок Сектору держави і права» (1952–1960), в яких розглядалися питання історії держави і права Української РСР (т. 1, 1952; т. 2, 1953; т. 6, 1957), колгоспного права (т. 3, 1954 та т. 8, 1960), держави і права

Української РСР (т. 4, 1955; т. 5, 1957; т. 7, 1958); збірники нормативних актів і матеріалів — «Українська РСР у міжнародних відносинах. Міжнародні договори, конвенції, угоди та інші документи, складені за участю Української РСР або до яких вона приєдналася (1945–1957)» (1959), «Українська РСР у міжнародних відносинах. Міжнародні договори, конвенції, угоди та інші акти, учасником яких є Україна (січень 1957 — грудень 1965 рр.)» (1966), «Українська РСР на міжнародній арені. Збірник документів. (1917–1923)» (1966); колективні монографії «Історія держави і права Української РСР. (1917–1960)» (1961) та «Історія держави і права Української РСР. В 2-х томах (1917–1967). Т. 1. 1917–1937» (1967); близько 30 авторських монографій з різних галузей радянського права. Наукові праці співробітників Сектору друкувалися переважно в академічному видавництві «Наукова думка» накладом до 5 тис. примірників, колективні монографії та збірники — до 8 тис. примірників. Проте деякі наукові праці, в яких особливо прославлялася радянська ідеологія, виходили накладом понад 10 тис. примірників, зокрема «Возз'єднання Західної України з Українською РСР» Б. Бабія (1954, 15 тис. пр.), «Держава і комунізм» В. Терлецького (1962, 10 тис. пр.), «Місцеві ради УРСР на новому етапі» В. Бражнікова (1962, 10 тис. пр.).

Значними накладом друкувалися також довідники для населення — «500 запитань і відповідей з радянського законодавства» (1961, 80 тис. пр.), «570 вопросов и ответов по советскому законодательству» (1963, 200 тис. пр.), «Довідник дружинника» (1963, 40 тис. пр.), «Права робітників і службовців за радянським трудовим законодавством» (1966, 20 тис. пр.). Бібліотечки «На допомогу працівникам районних рад» та «В допомогу работникам сельських Советов», підготовлені у Секторі держави і права, видавав «Держполітвидав УРСР» накладом 10 та 50 тис. примірників відповідно.

Загалом за 1950–1968 рр. науковцями Сектора було підготовлено і опубліковано 92 монографії, 73 брошури і понад 320 наукових статей.

24 червня 1969 р. згідно із Постановою Ради Міністрів УРСР від 12 червня 1969 р. Президія АН УРСР реорганізувала Сектор держави і права і на його базі в системі Академії наук республіки створила *Інститут держави і права* з включенням його до складу Відділення економіки, історії, філософії і права АН УРСР.

У 70–80-ті роки ХХ ст. академічне видавництво «Наукова думка» випускало ряд колективних та авторських монографій співробітників Інституту держави і права з проблем соціалістичної законності, радянського будівництва, проблем державного і господарського управління, актуальних питань цивільного, господарського, трудового, житлового, колгоспного і земельного права, міжнародного права та порівняльного правознавства, наприклад «Переконання і примус в радянському праві» М. Козюбри (1970), «Розвиток радянського законодавства про винаходи» Є. Мельника (1971), «Нове в трудовому законодавстві» Є. Монастирського і З. Симорота (1972), «Актуальні питання радянського житлового законодавства» Т. Лісниченко (1972), «Демократія і дисципліна в радянському суспільстві» В. Максименка (1973), «Правові питання аграрно-промислового кооперування» Ц. Бичкова (1974), «Закон охороняє природу» Ю. Шемшученка (1975), «Система права країн, що розвиваються (становлення і розвиток національних систем права країн Африки, які визволилися від британського колоніалізму)» В. Денисова (1978), «Правове виховання — найважливіший фактор формування соціально-активної особи» В. Оксамитного (1979), «Вдосконалення кримінально-процесуального законодавства і охорона прав особи» Ф. Лопушанського, В. Леоненка і Г. Чангулі (1983), «Становлення і розвиток джерел радянського права на Україні» Н. Онищенко (1988), «Перша кодифікація законодавства Української РСР» І. Усенка (1989), «Проблеми ядерного століття і шляхи їх розв'язання» О. Мироненка (1989) та ін.

Важливе значення для історії правової науки мало видання книги Б. Бабія «Нарис розвитку правових досліджень в Українській РСР. 1919–1984 рр.» (1984).

Крім монографій, виходили друком й довідкові видання. Так, кілька разів перевидавався підготовлений в Інституті «Юридичний довідник для населення» з усіх головних галузей чинного радянського законодавства. Останнє (1987 р.) видання вийшло у 2-х книгах під назвою «Радянський закон і громадянин». 1974 р. побачив світ «Юридичний словник» за редакцією Б. Бабія, В. Корецького та В. Цветкова, а 1985 р. — «Російсько-український словник юридичної термінології» за редакцією Б. Бабія [8, с. 76–104].

Видавництва вищих навчальних закладів, а пізніше видавниче об'єднання «Вища школа», утворене відповідно до постанови ЦК Компартії України від 11 травня 1971 р. «Про стан книговидавничої галузі в республіці та заходи щодо її поліпшення» на базі видавництв Київського, Львівського і Харківського університетів, а також видавництва «Вища школа» [98, с. 331] друкували переважно навчальні та наукові видання викладачів зазначених вищих навчальних закладів.

Спираючись на систематичний покажчик основних праць, поданий у монографії Б. Бабія «Очерк развития правовых исследований в Украинской ССР, 1919–1984» [8], зазначимо деякі з них — «Лекції з радянського цивільного процесу» Я. Штутіна (К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1954), «Сборник по истории Советского государства и права УССР» (Х.: Вид-во Харьк. ун-ту, 1958), «Радянська держава і право» В. Кульчицького (Л.: Вид-во Львів. ун-ту 1960), «Новий цивільно-процесуальний кодекс Української РСР» А. Пашука (Л.: Вид-во Львів. ун-ту, 1964), «Держава і право стародавнього Риму» (К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1972), «Уголовно-правовая охрана личности» В. Сташиса, М. Бажинова (Х.: Вища шк., 1976), «Конституция развитого социализма: Теоретические основы, сущность, функции» В. Копейчикова (К.: Вища шк., 1979), «Правовые основы управления народным хозяйством» В. Опрышко (К.: Вища шк., 1979), «Конституционное право на судебную защиту» Є. Пушкаря (Л.: Вища шк., 1982), «Продовольча проблема: земля, труд, правові аспекти» Н. Титової (Л.: Вища шк., 1989) тощо.

Видавалися також тези наукових конференцій, що проходили під егідою вищих навчальних закладів, зокрема

«Ювілейна наукова сесія історичних та правничих наук, 1961: Тези доп.», «Наукова конференція, присвяченої 25-річчю возз'єднання українського народу в єдиній Українській Радянській Соціалістичній державі: Тез. доп. 12–17 жовт. 1964 р. Сусп.-екон., іст., юрид. науки» (ЛДУ) тощо.

Правничі видання з окремих галузей права виходили друком у спеціалізованих видавництвах. Так, роботи з житлового та житлово-будівельного права видавав «Будівельник», з судової медицини — «Здоров'я», з сільськогосподарського права — «Урожай» тощо.

Ведучи мову про правничу періодику розглядуваного періоду, слід згадати про такі видання: бюлетень «Відомості Верховної Ради Української РСР», журнал «Радянське право» та вісники Київського і Львівського університетів. Слід зазначити, що всі вони виходять друком й сьогодні.

«Відомості Верховної Ради Української РСР» (з 1991 р. — «Відомості Верховної Ради України») створено у лютому 1941 р. як офіційне видання органу законодавчої влади УРСР. У постанові про започаткування видання «Відомостей Верховної Ради Української РСР» було зазначено, що їх випуск покладається на Видавництво Верховної Ради УРСР. Проте чи то через початок Другої світової війни, чи то з інших причин це видавництво за радянських часів так і не було створене. Випуск «Відомостей» здійснювався видавництвом ЦК Компартії України — «Радянська Україна» (нині державне підприємство «Преса України») [232, т. 1, с. 437].

Науково-практичний журнал «Радянське право» був продовженням журналу «Революційне право», видання якого призупинилося під час Другої світової війни. Журнал виходив щомісячно протягом 1958–1991 рр. як видання Міністерства юстиції УРСР, Прокуратури УРСР та Сектора держави і права АН УРСР. На його сторінках публікувалися консультації, нові нормативно-правові акти, рецензії на правничу літературу. У 1992 р. журнал змінив назву на «Право України», під якою виходить і сьогодні.

«Вісник Київського університету. Юридичні науки» — це щорічний збірник наукових праць юридичного факуль-

тету, який був заснований 1940 р. і виходив протягом 1940–1957 рр. під назвою «Наукові записки. Збірник юридичного факультету». У 1958 р. збірник було перейменовано на «Вісник Київського університету». Протягом 1958–1964 рр. він видавався в об'єднаній серії «Економіка та право», у 1965 р. і 1967 рр. — у серії «Історія та право», від 1977 р. — у серії «Юридичні науки». Вісник публікував наукові статті з різних галузей права переважно викладачів та студентів юридичного факультету. Подавалася також хроніка наукового життя факультету, статті про вчених-правознавців.

Щорічний збірник наукових праць «Вісник Львівського університету. Серія юридична» виходить друком з 1961 р. На його сторінках вміщуються статті з питань правознавства, історії держави і права, зокрема Західної України. У розділі «Трибуна молодого вченого» друкуються наукові праці студентів юридичного факультету [232, т. 1, с. 484–485].

2.2. Видання правничої літератури в українській діаспорі (1919–1990 рр.)

У 1919–1920 рр. катастрофа, що спіткала молоду Українську державу, спричинила велику еміграцію на Захід українців, які не бажали жити під чужими окупаціями.

Центром видавничої діяльності в перші роки української еміграції (1919–1921) був Відень (Австрія). Тут працювали найбільші на той час українські видавництва «Вернигора», «Дніпросоюз», «Дзвін» тощо, а також спеціальна педагогічна місія, що була вислана урядом УНР за кордон для видавання підручників [139, с. 59]. У Відні побачили світ праці з теорії та історії держави і права, цивільного, міжнародного права таких відомих науковців як М. Возняк («Українська державність», 1918); С. Дністрянський («Цивільне право», «Україна й мірова конференція», 1919), М. Лозинський («Українська Галичина окремих коронний край», 1915; «Народність і держава», 1919); П. Чижевський («Основи української державності», 1921). Діяло тут також не-

велике українське видавництво «Історія і право», яке випустило друком роботу К. Лоського «Історія і система римського приватного права. Т.1: Історія джерел», 1922.

У 1923 р. центр книговидання української діаспори переміщується до Чехо-Словаччини, чому сприяла підтримка з чехо-словацького боку системи української освіти, наукової роботи та культурного життя емігрантів, яка за своїми масштабами не мала на той час аналогів в світі.

Видання правничої літератури в Чехо-Словаччині переважно пов'язано з діяльністю українських вищих навчальних закладів — Українського Вільного Університету (УВУ), перенесеного 23 жовтня 1921 р. з Відня до Праги, Української господарської академії (УГА) в Подебрадах та Українського Технічно-Господарського Інституту позаочного навчання (УТГІ).

Видавнича діяльність УВУ розпочалася в 1923 р. під проводом університетської видавничої комісії, до складу якої увійшли відомі правники С. Дністрянський та К. Лоський.

Переважна більшість правничих видань УВУ було надруковано літографським способом та невеликими накладками. Так, протягом 1922/23 та 1923/24 академічних років літографським способом було видано «Міжнародне право» (ч. 1 «Суть і творення міжнародного права») М. Лозинського (1922); «Генеза і основи права», «Річеве право» С. Дністрянського (1923); «Конспект лекцій по церковному праву в Українському Університеті в Празі» (випуск перший «Вступні уваги, загальні джерела церковного права») О. Лотоцького (1923); «Історія українського права, Княжа доба» Р. Лащенко (1923); «Історія і система римського приватного права» К. Лоського — т. II, зшиток I «Загальна частина системи» (1923), т. III «Спеціальна частина системи»: зшиток I «Наука про права річові», зшиток II «Право зобов'язань і право родинне» (1923), зшиток III «Право спадкове» (1924) [206, с. 120; 207, с. 5–6].

Літографічні виклади книги першої «Генеза і основи права» праці «Загальна наука права і політики» С. Дністрянського та роботи «Історія українського права. Княжа доба» Р. Лащенко були доопрацьовані авторами і 1923 р. у

державній друкарні в Празі типографським способом випущено в світ наукові підручники «Загальна наука права і політики» С. Дністрянського та «Лекції по історії українського права. Ч. 1. Княжа доба» Р. Лащенко [206, с. 120].

До 1926 року на факультеті права та суспільних наук було підготовлено до друку ще 36 робіт загальним обсягом близько 450 аркушів, серед яких були монографії та підручники з цивільного, кримінального, державного права — «Українське приватне право. Курс лекцій» О. Андріївського, «Основи модерного приватного права» Д. Дністрянського, «Держава і політичне право. Частина 1–3» В. Старосольського, «Матеріали до системи практики кримінального права або прикладної юриспруденції» С. Шелухіна (вип. 1, 2, 3), «Морське та річне право. Курс лекцій» А. Яковлева та ін. Проте всі ці праці лежали в теках авторів через відсутність фінансування [206, с. 226–228].

У 1926/27 та 1927/28 навчальному роках УВУ також «з причини браку фондів не мав можливості що-небудь видрукувати з численних готових до друку праць професорської колегії» [207, с. 15, 29].

Зважаючи на такий стан, деякі автори видавали свої роботи самостійно. Так, на друкарській машинці, в обмеженій кількості примірників як підручники для своїх слухачів було надруковано роботи «Промислове право» (1926), «Основи права» (1927) та «Історія державних конституцій» (1928) О. Ейхельмана [207, с. 153–154].

Протягом 1928/29 року Міністерство Освіти Чехо-Словаччини пообіцяло УВУ «...в міру можливості задовольнити потребу у виданні окремих праць професорів, виготовлених до друку, при чому висловило бажання, щоб серед цих праць були праці, присвячені питанням чесько-українських взаємовідносин» [207, с. 56]. З огляду на це, у 1929 р. вийшла друком монографія А. Яковліва «Впливи старочеського права на право українське литовської доби XV–XVI ст.» Цим виданням майже вичерпалися видавничі можливості УВУ в перше десятиліття.

У 1930–1941 рр. УВУ не видрукував жодної наукової праці, жодного підручника. Загалом за 20 років (1922–1943) своєї діяльності в Чехо-Словаччині УВУ випустила в світ близько 20 правничих видань, більшість з яких було видано літографським способом.

УГА була заснована 16 травня 1922 року в Подебрадах Українським громадським комітетом у Празі за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Чехо-Словаччини. Науково-видавнича діяльність УГА розпочалась з часу заснування закладу, коли при ньому було утворено Видавниче товариство для задоволення потреб студентів у навчальній літературі.

Видавниче товариство при УГА випустило друком «Кооперативний курс права» Г. Шиянова (1925) та «Промислове право» О. Ейхельмана (1926), а також видало літографським способом такі праці з державного, господарського, цивільного права, як: «Енциклопедія права» О. Ейхельмана (1923), «Місцева самоуправа» — Ч. I: «Історія самоуправи» (1924); Ч. II: «Місьцеве господарство» (1925) Л. Бича, «Держава і політичне право» — Ч. I (1925), Ч. II (1924) В. Старосольського, «Цивільне право» Р. Лащенка (1925), «Конспект по торговельному праву» О. Пителя (1925).

На початку 30-х років чеський уряд обмежив асигнування на утримання УГА й перед останньою повсталала проблема її ліквідації. Тоді серед професури УГА виникла ідея створення організації в формі Товариства Прихильників УГА (ТПУГА), яке поставило своїм завданням утримувати УГА та її установи власними засобами та врятувати її таким чином від ліквідації. ТПУГА почало свою діяльність з жовтня 1931 р. під головуванням професора Б. Матюшенка з місцем розташування у Празі.

12 листопада 1932 р. за пропозицією ТПУГА «як статутарну установу» при УГА було засновано Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання (УТГІ). Майже всі курси УТГІ склалися наново його професорами і видавалися засобами УТГІ на циклостил і літографському камені [139, с. 165–170].

Силами УТГІ надруковано літографічні виклади лекцій з цивільного права та процесу, політичного, міжнародного права — «Цивільне право» (1932–1933), «Цивільний процес» (1934) та «Торговельне право» (1934–1935) А. Яковліва, «Політичне право» В. Старосольського (1933–1934), «Загальна наука права» Л. Бича (1934), «Нарис публічного міжнародного права» О. Гайманівського та В. Орелецького (1938).

У тісному зв'язку з вищими навчальними закладами діяли й деякі наукові інституції та товариства — Історично-філологічне, Правниче, Лікарське товариства тощо.

Українське Правниче Товариство було засноване в Празі 1923 року переважно професорами-правниками УВУ з метою «...дбати про соціальні, матеріальні й моральні інтереси українських правників в Чехії та причинитися до зв'язання між українськими й чеськими та словацькими правниками доброзичливих стосунків» [139, с. 228]. Головою Товариства від початку й до своєї смерті був проф. Р. Лащенко, а після нього — професори А. Якові, К. Лоський, С. Дністрянський. Діяльність Правничого Товариства протягом перших п'яти років виявлялася переважно у влаштуванні наукових засідань з доповідями та дискусіями його членів. Завдяки субвенціям Міністерства Шкільництва та Народної Освіти в Празі Правниче Товариство видало друком «Лекції по історії українського права. Частина 2: Литовсько-польська доба» Р. Лащенка (1924), текст короткої редакції «Руської Правди» з бібліографічним покажчиком (1927) та звітномлення про свою діяльність за п'ять років «Українське правниче товариство в Ч.С.Р.: (17 березня 1923 — 17 березня 1928)» (1928). Крім цього спільно з Товариством українських інженерів в ЧСР літографським способом видано «Нові засади аграрного законодавства» В. Доманицького (1936). Подальший розвиток видавничої діяльності Товариства також припинився через брак матеріальних засобів.

Деякі роботи з права, зокрема «Національні меншості в міжнародному праві» (1926) та «Сучасне міжнародне

право, його сурогати й політична самоволя» (1927) М. Мандрики, «Державознавство» Н. Григорієва (1936) було видано Українським інститутом громадознавства (УІГ) в Празі, у складі якого діяв відділ правознавства під керівництвом професора, декана факультета права і суспільних наук УВУ С. Шелухіна.

Крім наукових установ Чехо-Словаччини правничі видання видавав також Науковий інститут в Берліні (1926) та Варшаві (1930). Так, у правничій серії Праць Наукового інституту в Варшаві було видано монографії «Українські джерела церковного права» (1931 р.), «Автокефалія» (Т. 1: Засади автокефалії, 1935 р.; Т. 2: Нарис історії автокефальних церков, 1938 р.) О. Лотоцького, «Українсько-Московські договори XVI–XVII в.» А. Яковліва (1934), «Національна політика советів на Україні» В. Садовського (1937) тощо.

Поодинокі правничі видання виходили друком й у Франції. Наприклад, у видавництві «Меч» та інших видавництвах Парижа побачили світ праці з державного та конституційного права «Державність чи гайдамаччина?» (1931), «Без території. Ідеологія та чин Уряду УНР на чужині» (1934) О. Шульгина, «Основи конституції У.Н.Р.» А. Яковліва (1935) та ін.

У післявоєнні роки видання української правничої літератури в країнах Східної Європи припинилося, а центром правничого книговидання стала Західна Німеччина, що пояснюється перенесенням УВУ з Праги до Мюнхену, а УТГІ з Подебрад до Регенсбурга.

УВУ у Мюнхені випускав друком Наукові записки факультету права та суспільних наук під редакцією А. Зілинського, а також друкував на циклостилі наукові праці з карного процесу, теорії держави і права, судового, адміністративного права. Тут побачили світ «Нарис карного процесу» Ю. Старосольського (1947), «Чинне право в Україні. Нарис основних засад» О. Юрченка (ч. 1, 1948; ч. 2, 1953), «Вступ до науки про право і державу. Зш. 1–10 Л. Окиншевича (1949), «Давнє українське судове право» Я. Падоха

(1949), «Наука адміністрації й адміністративного права» Ю. Панейка (1949) тощо.

У серії «Скрипти» Української Студентської Громади УВУ в Мюнхені виходили в світ наукові праці та підручники з історії та філософії права, римського права, зокрема «Історія західноєвропейського права. Ч. 1. Історія німецького права» Я. Падоха (т. 8, 1947); «Огляд історії українського права» М. Чубатого (вид 3, ч. 1 — т. 10, 1947 та вид. 4, ч. 1 /2 — т. 10, 1976); «Огляд історії філософії права» Л. Окиншевича, «Римське право. Ч. 1. Вступ до науки римського права. Зошит 3. Джерела права» О. Бараніва (т. 16, 1948); «Лекції з історії українського права. Право державне. Доба станового суспільства» Л. Окиншевича (т. 31, 1954).

Декілька наукових робіт з державного права, зокрема «До питання советизації національних республік СРСР (на досвіді України)» (1954) та «Природа і функції советських федеративних форм» (1956) О. Юрченка, вийшло друком у серії «Дослідження і Матеріали» Інституту вивчення СРСР у Мюнхені.

УТГІ у Регенсбурзі лише перевидавав надруковані раніше праці. Так, у 1947 р. було перевидаано «Господарство місцевої самоуправи: курс лекцій» та «Загальну науку права Л. Бича, «Цивільне право» А. Яковліва, у 1948 та 1949 — «Цивільний процес» і «Торговельне право» А. Яковліва відповідно, а у 1950 р. — «Політичне право» В. Старосольського (1950) [128–129].

Крім видань УВУ та УТГІ у Мюнхені виходили й інші, як зазначав В. Маруняк, «студійні скрипти», наприклад: «Основні засади соціального законодавства» Р. Стахура (1946) «Векселеві й чекове право» А. Мельничука (1947), «Історія українського цивільного права. Конспект» В. Гришка (1947), «Системи державного права» М. Рибачка (1947). «Супружнє право» Л. Глинки (1947), «Римське право. Ч. 1» К. Лоського (1947) тощо.

Друкував праці українських правників і НТШ в Мюнхені, зокрема тут побачили світ роботи «Український кодекс 1743 р.» А. Яковліва («Записки НТШ», т. 159, 1949), «Ідея гуманності і демократизму в карному праві Княжої Ук-

раїни» (1949) та «Нарис історії українського карного права» (1951) Я. Падоха тощо [128].

Загалом у післявоєнні роки силами УВУ та УТПГ в Німеччині надруковано близько 30 видань з різних галузей права, більшість з яких побачили світ протягом 1945–1951 років. У 1951–1975 рр. було опубліковано лише п'ять правничих видань, оскільки, за словами В. Маруняка, «центр організованої діяльності української еміграції в роках 1951–1961, після виїзду фахових сил на нові переселенчі терени, переноситься до Північної Америки» [129, с. 9].

В Америці та Канаді видавалися переважно поодинокі роботи з питань будівництва української держави, що виходили під егідою Української Вільної Громади Америки, НТШ в Америці та Канаді, Товариства Українських Правників в ЗСА, УВАН в Канаді, наприклад: «Сойм Карпатської України і Україна» С. Росохи (Вінніпег: УВАН в Канаді, 1949) «Галицько-Волинська держава» П. Грицака (НТШ: Бібліотека Українознавства; Ч. 5, 1958), «Карпато-Українська держава. До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках» (Торонто: НТШ, 1965), «Гетьманський режим в 1918 р. та його державно-правна якість» М. Стахіва (Нью-Йорк: Українська Вільна Громада Америки, 1966), «До питання правної тягlosti й переймності українських держав» (Нью-Йорк: Товариство Українських Правників в ЗСА, 1976), «Нарис історії права Буковини і Бесарабії» І. Новосівського (Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто: ЗНТШ, Т. 199; Історично-філософська секція, Правничка комісія, 1986).

Видання з церковного права друкувала Українська православна церква в США та Канаді, зокрема було видано «Українські джерела церковного права» О. Лотоцького (Нью-Йорк: Укр. правосл. Церква в США, 1984), «Церковне право: із записів лекцій Митрополита Іларіона (листопад 1961 — квітень 1962» (Вінніпег: Українська Православна Церква в Канаді, 1990). Питанням церковного права було присвячено й роботу І. Губаршевського «Заходи щодо поєднання українських православних юрисдикцій і їх наслідки»

(1968), надруковану у видавництві «Наша Батьківщина» в Нью-Йорку.

На особливу увагу заслуговує діяльність Товариства українських правників у США, яка популяризувалася на сторінках друкованого органу Товариства часопису «Правничий вісник», що виходив у Нью-Йорку з червня 1955 р. Метою часопису було «духовне згуртування українських правників у діаспорі» [232, т. 4, с. 715–716]. На сторінках журналу публікувалися історико-правові розвідки, спогади, звіти про діяльність Товариства, інформація про юристів Галичини, Карпатської України, Румунії, Словаччини, Канади тощо. Таким чином, часопис став своєрідним продовженням «Правничого вісника», що видавався ТУП у Львові в 1910–1913 рр. Проте, на жаль, вийшло лише три випуски часопису — у 1955, 1963 та 1971 рр.

2.3. Формування видавничої мережі правничої літератури у незалежній Україні

За радянських часів в Україні діяло 26 книжкових видавництв державної форми власності і 31 видавнича організація міністерств, комітетів і відомств [7, с. 28], серед яких правничу літературу випускали переважно «Наукова думка», «Політвидав України», видавництва при Київському, Львівському та Харківському університетах, кожне з яких мало чітку спеціалізацію за видом літератури.

Практично така сама ситуація залишалася на книжковому ринку і в перші роки після проголошення незалежності. Так, у 1991 р. 24 відсотки від загальної кількості правничих книжкових видань вийшло друком у видавництві «Україна» (колишньому «Політвидаві України»), яке займалося випуском офіційної літератури — нормативних актів незалежної держави; 15 відсотків випустив Навчально-методичний кабінет з вищої освіти, що спеціалізувався на виданні підручників та навчальних посібників для вищих навчальних закладів; 9 та 11 відсотків відповідно припадало на академічне видавництво «Наукову думку» та

видавництво при Київському університеті «Либідь», 12 відсотків — на громадську науково-просвітницьку організацію Товариство «Знання» України, яка була заснована у 1948 р. як Товариство з розповсюдження політичних і наукових знань.

Ще 31 відсоток книжкового ринку займали 22 видавничі організації (по одному—два відсотки кожна), серед яких лише чотири — МП «Слово» (Львів), СП «Інтербук» (Харків), ТОВ «Мрія» (Суми) та ТОВ «Мега» (Луганськ) мали недержавну форму власності (див табл. А. 1).

Починаючи від 1992 р., видавництва, засновані ще за радянських часів, поступово втрачають монополію на ринку правничих видань. Водночас, протягом 1992–1995 рр. значно збільшується (з чотирьох до двадцяти) кількість видавництв та видавничих організацій недержавної форми власності (див. табл. А.3), що пояснюється відкриттям в Україні спеціалізованих юридичних недержавних видавництв. Так, у 1992 р. групою прогресивних українських та зарубіжних правників за фінансової підтримки Дж. Сороса для сприяння становленню України як правової держави засновано Всеукраїнський благодійний фонд Українська Правнича Фундація (УПФ). Однією із пріоритетних програм в його діяльності стала програма «Видання правничої літератури», для реалізації якої було організовано видавництво УПФ «Право» (Київ). У 1993 р. з метою розвитку видання в Україні фахової літератури з юриспруденції засновано підприємство «Юрінком» (Юридична інформаційна компанія), а у 1994 р. — видавництво «Юридична практика» (Київ).

Станом на 1995 р. правничу книгу видавало вже понад 50 видавництв та видавничих організацій, проте разом вони випускали у світ лише 100–130 назв на рік загальним накладом 600–1 600 тис. примірників (див. табл. А.4, А.5).

Різке зростання кількості видавничих суб'єктів на ринку правничої літератури спостерігалось протягом 1996–2002 рр. (табл. А.3), що пов'язано як зі збільшенням загальної кількості видавництв та видавничих організацій в Україні, так і з появою нових спеціалізованих видавництв правничого

профілю. Так, у 1996 р. у системі Академії правових наук (АПН) України почало функціонувати видавництво «Право» (Харків). На виконання Розпорядження Голови Верховної Ради України № 22 від 27 січня 1997 р. у складі апарату Верховної Ради України (ВРУ) на правах самостійного підрозділу зі статусом юридичної особи організовано перше в Україні спеціалізоване видавництво офіційної літератури видавництво ВРУ «Парламентське видавництво» (Київ).

У 1997 р. розпочав діяльність науково-видавничий центр «Правові джерела» (з 1999 р. — видавництво, працював на ринку юридичної літератури лише до 2002 р., Київ) та значно збільшилася кількість видань підприємства «Юрінком» (з 1–4 до 12 назв на рік), що пов'язано з перетворенням його в 1997 р. на видавничу організацію «Юрінком Інтер» за сприяння інвестора — польського видавництва PWN (Wydawnictwo Naukowe). У 1998 р. на базі Київської книжкової фабрики наукової книги відкрито видавництво «Ін Юре» (нині — концерн «ВД “Ін Юре”»). Цього ж року на ринку правничої літератури почало працювати видавництво «Атіка» (Київ), яке було засновано ще у 1995 р., але перші три роки своєї діяльності випускало переважно художню та наукову літературу, підручники з різних галузей знань.

Протягом 1999–2001 рр. в Україні організовано ще п'ять суб'єктів видавничої справи, котрі спеціалізувалися на виданні правничої літератури, зокрема: видавництва «Юридична література» (Одеса, 1999) та «Істина» (Київ, 1999), ВД «Юридична книга» (Київ, 2001), видавнича організація «Юстиніан» (Київ, 2001), юридичне видавництво «Харьков юридический» (Харків, 2001) і фізична особа — підприємець (ФОП) А. Паливода (Київ, 2001).

Разом зі збільшенням кількості видавничих організацій у 1996–2002 рр. спостерігалось й зростання кількості назв правничих видань — зі 128 друк. од. у 1995 р. до 251 друк. од. у 1996 р. та 858 друк. од. у 2002 р. (табл. А.4), а також частки правничих видань у загальній кількості виданих книжок — з 2 відсотків у 1991–1995 рр. до 4–5 від-

стотків у 1996–1997 рр. та 6–8 відсотків у 1998–2002 рр., яке відбувалося на фоні загального зменшення обсягів виробництва друкованої продукції. Така особливість видання правничої літератури пов'язана з тим, що, на відміну від інших видів літератури національного виробництва, правничі видання не відчували значної конкуренції з боку російських видавництв, книги яких мали вищу поліграфічну якість та меншу собівартість за рахунок нульової ставки податку на додану вартість, аніж українські.

У 2003–2006 рр. кількість видавців дещо зменшилася (див. табл. А.3) через підвищену конкуренцію, проте досить стабільно працювали на ринку вже існуючі юридичні видавничі організації та відкрилося кілька нових: у 2003 р. — юридично-видавниче підприємство «Страйд», у 2004 р. — видавництва «Прецедент», «Юридична думка» (Київ) та «Юрsvіт» (Харків), у 2005 р. — ФОП С. Фурса.

Слід зазначити, що незважаючи на кількісну перевагу у 1996–2006 рр. на ринку правничої літератури видавництв та видавничих організацій недержавної форми власності (табл. А.3), у 1996–2000 рр. спостерігалася тенденція до паралельного зростання кількості видавничих суб'єктів як приватної, так і державної форм власності, різниця між якими коливалася лише у межах 5–10 видавничих структур на користь приватного сектора книговидання (див. табл. А.3), що пояснюється виходом у зазначений період на видавничий ринок юридичних державних вищих навчальних закладів, зокрема Луганського державного університету внутрішніх справ, Національної академії внутрішніх справ України (Київ), Національної академії Державної податкової служби України (Ірпінь) та ін. (див. табл. А.1).

На основі класифікації, розробленої Книжковою палатою України, за формою власності та підпорядкуванням на ринку правничих видань можна виділити:

видавництва з державною формою власності:

1) сфери управління Держкомтелерадіо України («Либідь», «Світ», «Україна»);

2) сфери управління інших державних установ («Парламентське видавництво» (ВРУ), «Наукова думка» (НАН України), «Право» (АПрН України);

видавничі організації з державною формою власності:

1) сфери управління Держкомтелерадіо України (подвійне підпорядкування):

- редакційно-видавничі підприємства (РВП) — «Вірлен», «Оригінал», «Простір»;

- поліграфічні підприємства (комбінати друку, друкарні, фабрики) — Облдрукарня, Райдрукарня, Рівненська друкарня;

2) редакції журналів і газет, що випускають книги — редакція журналів «Адвокат», «Вісник податкової служби», газети «Кримінальний огляд»;

3) державні організації, підприємства, міністерства, комітети, бібліотеки — Державний департамент інтелектуальної власності, Інститут законодавства України, Національна парламентська бібліотека України;

4) науково-дослідні інститути, наукові організації — Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Інститут соціології НАН України, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України;

5) навчальні організації (інститути, університети) — Луганський державний університет внутрішніх справ, МАУП, Національна академія внутрішніх справ України, Національна юридична академія ім. Я. Мудрого;

видавництва з іншими формами власності (недержавні, зі словом «видавництво»): «Атіка», «Юридична думка», «Юридична література», у тому числі і видавництва Державної акціонерної компанії «Українське видавничо-поліграфічне об'єднання» — «Закарпаття» «Поділля»;

видавничі організації з іншими формами власності (колективна, приватна, власність міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав):

- асоціації, АТ, ВД, ЗАТ, СП, ТОВ, фірми — ВД «Юридична книга», концерн «ВД «Ін Юре»», ТОВ «Юстиніан»;

- ФОП — М. А. Микота, А. В. Паливода, С. Я. Фурса;
- громадські організації, спілки, товариства — Українська видавнича спілка, товариство «Україна-світ», Федерація профспілок України;
- релігійні організації — «Духовна вість», «Християнська Зоря».

Як видно з даних таблиць А6 та А7, на сьогодні першість як за назвами, так і за накладом належить видавництвам недержавної форми власності, друге місце посідають: за назвами — державні навчальні заклади, а за накладом — видавничі організації з іншими формами власності. Слід також відзначити, що незважаючи на значну загальну кількість видавничих суб'єктів, які протягом 1991–2006 рр. працювали на ринку правничої літератури (737), більше половини з них (553) видали лише 1–5 назв за 15 років (див. табл. А.1) і не мали суттєвого впливу на процес формування видавничої мережі у галузі права.

Для аналізу ринку правничої літератури, спираючись на статистичні підрахунки, відображені у таблицях А.1 та А.2, нами було обрано 25 видавництв та видавничих організацій, які за розглядуваний період випустили понад 50 назв книжкових видань (рис. 1.1) та 23 видавництва та видавничі організації, які випустили книжок та брошур загальним накладом понад 200 тис. примірників (рис. 1.2).

Слід зазначити, що станом на кінець 2004 р. нараховувалося лише 12 суб'єктів видавничої справи, які випустили протягом 1991–2004 рр. понад 50 назв книжок [86, с. 104]. Таким чином, лише за два роки їх кількість вдвічі збільшилася, що свідчить про активний розвиток ринку правничої книги.

Як показують дані рисунків 1.1 та 1.2, лідери за кількістю назв та за накладом різні. Так, вищі навчальні заклади — Луганський державний університет внутрішніх справ, Національна юридична академія, Харківський національний університет внутрішніх справ, Національний університет ДПС України, Чернівецький національний університет, Національна академія внутрішніх справ України,

Київський національний економічний університет¹ мають значні показники лише за кількістю назв за рахунок видання наукових праць, матеріалів конференцій, навчальних та навчально-методичних посібників своїх співробітників, проте, оскільки їхні видання випускаються переважно для внутрішнього використання, а також через обмежене державне фінансування, наклад одного університетського правничого видання не перевищує 0,5 тис. примірників.

Видавництво «Юридична література», «Еспада», РВФ «Арсис ЛТД», «КНТ» та «Знання» також при кількості видань 104, 62, 56, 56 та 55 друк. од. відповідно мають загальні накладом 50–100 тис. примірників (див. табл. А.2).

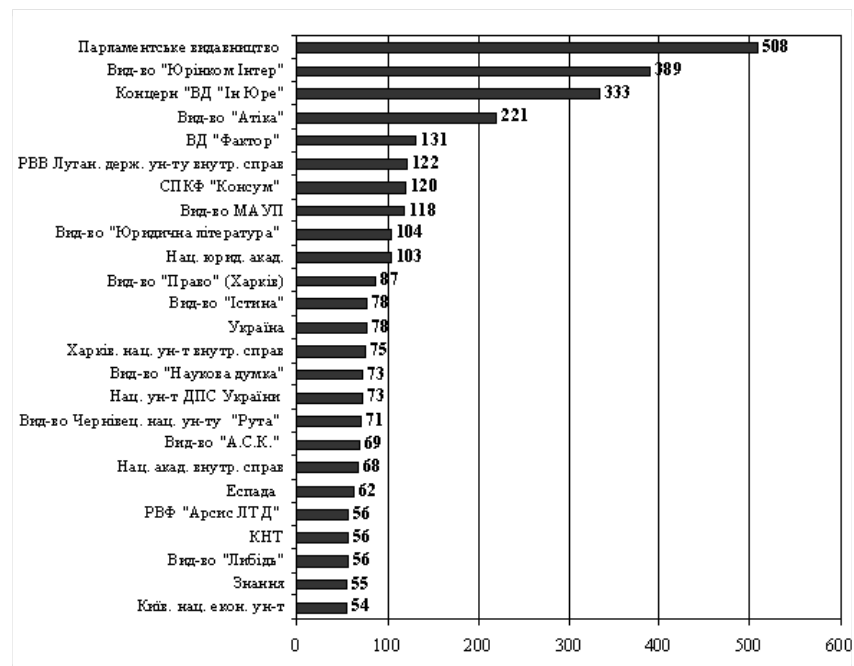

Рис. 1.1. Видавництва та видавничі організації, які випустили найбільшу загальну кількість правничих книжкових видань (1991–2006)

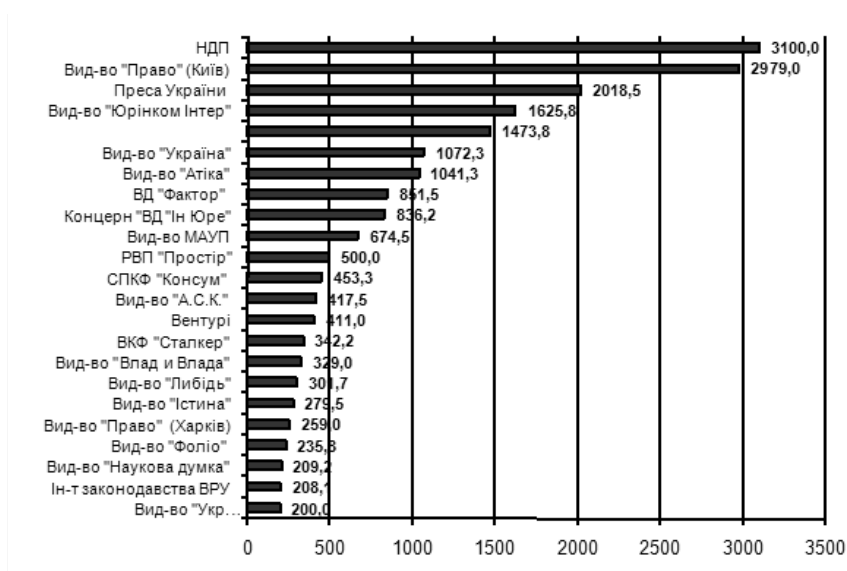

Рис. 1.2. Видавництва та видавничі організації, які мають найбільші загальні накладки правничих книжкових видань (1991–2006)

Київське видавництво «Право» та «Преса України», навпаки, видали тільки 40 та 21 друк. од. відповідно, але за рахунок випуску в світ у 1996–1997 рр. мільйонними накладками Конституції України мають значні загальні накладки. Так само Видавництво «Українська енциклопедія» має значні загальні накладки через видання шести томів «Юридичної енциклопедії» накладом 50 тис. примірників у 1998 р. та 30 тис. примірників у 1999, 2001–2004 рр., а Інститут законодавства ВРУ — завдяки випуску у світ офіційного збірника «Закони України» (вийшов 21 том) накладками 10 тис. (том 1–13), 5 тис. (том 14–16) та 3 тис. (том 17–21) примірників.

НДП, РВП «Простір», ВКФ «Сталкер», видавництво «Влад і Влада» потрапили у число лідерів за накладками, активно пропрацювавши на ринку правничої літератури лише один-два роки. Так, НДП видрукувала тільки два видання правничої тематики у 1998 р., проте одне з них — «Довідник

пенсіонера: Перелік пільг, передбачених для пенсіонерів, ветеранів війни і праці» накладом 3,1 млн примірників; РВП «Простір» у 1991 р. видало посібник «Нові господарські утворення: Закони, нормативні матеріали, установчі документи» у п'яти частинах накладом по 100 тис. примірників кожна; ВКФ «Сталкер» у 1996 р. випустило енциклопедію «Юридический справочник для граждан» накладом 30 тис. примірників та у 1997 р. п'ять томів енциклопедії «Преступники и преступления с древности до наших дней» загальним накладом 130 тис. примірників, а Видавництво «Влад і Влада» у 1997 р. видало 12 кодексів України російською мовою загальним накладом 320 тис. примірників.

Окремо слід відзначити ТОВ «Вентурі», котре протягом 1994–2000 рр. випустило друком 44 видання загальним накладом 411 тис. примірників. Зважаючи на досить значні накладки однієї назви (5–10 тис. примірників) та популярний у читачів репертуар видавничої продукції — підручники та навчальні посібники з різних галузей права, ТОВ «Вентурі» могло б увійти до числа лідерів не лише за накладками, а й за назвами, якщо б довше утрималося на ринку правничих видань.

Таким чином, є тринадцять видавництв та видавничих організацій — лідерів з випуску правничих видань як за назвами, так і за накладками (наводяться у порядку зменшення кількості назв або накладів виданої правничої літератури): «Парламентське видавництво», видавництво «Юрінком Інтер», концерн «ВД «Ін Юре»», видавництво «Атіка», ВД «Фактор», СПКФ «Консум», видавництва МАУП, «Право» (Харків), «Істина», «Україна», «Наукова думка», «А.С.К.», видавництво «Либідь», які умовно можна об'єднати у дві групи: *видавництва, які спеціалізуються на випуску переважно правничих видань* — «Парламентське видавництво», видавництво «Юрінком Інтер», концерн «ВД «Ін Юре»», видавництва «Атіка», «Істина» і «Право» (Харків) та *видавництва та видавничі організації, які поряд з літературою іншої тематики випускають й правничу* — ВД «Фактор», СПКФ «Консум», видавництва МАУП, «Україна», «Наукова думка», «Либідь» та «А.С.К.».

Розглянемо коротко репертуар зазначених суб'єктів видавничої справи.

Парламентське видавництво друкує переважно офіційні видання — кодекси та збірники законодавчих актів у серіях «Закони України» та «Бібліотека офіційних видань», що є додатком до нормативного бюлетеня «Відомості Верховної Ради України», а також інші офіційні документи ВРУ, зокрема регулярно видаються матеріали Парламентських слухань у ВРУ, збірник законів і постанов, прийнятих на сесіях ВРУ. Дев'ять разів перевидавалася Конституція України (у 1997 р. вона вийшла друком накладом у 500 тис. примірників). До десятої річниці проголошення незалежності в Україні було здійснено ексклюзивне видання Конституції України, на якому складають присягу депутати ВРУ. Крім офіційної літератури, видаються також наукові, навчальні та довідкові правничі видання, зокрема надруковано монографію А. Зайця «Правова держава в контексті новітнього українського досвіду» (1999), підручник для 9-го класу О. Наровлянського «Основи правознавства», який витримав три перевидання (1999, 2001, 2003), навчальний посібник «Виборче право України» (2003), підготовлені Інститутом законодавства ВРУ словник термінів і понять «Законотворча діяльність», довідник «Основи законодавчої діяльності» (2004) та короткий довідник «Акти європейського права» (2004). Загалом, слід зазначити, що якщо у 1997–2000 рр. основою видавничого репертуару «Парламентського видавництва» були видання законодавчих актів, офіційних документів ВРУ та окремі монографії народних депутатів, то починаючи з 2000 р. зросла кількість навчальних та довідкових видань, а також з'явилися науково-практичні коментарі, зокрема Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» І. Сервецького (2000, 2006), Закону України «Про вибори Президента України» (2004), Закону України «Про правовий статус закордонних українців» О. Копиленка (2006), що пов'язано з переходом у 2000 р. видавництва на госпрозрахунок і необхідністю випуску видань, що користувалися б комерційним попитом.

Слід також наголосити, що першість за кількістю виданих назв видавництво досягло переважно за рахунок випуску брошур серії «Закони України», періодичність виходу яких у 2005 р. було збільшено з двох до трьох випусків на місяць. Крім того, враховуючи, що «Парламентське видавництво» має статус видавництва Верховної Ради України, у 2005–2006 рр. воно отримувало багато замовлень на видання законів з питань законодавчого врегулювання виборчого процесу, які не увійшли до згаданої серії, зокрема Закону України «Про статус народного депутата України», «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та селищних, міських голів» та інші. На високі статистичні показники впливає й те, що, на відміну від багатьох видавництв приватної форми власності, «Парламентське видавництво» чітко дотримується Закону «Про обов'язковий примірник документів», вчасно надсилаючи обов'язкові примірники своїх видань до Книжкової палати України.

Видавництво «Юрінком Інтер» відоме на ринку своїми збірниками законодавчих актів, науково-практичними коментарями та навчальними виданнями.

Так, протягом 1997–2000 рр. виходив друком трьохтомний збірник усіх законів і кодексів України («Україна. Закони. Кодекси України. У 3 кн.»), який витримав чотири перевидання, а у 2001–2006 рр. тексти кодексів та законів випускалися окремими брошурами. Крім того, видавництво у 1999 р. випустило у світ двотомні книжково-карткові видання «Кодекси України» та «Законодавство України про працю» у теках з роз'ємними замками, інформація в яких підтримується у контрольному стані завдяки щомісячному оновленню шляхом заміни необхідних аркушів.

Видано збірники законодавства про адміністративну відповідальність, з екологічного законодавства тощо — «Екологія і закон: Екологічне законодавство України. У 2 кн.» (1997), «Законодавство України про пільги громадянам: Пільги. Переваги. Гарантії. Компенсації: Зб. нормативних актів» (2000), «Судові експертизи в Україні: Загальні положення» (збірник нормативних актів, 2002),

На особливу увагу заслуговують видання кодексів та законів з постатейними матеріалами, в яких не лише впорядковано та систематизовано чинні нормативні акти, а й включено найбільш суттєві положення з них до кожної статті Кодексу чи Закону, зокрема «Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами» у 2 книгах (1998, 1999, 2000), «Кримінальний кодекс з постатейними матеріалами» (2000), «Кодекс України про адміністративні правопорушення з постатейними матеріалами» (2001).

Починаючи від 2001 р., регулярно виходило друком видання «Конституційний Суд України: рішення, висновки» (Кн. 1, 2, 1997–2001; Кн. 3, 2001–2002; Кн. 4, 2002–2003; Кн. 5, 2004; Кн. 6, 2005–2006). У серії «Права людини в міжнародних актах» вийшли друком «Європейські стандарти в галузі свободи слова» (2002).

Друкувалися також фундаментальні науково-практичні коментарі законодавчих актів, зокрема кримінально-процесуального (1999), земельного, господарського (2004) цивільного (2006) кодексів України, кодексу про надра (2012), законів України «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження» (2005).

Близько 50 відсотків виданої за розглядуваний період правничої літератури становлять навчальні видання, зокрема: навчальні посібники «Загальна теорія держави і права», «Зобов'язальне право: Теорія і практика» (1998), «Міжнародне публічне право» А. Дмитрієва та В. Муравйова (2000), «Банківське право» О. Орлюк (2006); підручники «Основи конституційного права України» (1997, 1998), «Адміністративне право України» (2005 р.), «Теорія держави і права. Академічний курс» (2006); курс лекцій «Житлове право України» М. Галянтич та Г. Коваленко (2002) тощо.

У незначній кількості (до 10 назв за 1997–2006 рр.) видавалися наукові та довідкові видання, наприклад, монографія І. Дзери «Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні» (2001), матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Новий кримінальний ко-

декс України: питання застосування і вивчення» (2002), монографія О. Беляневич «Господарське договірне право України (теоретичні аспекти)» (2006); довідник В. Головченка та В. Ковальського «Юридична термінологія» (1998), «Юридична Україна: Довідник: Відомства. Установи. Організації. Адреси. Телефони» (1998), «Українсько-англійський словник правничої термінології» (1999), «Популярна юридична енциклопедія» (2003), «Правова енциклопедія школяра» (2006).

Концерн «ВД “Ін Юре”». Основу видавничого репертуару концерну становлять видання нормативно-правових актів та науково-практичних коментарів до них, навчальна література і матеріали судової практики. Так, у 1997 р. «Ін Юре» випустив двотомне видання «Кодекси України», у 1999–2000 рр. виходили друком лише зміни до цих кодексів у вигляді окремих брошур, наприклад «Зміни і доповнення до двотомного видання «Кодекси України» видавництва «Ін Юре»» (1999), а з 2000 р. видається серія «Кодекси України», що складається з Конституції України та 19 видань кодексів України, з останніми змінами і доповненнями. Крім цього, виходили друком збірники законодавства, закони України, науково-практичні коментарі, зокрема до кримінального, сімейного (2003), земельного, цивільного (2004) кодексів України та практичні посібники — «Настільна книга слідчого» (2003), «Настільна книга нотаріуса: Сімейні відносини в нотаріальному процесі» С. Фурси, Л. Драгневича та Є. Фурси (2003). Заснувавши у 1999 р. серію виробничо-практичних видань «Інтелектуальна власність в Україні», «Ін Юре» став практично монополістом у сфері права інтелектуальної власності, видавши у 1999 р. 18 видань цієї тематики.

У 2004 р. надруковано «Постанови Пленуму Верховного Суду України. 1972–2004» у 2-х томах (2004), а у 2006 р. — збірники «Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах» та «Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах», котрі видавництво планує випускати з періодичністю один раз на рік.

Досить багато видається також навчальної та довідкової літератури. Так, вийшли друком підручники «Римське приватне право: Академічний курс» О. Підпригори (2001), «Право інтелектуальної власності», «Конституційне право України» (2002), «Історія держави і права України» у двох томах (2003), «Цивільне процесуальне право України: Академічний курс» М. Штефан (2005), «Трудове право України: Академічний курс» (2006); словник-довідник «Інтелектуальна власність» у двох томах (2000), довідник «Академія правових наук України», який двічі перевидавався (2002, 2003), словник термінів «Криміналістика» В. Шепітько (2004), «Міжнародна поліцейська енциклопедія» у десяти томах (т. 1, 2003; т. 2, 2004; т. 3, 2005; т. 4, 2006) та ін. Майже не представлені у видавничому репертуарі наукові видання (4 назви за 1997–2006 рр.).

Видавництво «Атіка» випускає в світ переважно навчальну літературу, зокрема вийшли друком навчальні посібники «Екологічне право України» О. Баб'як, «Конституційне право України» В. Кравченка (2000, 2001, 2006), «Кваліфікація злочинів М. Коржанського (2002), «Загальна історія держави і права зарубіжних країн» В. Макарчука (2006); підручники «Юридична деонтологія» С. Сливка (2001, 2003), «Міжнародне приватне право» Г. Фединяк (2003, 2005), «Криміналістика» М. Скригонюк (2005); курс лекцій «Кримінальне право і законодавство України. Частина особлива» та «Кримінальне право і законодавство України. Частина загальна» М. Коржанського; практикуми «Основи правознавства» Ю. Бондар, «Фінансове право України» Е. Дмитренка (2004).

У незначній кількості (10–15 назв за 1998–2006 рр.) видаються наукові видання, наприклад надруковано монографії «Процесуальні та криміналістичні проблеми дослідження обвинувачуваного» П. Біленчук (1999), «Корупція — корозія влади» М. Мельника (2004), «Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності» В. Осадчого (2004), а також збірники нормативно-правових актів — «Право власності на землю та його захист» (2002), «Законодавство України про працю» (2003), «Нормативно-пра-

вові акти України з питань туризму» (2004) та ін.

Довідкові видання у видавничому репертуарі «Атіки» практично не представлені, не випускаються й офіційні тексти окремих кодексів та законів, а у 2005–2006 рр. не вийшло друком й жодного збірника законодавчих актів.

ВД «Фактор» спеціалізується на виданні літератури з питань бухгалтерського обліку, проте з 2002 р. досить активно працює й на ринку правничої літератури. Серед його видань — закони та кодекси України (переважно російською мовою), а також довідкові, виробничо-практичні видання з питань фінансового та трудового права, зокрема «Коллективный договор» О. Пироженко (2002), «Основні засоби: Бухгалтерський та податковий облік» О. Примакова (2003), «Организация и учет строительной деятельности: Нормативная база» (2004), «Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників» (вип. 64, 65 укр. та рос. мовами, 2006).

СПКФ «Консум» видає правничу, економічну, ділову та медичну літературу. Серед правничих видань переважають навчальні. У незначній кількості (2–4 назви на рік) видаються також офіційні тексти кодексів та законів, збірники законодавства та науково-практичні коментарі нормативно-правових актів, монографії. При цьому, якщо у 1997–2001 рр. більшість правничих видань виходила друком російською мовою, то у 2002–2005 рр. першість займали українськомовні правничі видання. Так, вийшли у світ навчальні посібники «Международное частное право» (1998), «Основи Конституційної юриспруденції» С. Шевчук (2002), підручники «Налоговое право» Н. Кучерявенко (1997, 1998), «Нотариат и нотариальный процесс» В. Комарова та В. Баранкова (1999), «Теория государства и права» О. Скакун (2000) та «Теория держави і права» О. Скакун (2005), «Краткий сборник законов Украины о труде» (1999), «Закон Украины об исполнительном производстве: Научно-практический комментарий» (2000, 2002, 2003, 2005), «Земельный кодекс Украины» (2003), «Сімейний кодекс України» (2002, 2003), науково-практичні коментарі до ко-

дексу законів про працю України (2003), цивільно-процесуального (2003) та господарського процесуального кодексів (2004); монографії «Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях» М. Шульги (1998), «Право доверительной собственности» С. Сменченко (2000) та ін.

Видавництво МАУП спеціалізується на виданні навчальної літератури, при цьому, враховуючи те, що кожен студент МАУП на початку семестру одержує комплект літератури видавництва, що входить до вартості навчання, у видавничому репертуарі академії представлено практично всі жанри навчальних видань. Наприклад, вийшли друком навчальні посібники «Основи екологічного права України» (1999), «Міжнародне приватне право» І. Дахно (2001); курси лекцій «Кримінологія» Г. Семакова, «Трудове право України» Д. Карпенко (1999); «Програма вивчення дисципліни «Трудове право України», «Програма вивчення дисципліни «Теорія держави і права» (1999), практикум «Кримінальне право України» Ю. Александрова (2002), опорний конспект лекцій «Фінансове право» А. Зюнькіна (2003), навчально-методичний посібник «Господарське право» Л. Голяк (2006) тощо.

Видавництво «Право» (Харків) організовано при АПрН України і відповідно до свого статусу видає здебільшого матеріали наукових конференцій, наукові праці співробітників академії та навчальні видання, зокрема вийшли друком матеріали науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України» (1998), міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми боротьби з організованою злочинністю в регіоні (на мат. Харків. та Полтав. областей)» (2000), наукової конференції: «Конституція України — основа модернізації держави та суспільства. 21–22 червня 2001 р., Харків» (2001), збірник наукових праць «Українська державність: Становлення, досвід, проблеми» (2001), монографії «Кримінально-процесуальні проблеми застосування примусових заходів медичного характеру» С. Шаренка, «Проблеми науки граж-

данського процесуального права» (2002), «Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції) В. Яроцького (2003); підручники «Криміналістика» (1998), «Кримінальний процес України» (2000), «Екологічне право України», «Кримінально-виконавче право України» (2005, 2006) та ін. Регулярно виходить друком «Перелік тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права, які виконуються в Україні» за певний період (за 1998–1999 рр. у 2000 р; за 2000–2001 рр. у 2002 і т. д.).

Довідкову літературу видавництво «Право» практично не випускає. За розглядуваний період надруковано лише два довідкові видання — енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) «Криміналістика» В. Шепітько (2001) та «Словник латинських юридичних висловів» З. Хоміцької (2005).

Видавництво «Істина» випускає в світ навчальну літературу, офіційні тексти кодексів та законів, збірники нормативно-правових актів та науково-практичні коментарі законодавства. Серед найпомітніших варто виділити такі видання: збірник нормативних актів «Законодавство України про працю» у трьох книгах (1999), «Трудові спори: Законодавство, коментар, судова практика» (2000); навчальні посібники «Підприємницьке право» (2001), «Житлове право України» (2003), «Історія держави і права України» В. Заруби (2006), підручники «Аграрне право України», «Сімейне право України» (2004), «Підприємницьке право», «Цивільне право України» С. Харитонова (2005), науково-практичний коментар Цивільного кодексу України (за редакцією розробників проекту Цивільного кодексу України, 2004), «Корпоративне право: Наук.-практ. коментар законодавства та судової практики» (2005), «Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України» (2006) та ін. Майже щомісяця невеликими накладками випускаються кодекси України зі змінами і доповненнями на певний період часу. Наукова та довідкова література практично не видається.

Видавництва «Україна» та «Либідь» опинилися в числі лідерів лише за рахунок активної видавничої діяльності в перші роки незалежності, адже у 1991 р. вони були практично єдиними видавництвами правничої літератури і у значній кількості друкували нормативні акти та навчальну правничу книгу відповідно. Починаючи ж з 1992–1993 рр., у цьому сегменті літератури видавництва випускають лише 1–5 назв на рік (див. табл. А.1), проте видавничий репертуар залишився практично незмінним. Так, видавництво «Україна» надрукувало «Арбітражний процесуальний кодекс України» (1997), «Зміни та доповнення до цивільного процесуального кодексу України, прийняті Верховно Радою України у період з 2 вересня 1997 р. по 1 лютого 2001 р.» (2001), монографію «Міжнародне приватне право: Питання кодифікації» В. Кисіль (2000, 2006) та ін. У видавництві «Либідь» побачили світ навчальний посібник (2002) та підручник (2003) «Міжнародне право. Основи теорії» В. Буткевич, навчальний посібник «Сучасне діловодство» А. Діденко, тлумачний словник «Юридичні терміни» (2003, 2004) тощо.

Видавництво «Наукова думка» активно працювало на ринку правничої літератури у перші роки незалежності, коли воно видавало практично усі праці співробітників Інституту держави і права ім. Корецького. За останні п'ять років «Наукова думка» випускає 2–5 назв книжок на рік. Це переважно навчальні видання, наукові праці та практичні посібники, зокрема: навчальні посібники «Силовий захист прав людини: Питання легітимності в сучасному міжнародному праві» О. Мережко та М. Неліп (1998, 1999), підручник «Конституційне право України» (2002, 2003), монографія «Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.)» В. Литвина (2001). У 2006 р. вийшла друком книга «Конституція України: Текст Основ. Закону з офіц. тлумаченнями Конституц. Суду».

Видавництво «А.С.К.» є видавництвом широкого профілю і видання правничої літератури — це лише один з напрямів його діяльності. Правничі видання «А.С.К.»

представлені збірниками законодавства, науково-практичними коментарями законодавчих актів та окремими нормативно-правовими актами, що виходять у серіях «Економіка. Фінанси. Право» та «Нормативні документи, коментарі». Так, вийшли у світ житлове, кримінально-процесуальне законодавство України (1998), науково-практичний коментар до кримінального кодексу України (рос. мовою у 1999, 2002 рр. та у перекладі укр. мовою у 2000, 2002, 2005, 2006 рр.), до законодавства України про працю Б. Стичинського (2000, 2001, 2003), до кримінального процесуального кодексу України В. Тертишника (2002, 2003, 2005), до цивільного законодавства України у чотирьох томах (2004, 2005) та ін. У серії «Економіка. Фінанси. Право» також видано кілька навчальних та довідкових видань, зокрема навчальні посібники «Нотаріат в Україні. Теорія і практика» С. Фурси, Є. Фурси (2001), «Підприємницьке право» Н. Саніахметова, підручник «Трудове право України» (2004); Юридический словарь И. Дахно (2001), «Юридичний довідник для населення» (1999, 2001). Випускається також серія «Бібліотека судді», в якій друкуються «Постанови Пленуму Верховного Суду України. 1963–2000 рр.» (2000) та «Постанови Пленуму Верховного Суду України. 1972–2002 рр.» (2003).

Крім охарактеризованих видавництв, заслуговує на увагу також видавництво «Юридична думка», яке було засноване 2004 р. і лише за три роки свого існування видало 38 правничих видань. Таким чином, у разі збереження таких обсягів видавничої діяльності, воно має всі шанси зайняти гідне місце в числі видавництв — лідерів з випуску правничих видань. Видавничі організації «Прецедент», «Юстиніан» та «Юридична книга» випустили у світ відповідно 22, 26 та 19 книжкових видань, проте, враховуючи, що вони створені у 2004, 2001 та 2000 рр., можна сподіватися на подальше збільшення ними обсягів виробництва.

Досить активно юридичні видавництва працюють і на ринку правничої періодики. Так, «Юрінком Інтер» видає журнали «Вісник Конституційного Суду України», «Юридична Україна», «Бюлетень законодавства і юридичної

практики України», газету «Юридичний вісник України». При цьому, якщо правничі книжкові видання «Юрінком Інтер» почав друкувати лише після створення видавництва у 1997 р., то перші періодичні видання вийшли друком ще на початку 90-х років (1992 р. — «Бюлетень законодавства і юридичної практики України»; 1995 р. — «Юридичний вісник України»), коли видавництво працювало як юридична інформаційна компанія «Юрінком».

ВД «Ін Юре» випускає журнали «Вісник господарського судочинства», «Право України», періодичний збірник «Постанови Верховного Суду України та Вищого господарського Суду України у господарських справах» та газету «Адвокатура»; видавництво «Істина» — журнали «Вісник Верховного Суду», «Вісник прокуратури», «Рішення Верховного Суду», періодичний довідник «Довідник нотаріуса»; «Парламентське видавництво» — бюлетень «Відомості Верховної ради України»; ТОВ «Юридична думка» — журнали «Альманах права», «Судова апеляція», збірники наукових праць «Держава і право» і «Правова держава»; ТОВ «Юстініан» — «Юридичний журнал» та «Юридичну газету»; юридично-видавниче приватне підприємство «Страйд» — журнали «Мала енциклопедія нотаріуса» та «Юридичний радник», державне спеціалізоване видавництво «Україна» — газету «Юрист консультує» та «Збірник урядових нормативних актів України» тощо (див. табл. В.1–В.4).

Окремо слід сказати про видавництво «Юридична практика», яке спеціалізується переважно на виданні періодики правничого профілю (журнали «Вісник Асоціації правників України», «Український юрист», «Український адвокат», щомісячна газета «Судовий випуск» та щотижневик «Нові Нормативні акти»). Також видавництво випускає щорічні проекти: огляд «Правничі фірми України», правничий довідник «Лексворум» та ін.

Проаналізувавши територіальне розташування видавців правничої літератури, можна визначити вісім міст, в яких протягом 1991–2006 рр. було видано понад 100 книжкових видань. Беззаперечним центром видання правничої літера-

тури є Київ. Друге місце посідає Харків, що пов'язано з активною видавничою діяльністю Національної юридичної академії, Харківського національного університету внутрішніх справ, інших юридичних навчальних закладів, а також харківського видавництва «Право». Далі йдуть Одеса, Донецьк та Львів. Луганськ та Чернівці потрапили до списку лідерів лише за рахунок активної діяльності РВВ Луганського державного університету внутрішніх справ та видавництва Чернівецького державного університету «Рута» (див. табл. А.1).

Більшість видавців періодичних та продовжуваних видань також знаходиться у Києві (91 назва), на другому місці Харків (15 назв), Львів і Одеса (по 8 назв), Донецьк і Дніпропетровськ (по 7 назв), Ужгород (5 назв), Кривий Ріг (4 назви) та Луганськ (3 назви). У Запоріжжі, Миколаєві, Хмельницькому та Чернігові виходить друком по дві назви правничих періодичних видань, а в Автономній Республіці Крим, Винниці, Івано-Франківську, Кам'янець-Подільському, Кіровограді, Рівне, Сімферополі, Слов'янську, Сумах, Тернополі та Херсоні — по одній назві (див. табл. В.1–В.4).

Висновки до розділу 2

Розглянувши історію становлення та особливості формування в Україні видавничої мережі в галузі права, ми дійшли таких висновків:

1. Історія правничого книговидання з кінця ХІХ ст. і до 1945 р. поділяється на дві частини — це видавнича діяльність на у східних та центральних регіонах України, що були частиною Росії та на західноукраїнських землях, котрі перебували під владою Австро-Угорщини, Польщі, Румунії та Чехо-Словаччини.

2. Основними осередками видання правничої літератури наприкінці ХІХ — початку ХХ ст. були на Західній Україні громадські організації, наукові товариства, студентські та професійні організації Львова — товариство «Просвіта»,

НТШ, «Кружок правників», ТУП, СУА, а у центральних та східних регіонах — вищі органи державної влади (випускали офіційну періодику), громадська організація «Українське правниче товариство у Києві», «Юридичне видавництво НКЮ УСРР» та правничі комісії Соціально-економічного відділу ВУАН, діяльність яких мала особливо важливе значення, оскільки вони досліджували саме українське право.

Так, М. Василенко, голова Соціально-економічного відділу, Президент Академії наук з 18 липня 1921 р. по 27 лютого 1922 р., голова Комісії для виучування західноруського та українського права, член товариства правників, намагаючись спростувати погляди та твердження тих істориків і правознавців, котрі розглядали західноруське право «як право цікаве схожістю, аналогією і паралелізмом його інститутів з східно-руським правом», висловлював незадоволення з приводу того, що «схожість, а не різниця цікавили їх більше». Він, як і більшість співробітників відділу, вважав, що в Західній Русі та на Лівобережній Україні після возз'єднання її з Росією у 1654 р. існувало самостійне, відокремлене від російської правової системи право, основним джерелом якого були народні звичаї як «хвилювання народні» [18].

3. За радянських часів видання правничої літератури відбувалося централізовано та зосереджувалося у видавництвах «Наукова думка», «Політвидав України», видавничому об'єднанні «Вища школа».

4. Незважаючи на складні матеріальні умови, силами УВУ, УГА, УТП та інших науково-освітніх та громадських організацій української діаспори видано близько 100 наукових праць та лекційних курсів професорів та доцентів української вищої школи, які примножували українську науку і культуру, сприяючи оприлюдненню наукового доробку інтелектуальної еліти.

5. За часи незалежності в Україні сформувався та активно розвивається новітній ринок правничої літератури, все більшу частку якого займають спеціалізовані видавництва та

видавничі організації, утворені протягом 1993–2006 рр. Більшість з них мають недержавну форму власності — «Атіка», «Істина», «Ін Юре», «Юрінком Інтер», «Юридична думка» та ін. Серед державних видавництв активно працюють в цьому напрямі лише видавництво АПрН «Право» та «Парламентське видавництво», яке відоме на ринку своїми збірниками законодавчих актів, кодексами та законами, що користуються попитом читачів, оскільки друкуються від імені ВРУ і є офіційними виданнями.

6. Близько 20–25 відсотків правничих видань останніми роками видають редакційно-видавничі відділи юридичних вищих навчальних закладів та видавництва при вищих навчальних закладах, які мають юридичні відділення. Це переважно навчальні видання, наукові праці співробітників та періодика (майже кожен вищий навчальний заклад випускає свій «вісник» чи збірник наукових праць). Проте, з огляду на обмежене фінансування, більшість видань виходить друком незначними накладками переважно для внутрішнього користування.

7. Видавничий репертуар видавництв — лідерів з видання правничої книги приблизно однаковий — тексти нормативно-правових актів, науково-практичні коментарі законодавства та навчальні видання, тобто література що має попит на ринку. Наукові видання випускають переважно державні видавництва — «Наукова думка» (НАНУ) та «Право» (АПрН). Єдиним видавництвом недержавної форми власності, яке спеціалізується на виданні наукової правничої літератури є видавництво «Юридична думка». Довідкова література представлена у незначній кількості, а деякі видавництва, зокрема СПКФ «Консум» та МАУП взагалі не видають довідкову правничу літературу.

8. Територіально юридичні видавництва та редакції правничих періодичних та продовжуваних видань розташовані здебільшого у Києві. На другому місці — Харків, на третьому — Одеса, Донецьк та Львів.

Розділ 3. ТИПОЛОГО-ТЕМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАВНИЧОГО РЕПЕРТУАРУ ПРАВНИЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

3.1. Визначення основних понять типології та критеріїв типологічного поділу

Ефективна діяльність з підготовки до друку творів літератури можлива за наявності науково обґрунтованої системи класифікації видань і вміння враховувати її у редакційно-видавничій діяльності. Редактор або видавець «повинен добре орієнтуватися у таких поняттях як «типологічна характеристика», «типологічні ознаки», «типологічна належність» видання та вміти цілеспрямовано й усвідомлено формувати бажаний і потрібний тип, посилюючи одні та нівелюючи інші типологічні ознаки вихідного матеріалу в ході його редакційно-видавничої підготовки» [96, с. 202].

У загальному розумінні типологія — це «засіб наукової класифікації об'єктів за допомогою абстрактних теоретичних моделей (типів), у яких фіксуються найважливіші структурні або функціональні особливості досліджуваних об'єктів» [191]. Типологія спирається на виявлення схожості та різниці між об'єктами вивчення, на пошук засобів їхньої ідентифікації, а в своїй теоретично розвинутій формі прагне відобразити побудову певної системи, виявити її закономірності, що дозволяє передбачити існування ще невідомих об'єктів [192, с. 656].

Проблема типології видань розглядалася багатьма дослідниками, кожен з яких пропонував власне визначення понять «типологія книги», «типологія видань». Так, Я. Засурський називав типологією «наукову дисципліну, що вивчає реальні явища з метою оцінки існуючих видань і

проекування відсутніх, якщо це є необхідним» [94, с. 32]; Н. Зелінська під типологією розуміла комплексну класифікацію, що одночасно враховує сукупність різних ознак [96, с. 202]; І. Моргенштерн висловлював думку, що типологія — це знання категорій книги, їх видоутворюючих ознак і логічно співвідношення різних категорій книги, виділених за ознаками призначення і форми [132, с. 41]; Д. Теплов розглядав типологію як загальнонауковий метод пізнання, завдання якого полягає у виділенні в навколишній дійсності типових явищ, їх властивостей, процесів і відношень [187, с. 5]; Г. Швецова-Водка вважала типологією розділ книгознавства, що вивчає принципи утворення і систематизації різних категорій книги [227, с. 42]; автори колективного дослідження Всесоюзної книжкової палати під типологією видань розуміли виявлення функціональних ознак видання, встановлення взаємовідносин між їх «типами» і «видами» і — на цій основі — закономірностей, що обумовлюють їх взаємовідносини [194, с. 18].

Таким чином, поняття «типологія» використовувалось у книгознавстві та видавничій справі у трьох значеннях:

- 1) метод дослідження як логічний процес пізнання;
- 2) результат дослідження об'єкта за допомогою типологічного методу;
- 3) дисципліна, що вивчає типологічні питання [55, с. 56].

На нашу думку, дуже слушною є пропозиція В. Смирнової закріпити термін типологія за третім значенням — назвою дисципліни, що вивчає типологічні питання, а перші два значення називати відповідно до їх змісту — типологічний метод та типологічний опис, типологічні схеми тощо [182, с. 48]. Аналогічної думки дотримувався й О. Гречихін, зазначаючи, що типологія — це частина загальної теорії інформаційної діяльності (книгознавства, інформатики, загальної теорії соціальної комунікації), котра вивчає шляхом побудови узагальнюючих ідеалізованих моделей питання теорії, історії, методики та практики систематизації творів друку з метою їх ефективного виробництва, розповсюдження та використання у суспільстві [55, с. 56].

Ключовими поняттями типології видань є поняття «тип видання» і «вид видання». Існувало багато різних, іноді навіть протилежних думок, щодо змісту цих понять та їх підпорядкованості. Так, автори колективного дослідження Всесоюзної книжкової палати *типом* видання називають зразок для групи видань, об'єднаних спільним функціональним призначенням, яке розуміється як сукупність цільового призначення, читацької адреси, характеру інформації та структури видання, а *видом* видання — сукупність видань, що мають спільне цільове призначення [194, с. 9]. Типи вони розглядають у межах окремих видів.

На думку Я. Засурського тип видання — «це основний образ схожих між собою періодичних органів, що утворюють специфічну групу» [94, с. 22]. Причому дослідник відзначає, що тип видання і реально існуючі друковані органи не є тотожними поняттями.

Б. Тяпкін використовує поняття «тип видання» і «вид видання» як синонімічні, а основною для поділу видань за видами вважає склад видання [199, с. 37]. Поняття «склад видання» в даному випадку скоріше за все означає характер вміщеної в ньому інформації, оскільки у суспільно-політичній літературі автор виділяє такі види видань, як директивні матеріали й офіційні партійні документи, пропагандистські книги тощо [198, с. 263]. І. Моргенштерн розглядає за різними ознаками *типи* творів літератури, проте *види* видань, не пояснюючи причин вибору такої термінології [132, с. 51].

А. Черняк вважає, що поняття «тип» і «вид» не знаходяться між собою в ієрархічних стосунках, і розглядає окремо за цільовим призначенням *типи* видань, а за формою — *види* видань, при цьому він не пояснює, що розуміє під «формою видання» і зараховує до видів книгу, брошуру, листівку (ознака — обсяг) і періодичне видання, видання з продовженням (ознака — періодичність) [222, с. 50].

Лише терміном «*вид*» оперують і укладачі Державних стандартів — ГОСТ 16447–78 «Издания. Термины и определения основных *видов*», ГОСТ 7.60–90 «Издания. Основные *виды*. Термины и определения» та чинного ДСТУ 3017–95 «Видання. Основні *види*. Терміни та визначення».

За словником української мови в 11-ти томах «тип» — це «зразок, модель, форма, яким відповідає певна група предметів, понять, явищ» [181, т. 10, с. 116], а вид — «окрема галузь роботи, заняття, різновид в ряді предметів, явищ і т. ін.» [181, т. 1, с. 381].

Враховавши існуючі точки зору, ми пропонуємо таке визначення понять «тип видання» та «вид видання», які використовуватимемо у нашій роботі:

Тип видання — це узагальнена модель видання, побудована на основі необхідних і істотних (типологічних) ознак, які найповніше виражають його сутність.

Вид видання — конкретна сукупність реально існуючих видань, об'єднаних за якоюсь однією ознакою.

Для того, щоб отримати *тип* видання, треба визначити його за кожною з ознак, що входять до «моделі». Так, якщо ми скажемо, що видання наукове, неперіодичне, книжкове, текстове, однотомне тощо, тобто перерахуємо всі його ознаки, то ми визначимо його *тип*, а якщо зазначимо лише, що видання наукове або неперіодичне, або текстове, то визначимо його *вид* за однією з ознак.

Вирішальне значення в типологічному аналізі має визначення низки критеріїв (типологічних ознак), що мають історичну обумовленість і лягають в основу типологізації, котру можна розглядати як процес класифікування видань за заздалегідь визначеними типоформувальними критеріями або типологічними ознаками. Метою типологізації є отримання типологічної схеми, класифікації для характеристики певного масиву видань.

Зауважимо, що більшість дослідників-типологів не вдаються до розмежування понять «типологічний критерій» і «типологічна ознака». Оскільки ж ознака — це «риси, властивість, особливість кого-, чого-небудь» [181, т. 5, с. 655], а критерій — «підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило» [181, т. 4, с. 349], ми будемо використовувати ці терміни як синонімічні.

У багатьох дослідженнях як основний і майже єдиний критерій типологічного поділу виділялось цільове призна-

чення. Це пояснюється передусім тим, що більшість авторів не розмежовували поняття «тип літератури» і «тип видання», розуміючи літературу як сукупність видань, проте літературний твір, по-перше, може існувати й у рукописі, наприклад, у вигляді дисертації або друкуватися у газеті чи журналі, а отже не бути самостійним виданням, по-друге, видання може вміщувати не лише твір літератури, а й музичний твір або твір образотворчого мистецтва. Тому література — це сукупність літературних творів, які можуть матеріалізуватися у виданні або залишитися у рукописному вигляді.

Отже, якщо тип творів літератури — це стійка сукупність творів літератури, яка історично склалася і включає твори, об'єднані спільним цільовим призначенням [222, с. 48], тобто цільове призначення виступає основною ознакою, то тип видання визначається не лише його цільовим та читацьким призначенням, а й особливостями відбору і підготовки творів, структурою, обсягом, кількістю включених до видання творів тощо — ознаками, властивими лише виданням, а не літературним творам.

У чинному стандарті ДСТУ 3017–95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення» види видань визначаються за такими ознаками: цільове призначення; аналітико-синтетичне перероблення інформації; інформаційні знаки; матеріальна конструкція; обсяг; склад основного тексту; періодичність; структура; інформаційні ознаки [78].

Професор М. Тимошик у практичному посібнику «Книга для автора, редактора, видавця», спираючись на проект нової редакції зазначеного ДСТУ 3017–95, виділив такі видові ознаки:

- 1) характер інформації;
- 2) форма знаків;
- 3) матеріальна конструкція;
- 4) мовна ознака;
- 5) повторність випуску;
- 6) формат [190, с. 94–95].

Отже, порівняно з чинним ДСТУ 3017–95 з'явилися нові ознаки — мовна ознака, повторність випуску та формат.

Розглянемо, наскільки названі ознаки можна вважати типологічними. На нашу думку, ознаку можна вважати типологічною, якщо вона впливає на характер редакційно-видавничого опрацювання видання.

Так, за мовною ознакою виділяються оригінальні видання, видання у перекладі з будь-якої іноземної мови та видання з паралельним текстом двома чи кількома мовами [190, с. 95]. Таким чином, дана ознака є типологічною, адже при опрацюванні перекладного видання поряд із вирішенням звичайних завдань редактор повинен ще й оцінити, чи відповідає переклад оригіналу. Проте варто було б змінити назву та виділяти зазначені види не за мовною ознакою, а за ознакою оригінальності змісту.

Ознака «повторність випуску» також є істотною, адже вона впливає на характер роботи над виданням. Основним завданням при редагуванні перевидання є оцінка доцільності внесених змін та доповнень, перевірка їх відповідності сучасному рівню розвитку науки. Така ж ознака, як формат є безперечно важливою, проте, зважаючи на те, що у бібліографічних описах формат не зазначається, а переглянути кожне з випущених протягом 1991–2006 рр. правниче видання, щоб визначити його формат, неможливо, ми не враховуватимемо цю ознаку при типологізації правничих видань.

Отже, з огляду на наведені зауваження, основними типологічними ознаками видань є:

- 1) цільове призначення;
- 2) інформаційні знаки;
- 3) обсяг;
- 4) матеріальна конструкція;
- 5) склад основного тексту;
- 6) періодичність;
- 7) структура;
- 8) характер інформації;
- 9) оригінальність змісту;
- 10) повторність випуску.

Окремо варто зупинитися на ознаці цільового призначення, під яким здебільшого розумілася соціальна роль книги у суспільстві. У даному випадку, на наш погляд, краще було б використовувати термін «функціональне призначення» (який, до речі, був покладений в основу типологічної класифікації при її заснуванні і лише пізніше був замінений на «цільове призначення»), оскільки саме функціональне призначення відбиває зв'язок і функціональну залежність групи видань від потреб тієї чи іншої галузі суспільної практики.

Слід зазначити, що для правничих видань є не суттєвими такі ознаки як «інформаційні знаки» (вивчатимуться лише текстові видання), та «ступінь аналітико-синтетичного перероблення інформації» (серед правничих видань є поодинокі бібліографічні покажчики, інші ж види інформаційних видань — реферативні, оглядові, дайджест майже не представлені). Натомість, зважаючи на важливість розвитку видання літератури українською мовою, ми розглянемо масив правничої літератури за мовною ознакою. Види книжкових видань за інформаційною ознакою (характером інформації) аналізуватимуться при розгляді видів за функціональним призначенням, оскільки вони, за визначенням М. Тимошика, є підвидами кожного з видів видань за функціональним призначенням (підручник, навчальний посібник — підвид навчальних, монографія — наукових, енциклопедія — довідкових видань і т. д.) [190, с. 101–103].

Таким чином, ми пропонуємо типологізувати правничі видання за такими критеріями:

- 1) функціональне призначення;
- 2) обсяг;
- 3) склад основного тексту;
- 4) матеріальна конструкція;
- 5) періодичність;
- 6) структура;
- 7) оригінальність змісту;
- 8) повторність випуску;
- 9) мовна ознака.

Проте зазначені ознаки стосуються переважно книжкових видань. Журнальні та газетні видання мають власний типологічний ряд, зокрема при їх типологізації не визначаються види за такими ознаками, як обсяг, склад основного тексту, структура, повторність випуску та оригінальність змісту¹.

У своєрідній ієрархії типологічних ознак журнальних видань О. Акопов серед основних визначає тематичну спрямованість і цільове призначення. З точки зору дослідника, цільове призначення — це «одна з основних ознак поділу періодичних видань. Ця ознака найбільш універсально характеризує сутність видання, його призначення, визначає читацьку адресу, в ній безпосередньо відбивається мета видання, його завдання та програма. Цільове призначення характеризує характер і тип видання» [3, с. 27].

На думку О. Шкільної, основними типологічними ознаками засобів масової інформації є аудиторія, видавець, мета і завдання видання, саме вони зумовлюють інші типологічні ознаки авторський колектив, внутрішня структура, жанри, оформлення та формальні типологічні ознаки — періодичність, тираж, обсяг видань. Розробляючи власну типологію видань, дослідниця класифікує видання за трьома ознаками: періодичністю (видання щотижневі, одноденні, двотижневі, щомісячні), тематикою (громадсько-політичні, літературно-мистецькі, сатирично-гумористичні, молодіжні, дитячі, релігійні, науково-популярні, спеціалізовано-фахові, статистичні, рекламно-довідкові) та видавцем (приватні, органів державного управління та самоуправління, партійні, громадських, наукових та фахових товариств, з'їздів) [231, с. 14].

Періодичність, за словами Н. Зелінської, вважається суттєвою типологічною ознакою, а у випадку власне періодичного видання вона є ознакою типоформувальною: «заздале-

¹Єдиним правничим журнальним виданням з паралельним текстом є нормативний бюлетень «Відомості Верховної Ради України», в якому традиційно поряд з текстом законодавчих актів українською мовою подається їх офіційний переклад російською мовою.

гідь визначена постійна щорічна кількість» випусків, що виходять «через певні проміжки часу», — ці елементи періодичності мають більш, ніж формальне, і навіть ніж дисциплінувальне (як для видавців, так і для читачів) значення. Завдяки періодичності встановлюється ритм подання/одержання інформації, а це, крім суто прагматичного, має ще й психологічний та естетичний вплив на реципієнта... завдяки періодичності створюється потенційна напруга, а при її належному рівні — досягається ефект очікування (значно вищій, ніж у випадку подання усієї інформації за один прийом) [96, с. 229–230].

Важливою є й характеристика газетних та журнальних видань за видавцем, оскільки форма власності та підпорядкування засновників (видавців) дуже часто впливає на формування редакційної політики певного засобу масової інформації. Тематичне ж спрямування правничих газетних та журнальних видань розглядатиметься окремо у підрозділі «Тематична характеристика масиву виданої у 1991–2006 р. правничої літератури».

Враховуючи ці зауваження, ми пропонуємо типологізувати журнальні та газетні видання за такими ознаками:

- 1) функціональне призначення;
- 2) періодичність;
- 3) форма власності та підпорядкування засновників;
- 4) мовна ознака.

Ще одним видом видань, котрий заслуговує на особливу увагу, оскільки має типологічні ознаки, відмінні від вищезазначених для книжкових, газетних та журнальних видань, є електронні видання.

Електронні видання — це видання у вигляді електронних даних, що мають вихідні відомості, містять призначену у незмінному вигляді інформацію, яка пройшла редакційно-видавниче опрацювання [190, с. 106]. Доступ до електронних видань можливий через ЕОМ. Розповсюджуються вони за допомогою компакт-дисків, а також із залученням до поширення інформації локальних і глобальних комп'ютерних мереж.

Враховуючи специфіку електронних видань, крім функціонального призначення, періодичності та мовної ознаки, слід виділити й такі, характерні лише для електронних видань, типологічні ознаки, як тип носіїв та «самостійність» видання [230, с. 53].

Таким чином, беручи до уваги відмінності у типологічних ознаках, у системі правничих видань можна виокремити три типологічні групи — книжкові, газетні та журнальні і електронні видання, котрі й розглядатимуться окремо.

3.2. Типологізація та типологічна характеристика правничих видань

3.2.1. Книжкові видання. У процесі типологізації видань найбільша увага завжди приділялась видам, виділеним *за функціональним (соціальним, цільовим) призначенням*. Чинний стандарт за цією ознакою виділяє такі групи видань:

- 1) офіційне;
- 2) наукове;
- 3) науково-популярне;
- 4) науково-виробниче;
- 5) виробничо-практичне;
- 6) нормативне виробничо-практичне;
- 7) виробничо-практичне для аматорів;
- 8) навчальне;
- 9) громадсько-політичне;
- 10) довідкове;
- 11) для організації дозвілля;
- 12) рекламне;
- 13) літературно-художнє.

На окрему увагу заслуговують такі нові види (їх не було у попередніх ГОСТ 16447–78 та ГОСТ 7.60–90), як виробничо-практичне видання для аматорів та науково-виробниче видання. Щодо виробничо-практичного видання для аматорів, то воно виділено не за функціональним призначенням, а за читацькою адресою. До науково-виробничих видань укладачі стандарту відносять «видання відомостей

результатів та (чи) експериментальних досліджень, а також конкретних рекомендацій щодо їх впровадження у практику» [66, с. 5]. Отже, судячи з визначення, цей вид слід було б назвати не науково-виробничим, а науково-практичним і розглядати як підвид наукових видань, оскільки зауваження про «конкретні рекомендації» не є достатньою підставою для виділення самостійного виду видань.

Не виділяється у чинному стандарті і окремих вид «нормативне видання», проте, судячи з визначення, цей вид включається до складу як офіційних, так і нормативно-виробничих видань, адже офіційне видання — це «видання матеріалів інформаційного, *нормативного* чи директивного характеру, що публікується від імені державних органів, відомств, установ чи громадських організацій» [66, с. 3], а нормативне виробничо-практичне — «видання *норм, правил і вимог* з конкретних сфер виробничо-практичної діяльності» [66, с. 4].

М. Єльніков, навпаки, пропонував чітко розрізняти нормативні та офіційні видання. Він вважав, що соціальна функція нормативних видань — встановлювати норми, вимоги та правила, а офіційних — інформувати про діяльність державних установ чи окремих відповідальних осіб. Виходячи з цього, офіційним М. Єльніков називав видання, що друкується від імені державної установи, громадської організації, відомства чи високої посадової особи і призначене для орієнтування чи інформування в офіційній сфері спілкування, *не має характеру припису чи наказу, але має юридичні повноваження* (виділено нами. — М. Ж.) [82, с. 21].

Якщо уважно розглянути наведене визначення, то виникає питання: яким чином видання, що не має характеру припису чи наказу, може мати юридичні повноваження?

На нашу думку, більш слушною є думка фахівців Всеукраїнської книжкової палати, які виділяли вид «нормативне видання» та його підвиди — офіційно-документальне та нормативно-виробниче видання (див. [189]), адже офіційний характер видання ще не визначає його функціонального призначення.

Таким чином, *нормативне видання* — це видання, яке вводить в дію і розповсюджує прийняті та затверджені відповідними органами норми, правила і вимоги у різних сферах суспільного життя. Залежно від сфери суспільної практики, яку обслуговує видання, воно може бути офіційним, виробничо-практичним тощо.

Літературно-художні правничі видання практично не видаються, що пояснюється специфікою тематики, тому при аналізі вони не враховуватимуться.

Отже, ми виділятимемо за функціональним призначенням такі види книжкових правничих видань:

- 1) наукові;
- 2) науково-популярні;
- 3) виробничо-практичні;
- 4) нормативні (офіційні та виробничо-практичні);
- 5) навчальні;
- 6) громадсько-політичні;
- 7) довідкові;
- 8) рекламні.

Якщо розглянути загальні кількості та накладні випущених протягом 1991–2006 рр. різних за функціональним призначенням видів правничих книжкових видань, то за кількістю назв перші місця посідають нормативні, навчальні та наукові видання, а за накладом — нормативні, навчальні та довідкові (табл. Б.1, Б.2).

Охарактеризуємо кожен з цих видів за принципом від найбільшої кількості назв до найменшої.

Нормативні видання переважають як за назвами, так і за накладом, оскільки цей вид літератури є дуже «привабливим» для видавців, адже близько 90 відсотків нормативних видань як за назвами, так і за накладом становлять офіційні видання текстів законодавчих актів (переважно кодексів та законів) (табл. Б.1, Б.2), а відповідно до статті 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рі-

шення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади» не є об'єктом авторського права [163]. До того ж, нормативно-правові акти не потребують редагування, а редакційно-видавниче опрацювання офіційних текстів більшістю видавців не здійснюється. Отже, видання законів, кодексів тощо не потребує сплати авторського гонорару, його підготовка вимагає мінімальних редакційно-видавничих витрат, а попит на такі видання протягом 1991–2004 рр. був досить стабільним, що й зумовлює кількісну перевагу цього виду видань на ринку правничої літератури. Проте слід зазначити, що, починаючи з 2005 р., спостерігається тенденція до зменшення кількості офіційних видань (див. табл. Б.1). Деякі видавництва, зокрема «Атіка», у 2006 р. взагалі не видрукували жодного офіційного видання. Таким чином, на нашу думку, офіційна література поступово втрачатиме лідерство на ринку правничої книги, адже все більше читачів віддають перевагу електронним виданням офіційних текстів нормативно-правових актів.

У значно меншій, порівняно з офіційними, кількості друкуються нормативні виробничо-практичні видання (табл. Б.1), оскільки до них належать видання правил, вимог з конкретних сфер виробничо-практичної діяльності, спрямовані на вузьке коло спеціалістів. Наприклад: «Перелік документів, що утворюються в установах Державної митної служби України із зазначенням строків зберігання» (К. : Держ. митна служба, 1997), «Перелік посад посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню і періодичну перевірку знань з охорони праці: ДНАОП 0.00-8.01-93» (Х. : Форт, 2003), «Інструкція про порядок ведення трудових книжок працівників: Із змінами, внесеними згідно з Наказом М-ва праці та соц. політики України № 266/118/5 від 24.09.2003 р.» (Х. : Форт, 2003), «Санітарні норми та правила в Україні» (К. : КНТ, 2004).

Друге місце за назвами та накладками займають *навчальні видання*, що пояснюється появою за роки незалежності значної кількості юридичних вищих навчальних закладів та відкриттям майже в кожному університеті юридичних

факультетів, які мали задовольняти попит своїх студентів у фаховій літературі. Отже, більшість цих видань — це праці викладачів зазначених вищих навчальних закладів, які можна поділити на дві групи: університетські видання, котрі з огляду на обмежене фінансування випускаються у світ незначними накладками, та книги, видані за рахунок держзамовлення або коштом юридичних видавництв досить значними накладками.

Якщо проаналізувати види навчальних книжкових видань правничої тематики за характером інформації, то найбільшу кількість за період 1991–2006 рр. було видано навчальних посібників (1268 друк. од.), що пояснюється їх комерційним попитом, наявністю держзамовлення, за рахунок якого друкується більшість навчальних видань. Далі йдуть підручники (302 друк. од.), навчально-методичні посібники (132 друк. од.), курси та конспекти лекцій (89 та 81 друк. од. відповідно), методичні рекомендації (56 друк. од.), практикуми (53 друк. од.), навчально-практичні посібники (42 друк. од.), тексти лекцій (36 друк. од.), навчальні програми (19 друк. од.), хрестоматії (16 друк. од.) та методичні посібники (9 друк. од.) (табл. Б.3). За накладками на першому місці також навчальні посібники та підручники (2 981,6 та 1 646 тис. пр. відповідно). Досить значними накладками видаються також курси лекцій та практикуми (392,5 і 165,9 тис. пр. відповідно), які користуються попитом, оскільки містять необхідний студентів для здачі заліків та іспитів мінімум інформації. З даних таблиць Б.3 та Б.4 видно, що у 1991 р. не було видано жодного підручника, курсу та конспекту лекцій, хрестоматії та практикуму, друкувалися лише навчальні посібники, тексти лекцій, методичні посібники та рекомендації, поодинокі навчальні програми. З 1992 р. почали видаватися підручники та конспекти лекцій, з 1994 — курси лекцій, з 1996 р. — навчально-методичні та навчально-практичні посібники.

Слід зазначити, що такий не визначений чинним стандартом вид, як навчально-практичний посібник, починаючи з 1999 р., стабільно стверджується на ринку правничої літе-

ратури, скоріш за все, завдяки можливості застосовувати такі видання не лише у навчальному процесі, а й на виробництві. Наприклад: «Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні : навч.-практ. посіб.» (К. : Істина, 1999), «100 образцов заявлений в суд по семейным делам : науч.-практ. пособие» (Х. : Юрsvіт, 2005) тощо.

У незначній кількості видаються й різноманітні посібники: для абітурієнтів, для підготовки до іспитів: «Основи правознавства : посібник для абітурієнтів, учнів, учителів» (Тернопіль: Підручники і посібники, 1999), «Кримінальне право в питаннях і відповідях : посібник для підготовки до іспитів» (К.: Правові джерела, 1999). Останніми роками (з 2001 р.) майже не друкуються тексти лекцій. У 2000–2004 рр. не було видруковано жодної навчальної програми, проте у 2005 р. видано вже п'ять програм, що пов'язано з переходом більшості навчальних закладів на модульно-рейтингову систему освіти, і, відповідно, необхідністю укладання та видання нових програм.

Не користуються популярністю у видавців і хрестоматії (у 2002–2004 рр. не видано жодної, у 2005, 2006 по одній назві). Водночас зросла кількість практикумів, що викликані потребою часу — необхідністю надати студенту можливість на практиці оволодівати обраною спеціальністю, зменшенням «затеоретизованості» сучасної освіти, а також вимогами модульно-рейтингової системи, в якій основна увага приділяється самостійній та практичній роботі студента.

Таким чином, на сьогодні, порівняно з 1991 р., значно збільшилося розмаїття видів навчальних правничих видань за інформаційною ознакою. Проте спостерігається певне зменшення кількості назв чи накладів (або обох показників водночас) таких основних підвидів як підручник та навчальний посібник. Так, якщо з 1997 р. по 2003 р. поступово збільшувалася кількість підручників (з 15 до 51 назви), то з 2004 по 2006 рр. їх кількість зменшилася з 31 до 22 назв на рік. Навчальні ж посібники при зростанні кількості назв стали виходити меншими разовими накладами (порів-

няймо: 2001 р. — 112 назв накладом 346,3 тис. пр. і 2006 р. — 231 назва накладом 219,2 тис. пр.).

Ще однією помітною тенденцією стало зникнення методичних посібників (з 1998 р. практично не видаються) і натомість збільшення кількості навчально-методичних посібників, а також наявність видань з видовою характеристикою за двома ознаками, наприклад «Історія держави і права зарубіжних країн» В. Макарчука (К. : Атіка, 2000) — *Навч. посіб. : курс лекцій*; «Інвестиційне право» О. Вінник (К. : Атіка, 2000) — *Навч. посіб. : курс лекцій*.

Наукові видання переважають за кількістю назв, але традиційно мають невеликі наклади, оскільки спрямовані на вузько окреслену читацьку аудиторію — науковців, викладачів вищих навчальних закладів.

Серед видів наукових видань за інформаційною ознакою найбільше за розглядуваний період видано монографій (845 друк. од.), далі йдуть збірники наукових праць (177 друк. од.), матеріали конференцій (117 друк. од.), тези доповідей та документальні видання (67 та 20 друк. од. відповідно). При цьому таку загальну кількість видань отримано переважно за рахунок збільшення кількості назв та розширення видового діапазону правничих наукових книжок протягом 1998–2004 рр. У 1991–1997 рр. видавалися здебільшого монографії, всі інші види — лише 2–3 назви на рік (табл. Б.5).

Характерним для правничої наукової літератури є також наявність видань, які важко віднести до певної видової категорії, хоча вони й займають друге місце за кількістю назв після монографій. Фахівці Книжкової палати України виділили їх в окрему групу «інші наукові видання», до якої потрапили, наприклад, книги: «Про завдання та функції органів управління освітою в регіонах...» М. Дарманського та В. Войтенко (Хмельницький: Поділля, 1997); «Національно-державне будівництво: Концептуальні підходи, сучасна наукова література» (К.: Довіра, 1999), «Проблема криміналізації діянь» М. Короленка (К.: Науковий світ, 2000); «Управління поліцією зарубіжних країн: сучасні підходи та ключові поняття» Н. Матюхіна (Х.: Гриф, 2006) тощо.

Довідкові видання потрапили у трійку лідерів за накладом лише за рахунок видання Народно-демократичною партією у 1998 р. (під час парламентських виборів) книги «Довідник пенсіонера: Перелік пільг, передбачених для пенсіонерів, ветеранів війни і праці» накладом 3 млн примірників.

Аналізуючи види довідкових видань за інформаційною ознакою, слід відзначити, що найбільш популярним видом є довідники, котрі переважають і за назвами, і за накладом (табл. Б.9, Б.10).

На другому місці за назвами словники, а за накладом — енциклопедії. Слід зазначити, що протягом 1991–1995 рр. не було видруковано жодної правничої енциклопедії. У 1996 р. вийшло друком одне енциклопедичне видання, у 1997 р. — вже чотири (див. табл. Б.9). Проте деякі з цих видань, хоча й презентовані видавцями як енциклопедії, наряд чи є такими насправді. Так, донецька приватна видавничо-книготорговельна фірма «Сталкер» започаткувала серію російськомовних популярних енциклопедій, котрі видавалися накладом 30–50 тис. примірників, наприклад: «Преступники и преступления. Законы преступного мира» А. Кучинского (1997). Ці видання мають невисокий рівень видавничої підготовки і називаються енциклопедіями скоріш для підвищення читацького попиту.

Заслужують на увагу як справді енциклопедичні видання підготовлені Інститутом держави і права ім. В. Корецького та видана спеціалізованим видавництвом «Українська енциклопедія» «Юридична енциклопедія» у шести томах (перший том побачив світ у 1997 р., другий — у 1999 р., третій, четвертий — у 2001 та 2003 рр. відповідно, а п'ятий та шостий — у 2004 рр.), «Популярна юридична енциклопедія», випущена у 2002 р. на замовлення Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України за Національною програмою випуску соціально значущих видань видавництвом «Юрінком Інтер», а також «Міжнародна поліцейська енциклопедія» у десяти

томах (К. : Ін Юре. — Т.1, 2003; Т.2, 2004; Т. 3, 2005; Т.4, 2006), «Правова енциклопедія школяра» (К. : Юрінком Інтер, 2005).

Починаючи від 2001 р., збільшилася кількість назв та накладів правничих словників, а також почали видаватися словники-довідники, що пов'язано з підвищенням інтересу до правничої термінології, розвитком законодавчої бази України. Так, вийшли друком видання: «Словник-довідник інформаційного права та права у сфері культури» (К. : Київ. ін-т «Слов'янський ун-т», 2001); «Державна молодіжна політика в Україні: Словник термінів нормативно-правових актів» (Д. : Герда, 2002); «Юридичні терміни: Тлумачний словник» (К. : Либідь, 2003); «Законотворча діяльність: Словник термінів і понять» (К. : Парламентське вид-во, 2004); «Тлумачний словник з теорії держави і права» (К. : Магістр – ХХІ сторіччя, 2006) та ін.

Виробничо-практичні видання знаходяться на четвертому місці як за назвами, так і за накладом. Найпопулярнішими видами виробничо-практичних видань за інформаційною ознакою є посібники та практичні посібники (табл. Б.7, Б.8). Посібники переважають як за назвами, так і за накладом, оскільки посібник — це «видання призначене на допомогу в *практичній діяльності* чи в *оволодінні навчальною дисципліною*» [77]. Таким чином, посібники дуже часто застосовуються не лише у виробничо-практичній діяльності, а й у навчальному процесі. Наприклад, в анотації до посібника «Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування» А. В. Красницької зазначається, що він призначений для *студентів, викладачів та юристів-практиків* (виділено нами. — М. Ж.).

Своєрідним видом практичних посібників можна вважати настільну книгу, адже на сторінках таких видань подаються практичні рекомендації з певних галузей знань. Наприклад, «Настільна книга нотаріуса: Сімейні відносини в нотаріальному процесі» С. Фурси (К. : Ін Юре, 2003); «Настільна книга спеціаліста із судової статистики» (К. : Реферат, 2005).

Лише у 1995 р. на ринку правничих виробничо-практичних видань з'явилися методичні рекомендації та вказівки для спеціалістів (див. табл. Б.7). сьогодні їх кількість поступово збільшується, проте, в середньому, випускається лише 4–5 назв на рік.

Аналогічна ситуація й з таким невизначеним чинним стандартом видом, як методичний посібник. Загалом видається 2–4 назви методичних посібників на рік. Лише у 1999 р. вийшло друком 17 видань, при цьому 14 з них надруковано у серії «Баланс. Бібліотека бухгалтера», започаткованій дніпропетровським видавництвом «Баланс-Клуб», зокрема: «Автомобіль та автоперевезення: Консультації, нормат. база»; «Зовнішньоекономічна діяльність: Консультації, нормат. база»; «Оплата праці: Консультації, нормат. база» тощо.

Дуже мало видається практичних порадників — одна назва у 1994 р., дві — у 1996 та по одній у 2004–2006 рр. Проте деякі з них виходили друком досить значними для цього виду видань накладом, зокрема «порадник керівникові сільськогосподарського підприємства» (К.: Юрінком Інтер, 2005) видано накладом у 10,5 тис. примірників.

Науково-популярні правничі видання представлені переважно нарисами, бесідами або ж виданнями, вид яких важко чітко визначити. Наприклад: «Жити, працювати і творити за Конституцією України» (Житомир : Полісся, 1997); «Criminal.1: Очерки новейшей истории организованной преступности Мариуполя» В. Сухорукова (Мариуполь: Газ. «Приазовский рабочий», 1997); «На сторожі спокою: Нариси: Міліції Буковини: 60» В. Драюка (Чернівці : Ред. журн. «Зелена Буковина», 2000); «майбутнє України в руках молоді : бесіди з правового виховання» (Тернопіль : Астон, 2005). Загалом за період 1991–2006 рр. було видано 194 назви науково-популярних видань загальним накладом 912,1 тис. примірників (табл. Б.1, Б.2).

Науково-виробничі видання, незважаючи на передостаннє місце як за кількістю назв, так і за накладом, останніми роками збільшують свою популярність на ринку правничої літератури, переважно за рахунок такого виду,

як науково-практичні коментарі, кількість яких, зважаючи на стійкий попит, зростає з 1–5 назв у 1991–1999 рр. до 10–16 назв у 2000–2006 рр. (табл. Б.11).

Крім того, починаючи з 1997 р., з'являється такий вид як науково-практичний посібник. І хоча у чинному стандарті він відсутній, кількість назв та накладу науково-практичних посібників поступово зростають (див. табл. Б.11, Б.12), адже ці видання містять не лише результати наукових досліджень, а й рекомендації щодо їх застосування на практиці. Наприклад: «Криміналістичне дослідження слідів рук» О. Дубового та ін. (К. : Ін-т економіки, управління та господарського права, 2000); «Поняття і форми співучасті у злочині за кримінальним правом України» Г. Новицького (К. : Вища школа, 2001); «Зразки цивільно-правових документів» (К. : Істина, 2006). Таким чином, науково-практичні посібники мають досить широку читацьку аудиторію — науковці, викладачі вищих навчальних закладів, юристи-практики тощо.

Громадсько-політичні та рекламні правничі видання друкуються у дуже незначній кількості. Так, за період 1991–2006 рр. видано всього 39 громадсько-політичних та 23 рекламних видання накладом 98,9 та 6,3 тис. примірників відповідно (див. табл. Б.1, Б.2).

Громадсько-політичні правничі видання — це переважно видання на загальноправову тематику, певні спогади, історичні нариси, зокрема: «Права та свободи людини і громадянина в Україні» (К. : Ін Юре, 1997); «Спогади останнього Прокурора Української РСР» М. Потебенька (К. : Укр. центр духов. культури, 1997); «Україна: актуальні питання розвитку суспільства, держави і права» В. Медведчука (К. : Інтерпрес ЛТД, 1999).

Рекламні правничі видання представлені такими видами, як рекламний проспект та каталог видань — «Кримінально-виконавча система України»: *рекл. просп.* (К. : Ред. газети «Закон і обов'язок», 2000); «Юристи України 2006. Вибір клієнта»: *рекл. просп.* (К. : Юрид. газ., 2006), «Концерн Видавничий дім «Ін Юре»: *каталог видань*» (К. : Ін Юре, 2004) тощо.

За обсягом понад 80 відсотків правничих видань виходять друком у вигляді книжок. При цьому, у 2000–2006 рр. спостерігалась тенденція до зменшення кількості назв та накладів брошур у загальній кількості та накладах правничих видань з 15–20 до 10 відсотків (табл. Б.13, Б.14).

За складом основного тексту видання поділяються на моно видання і збірник. *Моновидання* містить один твір, а *збірник* — кілька творів. Правничі книжкові видання є переважно моновиданнями. У вигляді збірників виходять матеріали конференцій — «Актуальні проблеми підготовки фахівців з митної справи: *матер. наук.-метод. конф.*» (Д.: Академія митної служби України, 2001), збірники нормативно-правових актів — «Транспорт та зв'язок в Україні: *зібрання актів законодавства*» (К.: Ін Юре, 2004) та збірники наукових праць — «Актуальні проблеми права і державної політики у сфері підприємницької діяльності в Україні: *зб. наук. праць*» (К.: Б.в., 2004), «На терені юридичної і філологічної наук: *зб. наук. праць*» (Сімферополь: Ельньо, 2006) тощо.

За матеріальною конструкцією серед книжкових видань слід виділити такий, характерний лише для правничої літератури, вид, як книжково-карткові видання.

Книжково-карткові видання — це збірники законодавства у вигляді книжок (тек) з роз'ємними замками. Така форма дає можливість періодично вносити зміни до нормативно-правових актів без повторного передруку, просто замінюючи певні аркуші. Наприклад, видавництво «Юрінком Інтер» випускає книжково-карткові видання «Законодавство України про працю» та «Кодекс України» у 2-х томах з щомісячним оновленням.

За періодичністю основний масив книжкових правничих видань становлять неперіодичні видання. Близько 30 відсотків правничих видань виходять друком у різноманітних серіях, наприклад серіальними є видання серій «Закони України» та «Бібліотека офіційних видань» «Парламентського видавництва».

Слід зазначити, що враховуючи специфіку правничих видань, пов'язану з частими змінами у законодавстві України,

сьогодні дедалі поширюється практика видання *правничої книжкової періодици*, тобто книжкові видання, переважно навчальні та збірники законодавства, перевидаються зі змінами і доповненнями кожні півроку чи рік, потрапляючи навіть до каталогу передплати періодичних видань. Наприклад: «Історія держави і права в Україні» (навчальний посібник для студентів, за ред. П. П. Музиченко. Одеська державна юридична академія. 662 с., *1 раз на п/р*); «Государственное право зарубежных стран» (учебник для вузов. Арановский К. В. (рос.), 488 с., *1 раз на п/р*); «Кодекс України про адміністративні правопорушення з постатейними матеріалами» (900 стор., листопад 1999 р., укр., *1 раз на рік*) [103].

За структурою чинний стандарт виділяє: серію; однотомне видання; багатотомне видання; зібрання творів; вибрані твори.

Зібрання творів та вибрані твори у чинному стандарті виділені скоріш не за ознакою структури, а за характером відбору матеріалів. Крім того, ці види є характерними переважно для художньої літератури. Виходячи з цього, за структурою ми виділятимемо такі види правничих видань:

- 1) серію;
- 2) однотомне видання;
- 3) багатотомне видання;

Серед правничих видань переважають однотомні, проте є й багатотомні — «Закони України: В 11 т.» (К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України), «Історія міліції України у документах і матеріалах. У 3 т. (1946–1990)» (К.: Генеза, 2000), «Юридична енциклопедія: В 6 т.» (К.: Укр. енцикл.) та ін. Усе більше правничих видань останнім часом виходять друком у певній серії. Наприклад, нормативно-правові акти України видаються у серіях «Кодекси України» (концерн «ВД “Ін Юре”»), «Бібліотека офіційних видань» («Парламентське видавництво»), «Нормативні документи та коментарі» («А.С.К.») та інших. Якщо протягом 1991–1999 рр. частка видань, випущених у серіях, становила, як за назвами, так і за накладами, 10–15 відсотків, то у 1999–2004 рр. — 15–20 відсотків, а у 2005–2006 рр. — вже 30 від-

сотків від загальної кількості та загальних накладів правничих книжкових видань (табл. Б.15, Б.16).

За оригінальністю змісту видання поділяються на:

- 1) оригінальні;
- 2) перекладні;
- 3) паралельні;
- 4) видання з паралельним текстом.

Більшість правничих книжкових видань є оригінальними. Перекладні видання становлять лише 2–5 відсотків як за назвами, так і за накладами (табл. Б.17, Б.18). Це переважно переклади з англійської праць іноземних авторів, наприклад, «Людський вимір буття: Суспільна думка в західній правовій традиції» Келлі Дональд Р. (пер. з англ. — О.: АО «Бахва», 2002), «Боротьба проти використання праці дітей» (пер. з англ. — К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2002) або ж російські переклади нормативно-правових актів — «Сборник законов о предприятии: юрид. справочник» (пер. з укр. — О.: Студія Негоціант», 2002).

Іноді видаються також *паралельні видання*, тобто видання, випущені поряд з іншими, ідентичними за змістом і оформленням, але кожне своєю мовою (у 1999 р. «Парламентським видавництвом» була випущена Конституція України українською і російською мовами) та *видання з паралельним текстом* — видання, яке містить однаковий текст двома чи кількома мовами, одна з яких — мова оригіналу, інша (інші) — перекладу. Наприклад, «Кримінальний кодекс України. Уголовный кодекс Украины. Criminal code of Ukraine» (К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2002).

За ознакою повторності випуску всі видання можна поділити на дві великі групи — перші видання та перевидання. *Перше видання* — видання твору(ів), яке випускається вперше, а *перевидання* — це заново випущене видання з виправленнями чи без них. На основі статистичних підрахунків нами було визначено, що частка перевидань у загальній кількості правничих книжок за період 1991–2006 рр. становила 5–10 відсотків за назвами та 10–20 відсотків за накладами

(табл. Б.19, Б.20). При цьому перевидуються переважно навчальні видання та офіційні тексти нормативно-правових актів, що пов'язано з частими змінами у сучасному законодавстві.

За мовною ознакою 80 відсотків від загальної кількості виданих за 1991–2006 рр. правничих книжкових видань виходить друком українською мовою. При цьому, якщо за накладами українськомовні видання становили 75–90 відсотків протягом всього розгляданого періоду, то за назвами частка українськомовних видань зросла з 60–70 відсотків у 1991–1997 рр. до 80–85 відсотків у 1998–2006 рр. (табл. Б.21, Б.22). Таким чином, спостерігається тенденція до збільшення кількості правничих книжок та брошур державною мовою. На другому місці за кількістю назв та накладами видання російською мовою, далі йдуть двомовні видання, серед яких переважають українсько-російські та українсько-англійські.

Видання іншими мовами народів світу у 1991–1996, 1998–2003 рр. та 2006 р. взагалі не видавалися. Лише у 2004 р. видання «Рамкова конвенція про захист національних меншин. Україна: стан виконання» вийшло друком на 14 мовах національних меншин (див. табл. Б.21).

Така ситуація пояснюється в першу чергу специфікою правничих видань, котрі написані на основі українського законодавства і не є цікавими широкому колу читачів за кордоном.

3.2.2. Газетні та журнальні видання. Основними видами газетних та журнальних правничих видань відповідно до стандарту є журнали, газети та бюлетні. До журнальних видань ми зараховуємо й періодичні та продовжувані збірники, оскільки вони зареєстровані як друковані засоби масової інформації. Таким чином, ми розглядатимемо за визначеними раніше типологічними ознаками такі види газетних та журнальних видань:

- 1) журнали;
- 2) газети;
- 3) збірники;
- 4) бюлетені².

² Подається у порядку зменшення кількості назв.

У 2006 р. в Україні виходило друком 72 журнали, 44 газети, 34 збірники та 17 бюлетенів правничої тематики (табл. В.1–В.4). Більшість з цих видань було створено вже за роки незалежності. Слід зазначити, що якщо кількість правничих журналів та збірників збільшувалася з року в рік — у 1997 р. виходило друком 12 правничих журналів та 7 збірників, у 2001 р. — вже 30 та 22, у 2004 р. — 58 та 27 відповідно, то щодо газет і бюлетенів спостерігалися тенденції, як до збільшення кількості назв, так і до їх зменшення, порівняймо: 1997 р. — 69 газет і 27 бюлетенів; 1999 р. — 78 газет і 44 бюлетеня; 2001 р. — 69 газет і 22 бюлетеня; 2004 р. — 62 газети і 41 бюлетень (за даними Книжкової Палати України) [65, 67, 69, 72].

За функціональним призначенням чинний стандарт виділяє громадсько-політичні, наукові (науково-теоретичні, науково-практичні та науково-методичні), науково-популярні, виробничо-практичні, популярні, літературно-художні та реферативні журнали. Проте намагання видавців якомога точніше визначити функціональне призначення видання, за словами Н. Зелінської, «приводить до появи дуже складних, багатоярусних, семантично розшарованих, різновекторних конструкцій, в яких, разом з основною функцією охоплюється і галузевий напрям, і тематика, і характер видання чи “споживання” інформації» [96, с. 226], зокрема *інформаційний, популярний та науково-практичний ілюстрований журнал* («Міліція України»), *науково-практичний, господарсько-правовий журнал* («Підприємництво, господарство і право»). Нерідко ознака функціонального призначення підмінюється ознакою тематичної належності — *юридичний журнал* («Право України»), *журнал сучасного правника* («Український юрист»), *правовий часопис* («Юридична Україна»), *журнал юристів України* («Юридичний вісник»), хоча у даному випадку тематичне уточнення непотрібне, оскільки тематика видання чітко зрозуміла з його назви. Крім того, тематичне спрямування часопису за будь-яких обставин не повинно замінювати вказівку на його функціональне призначення, оскільки це ознаки двох різних класифікацій. Як зазначав

О. Акопов, дві «основні, головні класифікації... доповнюють одна одну в характеристиці видань і можуть застосовуватися... як одночасно (дві рівноцінні класифікації), так і послідовно, у двох варіантах — поділ за цільовим призначенням всередині тематичної класифікації та поділ за тематикою всередині класифікації за цільовим призначенням» [3, с. 7].

Таким чином, з одного боку, такі типологічні новації, притаманні сучасній українській періодиці загалом та правничій зокрема, є, на нашу думку, неприпустимими, оскільки невизначення або нечітке визначення функціонального призначення видання може стати причиною нечіткості, «розмитості» концепції видання, що згодом веде до «невизначеності жанристики та характеру викладу в публікаціях конкретного числа» [96, с. 227], з іншого — кількісне обмеження різновидів журналів, що їх накладає стандарт, не дає можливості чітко класифікувати усе різноманіття правничих журналів за ознакою функціонального призначення.

Проаналізувавши кількість правничих журналів за функціональним призначенням, ми дійшли висновку, що їх переважну більшість (38 назв) становлять *наукові журнали*³. При цьому видавці репрезентують свої видання не лише як наукові — «Вісник Одеського інституту внутрішніх справ», «Вісник Української академії державного управління при Президенті України», «Економіка та право», «Правова інформатика» тощо, а й як науково-теоретичні — «Вісник Луганського університету внутрішніх справ МВС України», «Науковий вісник національної академії внутрішніх справ» та науково-практичні — «Весы Фемиды», «Українське право», «Честь і закон» та інші. Функціональне призначення журналу «Держава та регіони» визначено як науково-виробничий журнал, а журналу «Соціальний захист» — як інформаційний та науково-виробничий журнал (табл. В.1).

Другу за чисельністю групу (17 назв) утворюють видання офіційних текстів рішень, постанов, нормативно-правових актів вищих органів державної влади, котрі можна зараху-

³ Журнали, функціональне призначення яких не визначено видавцями, зараховувалися до певної групи на основі аналізу їх змісту.

вати до *офіційних журналів* (стандартом даний вид не визначено). Наприклад, «Вісник Вищого арбітражного суду України» (рішення, постанови Вищого арбітражного суду, Кабінету Міністрів України), «Вісник Верховного Суду України», «Вісник Конституційного Суду України», «Рішення Верховного Суду України» (матеріали судової практики, чинне законодавство).

Третє місце (12 назв) займають журнали, які висвітлюють широкий спектр правових питань, практику застосування права, містять консультативно-нормативні документи — «Адвокат», «Юридична Україна», «Юридичний журнал», «Юридичний радник», «Юриспруденція: теорія і практика» тощо. Функціональне призначення таких журналів здебільшого не визначене видавцями. Зважаючи ж на змістове наповнення, ми зарахували їх до *виробничо-практичних журналів*. Порівняно незначна кількість журналів цієї групи пояснюється як існуючою між ними конкуренцією, боротьбою за читачів, так і чималими витратами видавців, адже, на відмінну від наукових видань вищих навчальних закладів, тематичний зміст яких формується на основі матеріалів, наданих викладачами, аспірантами, зацікавленими в опублікуванні їхнього наукового доробку, та нормативних видань державних установ, які формуються з незахищених авторським правом текстів нормативно-правових актів, видавцям таких журналів треба активно займатися пошуком авторів для своїх матеріалів та виплачувати цим авторам чималі гонорари. Проте останніми роками спостерігається тенденція до збільшення кількості саме таких практичних фахових журналів у галузі права, оскільки саме вони є своєрідним віддзеркаленням ситуації на ринку періодичних видань загалом та правничої періодики зокрема.

Крім названих груп, виходять друком також три інформаційні журнали «Альянс правовой», «Нотар», «Право військової сфери», один реферативний журнал — «Держава та право» і один громадсько-політичний — «Державність» (табл. В.1).

Слід зазначити, що за накладом розподіл дещо інший. Так, наукові журнали мають незначні накладом — 200–

500 пр. Видання ж офіційних матеріалів органів державної влади, виробничо-практичні журнали видаються дещо більшими накладом — 1,5–7 тис. примірників (табл. В.1).

Правничі газети є здебільшого спеціалізованими газетами, оскільки вони висвітлюють лише окремі (правові) проблеми громадського життя та призначені переважно вузькому колу спеціалістів у галузі права, керівникам підприємств, тобто людям, які використовують правові знання у своїй професійній діяльності. Проте можна виділити й групу громадсько-політичних правничих газет, котрі спрямовані на більш широкий читацький загал, наприклад: «Відомості міліції», «Іменем Закону», «Кримінал. Обов'язок. Право» (табл. В.2). На сторінках цих газет розглядаються проблеми боротьби зі злочинністю, висвітлюється робота органів міліції і прокуратури.

Основний масив правничих збірників утворюють збірники наукових праць юридичних вищих навчальних закладів та державних наукових установ — «Актуальні проблеми держави і права» (Одеська національна юридична академія), «Актуальні проблеми правознавства» (Юридичний інститут Тернопільської академії народного господарства), «Вісник Запорізького юридичного інституту», «Держава і право», «Правова держава» (Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України) тощо. Єдиними офіційними збірниками є «Збірник урядових нормативних актів України» та «Державний вісник України», на сторінках яких друкуються офіційні тексти нормативно-правових актів (табл. В.3).

Правничі бюлетені поділяються на нормативні (переважають за кількістю) та інформаційні.

Нормативні бюлетені містять нормативно-правові акти, наприклад: «Бюлетень Верховної Ради України», «Бюлетень Міністерства юстиції України», «Бюлетень систематизованого законодавства України», «Відомості Верховної Ради України» тощо.

На сторінках інформаційних бюлетенів, крім нормативних актів, вміщують й різні розпорядчі документи, інформа-

ційні матеріали. Прикладами *інформаційних бюлетенів* є: «Офісний вісник України», «Права людини» тощо.

За періодичністю газетні та журнальні видання є *серіальними*, що виходять протягом певного часу нумерованими чи датованими випусками з постійною назвою. *Серіальні* видання, у свою чергу, поділяються на *періодичні* (виходять через певні, наперед задекларовані проміжки часу і мають постійну щорічну кількість номерів) та *продовжувані* (їх поява датується терміном нагромадження матеріалу, тому часові проміжки між окремими групами невизначені) [96, с. 218].

Правничі журнали, бюлетені та газети є *періодичними*. При цьому на першому місці за кількістю правничі журнали з періодичністю 12 та 4 випуски на рік, на другому — 6 випусків на рік, на третьому — 3, 2 та 1 випуск на рік. Лише по одному журналу видається з періодичністю 36 та 52 випуски на рік.

Правничі газети є переважно щотижневими виданнями, на другому місці — щомісячниками і на третьому — газети з періодичністю два випуски на місяць. Правничі бюлетені видаються здебільшого з періодичністю 52 та 12 випусків на рік (див. табл. В.1, В.2, В.4).

Як *продовжувані видання* виходять друком збірники наукових праць установ, організацій, товариств, котрі, за визначенням Н. Зелінської, «являють собою “проміжну форму” між разовими збірниками наукових праць (за жанровим складом) і науковою періодикою (за структурою і характером оформлення)» [96, с. 218]. Ці видання є важливим джерелом наукової інформації: в них часто повідомляються відомості, що не потрапляють у наукову періодику, яка визначально має ширшу тематику і читацьку адресу, публікуються доповіді, статті і матеріали з вузькоспеціалізованих проблем, що віддзеркалюють напрямки конкретних досліджень установи-видавця [96, с. 218.]. Станом на січень 2007 р. в Україні виходило друком 34 правничих збірника, більшість з яких випускаються саме як *продовжувані видання* (табл. В.3).

За формою власності та підпорядкуванням засновників правничі журнальні та газетні видання можна поділити на видання:

- 1) державних вищих навчальних закладів, наукових державних установ, державних видавництв;
- 2) органів державної влади;
- 3) суб'єктів видавничої справи приватної форми власності;
- 4) недержавних громадських наукових та фахових організацій, товариств, спілок.

Серед правничих журналів перше місце за кількістю займають видання вищих навчальних закладів та наукових державних організацій (27 назв)⁴ — «Вісник Луганського університету внутрішніх справ», «Вісник Національного університету внутрішніх справ» (Харків), «Вісник Академії правових наук України», «Правова держава» (Одеський державний університет імені І. Мечнікова) тощо.

На другому місці (19 назв) видання органів державної влади — «Вісник Вищого арбітражного суду України», «Вісник Верховного Суду України», «Вісник Прокуратури» та ін. Далі йдуть журнали суб'єктів видавничої справи приватної форми власності (16 назв) — «Юридичний радник» (юридично-видавниче приватне підприємство «Страйд»), «Юридична Україна» (видавництво «Юрінком Інтер»), «Юридичний журнал» (ТОВ «Юстініан) та недержавних громадських правничих організацій (10 назв) — «Вісник Асоціації правників України», «Нотар» (Асоціація нотаріусів Львівщини), «Юриспруденція: теорія і практика» (Центр правових досліджень Фурси) (табл. В.1).

Засновниками більшості правничих газет (20 назв) є суб'єкти видавничої справи приватної форми власності. Наприклад, газету «Адвокатура» випускає концерн «ВД «Ін Юре»», «Юридичний вісник України» — Юрінком Інтер, «Юридичну газету» — ТОВ «Юстініан», газету «Юридическая консультация» — приватна науково-видавнича фірма

⁴ Оскільки деякі періодичні та продовжувані видання мають кілька засновників різних форм власності, ми зараховували видання до певної групи на основі форми власності та підпорядкування першого засновника.

«Рубеж», «Криминал» — приватний підприємець Т. Н. Куркалова.

На другому місці за кількістю (16 назв) газети, котрі заснували певні органи державної влади — «Іменем Закону» (Міністерство внутрішніх справ України), «Закон. Право. Свідомість. Порядок» (Управління МВС України в Рівненській області), «Кодекс» (Криворізьке міське управління МВС України). На сторінках цих газет подаються офіційні документи організацій-засновників, нормативно-правові акти зі сфери їх діяльності.

Третє місце (8 назв) займають газети громадських недержавних організацій, зокрема: «Нотаріат. Адвокатура. Суд» (Центр правових досліджень Фурси), «Право» (Спілка Юристів України), «Фінанси і право» (громадська організація «Вісті») тощо.

Державні вищі навчальні заклади та державні видавництва практично не видають правничі газети. Можна назвати лише газету «Закон і честь» Львівського інституту внутрішніх справ при НАВС України та «Юрист консультує» державного спеціалізованого видавництва «Україна» (табл. В.2).

Засновниками правничих збірників є здебільшого державні вищі навчальні заклади та наукові державні організації (табл. В.3).

Правничі бюлетені випускаються переважно від імені органів державної влади (8 назв) — «Бюлетень ВРУ», «Бюлетень Міністерства юстиції України», «Відомості ВРУ», «Офіційний вісник України» (Міністерство юстиції України) та недержавних громадських організацій (7 назв) — «Правничі вісті» (бюлетень Української правничої фундації), «Твоє право» (Бюлетень Коаліції громадських організацій «Партнерство за прозоре суспільство»). Засновником лише одного бюлетеня — «Бюлетень законодавства і юридичної практики» є приватне підприємство («Юрінком Інтер») та одного — «Проблеми пенітенціарної теорії і практики» — державний вищий навчальний заклад (Київський інститут внутрішніх справ) (табл. В.4).

Проаналізувавши правничі газетні та журнальні видання **за мовною ознакою**, можна зробити висновок, що основний масив виходить друком українською мовою, на другому місці — двомовні (українсько-російські) видання, на сторінках яких деякі статті подаються українською, а деякі — російською мовою (залежно від того, якою мовою написано статтю). Прикладами двомовних видань є журнал «Вестник Донецкого інституту економіки и хозяйственного права», «Держава та регіони», «Правова держава», «Юридический вестник», газети «Міліцейський кур'єр», «Правова Миколаївщина», збірники «Вісник Дніпропетровського університету», «Проблеми законності», бюлетень «Бізнес: законодавство та практика». Третє місце за кількістю назв займають видання російською мовою, котрі випускаються здебільшого у східних та південних регіонах (Кривий Ріг, Харків, АР Крим). Українською та англійською мовами видаються лише журнал «Український часопис прав людини» та бюлетень «Правничі вісті» Української правничої фундації (див. табл. В.1–В.4).

3.2.3. Електронні видання. Електронні книжки, на думку їхніх прихильників, мають низку переваг: менша вартість виготовлення, широкі можливості використання та управління інформацією, просте поширення локальними комп'ютерними мережами; за необхідності — швидке оновлення інформації, додаткові можливості пошуку [230, с. 52].

Остання перевага є дуже важливою саме для правничих видань, що пов'язано зі специфікою нашого законодавчого процесу. Адже 90 відсотків нормативно-правових актів, що приймаються, — це не нові закони, а зміни і доповнення до чинних законів. Так, до Кодексу України про адміністративні правопорушення протягом лише 2000 р. було внесено 11 змін. Внаслідок цього частина кодифікованих видань законодавчих актів втрачає актуальність ще до виходу тиражу.

Враховуючи цю особливість, правничі електронні видання **за функціональним призначенням** є переважно нормативними (тексти законів та підзаконних актів) та навчальними (написані на основі чинних на певну дату законів) видань.

нями. Оскільки ж, як зазначалось раніше, найбільшу кількість правничої літератури становлять саме нормативні (32 відсотки) та навчальні (30 відсотків) видання, електронні правничі видання мають великі перспективи розвитку.

За мовною ознакою серед правничих електронних видань переважають україномовні видання, на другому місці видання російською та англійською мовами (здебільшого випущені видавництвом «Инфодиск»).

За типами носіїв виділяють електронні видання of-line (на компакт-дисках CD-ROM, DVD-ROM) та електронні видання on-line (в Internet).

За ознакою «самостійність» видання електронні видання можуть бути як «самостійними», тобто такими, що існують лише в електронному вигляді, так і «допоміжними», що випускаються як додаток до друкованого видання [230, с. 53].

До допоміжних видань off-line належать електронні видання на CD-ROM, котрі випускаються паралельно з книжково-картковим або книжковим виданням. Так, видання «Зібрання законодавства України» (Серія 1: Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України — акти поточного стану; Серія 2: Звід постанов Кабінету Міністрів України — публікація чинних з 1991 р. актів; Серія 3: Звід законів України — публікація чинних з 1990 р. законів) вийшло у теках з роз'ємними замками для підтримання в контрольному стані, а також в електронному вигляді як довідково-інформаційна система законодавства на компакт-диску з аналітичним покажчиком. Таким чином, читач може обрати зручну для себе форму видання.

На офіційному сайті видавництва «Юрінком Інтер» (<http://www.yurincor.kiev.ua>) читачам пропонується придбати електронну версію книги у форматі .pdf за нижчою, порівняно з книжковим виданням, ціною. Наприклад, друкований варіант навчального посібника «Адміністративне право України» за редакцією Ю. Битяка коштує 36 грн, а електронний — 10 грн. У деяких виданнях для зручності користування електронне видання додають до друкованого (у кишені). Так, «Парламентське видавництво» у 2004 р. видало підруч-

ник для 9-го класу «Основи правознавства» з додатком — компакт-диском з електронною версією підручника.

Останнім часом на ринку правничої літератури з'являються й самостійні видання off-line. Так, ТОВ «Центр правової інформації “Юрінформ”» започаткував видання електронних книжок у форматі: CD-диск/ коробка/ кольорова обкладинка видання, зокрема вийшли друком «Банківська справа в Україні: Зібрання актів законодавства», «Довідник кадровика», збірники систематизованих чинних нормативно-правових актів, що регламентують державне управління транспорту та зв'язку, а також регулюють господарську діяльність транспортної системи «Транспорт в Україні» і «Зв'язок в Україні».

У вигляді самостійних видань на дисках випускають і різноманітні періодично оновлювані збірники законодавства. Сьогодні на видавничому ринку існують навіть спеціалізовані CD-видавництва. Так, основним напрямом роботи видавництва «ИНФОДИСК» є розробка і виробництво мультимедійних комп'ютерних програм, інформаційно-довідкових систем та Інтернет-поектів різної тематики заради створення повної комп'ютерної енциклопедії України. Одним із проектів видавництва є випуск російськомовної серії «Юридическая библиотека», до якої увійшли електронні періодичні видання «Законодательство Украины», «Проводник Бухгалтера», «Закон и Бизнес», «Ваш домашний адвокат».

Електронне видання «Законодательство Украины» містить понад 70 тис. нормативно-правових актів: усі Кодекси і закони України, міжнародні угоди, консультації та коментарі спеціалістів, словник правничих термінів, довідник органів державної влади, бланки та типові форми документів. Актуальний стан видання підтримується шляхом щотижневого додавання 60–100 нових документів (абонентам забезпечується щотижневе поновлення системи кур'єром на дискетах чи через Інтернет). CD-диск перевидається раз на місяць. Проте недоліком даного видання є наявність паралельного англійського варіанта і відсутність варіанта українською мовою.

Яскравими прикладами самостійних періодичних видань on-line є інтернет-видання «Юриспруденція on-line» (www.zakon.org.ua) та «Нотаріат. Адвокатура. Суд» (www.fursa.org/newspaper.php). «Юриспруденція on-line» — це некомерційний інформаційно-правовий проект, створений за власної ініціативи науковців та практикуючих юристів, метою якого є сприяння розвитку юридичної науки та практики, поширення правової інформації, популяризація української правової думки та юридичної практики як минулого, так і сучасного серед усіх, хто цікавиться проблемами юриспруденції на основі нових інформаційних технологій. У інтернет-виданні «Юриспруденція он-лайн» постійно доступні публікації науковців, студентів та юристів-практиків із актуальних проблем теорії та практики, авторські сторінки юристів, бібліотека типових документів, рецензії, моніторинги, посібники або гіперпосилання на них, останні новини права українських інформантів. Науковими консультантами даного видання є провідні юристи-науковці та практики міста Львова за підтримки Інформаційно-правового центру «Наше право» та Товариства сприяння українсько-польській співпраці у галузі юридичної освіти та науки.

Газета «Нотаріат. Адвокатура. Суд» була задумана як перше популярне українське правове видання, що адресоване не усім юристам, а тим, хто займається юридичною практикою. Як зазначено на сайті, видавці газети свідомо вирішили обмежити коло своїх інтересів лише питаннями, в основу яких покладено приватне право, сподіваючись, що у цьому випадку інформація буде більш адресною та конкретною. Газета призначена нотаріусам, адвокатам, суддям, юрисконсультам, студентам, науковим працівникам, а також всім, хто цікавиться цивільно-правовими відносинами, які становлять першооснову суспільного ладу будь-якого суспільства та позначаються на діяльності практично всіх юристів.

Допоміжними виданнями on-line є електронні версії правничих журналів та газет в Інтернет. Наприклад, на web-сайті ТОВ «Юстиніан» (www.justinian.kiev.ua) розміщено електронну версію «Юридичної газети» ([Тематична характеристика правничої літератури](http://www.yur-</p></div><div data-bbox=)

gazeta.com), а також анотації до статей та окремі повнотекстові статті «Юридичного журналу». Із фрагментами статей журналів «Юридичний радник» та «Мала енциклопедія нотаріуса» можна ознайомитися на сайті юридично-видавничого приватного підприємства «Страйд» (<http://www.yurradnik.com.ua>). On-line доступ до рубрик «Актуально», «Про головне», «Точка зору» журналу «Інтелектуальна власність» відкрито на сайті журналу за адресою www.intelvlas.com.ua.

Власні сайти в Інтернеті мають і журнал «Український юрист» (<http://www.ukrjurist.com>), газети «Юридична практика» (<http://www.yurpractika.com>), «Закон і бізнес» (www.zib.com.ua), Інформаційний бюлетень Харківської правозахисної групи (www.khpg.org) та інші видання.

3.3. Тематична характеристика правничої літератури

Єдиної системи класифікації правничих видань на сьогодні не існує. Деякі видавництва і видавничі організації користуються «Бібліотечною Бібліографічною Класифікацією» (ББК), яка була створена ще за радянських часів, і яку не одноразово переробляли. Інші, зокрема сучасні книгарні, користуються «Єдиною системою класифікації літератури для книговидання» (ЄСКЛ), Книжкова палата веде звітність по «Універсальній Десятковій Класифікації» (УДК). В основу тематичної характеристики масиву правничої літератури ми поклали розділ 34. «Право» УДК, оскільки УДК є на сьогодні найбільш сучасною та досконалою, порівняно з ББК та ЄСКЛ, класифікацією книжкових видань.

Якщо розглядати масив виданих за роки незалежності книжок та брошур за назвами, то найбільша кількість видань вийшла друком за розділом «Цивільне право» (1664 назви), що пояснюється значною кількістю підтем, котрі вивчаються у межах цивільного права, зокрема комерційне (торговельне) право (433 назви), судовострій (432 назви), загальна частина цивільного права (432 назви), право промислової власності (104 назви), сімейне право (92 назви). Найменш забезпечені

літературою такі галузі цивільного права, як майнове право (72 назви), зобов'язальне право (68 назв), авторське право у літературі та мистецтві (19 назв) та повітряне право (16 назв).

На другому місці за кількістю назв розділ «Право в цілому» (1 033 назви), що пояснюється досить широким тематичним охопленням даного розділу, до якого відносять роботи з різних напрямів у теорії права, теорії та історії держави і права, правознавства, історичних типів і систем права, а також допоміжних правових наук — судової медицини, судової психології, судової хімії, судово-медичної експертизи. Наприклад, «Идеи П. Д. Юркевича о государстве и праве в контексте современности» В. Тихонова (Луганськ: РВВ ЛАВС, 2003); «Юридична деонтологія» С. Сливи (К.: ТОВ «Атіка», 2003); «Юридична методологія» Р. Цищеліуса (К.: Реферат, 2004); «Культурологічні аспекти правотворчості» В. Шишка (Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006). Проте основний масив літератури цієї тематичної групи становлять видання з правознавства та теорії і історії держави і права. Досить значну кількість літератури видано також із кримінального (810 назв), адміністративного та державного (632 назви), міжнародного (556 назв), конституційного (426 назв), трудового (389 назв) та земельного (аграрного) (249 назв) права.

Видання літератури з виборчого права тісно пов'язано з виборчим процесом в Україні. Так, якщо зазвичай випускається 2–4 назви, то у роки парламентських чи президентських виборів їх кількість значно зростає. Порівняймо: 1991–1997 рр. — 1–4 назви; 1998 р. (парламентські вибори) — 8 назв, 1999 – 13 назв (у 2000 р. відбулися президентські вибори), 2004, 2006 рр. (президентські та парламентські вибори) — 29 та 24 назви відповідно.

Менше 100 друкованих одиниць (у середньому 6 назв на рік) видавалося з таких галузей права, як: митне право, право соціального забезпечення, правові проблеми оточуючого середовища, житлове (будівельне), атомне та релігійне право (тут і далі тематичні групи подаються у порядку зменшення кількості назв) (див. табл. Б.23). При цьому, якщо видання з жит-

лового, атомного та релігійного права виходили у незначній кількості протягом всього розглядуваного періоду, що пояснюється насамперед незначним попитом на літературу даної тематики, то при випуску видань з митного права та права соціального забезпечення в окремі роки спостерігалось різке збільшення кількості назв (за рахунок цього дані галузі права й мають загальні показники 84 та 72 друк. од. відповідно), котре пояснюється змінами у законодавстві. Наприклад, число видань з права соціального забезпечення значно зросло у 1998 р., коли було прийнято «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та у 2001–2002 рр. після прийняття 2001 р. Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням», а видань з митного права — у 2001–2002 рр. після набуття чинності Закону України «Про єдиний митний тариф» (2001) та Митного кодексу України (2002).

За накладками розподіл дещо інший. На першому місці роботи з конституційного права (5 708,4 тис. пр.), що пов'язано з політичним життям країни. Так, у 1991 та 1992 рр. роботи з конституційного права не видавалися взагалі, а протягом 1993–1995 рр. виходило друком лише 2–5 назв накладом 11–90 тис. примірників (табл. Б.23, Б.24). У зв'язку з прийняттям 28 червня 1996 р. Конституції України, а також внесенням змін до Конституції 2003 р. різко збільшився наклад видань з конституційного права, переважно за рахунок видання тексту конституції у 1996 та 1997 р. півмільйонними накладками, а також випуску «Проекту Закону України “Про внесення змін до Конституції України”» накладом 700 тис. примірників.

На другому місці за накладками видання з цивільного права (4 074 тис. пр.). При цьому найбільші накладки, так само як і кількість назв, мають такі тематичні підрозділи цивільного права, як загальна частина цивільного права, комерційне право та судоустрій. Далі йдуть роботи з права соціального забезпечення (3 360 тис. пр.) та права в цілому

(2 855,3 тис. пр.), кримінального (2 804,6 тис. пр.), виборчого (2 444 тис. пр.), державного (1 421,8 тис. пр.), адміністративного (1 263 тис. пр.), господарського (1 247,5 тис. пр.), міжнародного (1 180,8 тис. пр.), трудового (1 178 тис. пр.) та земельного (752,6 тис. пр.) права.

Не перевищують 500 тис. примірників загальні наклади видань з правових проблем охорони навколишнього середовища, митного, житлового, атомного, релігійного права, а також з окремих галузей цивільного права — майнового, сімейного права, права власності, зобов'язального, повітряного, авторського права (див. табл. Б.24).

Серед правничих періодичних та продовжуваних видань можна виділити дві основні групи видань: монотематичні та політематичні.

Основний масив правничих журналів, збірників та газет становлять політематичні видання, на сторінках яких висвітлюються питання з різних галузей права — журнали «Право України», «Юридична Україна», «Юридичний журнал», практично всі вісники вищих навчальних закладів, газети «Юридична консультація», «Юридичний вісник України», «Юрист консультує» та ін. До монотематичних, присвячених лише одній конкретній галузі права належать журнали «Митна справа», «Митний брокер» (митне право), «Правова інформатика» (інформаційне право), «Соціальний захист» (право соціального забезпечення), газети «Відомості міліції», «Міліціонер Поділля» (кримінальне право) та інші.

Бюлетені також є переважно політематичними, оскільки змістом більшості з них є нормативно-правові акти з різних галузей права — «Бюлетень ВРУ», «Бюлетень законодавства і юридичної практики», «Бюлетень систематизованого законодавства України», «Відомості ВРУ», «Офіційний вісник України» (див. табл. В. 4).

Висновки до розділу 3

Розглянувши типологічний та тематичний аспекти видання правничої літератури, ми дійшли таких висновків:

1. Книжкові, газетні та журнальні і електронні видання мають різні критерії типологічного поділу, за якими має проводитися типологізація зазначених видань.

2. Основний масив правничих видань становлять книжкові видання, далі — журнальні, газетні та електронні.

3. Серед книжкових правничих видань переважають нормативні та навчальні видання. Найменше випускається громадсько-політичних та рекламних книг правничої тематики. Науково-виробничі видання, незважаючи на передостаннє місце як за кількістю назв, так і за накладами, останніми роками збільшують свою популярність на ринку правничої літератури, переважно за рахунок такого виду, як науково-практичні коментарі, кількість яких щорічно зростає.

4. Лише 10–20 відсотків правничих видань виходить друком як брошури обсягом до 48 сторінок. Все більшої популярності набувають книжково-карткові видання, книжкова періодика та різноманітні серії, частка яких зросла з 10–15 відсотків у 1991–1999 рр. до 30 відсотків у 2005–2006 рр.

5. Більшість правничих книжок є оригінальними, вперше надрукованими та українськомовними (80 відсотків) виданнями.

6. Переважну більшість правничих журналів та збірників становлять наукові видання (збірники наукових праць, вісники), бюлетенів — нормативні видання органів державної влади та недержавних громадських організацій. Основний масив газетних та журнальних видань виходить друком українською мовою, на другому місці — двомовні (українсько-російські) видання, на сторінках яких деякі статті подаються українською, а деякі — російською мовою (залежно від того, якою мовою написано статтю), на третьому — російськомовні, котрі випускаються здебільшого у східних та південних регіонах України. Українською та англійською мовами видаються лише один журнал та один бюлетень правничої тематики.

7. Електронні правничі видання є нормативними або навчальними за функціональним призначенням та допоміжними виданнями за ознакою «самостійності» видання. Проте

останніми роками на ринку поступово збільшується кількість самостійних правничих видань, як of-line (на дисках), так і on-line (в Інтернеті).

8. Найбільшу кількість назв книжкових правничих видань надруковано за тематичними розділами «Цивільне право» та «Право в цілому». На другому місці такі тематичні групи, як кримінальне, адміністративне, державне та міжнародне право. За накладом дещо інший розподіл — на першому місці роботи з конституційного права, на другому — з цивільного права, права соціального забезпечення, права в цілому, кримінального та виборчого права. Найменша кількість видань вийшла друком з таких галузей права, як: житлове, будівельне право, авторське право у літературі та мистецтві, повітряне право, атомне та релігійне право. Така ситуація пояснюється в першу чергу незначним попитом на літературу даної тематики.

Розділ 4. КУЛЬТУРА РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

4.1. Особливості формування авторського середовища

Розглядаючи шляхи формування видавництвами авторського середовища, слід враховувати специфіку правничої літератури. Адже 30 відсотків правничих видань становлять видання офіційних текстів нормативно-правових актів, які, як вже зазначалося, не є об'єктом авторського права і можуть безперешкодно видаватися будь-яким видавництвом (якість таких видань та шляхи її поліпшення аналізуватимуться при розгляді особливостей редакційної підготовки правничих видань).

Серед інших видів правничих книжкових видань — навчальних, наукових, довідкових тощо можна виділити два типи, які відрізняються між собою підходами до роботи з авторами:

- 1) замовні видання;
- 2) видання коштом видавництва (гонорарні).

Замовні видання, з одного боку, є найпростішим типом видань для видавництва, оскільки останньому не потрібно платити авторській гонорар, займатися рекламою та розповсюдженням видання. Робота з авторами таких видань також здебільшого є досить умовною, оскільки дуже часто замовні книги друкуються в авторській редакції, за принципом «хто платить, той і замовляє музику». З іншого боку, за словами генерального директора видавництва «Юстініан» І. Омельченко, замовні видання є малорентабельними, оскільки автор оплачує певні видатки видавництва і далі сам займається його продажем. На розповсюдженні ж власних книжок видавництво іноді може мати навіть 200-відсотковий прибуток.

Замовні книги становлять основу видавничого репертуару переважно видавництв державної форми власності, основними замовниками яких є державні структури, котрим вони підпорядковуються.

Так, замовниками «Парламентського видавництва», зважаючи на його статус державного підприємства і підпорядкування ВРУ, є різні підрозділи ВРУ — Інститут законодавства ВРУ, Управління комп'ютеризованих систем Апарату ВРУ, а також наукові установи та навчальні заклади — Науково-дослідний центр правової інформатики АПрН України, Інститут виборчого права, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Національна академія внутрішніх справ України, Академія педагогічних наук тощо. Наприклад, «Науково-практичний коментар Закону України «Про вибори Президента України» (2004) замовив *Інститут виборчого права*; видання «Акти європейського права: короткий довідник», «Законотворча діяльність: словник термінів і понять» — *Інститут законодавства Верховної Ради України*. Отже, авторське середовище складається переважно з народних депутатів України або ж співробітників певних підрозділів Верховної Ради України.

Досить чітко сформованим є й коло авторів державного харківського видавництва «Право» — це науковці АПрН України, якій підпорядковується видавництво.

Дуже часто коло замовників формується за рахунок особистих зв'язків керівників видавництв. Так, у 2004 р. «Парламентське видавництво» отримало замовлення від Науково-дослідного центру правової інформатики АПрН України, зокрема на видання підручника «Правова інформатика», монографії В. Фурашева, М. Ковалю та С. Маглюя «Системна інформатизація виборчих і референдумних процесів в Україні» тощо. Отримання цього замовлення пояснюється тим, що віце-президентом АПрН України є директор Інституту законодавства ВРУ О. Копиленко, який має гарні ділові контакти та добрі стосунки з керівником «Парламент-

ського видавництва» Ю. Ганжуровим, і, таким чином, певною мірою «направляє» авторів саме до «Парламентського видавництва».

Єдиним юридичним видавництвом недержавної форми власності, яке існує переважно за рахунок замовних видань, є ТОВ «Юридична думка», більшість видань якого — це замовні книги Інституту держави і права імені В. М. Корецького, адже зазначене видавництво фактично було створене для видання та розповсюдження праць співробітників Інституту держави і права, а також для задоволення потреб у виданні своїх монографій науковців, які приїждять в Інститут держави і права для захисту своїх дисертаційних досліджень (видавництво працює на території Інституту держави і права ім. В. М. Корецького та під керівництвом сина директора Інституту О. Ю. Шемшученка).

Інші приватні юридичні видавництва здебільшого працюють з авторами на гонорарній основі, тобто видавництво друкує книги власним коштом, сплачує автору гонорар та займається рекламуванням видання з метою збільшення обсягів його продажу для покриття витрат та отримання прибутку. Така форма співробітництва є вигідною для автора, проте вимагає наявності достатньої кількості обігових коштів у видавництва. Крім того, вкладаючи власні кошти у видання, видавництво більш уважно ставиться до питання відбору авторів, намагаючись залучати до співпраці фахівців, роботи яких відомі у колі професіоналів, користуються попитом на ринку, оскільки саме від комерційного успіху видання залежить, покриє видавництво витрати на його підготовку до друку та отримає прибуток чи залишиться у збитку. Таким чином, більшість приватних видавничих структур самостійно займається пошуком авторів для своїх майбутніх видань, при цьому в основі формування авторського колективу, за словами керівників видавництв «Атіка», «Істина», «Юстініан», «Юридична практика», лежать виключно особисті контакти. Скоріш за все, саме тому засновниками юридичних видавництв є переважно юристи-практики або редактори, поліграфісти, котрі мають досвід роботи у видавництвах правничого профілю.

Наприклад, генеральний директор ТОВ «Юстініан» І. Омельченко — кандидат юридичних наук, завідувач кафедри правознавства історичного факультету Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, а шеф-редактор цього ж видавництва С. Максимова — з 1996 р. по червень 2002 р. була головним редактором газети «Юридическая практика» (ЗАТ «Юридична практика»), а зараз є науковим співробітником відділу міжнародного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Директор, заступник директора, юрист, головний бухгалтер та верстальник видавництва «Істина» раніше працювали у видавництві «Юрінком Інтер», а потім через, за словами заступника директора Т. Яковенко, несприятливі умови роботи, вони звільнились та заснували власне видавництво, маючи вже досвід роботи з юридичною літературою та певні контакти в сфері права. З «Юрінкома» починав свою роботу у галузі видання правничої літератури й керівник видавництва «Атіка» З. Гайдук та директор видавництва «Прецедент» Л. Лазебний.

Поширеним явищем є також створення окремими авторами приватних видавничих структур для видання власної літератури. Наприклад, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Національного університету внутрішніх справ Є. Мічурін у 2004 р. створив видавництво «Юрсвіт», першими книгами якого стали науково-практичні посібники Є. Мічуріна «Зразки позовних заяв за сімейними справами», «Правочини з житлом», «Техніка складання договорів» та його ж навчальний посібник «Гражданское право Украины в схемах». Доктор юридичних наук професор кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, адвокат-практик, суддя третейського суду при Торгово-промисловій палаті м. Києва С. Фурса є автором та співавтором багатьох книг правової тематики, виданих видавництвами «Атіка», «Ін Юре», «Істина». У 2004 р. вона разом зі своїм чоловіком Є. Фурсою створила як самостійну громадську організацію «Центр пра-

вових досліджень Фурси», для здійснення видавничої діяльності якої Світлана Ярославівна зареєструвалася приватним підприємцем. Таким чином, з 2005 р. видавець С. Фурса активно працює на ринку правничої літератури, друкуючи переважно власні книги у співавторстві зі своїм чоловіком та іншими почесними членами Центру, зокрема вийшли друком: науково-практичні посібники «Адвокат у цивільному процесі» С. Фурси, Є. Фурси; «Докази і доказування у цивільному процесі» С. Фурси, Т. Цюри; «Цивільний процес України: Проблеми і перспективи» С. Фурси, С. Щербак, О. Євтушенко (2006) та ін.

Формування авторського колективу правничої періодики залежить від того, ким і з якою метою було засновано певне видання. Так, періодичні видання органів державної влади друкують переважно нормативно-правові акти, оскільки Законом України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23 вересня 1997 р. № 539 передбачено опублікування в офіційних виданнях законів України, постанов Верховної Ради, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів, постанов Верховного Суду України та Конституційного Суду України, а також рішень органів місцевого самоврядування та інших нормативно-правових актів [155]. Оскільки ж органи державної влади не є суб'єктами видавничої справи, в ролі видавців офіційної періодики виступають переважно різноманітні видавництва та видавничі організації, котрі не займаються самостійно формуванням змісту номера, не є розпорядниками коштів видання, а лише за замовленням надають редакційно-видавничі, поліграфічні послуги та послуги з розповсюдження. І хоча, на нашу думку, потреби державних установ мають обслуговувати державні видавництва, оскільки в даному випадку держава зможе проконтролювати цільове використання бюджетних коштів, дуже часто замовлення на видання офіційної періодики органів державної влади отримують приватні видавничі структури, у складі засновників яких є певні державні службовці.

Наприклад, концерн «ВД «Ін Юре»» постійно отримує замовлення від Вищого господарського суду України та Верховного Суду України, друкуючи практично всі їх офіційні видання — «Збірник роз'яснень Вищого господарського суду України» (1 раз на рік), «Збірник інформаційних листів Вищого господарського суду України» (4 рази на рік), «Господарське судочинство в Україні: Правові засади та судова практика» (1 раз на рік), «Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах», «Постанови Пленуму Верховного Суду України у цивільних справах» (1 раз на рік), «Рішення Верховного Суду України» (2 рази на рік) та ін. Така монополія видавництва на видання матеріалів зазначених державних установ пояснюється дуже просто — одним із засновників концерну «ВД «Ін Юре»» є ТОВ «Рескрипт», котре відоме переважно тим, що до складу його засновників входять Ірина та Юрій Притики — діти Голови Вищого Господарського суду України Дмитра Притики [126].

Проте іноді певні державні структури, котрі є засновниками періодичного видання, можуть змінити видавця, якщо їх не влаштовує якість наданих редакційно-видавничих та поліграфічних послуг або ж строки виконання замовлення. Наприклад, «Вісник прокуратури» з 1999 р. видавав «Юрінком Інтер», а з третього номера 2000 р. його випускає видавництво «Істина». Так само «Вісник Верховного Суду України» у 1994–2006 рр. видавав концерн «ВД «Ін Юре»», а з 2006 р. — видавництво «Істина».

Зміст видань, засновниками яких є юридичні вищі навчальні заклади (різноманітні вісники, збірники наукових праць) чи державні юридичні установи — АПрН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького («Вісник Академії правових наук України», «Держава і право», «Правова держава») тощо формується на основі наукових праць їх співробітників, інших науковців. Враховуючи ж, що такі видання переважно мають статус «ваківських», тобто затверджені Вищою атестаційною комісією як фахові у галузі юридичних наук, гонорар за статті не сплачується, навпаки автори іноді самі платять за публікацію свого

матеріалу, оскільки оприлюднення результатів дослідження у фахових виданнях є необхідною вимогою для захисту як кандидатських, так і докторських дисертацій. Таким чином, засновники, фактично не займаючись пошуком авторів, завжди мають гарантований редакційний портфель.

Періодичні видання, засновані юридичними видавництвами, формуються здебільшого на гонорарній основі, тобто видавництво самостійно займається пошуком авторів (переважно також на основі особистих контактів) та сплачує їм за написані матеріали гонорар. Прикладом таких видань є газети «Юридичний вісник України», «Юридическая практика», «Юридична газета», «Юридичний журнал» та ін. Іноді видавництва засновують журнали, які потім затверджуються як ваківські, і відповідно мають гарантоване коло авторів, зокрема Постановою президії ВАК України від 30 червня 2004 року № 3-05/7 журнал «Юридична Україна» (засновник «Юрінком Інтер») включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата юридичних наук, гонорари за опубліковані в журналі статті не сплачуються.

4.2. Специфіка редакторської підготовки видань правничої тематики

Особливість редакторської підготовки правничих видань полягає в тому, що вони або містять офіційні тексти нормативно-правових актів (офіційні видання) або ж написані на основі певних законів чи підзаконних актів (навчальні, виробничо-практичні, наукові, довідкові видання тощо). Тому редактор має не лише знати норми літературного редагування, особливості підготовки до друку різних видів видань, а й володіти юридичною технікою, тобто «системою принципів, прийомів, засобів, правил (логічних, структурних, мовно-стилістичних) підготовки текстів правових актів, що застосовуються при виробленні й систематизації актів для забезпечення їх досконалості». Метою юридичної техніки є

«...досягнення повноти й точності втілення державної волі в правових актах, логічної послідовності викладу правової інформації, простоти, ясності, стислості, певної стандартизованості та уніфікованості нормативно-правових та індивідуальних актів» [117, с. 96].

Мова законодавства характеризується особливою стилістикою, внутрішньою побудовою, суто юридичними поняттями і термінами, вона включає в себе лексику і фразеологію державного, цивільного, кримінального, адміністративного права тощо [117, с. 139, 140]. Вона допомагає оцінити придатність і доцільність застосування тих чи інших слів, граматичних форм для висловлення законодавчої думки з урахуванням їх змістового та стилістичного забарвлення, знайти, виправити і попередити мовні помилки.

А. Красницька виділяє законодавчий підстиль і наголошує на тому, що він є основою офіційно-ділового стилю і має офіційний характер [117, с. 139]. Для офіційно-ділового стилю української мови, зокрема його законодавчого підстилю, котрий реалізується у таких жанрах, як конституція, закони, укази, постанови є характерними такі риси:

- наявність стандартизованих сполучень, що належать до адміністративно-канцелярської мови (*визначає порядок проведення й надання, не можна визнати задовільним, суб'єкт права законодавчої ініціативи*);
- широке використання термінів і професіоналізмів — у першу чергу правничих та економічних (*аудіовізуальний твір, контрафактний примірник твору* (Закон України «Про авторське право і суміжні права»), *господарська операція, консолідована фінансова звітність, облікова політика, первинний документ* (Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»), *цивільна правоздатність, юридична особа* (Цивільний кодекс України));
- вживання складних відіменникових прикметників (*відповідно до, з метою, у зв'язку тощо*) та інфінітивних конструкцій (*вжити заходів, затвердити пропозицію, створити комісію*);

- неприпустимість використання просторічних, розмовних, емоційно забарвлених слів, виразів, а також довільних скорочень.

Проте зазначені вимоги є актуальними лише на етапі редагування проектів нормативно-правових актів, котре здійснюється Редакційно-видавничим відділом Апарату ВРУ та Відділом редакційної роботи Управління правового забезпечення Секретаріату Кабінету Міністрів України. Враховуючи ж, що змістом правничих видань є затверджені ВРУ чи іншим вищим органом влади нормативно-правові акти, предметом нашого дослідження є особливості підготовки до друку вже схвалених вищим органом влади нормативно-правових актів на етапі їх оприлюднення у періодичних офіційних виданнях та при подальшому тиражуванні чинних актів законодавства у вигляді неперіодичних видань.

Сьогоднішній ринок правничої літератури перенасичений законами та кодексами, виданими приватними підприємцями чи невеличкими фірмами виключно з комерційною метою. Більшість з цих видань готується до друку, оминаючи редакційний етап, вони просто «скачуються» з Інтернету, нашвидкоруч верстаються і випускаються в продаж. «Законодавство не дозволяє редагувати закони» — пояснюють такий стан справи видавці, не враховуючи, що заборона внесення змін по суті не відмінює необхідності редакційного опрацювання офіційних текстів нормативно-правових актів, що впливає навіть із самого визначення поняття «видання» як документа, який «пройшов редакційно-видавниче опрацювання, виготовлений друкуванням, тисненням або іншим способом, містить інформацію, призначену для поширення, і відповідає вимогам державних стандартів, інших нормативних документів щодо їхнього видавничого оформлення і поліграфічного виконання» [78, с. 3]. В іншому випадку, відповідність офіційному тексту, про яку говорять видавці, є суто декларативною.

Слід зазначити, що проблема підготовки до друку чинних нормативно-правових актів є маловивченою в сучасній теорії редагування. Так, у роботах, присвячених офіційно-діловому

мовленню, лінгвістичним основам документознавства [46, 111, 158], особливостям мови права та техніці редагування юридичних документів [117, 223, 234, 235] ми можемо знайти лише окрему інформацію щодо редагування проектів нормативно-правових актів. Єдиною роботою, в якій ґрунтовно досліджувалися різні аспекти підготовки до друку офіційних видань є дисертація на здобуття ступеня кандидата філологічних наук Є. Мохнач-Галицької [136]. Проте, говорячи про редакційно-видавничу підготовку офіційного видання, авторка всебічно аналізує особливості редагування проектів нормативно-правових актів, комп'ютеризацію видавничого процесу, формування художньо-технічної структури офіційного видання, залишаючи поза увагою питання підготовки до друку вже оприлюднених нормативно-правових актів, зазначаючи лише, що «особливістю опрацювання затвердженого документа є те, що всі виявлені редактором і коректором недоречності й помилки не виправляються в тексті, а подаються для узгодження в орган державної влади, який прийняв і затвердив даний документ» [136, с. 121].

Таким чином, дослідження методики підготовки до друку чинних законодавчих актів не лише дозволить заповнити прогалину в теорії редагування офіційних видань, а й допоможе видавцям правничої літератури зрозуміти важливість редакційного етапу при підготовці до друку офіційних текстів законодавчих актів, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню якості останніх.

Дослідження проводилося на основі аналізу видань офіційних текстів законів та кодексів понад десяти різних видавництв та видавничих організацій, спираючись на досвід роботи автора у Видавництві Верховної Ради України «Парламентське видавництво», котре є практично єдиним видавництвом, що здійснює як офіційне оприлюднення нормативно-правових актів (на сторінках «Відомостей ВРУ»), так і на законних підставах (від імені Верховної Ради України) випускає у світ неперіодичні офіційні збірники законодавства.

Після схвалення Верховною Радою України нормативно-правові акти подаються до протокольного відділу Апарату

ВРУ для оформлення і підготовки на підпис Голові ВРУ. При оформленні актів до них не допускається внесення будь-яких змін, не зафіксованих у стенограмах пленарних засідань ВРУ, крім усунення неточностей редакційного та юридичного характеру, які не впливають на зміст і розуміння тексту. Підписані Головою ВРУ закони України протокольний відділ невідкладним фельдзв'язком надсилає до Адміністрації Президента України на підпис Президенту України. Підписані Президентом закони повертаються до протокольного відділу [99, с. 11–12].

Згідно з Указом Президента України від 10 червня 1997 р. «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» закони України, інші акти ВРУ, акти Президента України, Кабінету Міністрів України не пізніше як у п'ятнадцятиденний строк після їх прийняття у встановленому порядку і підписання підлягають оприлюдненню державною мовою в офіційних друкованих виданнях. При цьому нормативно-правові акти ВРУ і Президента України набирають чинності через десять днів з дня їх офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самими актами, але не раніше дня їх опублікування в офіційному друкованому виданні [17]. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України набирають чинності з моменту їх прийняття, якщо більш пізній строк набрання ними чинності не передбачений в цих актах. Акти Кабінету Міністрів України, які визначають права і обов'язки громадян, набирають чинності не раніше дня їх опублікування в офіційних друкованих виданнях. Нормативно-правові акти міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, органів господарського управління і контролю надсилаються до виконання лише після їх державної реєстрації у Міністерстві юстиції України та офіційного оприлюднення.

Зважаючи на вищевикладені норми законодавства, протокольний відділ Апарату ВРУ передає копії текстів законів і постанов до Видавництва Верховної Ради України «Парламентське видавництво» для опублікування у «Відомостях ВРУ» та до редакції газети «Голос України», які в указі ви-

значено як офіційні друківані видання. Офіційними друківаними виданнями є також «Офіційний вісник України», газети «Президентський вісник» та «Урядовий кур'єр».

Підготовка до друку текстів нормативно-правових актів для їх оприлюднення в офіційних періодичних виданнях фактично зводиться до ретельного коректорського читання, а саме такого його виду, як зчитування — зіставлення кожної літери, кожного розділового знака в оригінал-макеті певного офіційного періодичного видання з копією оригіналів текстів законів і постанов (з мокрою печаткою), що надійшли до редакції з протокольного відділу ВРУ.

При цьому редактор, який здійснює зчитування, має не лише уважно звірити зверстаний текст нормативно-правового акта оригіналом, а й ретельно перевірити усі власні назви, зокрема назви законів, комітетів ВРУ, оскільки навіть у надісланих протокольних відділом оригіналах офіційних текстів нормативно-правових актів іноді трапляються помилки, пропущені при редагуванні законопроектів працівниками Редакційно-видавничого відділу Апарату ВРУ. Наприклад, співробітниками редакції офіційних видань «Парламентського видавництва» у процесі підготовки до друку нормативного бюлетеня «Відомості Верховної Ради України» (ВВР) було виявлено, що у пункті першому прикінцевих положень отриманого видавництвом оригіналу Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату» № 535-V від 22.12.2006 р. подано неправильну назву закону — Закон України «Про ліцензування певних видів підприємницької діяльності» замість «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Аналогічна помилка у Законі України «Про державний реєстр виборців» № 698-V від 22.02.2007 р., у прикінцевих положеннях якого зазначається, «3. Після набрання чинності цим Законом закони України ... «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад, сільських, селищних та міських голів»...». У даному випадку слово «депутатів» у назві закону є зайвим.

У Постанові ВРУ «Про стан виконання законодавства України щодо соціального, правового і морального захисту ветеранів війни» № 718-V від 23.02.2007 р. наведено стару назву комітету — «Комітетам Верховної Ради України у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів, з питань охорони здоров'я, материнства та дитинства, з питань науки і освіти... посилити контроль за виконанням Конституції і законів України з питань соціального забезпечення ветеранів війни...». Таку назву комітет мав під час роботи ВРУ четвертого скликання, у ВРУ п'ятого скликання було сформовано комітет з питань охорони здоров'я, питання ж охорони материнства та дитинства перейшло до відомого комітету з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму.

Трапляються й помилки, пов'язані з неправильною нумерацією частин чи пунктів певного нормативно-правового акту. Наприклад, в копії офіційного тексту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад» № 602 від 12.01.2007 р., котра надійшла з протокольного відділу, зазначалося, що до Закону України «Про статус народних депутатів місцевих рад» слід внести таку зміну: «1) у статті 5: ... після частини першої доповнити трьома новими частинами такого змісту...». При звірванні виявилось, що доповнювати необхідно не після частини першої, а після частини третьої. Відповідно до цього ж закону Закон «Про статус народних депутатів місцевих рад» було доповнено статтею 15¹, в якій пункти пронумеровано таким чином: 1, 2, 4, 5, 6, тобто пункт третій було пропущено, через що замість п'яти пунктів у статті 15¹ з'явилося шість. І хоча, на перший погляд, така помилка є несуттєвою, вона могла б значно ускладнити процес внесення подальших змін до зазначеного нормативно-правового акта, якщо б залишилася непоміченою редакторами.

Таким чином, помилки, знайдені у копіях текстів нормативно-правових актів, котрі надходять до редакцій для їх офіційного оприлюднення з протокольного відділу Апарату ВРУ за узгодженням з протокольным відділом було виправ-

лено при офіційному оприлюдненні текстів зазначених нормативно-правових актів на сторінках нормативного бюлетеня «Відомості Верховної Ради України» (ВВР, 2007, № 12, ст. 101; ВВР; 2007, № 20, ст. 282; 2007, № 16, ст. 236 та 2007, № 13, ст. 134 відповідно). При цьому протокольний відділ обов'язково надсилає до «Парламентського видавництва», а також до всіх визначених покажчиком розсилки копій законів України державних організацій, нові сторінки (з виправленнями) копії закону, в якому знайдено помилку, на заміну сторінок з правками редактора. Адже копії нормативно-правових актів Верховної Ради України, що розсилаються адресатам, засвідчуються у протокольному відділі печаткою Апарату ВРУ і є офіційними документами, в яких не допускаються будь-які виправлення.

Без узгодження з протокольним відділом виправляються лише орфографічні помилки, котрі не змінюють зміст нормативно-правового акта, зокрема при підготовці до оприлюднення Закону «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» № 1103–V від 31 травня 2007 р. (ВВР, 2007, № 35, ст. 484) у статті 16 редактори редакції офіційних видань «Парламентського видавництва» самостійно виправили текст «*держаних* апробацій (випробувань)» на «*державних* апробацій (випробувань)».

Робота редактора над текстом офіційно оприлюдненого (чинного) законодавчого акта ускладнюється специфікою законодавчого процесу, коли до первинного законодавчого акта вносяться зміни іншими законодавчими актами. *Первинний законодавчий акт України* — це такий національний законодавчий акт (, , в період повноважень, які дозволяли йому виконувати законодавчі функції тощо), який має самостійний «*первинний*» текст, в який у разі необхідності можуть вноситись зміни. Закон про внесення змін такого самостійного тексту не має, він може лише змінювати один або кілька первинних законів. До змін, які можуть вноситись до закону, належать: нова редакція закону, його статей, частин, пунктів, підпунктів, абзаців, речень; заміна слів та їх виклю-

чення, доповненнями статтями, частинами статей, пунктами, підпунктами тощо. У законі, до якого вносяться зміни, вказується джерело офіційного опублікування закону, а також джерело опублікування наступних змін, які вносилися до нього (здебільшого посилаються на ВВР).

Наприклад, Закон «Про адвокатуру» був прийнятий 19 грудня 1992 р. і оприлюднений у ВВР за 1993 р. (№ 9, ст. 62). Станом на 1 листопада 2007 р. до нього було внесено зміни п'ятьма законами — № 2921–III від 10.01.2002 р., № 3047–III від 07.02.2002 р. та № 1130–IV від 11.07.2003 р., № 3108–IV від 17.11.2005 р., № 355–V від 16.11.2006 р. Оскільки ж в періодичних виданнях, якими є всі офіційні друковані видання, оперативне оприлюднення здійснюється шляхом *інкорпорації* (лат. *incorporare* — включати до складу, приєднувати), тобто шляхом об'єднання групи нормативно-правових актів за певним принципом, переважно хронологічним (за часом опублікування й набрання певним документом законної сили), то зазначені зміни були опубліковані відокремлено від тексту закону, до якого вони вносяться в різних номерах ВВР за різні роки (2002, № 16, ст. 114; 2002, № 29, ст. 194; 2004, № 8, ст. 66; 2006, № 1, ст. 18; 2007, № 2, ст. 12).

Неперіодичні ж офіційні видання створюються переважно за принципом *кодифікації* (від лат. *codex* — книга, *facio* — роблю), суть якого полягає в оприлюдненні нормативно-правових актів з усіма останніми на даний момент часу змінами й доповненнями, а не лише їх основних текстів, що дає можливість читачам отримати необхідні відомості в повному обсязі, звертаючись тільки до одного джерела інформації. Отже, своєрідним недоліком, характерним для кодифікованого видання, можна вважати те, що строки надрукування не дозволяють у разі необхідності внести зміни і доповнення, прийняті відносно нормативно-законодавчого акта, який міститься в даному виданні. Для того, щоб виправити це, необхідно здійснити *перевидання зі змінами*.

Кодифіковані тексти більшість видавничих організацій отримують з різних комп'ютерних баз правової інформації —

«Ліга:Закон», «Законодавство» або з бази даних «Законодавство України», розміщеної на web-сайті Верховної Ради України в Інтернеті (www.rada.gov.ua). Так, інформаційно-пошукова система «Законодавство», котра використовується у «Парламентському видавництві», — це еталонна база правової інформації, котра є частиною системи інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої та правозастосовної діяльності ВРУ, розробленої для автоматизації усіх етапів законотворчого процесу. База «Законодавство» містить документи органів влади України (Президента ВРУ, Кабінету Міністрів, Конституційного Суду, Верховного Суду, Вищого господарського суду, міністерств та відомств, зокрема Державної податкової адміністрації, Національного банку, Державної митної служби, Фонду державного майна тощо), міжнародні угоди, деякі нормативні документи органів влади, документи регіонального законодавства. У системі є двосторонній (українсько-російський, російсько-український) перекладач, довідник органів влади України та посадових осіб, а також термінологічний словник законодавства України (понад 18 тис. термінів).

Унікальним інформаційним ресурсом системи є база даних органів влади з «історією» створення, переймувань та ліквідації. Таким чином, «Законодавство» є автоматизованим фондом офіційних документів, що оперативно актуалізується, щоденно поповнюючись 70–100 документами [162, с. 41]. Оскільки ж систему підтримують в актуальному стані, вносячи останні зміни і доповнення до законодавчих актів, працівники Управління комп'ютеризованих систем Апарату ВРУ, котрі, як і всі люди, можуть помилятися, редактор має обов'язково перевірити правильність внесення змін до первинного законодавчого акта, здійснивши такі операції:

- 1) знайти офіційний текст первинного законодавчого акта та офіційні тексти всіх законів, якими до нього вносилися зміни;
- 2) зчитати «витягнутий» з бази текст з офіційним текстом первинного законодавчого акта (без змін), водночас зві-

ряючи кожен зміну з офіційним текстом закону про внесення цієї зміни, оскільки автентичними для створення оригінал-макетів видань законодавчої та нормативно-правової літератури є тексти, надруковані в офіційних періодичних виданнях [50, с. 19].

У разі нової редакції певних статей, зміни, внесені до них до прийняття нової редакції, можна не звіряти, подальші ж зміни звіряються вже не з основним текстом, а з новою редакцією.

Таке звіряння допомагає уникнути так званих «помилоч баз», коли при внесенні змін перекручуються фрази, пропускаються абзаци, речення, розділові знаки, подається неправильна нумерація частин тощо.

Значні помилки на зразок зайвих чи пропущених, неправильно наведених слів трапляються не дуже часто, переважно у законодавчих актах, до яких вносилося багато змін. Наприклад, при доповненні Кодексу України про адміністративні правопорушення (прийнятий у 1984 р., внесено зміни понад 30 указами та близько 200 законами) статтею 24¹ згідно із Законом № 244/94–ВР від 15.11.1994 р. (ВВР, 1994, № 49, ст. 431) у базу «Законодавство» замість слова «попередження» введено «застереження».

Частина перша статті 80 цього ж Кодексу до 2002 р. мала таку редакцію: *Випуск в експлуатацію автомобілів..., у яких вміст забруднюючих речовин у викидах, а також рівень шуму, утворюваного ними під час роботи, перевищують установлені нормативи...* [6, с. 32]. Згідно із Законом № 198–IV від 24.10.2002 до неї було внесено зміну: *у назві та тексті статей 80 і 81 слова «викидах», «шуму, утворюваного» замінити відповідно словами «відпрацьованих газах», «впливу фізичних факторів, здійснюваного* (ВВР, 2002, № 50, ст. 366). У результаті в базі «Законодавство» з'явився новий текст частини першої статті 80: *Випуск в експлуатацію автомобілів..., у яких вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, а також рівень впливу фізичних факторів, здійснюваного, утворюваного ними під час роботи, перевищують установлені нормативи, тобто*

слово «утворюваного», яке треба було замінити, є зайвим. Аналогічна помилка й в статті 81.

У статті ж 262, навпаки, помилково видалено потрібне слово. Так, Законом № 2342–III від 05.04.2001 внесено зміну: *у пункті 3 слова «державне або громадське» виключити* (ВВР, 2001, № 27, ст. 132). У первинному тексті було: *...при вчиненні правопорушень, зв'язаних з посяганням на охоронювані об'єкти, інше державне або громадське майно, у базі ж читаємо: ...при вчиненні правопорушень, зв'язаних з посяганням на охоронювані об'єкти, інше.*

Без ретельної звірки всі ці помилки було б неможливо виявити та виправити. Зауважимо, що у виданні «Кодексу про адміністративні правопорушення» ФОП А. В. Паливоди наявні усі вищезгадані помилки, що свідчить про ігнорування видавцем редакційного етапу підготовки до друку нормативно-правового акта.

Значно частіше трапляються такі недоліки, як неправильне посилання на номер ВВР, в якому його оприлюднено певний законодавчий акт. Так, у Законі України «Про захист прав споживачів» зазначалося, що до тексту було внесено зміни Законом № 365/97–ВР від 18.06.1997 р., який оприлюднений у ВВР за 1979 р. (№ 35, ст. 219). При звірянні виявилось, що цей закон дійсно було опубліковано у ст. 219 № 35 ВВР, але не за 1979, а за 1997 р. Звичайно, така помилка є не суттєвою для пересічного читача, людина ж, яка, наприклад, готуватиме коментар до цього закону і переглядатиме для аналізу всі зміни, не зможе знайти необхідний закон.

Поширеними є також пунктуаційні помилки, пов'язані з тим, що в законі про внесення змін при додаванні до тексту окремих слів та словосполучень, нічого не зазначається про розділові знаки, які за правописом мають стояти перед ними чи після них. Оскільки ж тексти законів пишуться за правилами граматики, при внесенні змін слід враховувати розділові знаки, як ті, що є в тексті, так і ті, що мають бути поставлені за правилами граматики у зв'язку зі зміною тексту. Зазвичай, такі розділові знаки ставлять працівники, які підтримують бази даних в актуальному стані.

Наприклад, до Закону України «Про відпустки» (№ 504/96–ВР від 15.11.96, ВВР, 1997, № 2, ст. 5) Законом № 2073–III від 02.11.2000 р. внесено зміну: *Частина шосту статті 20 доповнити словами «а також понад щорічні відпустки, встановлені іншими законами та нормативно-правовими актами, і переносяться на інший період або продовжуються у порядку, визначеному статтею 11 цього Закону* (ВВР, 2000, № 51–52, ст. 449). При цьому в базі перед «а також», як і вимагає правопис, поставлено кому.

Проте іноді розділові знаки пропускаються. Так, перше речення частини першої статті 10 цього ж закону початково мало таку редакцію: *Щорічна додаткова відпустка (статті 7 і 8 цього Закону) надається понад щорічну основну відпустку...* (ВВР, 1997, № 2, ст. 4). Законом № 2073–III від 02.11.2000 внесено зміну: *4. У статті 10: у частині першій слова і цифри «(статті 7 і 8 цього Закону)» замінити словами і цифрами «передбачена статтею 7 та пунктами 1 і 2 частини першої статті 8 цього Закону* (ВВР, 2000, № 51–52, ст. 449). У базі ж «Законодавство» це речення має такий вигляд: *Щорічна додаткова відпустка передбачена статтею 7 та пунктами 1 і 2 частини першої статті 8 цього Закону надається понад щорічну основну...*, тобто текст замінено, але зворот комами не виділено.

Отже, послідовно звіривши текст із бази з текстом первинного законодавчого акта без змін і текстом внесеної зміни та виявивши дану помилку, редактор має її виправити.

Дуже часто у законах та кодексах певні слова в усьому тексті замінюються на інші. Наприклад, до Кодексу Законів про працю Законом № 2134–12 від 18.02.1992 р. внесено таку зміну: *у найменуванні Кодексу та його тексті слова «Української РСР» замінити словом «України»* (ВВР, 1992, № 22, ст. 302). І хоча про заміну у всіх відмінках нічого не сказано, працівники, які підтримують базу «Законодавство» в актуальному стані, згідно з логікою замінили у статті 73 слова *конфесій, зареєстрованих в Українській РСР на конфесій, зареєстрованих в Україні.*

Аналогічна ситуація із Законом «Про зайнятість населення» (№ 803–XII від 01.03.91, ВВР, 1998, № 11–12, ст. 44).

Проте в даному випадку у статті 10 залишилося: *Інтереси громадян України, які тимчасово працюють за кордоном, захищаються угодами, що укладаються між Українською РСР та іншими державами*, тобто Української РСР в орудному відмінку не замінено.

З одного боку, це помилка самого Закону та недогляд наших законотворців, які мали б помітити, що «Української РСР» зустрічається у тексті не лише в родовому відмінку, а й в орудному і що до тексту Закону про внесення змін № 2787–ХІІ від 17.11.92 (ВВР, 1993, № 2, ст. 3) треба додати слова «в усіх відмінках». З іншого ж, в даному випадку, щоб уникнути юридичного казусу, слід відредагувати закон, замінивши «Українською РСР» на «Україною».

Ще однією характерною помилкою є неправильна нумерація при додаванні чи виключенні певних частин нормативно-правового акта.

При звірянні правильності внесення змін до Закону України «Про податок на додану вартість» (№ 168/97–ВР від 03.04.1997 р., ВВР, 1997, № 21, ст. 156) редакторами видавництва ВРУ «Парламентське видавництво» було з'ясовано, що відповідно до Закону № 2505–ІV від 25.03.2005 р. пункт 5.11 статті 5 зазначеного Закону було виключено, а згідно із Законом № 1965–ІV від 01.07.2004 р. статтю 5 доповнено новим пунктом 5.13. Статтю ж 11 згаданого Закону було двічі доповнено пунктом 11.42 — відповідно до Закону № 2711–ІV від 23.06.2005 р. та Закону № 2771–ІV від 07.07.2005 р. У результаті внесення зазначених змін у Законі України «Про податок на додану вартість» з'явився пункт 5.12 без тексту та два пункти 11.42 з різним змістом. За узгодженням з Юридичним віділом Апарату ВРУ, пункт 5.12 було вилучено (оскільки він не містив тексту), а два пункти з різним змістом, але однакою номером 11.42 у статті 11 так і залишилися в офіційному виданні Закону.

Таким чином, можемо зробити висновок, що помилки, котрі виникли внаслідок неправильного внесення змін працівниками Управління комп'ютеризованих систем Апарату ВРУ, котрі підтримують в актуальному стані базу «Законо-

давство», можна і потрібно виправляти. Інші ж помилки можуть бути виправлені лише шляхом внесення суб'єктом права законодавчої ініціативи законопроекту про внесення змін до певного закону.

Окремо хотілося б звернути увагу на оформлення реквізитів та окремих структурних одиниць тексту чинного нормативно-правового акта при його підготовці до друку.

Так, видавництво «Кондор», ПП «Ігвіні», ВД «Фактор» залишають інформацію про внесені до закону зміни під пунктами та частинами, до яких вони вносилися. Наприклад у Законі «Про податок з доходів фізичних осіб під пунктом 4.3.36 статті 4 зазначається, що *«пункт 4.3. статті 4 доповнено підпунктом 4.3.36 згідно із Законом України від 04.03 2004 р. № 1594–ІV»* (так, до речі, оформлюються зміни і в комп'ютерних базах законодавчих актів). Видавництво «Атіка», концерн «ВД «Ін Юре»», «Парламентське видавництво» викреслюють при опрацюванні всі зміни під окремими пунктами та частинами і наводять їх перелік під статтею. У розглянутому вище прикладі під статтею 4 було б зазначено: *Стаття 4 із змінами, внесеними Законом України від 04.03 2004 р. № 1594–ІV.*

У даному випадку немає чітко визначених правил і кожне видавництво може самостійно визначати підходи та принципи редакційного опрацювання.

Проте є кілька моментів, на які все ж таки варто звертати увагу редакторів:

1. На титульному аркуші обов'язково слід зазначити станом на яке число видається законодавчий акт, адже повідомлення на початку тексту, як, наприклад, в Законі «Про податок з доходів фізичних осіб» приватного підприємства «Ігвіні» «із змінами, внесеними згідно із Законами № 1344–ІІІ від 27.11.2003., № 2285–ІV від 23.12.2004» не дає читачу можливості зрозуміти, чи це видання станом на 23 грудня 2004 р., чи просто після 23 грудня 2004 р. до закону не вносилося жодних змін.

2. Номер закону чи кодексу слід подавати на початку тексту після назви, а не наприкінці, як це роблять більшість ви-

давців. У комп'ютерних базах законодавчих актів дійсно прийнято таку форму подачі: *Бюджетний кодекс України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 37–38, ст. 189)*, а наприкінці — *м. Київ, 21 червня 2001 року, № 2542–III*). Тут вона є логічною, оскільки в базу спочатку вводиться закон без змін (номер якого і зазначається наприкінці тексту), а вже потім по мірі їх прийняття вносяться зміни і таким чином база підтримується в актуальному стані. Готуючи ж кодифікований текст з усіма останніми на даний момент часу змінами й доповненнями, варто на початку зазначити номер первинного закону — *Бюджетний кодекс України № 2542–III від 21.06.2001 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 37–38, ст. 189)*.

3. Подвійний номер закону (*№ 1344–IV (1344–15)*) треба скорочувати, оскільки друга частина (*1344–15*) є не номером закону, а гіперпосиланням, вставленим виключно для зручності користування комп'ютерною базою. Так само слід викреслювати номери законодавчих актів всередині тексту. Наприклад, «Державні гарантії та відносини, пов'язані з відпусткою, регулюються Конституцією України (*254к/96–ВР*), цим законом, кодексом законів про працю України (*322-08*), іншими законами та нормативно-правовими актами України» (стаття 1 Закону «Про відпустки»).

4. Англійську літеру N, якою в комп'ютерній базі позначають номер закону, слід замінювати на знак №.

5. У другій частині номеру законів чи постанов, прийнятих до 1996 р., арабські цифри заради уніфікації треба замінювати на римські, оскільки в законах останніх років порядковий номер чергового скликання Верховної Ради України прийнято давати римськими цифрами (наприклад: Закон № 2048–08 від 18.09.73, № 9280–11 від 14.05.90 та Закон № 2620–III від 11.07.2001, № 2128–IV).

6. Посилання на закони про внесення змін варто давати з абзацу.

7. У разі виключення певної статті рекомендується набирати слово «стаття» та її номер і виділяти його за допомо-

гою того ж стилю, що й всі інші статті. Наприклад, *Стаття 23. Виключено на підставі Закону...*

У цьому випадку текст краще сприймається читачем.

Якщо підготовка до друку офіційної правничої літератури вимагає переважно ретельного коректорського читання, а також визначення загальних єдиних підходів до оформлення окремих структурних елементів, то інші види видань — навчальні, наукові, довідкові, виробничо-практичні тощо проходять повний цикл редакційного опрацювання — редагування, коректура, вичитування.

У процесі редагування можна виділити кілька етапів:

- 1) перевірка фактичного матеріалу;
- 2) оцінка структури, логічності композиційної побудови авторського оригіналу;
- 3) виправлення мовностилістичних помилок;
- 4) оцінка допоміжної та службової частин видання.

Особливо важливим етапом редагування правничих видань є *оцінка достовірності фактичного матеріалу*, котра свідчить, що автор ретельно опрацював першоджерела, дає точні витяги з документів та посилання на них. Внутрішнє звіряння провідних текстологічних одиниць (ключові поняття і терміни, назви законів та інших нормативно-правових документів, основні словосполучення, визначення) необхідне передусім через часті зміни у законодавчій базі — прийняття нових законів, внесення змін до деяких чинних нормативно-правових документів. Таким чином, актуальним стає залучення до документальної бази видання нових джерел і уточнення деяких положень, що можуть вважатися на даний час уже застарілими.

Наприклад, готуючи у 2006 р. до перевидання підручник «*Основи правознавства*», який був написаний ще 2002 р., редактор звернув увагу на необхідність приведення матеріалів певних розділів у відповідність до чинного законодавства, зокрема значного опрацювання потребував розділ 7 у світлі нового Цивільного кодексу України. Деякі зміни потрібно внести в 26 «*Виборча система України*», замінивши дані про результати виборів до Верховної Ради України, що пройшли

у березні 1998 р. на нові дані про підсумки виборів, які відбулися в 2006 р., потребувала уточнення також інформація про структуру ВРУ, зокрема доповнення її Комісією з питань приватизації (тут і далі приклади наводяться на основі аналізу редакторських виправлень у правничих виданнях, підготовлених до друку у Видавництві Верховної Ради України «Парламентське видавництво»).

Для аналізу *логічності композиційної побудови* авторського оригіналу правничого видання редактор має не лише знати закони логіки та правила логічного поділу понять, а й добре орієнтуватися у взаємозв'язках між окремими галузями права. Лише в цьому випадку він зможе перевірити, наскільки розділи, глави, пункти, підпункти знаходяться у суворій логічній послідовності, щоб кожне положення було тісно пов'язано з іншими та не суперечило їм, виявити та усунути повтори. При редагуванні навчальних видань важливо також перевірити відповідність структури тексту навчальній програмі певної дисципліни.

Наприклад, оцінка композиції зазначеного підручника показує, що хоча принцип побудови підручника цілком розкриває основи правознавства відповідно до навчальної програми, розрахованої на учнів 9-го класу загальноосвітньої середньої школи, яка затверджена Міністерством освіти і науки України, структура видання може бути дещо уточнена з метою її подальшого вдосконалення і конкретизації. Так, у розділі сьомому поряд з основними положеннями цивільного і земельного права варто було б виокремити положення господарського права. Тим більше, що в 2003 р. ВРУ прийнято новий Господарський кодекс і новий Цивільний кодекс. У зв'язку із цим у цьому ж розділі доцільно замість 45 «Правові основи підприємницької діяльності» дати параграф «Правові основи господарської діяльності», в якому висвітлити питання про власність, підприємство і підприємництво. Таке уточнення відповідатиме сучасному стану господарської діяльності, розкриє поняття форм власності, на основі яких здійснюється господарська діяльність. Поняття підприємницької діяльності, як більш вузьке, увійде до складу господарської діяльності.

Деяких структурно-композиційних уточнень потребує також розділ шостий «Органи державної влади України». Він правомірно складається із параграфів, у яких висвітлюється структура влади: Верховна Рада. Президент. Виконавча влада, судова влада, місцеве самоврядування, правоохоронні органи. Разом з тим, до цього розділу неогрунтовано включено 34 «Оперативно-розшукова діяльність». Ця діяльність є лише функцією одного з органів державної влади. Тому цей параграф з даного розділу слід виключити. Питання цього параграфу (дідання, слідство, запобіжні заходи) варто перенести до восьмого розділу, а саме до параграфів «Основи кримінального права» та «Відповідальність за окремі види злочинів», оскільки з розкриттям злочинів безпосередньо пов'язана оперативно-розшукова діяльність як один з механізмів цього розкриття.

Пропонується також уточнити структуру першого розділу «Держава. Право. Суспільство». В ньому доцільно залишити параграфи, в яких висвітлюються загальні питання, а саме: походження, поняття і функції держави; право, правовідносини, система права; право і закон, правова держава. Параграфи 6 «Правопорушення» і 7 «Юридична відповідальність» можна перенести у розділи 7 і 8, в яких розглядаються основи цивільного, адміністративного та кримінального права. Це дало б можливість логічно поєднати вивчення таких понять, як правопорушення, склад правопорушення, оперативно-розшукова діяльність щодо їх розкриття, притягнення до відповідальності, відповідальність за вчинені злочини.

Особливістю *мовностилістичного опрацювання правничих видань* є відсутність будь-якої оригінальності чи різко вираженої стильової індивідуальності викладу правового матеріалу. Зважаючи на це, абсолютно неприпустимим у текстах правничих видань є різне тлумачення слів, зокрема нерозрізнення слів-паронімів на зразок: *виборний* — *виборчий*, *громадський* — *громадянський*, *задача* — *завдання*, *загальноприйнятий* — *загальноприйнятний*, *особистий* — *особовий* та ін.

На особливу увагу заслуговує вживання термінів у правничих текстах, котре має відповідати таким правилам:

- 1) один і той же термін у будь-якому нормативно-правовому акті мусить вживатися однозначно;
- 2) терміни повинні бути загально визнаними й використовуватися в мовленні, а не бути придуманими тими, хто розроблює правові приписи;
- 3) у кожному новому правовому акті терміни повинні зберігати свій основний зміст;
- 4) недоцільно використовувати застарілі терміни;
- 5) терміни не повинні бути тавтологічними;
- 6) правничі терміни повинні бути стабільними; не можна відмовлятися від старих і вдалим термінів й вводити до вжитку замість них нові, адже не всі такі неологізми бувають вдалими;
- 10) у правовому тексті доцільні аббревіатури, які давно вживаються в українській літературній мові та зрозумілі мовцям;

Дуже важливою вимогою вживання правничої термінології є єдність її використання. Будь-яка сфера точних знань вимагає однозначності інформації, і тому, враховуючи вимогу максимальної точності викладу правових приписів, для права це має особливе значення. За словами Л. Чулінди, при мовному оформленні правових приписів розуміння і правильне вирішення питання про означення різними термінами одного й того ж поняття серед інших проблем правничої термінології посідає одне з перших місць. Як лінгвісти, так і юристи підкреслюють, що юридична теорія і практика вимагають вживання одного терміна на позначення одного й того самого правового поняття, усунення невиправданої терміноворочості й частого використання синонімів у нормативно-правових актах [223, с. 112].

Таким чином, для мовностилістичного редагування правничих видань редактор, крім загальних знань з теорії редагування, має володіти й законодавчою технікою та добре знати мову законодавства. Саме тому у юридичних видавництвах редакторами часто працюють юристи (видавництва «Юридична думка», «Юстиніан»). Якщо ж редактор має

лише філологічну освіту, першим етапом його роботи над правничим виданням має бути ознайомлення із законодавчою базою, на основі якої написано видання, оскільки у тексті авторського оригіналу мають бути використані лише ті терміни та усталені словосполучення, котрі вживаються у базовому нормативно-правовому акті за темою видання. Враховуючи ж, що удосконалення законодавства сприяє розвитку мови права, в останній відбуваються постійні заміни одних слів та термінологічних конструкцій на інші. Наприклад, у чинному Кримінально-процесуальному кодексі слова *попереднє слідство* замінено словами *досудове слідство*; *службова особа* — *посадова особа*; *підробка* — *підроблення*, а слова *товариський суд* виключено. Натомість з'явилися терміни *апеляція*, *апеляційне оскарження*. У Кодексі про адміністративні правопорушення словосполучення *державні органи* замінено на *органи державної влади*, а слова *спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі охорони праці* замінено словами *спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці*. Таким чином, у тексті підручника, навчального посібника, монографії тощо з кримінально-процесуального чи адміністративного права мають бути використані лише нові, прийняті у чинному нормативно-правовому акті термінологічні сполучення. Тому редагувати правничі видання слід тільки після ретельного вивчення законодавчої бази та обов'язково порадившись з юристом-фахівцем, адже заміна редактором певного словосполучення на більш вдале з мовностилістичної точки зору може призвести до порушення загального змісту правової норми.

Яскравим прикладом цього є випадок з практики роботи видавництва «Юридична думка», коли науково-методичне видання під редакцією Б. М. Полякова «Законодавство України про банкрутство: теорія та практика його застосування», написане російською мовою, дали на переклад українською фахівцю-філологу, котрий переклав його без урахування специфіки мови права. У результаті видавництву довелося викинути оплачений переклад у смітник та повторно замовити його людині з юридичною освітою.

Поширеними помилками є також морфологічні (пов'язані з відмінюванням іменників, невірним використанням прийменників), а також синтаксичні (пов'язані з неправильним порядком слів, уживанням зворотів тощо) помилки, використання русизмів. Проте, оскільки усі ці помилки і шляхи їх усунення є типовими й для інших тематичних груп видань, ми не будемо докладно їх аналізувати.

При оцінці службової частини правничого видання особливо увагу слід звернути на термінологічний словник, котрий є невід'ємною частиною більшості навчальних, а часом й наукових видань. При редагуванні такого словника необхідно перш за все визначити, наскільки повно відображена термінологічна база видання у словнику та чи відповідає дане відображення рівню підготовки читачів. Наприклад, у науковому виданні слід пояснювати лише спеціальні терміни, котрі використовуються у певній галузі права, у навчальних же виданнях, особливо для школярів, варто додати до термінологічного словника й такі загальновідомі терміни, як *власність, прибуток, альтернативна військова служба, мажоритарна (пропорційна, змішана) виборча система* тощо, оскільки такий термінологічний словник є для школярів основним джерелом вивчення термінологічної системи права.

4.3. *Форми рекламування та методи розповсюдження правничої літератури*

Реклама — це «будь-яка форма неособистої пропозиції та просування комерційних ідей, товарів чи послуг коштом чітко визначеного замовника» [98, с. 144]. Відповідно до класифікації, розробленої Асоціацією рекламних агентств у 1952 р. та заміненої і доповненої в 1962 і 1976 рр., рекламні засоби поділяються на десять великих груп: друковані засоби поширення реклами (пряма реклама, реклама у пресі); реклама засобами радіо та телебачення; зовнішня реклама і реклама на транспорті; реклама на місці продажу; виставки; рекламні фільми та кінореклама; рекламно-спонукальні за-

соби (рекламні зразки і моделі, рекламні календарі, рекламні подарунки, премії); рекламна упаковка; довідкові видання; інші засоби реклами [98, с. 203–205].

У маркетинговій діяльності видавництва юридичного профілю переважно використовують друковані засоби поширення реклами, зокрема різні форми прямої (безпосередньої) реклами. Так, активно використовуваним способом реклами у «Парламентському видавництві» є розсилка рекламних листівок про свої видання, що є в наявності або готуються до друку, до державних установ і навчальних закладів. Сюди також можна віднести розсилку повідомлень про можливість замовити літературу з бланком-замовлення бібліотекам, вищим навчальним закладам освіти, органам місцевого самоврядування, адміністративним органам. ВД «Фактор» для рекламування свої продукції також застосовує такі засоби, як:

- доставка рекламних матеріалів в офіси м. Харкова шляхом вкладання рекламних матеріалів у передплатні періодичні видання ВД «Фактор»;
- адресна кур'єрська доставка рекламної продукції в офіси м. Харкова (5 тис. адрес з можливістю вибору потрібної цільової аудиторії);
- розсилка персоніфікованих комерційних пропозицій/рекламних матеріалів керівникам підприємств м. Харкова (доставка здійснюється службою кур'єрської доставки).

Слід відзначити, що для розсилки рекламних матеріалів кожне видавництво намагається створити власну базу даних потенційних замовників, доступ до якої старанно оберігається від конкурентів. Наприклад, ТОВ «Юстініан» здійснювало розсилку рекламних матеріалів адвокатам України, деякі листи повернулися через зміну адреси певних адвокатів. Видавництво передало ці листи колегії адвокатів України, котра зацікавлена в інформації про невідповідність адрес адвокатів — членів колегії їх справжньому місцезнаходженню. З'ясувавши нові адреси адвокатів, колегія надала цю інформацію ТОВ «Юстініан». Таким чином, останнє стало власником повної та достовірної бази

даних, отримавши ексклюзивну можливість розширити коло своїх потенційних замовників за рахунок залучення адвокатів, інформація про місцезнаходження яких невідома іншим видавництвам.

Реклама юридичних видавництв на сторінках періодичних фахових видань, таких як: «Книжковий клуб», «Книжковий бізнес», «Книга поштою», «Книжковий огляд» та інші зустрічається дуже рідко, оскільки, за словами керівника «Парламентського видавництва» Ю. С. Ганжурова, цей засіб реклами є не дуже ефективним.

Популярним засобом подачі рекламно-інформаційних повідомлень про себе є реклама у власних виданнях. Так, наприклад на обкладинці «Відомостей Верховної Ради України» та видань «Бібліотеки офіційних документів» та серії «Закони України» «Парламентського видавництва» подавалися рубрики «Виходить друком» або «Готується до друку». Ця реклама спрямовувалася здебільшого на передплатників зазначених видань — на комерційні структури (36 відсотків), промислові та сільськогосподарські підприємства (29 відсотків), фінансові структури (27 відсотків), органи влади (4,5 відсотка), посольства та зарубіжні представництва (3,5 відсотка) (за даними «Парламентського видавництва»). Проте цей засіб використовувався лише до 2005 р., коли видавництво при черговій перевірці органами податкової служби змусили сплатити податок з реклами, адже, згідно зі статтею 1 Закону України «Про рекламу», реклама — це спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яка розповсюджується в будь-якій формі та в будь-який спосіб з метою прямого або опосередкованого *одержання прибутку* (виділено нами. — М. Ж.) [166]. Оскільки ж реклама, навіть у власному виданні, все одно спрямована на збільшення кола замовників і, відповідно, збільшення прибутку, то вона цілком підпадає під дію зазначеного закону.

Ще одним дієвим видом прямої реклами є випуск різноманітних рекламних листівок, буклетів, каталогів. При цьому видавництва залежно від рівня свої фінансових

можливостей випускають чорно-білі прайс-листи із зазначенням назви та ціни видань («Парламентське видавництво», «Юридична думка»), брошури з кольоровою обкладинкою («Атіка») та повнокольорові каталоги («Ін Юре», «Юрінком Інтер», ВД «Фактор»).

У часи, коли видавництва мають обмежені можливості оплачувати рекламні послуги, надзвичайно важливу роль повинна відігравати непряма реклама, або додаткова популяризація чи промоція книги [116, с. 142].

Книжкова промоція — це процес «творення популярності книги та автора не рекламними засобами, інтегрований в ринковий механізм маркетингу і в кінцевому результаті спрямований на формування попиту» [105, с. 4]. До методів промоції належать: презентації новинок; участь у книжкових виставках; рецензії; інтерв'ю з автором чи його участь у ток-шоу; тематичний книжковий огляд; стаття про видавництво та його книги; літературна дискусія; круглий стіл, проблемна стаття чи тематична передача, у контексті яких виступає тема книги чи думка автора як експерта з обговорюваної проблематики; препринт (попередня публікація книги чи її уривку в періодичному виданні); книжкова лотерея; надання книг як призу у різноманітних розіграшах; згадка про автора у світській хроніці тощо [116, с. 142–143].

Співставивши зазначені методи з практикою діяльності юридичних видавництв, можна зробити висновок, що єдиною формою промоції, котра більш-менш активно застосовується юридичними видавництвами є участь у книжкових виставках — «Книжковий світ», «Книжковий сад», Львівському форумі книговидавців тощо.

Сучасна мережа продажу неперіодичних друкованих видань складається з відділів маркетингу видавництв, книжкових магазинів різних форм власності, книготорговельних фірм, дрібнооптових гуртових книготорговельних підприємств, лотків й кіосків з продажу друкованої продукції, Інтернет-магазинів, книжкових базарів та книжкових ярмарків, книжкових клубів, прямого продажу через

посередників, фізичних осіб-книгонош, книжкових відділів в непрофільних торговельних підприємствах, відділів «книга поштою» при фахових періодичних виданнях [190, с. 384].

Основними способами розповсюдження правничої книги на сьогодні є продаж через книжкові магазини, книготорговельні фірми, дрібнооптові гуртові книготорговельні підприємства. Наприклад, партнерами «Парламентського видавництва» на ринку книготоргівлі є оптова база «Укркнига», видавничий дім «Самміт книга», фірма «А.С.К.», супермаркет «Буква», видавничо-торгівельний дім «Університетська книга», магазин «Академкнига», АСТ «Пресс дикси» та ін.

Характерною для ринку правничої літератури є загальна тенденція вітчизняного книговидання, коли «видавництва, при яких створені відділи збуту, вже називають себе книготорговельними фірмами» [116, с. 70]. У розділі «книготорговельні фірми» довідника «книжковий ринок України. 2004–2005» присутні такі видавництва, як: «Атіка», «Юридична думка», «Юрінком Інтер». На окрему увагу заслуговує видавництво «Юридична думка», яке продає власні та бере на реалізацію книги інших видавництв виключно через своє зручне розташування — відділ збуту, як і саме видавництво, працює на території Інституту держави і права ім. В. М. Корецького. При цьому продає воно також переважно книги Інституту держави і права, видані іншими видавництвами, зокрема «Юридична думка» має ексклюзивне право на розповсюдження підготовленої фахівцями Інституту та виданої видавництвом «Українська енциклопедія» багатотомної «Юридичної енциклопедії». Необхідність створення такої власної книготорговельної точки викликана ще й проблемами у реалізації наукових правничих видань, котрі переважають в асортименті зазначеного видавництва. Так, за словами працівника видавництва «Юридична думка», видавництво реалізує свої видання лише у книгарнях «Академкнига», «Знання» та книгарні видавництва «Наукова думка», інші ж книгарні та книготорговельні фірми відмовляються брати на реалізацію наукову книгу, котра має вузьку та чітко окреслену читацьку аудиторію.

Деякі видавництва дійсно мають розгалужену книготорговельну мережу, зокрема ВД «Фактор» та концерн «ВД «Ін Юре»».

ВД «Фактор» є лише підрозділом видавничо-консалтингової корпорації «Фактор», до складу якої входять: ВД «Фактор», аудиторська фірма «Фактор-аудит», торговий центр «Фактор», друкарня «Фактор-друк», служба передплати та кур'єрської доставки «Фактор-Пресса», навчально-методичний центр «Фактор», рекламне агентство «Фактор-реклама». Зважаючи на це, правничі видання ВД «Фактор» розповсюджуються через власну торговельну мережу корпорації, котра складається з 22 торговельних точок та чотирьох магазинів «Фактор» у Харкові, а також представництв у 29 містах України, зокрема у Донецьку, Житомирі, Івано-Франківську, Києві, Кривому Розі, Луганську, Львові, Тернополі, Черкасах, Чернігові та Чернівцях та ін.

Концерн «ВД «Ін Юре»» також намагався започаткувати власну книготорговельну мережу, відкривши 80 книготорговельних точок у м. Києві, 23 областях України та Автономній Республіці Крим. Проте, оскільки керівництво концерну не бажало брати на реалізацію книжки інших видавництв, а власної продукції не вистачало для забезпечення постійного функціонування книготорговельних точок, на сьогодні зазначена книготорговельна мережа фактично не функціонує.

Дуже часто юридичні видавництва при розповсюдженні своїх видань використовують інформаційні технології. Так, на офіційному сайті видавництва «Юрінком Інтер» (www.yurincor.kiev.ua) можна згідно з переліком запропонованої літератури замовити потрібні видання, дізнатися про їх авторів, зміст, обсяг, ціну. На сайті також анонсуються книги, які видавництво готує до друку. У розділі «Електронні версії» сайту пропонуються електронні версії деяких видань, при цьому електронна версія коштує вдвічі дешевше, ніж паперова, наприклад 8 та 22 грн відповідно.

Власний інтернет-магазин має і концерн «ВД «Ін Юре»» (<http://shop.inyure.kiev.ua>), в якому пропонується літера-

тура зібрана у каталозі, поділеному для зручності пошуку на групи: науково-практичні видання, науково-практичні коментарі кодексів та законів, навчальна література, судова практика, кодекси України, закони України тощо. Особливо подається перелік новинок видавництва, можна також завантажити прайс та знайти необхідну книгу через систему пошуку.

Крім того, книги видавництв «Юрінком Інтер» та «Ін Юре» можна замовити в інтернет-магазинах «Книги» (<http://www.knigi.com.ua>), у книжковому магазині сайту «Юристи України» (<http://jurist.net.ua>), на сервері «Віртуальна Русь» (<http://vesna.org.ua>), у розділі «Книжкова полиця правника» офіційного сайту Центру комерційного права (<http://www.commerciallaw.com.ua>).

Правничі періодика розповсюджується здебільшого за передплатою (через державне підприємство «Преса», недержавні передплатні агентства та шляхом редакційної передплати).

Правничі журнали та газети можна умовно поділити на дві групи:

- 1) такі, що видаються з навчальною, науковою метою та не призначені для отримання прибутку;
- 2) такі, що видаються з метою отримання прибутку.

Видання першої групи — це різноманітні «Вісники» вищих навчальних закладів, збірники наукових праць, котрі не містять рекламних матеріалів і розповсюджуються переважно серед викладачів та студентів певних навчальних закладів, передаються для комплектування бібліотек.

До другої групи належать науково-практичні та виробничо-практичні видання, котрі розраховані на широку читачку аудиторію — професійних юристів, працівників органів державної влади та управління, викладачів, науковців, студентів та громадян, які цікавляться правовою інформацією. Такі видання розповсюджуються за передплатою через Державне підприємство по розповсюдженню періодичних видань «Преса», найбільший недержавний розповсюдjuвач преси «Самміт», інші недержавні передплатні агентства або безпосередньо через редакцію.

ДП «Преса» двічі на рік, для проведення передплати на перше та друге півріччя, видає «Каталог видань України» та «Каталог видань зарубіжних країн», а АТЗТ «Самміт» — «Подписной каталог “Преса-2007”». Ознайомитися з виданнями та передплатити їх on-line можна також на сайтах підприємств — www.presa.ua та www.sammit.ua.

Інформацію про зміст періодичних видань, способи передплати можна отримати й на сайтах видавництв-засновників. Для збільшення кількості передплатників видавці використовують такі форми:

1) наводять для ознайомлення частини окремих статей в електронному варіанті на сайті видавництв — «Юридичний журнал» (видавництво «Юстініан»), «Юридичний радник» та «Мала енциклопедія нотаріуса» (юридично-видавниче приватне підприємство «Страйд»);

2) пропонують передплату у комплекті кількох правничих видань зі знижкою порівняно з передплатою кожного з цих видань окремо. Наприклад, передплата на газету «Юридическая практика» коштує 17,73 грн на місяць, на щомісячний додаток до цієї газети «Юридична практика. Судовий випуск» українською мовою — 12,17 грн, а комплект у складі двох зазначених видань можна передплатити за ціною 22,9 грн на місяць (на 7 грн на місяць дешевше, ніж передплачуючи кожне видання окремо).

Незвичну для правничих газетних та журнальних видань форму збільшення передплатників використало «Парламентське видавництво», котре у 2005 р. започаткувало видання щотижневого бюлетеня «Відомості ВРУ» у вигляді папки з роз'ємними замками, в яких зручно замінювати сторінки зі змінами. Нормативний бюлетень містить дві складові: черговий номер «Відомостей ВРУ» і комплект інформаційних матеріалів «Зміни» для приведення до контрольного стану актів, опублікованих у попередніх номерах. Актуалізація текстів здійснюється за принципом «зміни (вставити) аркуш». Читачі мають можливість окремо передплатити лише бюлетень та бюлетень у комплекті з інформаційними матеріалами «Зміни».

У роздріб через кіоски періодики в м. Києві правничі журнали та газети розповсюджуються дуже рідко, оскільки продавці не хочуть брати на реалізацію правничу періодику, пояснюючи це тим, що їм вигідніше покласти на розкладку пачку цигарок чи жіночий журнал, котрі швидше куплять. Реалізатори ж періодичних видань у метро вимагають близько 2 000 доларів лише за те, щоб журнали просто лежали на розкладах. Зважаючи на це, правничі журнали та газети якщо й реалізуються в роздріб, то у торговельних точках обласних центрів України.

На окрему увагу заслуговує правнича книжкова періодика, котра також розповсюджується за передплатою. При цьому передплатити можна не лише окреме видання (передплатник з певною періодичністю отримує його оновлений варіант з усіма змінами та доповненнями), а й комплект різноманітних видань (кожного місяця передплатник отримує нове видання). Зазвичай видавці пропонують кілька варіантів таких комплектів. Наприклад, у каталозі передплатних видань на друге півріччя 2007 р. є чотири комплекти «Правова література» видавничої організації «Центр навчальної літератури», в яких передплатнику пропонується отримувати протягом липня-грудня 2007 р. різні навчальні видання, зокрема: *Правова література 1*. Навч. пос. VII — Управління в митній службі (укр.), Кунев Ю. Д., 408 с., 2006; VIII — Інтелектуальна власність і комп'ютерне право (укр.), підр., Антонов В. М., 520 с., 2006; IX — Кримінальне право України. Особлива частина (укр.), Селецький С. І., 504 с., 2007; X — Основи правознавства (укр.), підр., Логвінова М. В., 568 с.; XI — Земельне право України (укр.), Шеремет А. П., 632 с.; XII — Цивільне право України (укр.), Мазур, 392 с., 2006; *Правова література 2*. Навч. пос. VII — Цивільна оборона. 2-ге видання (укр.), Шоботов В. М., 440 с., 2006; VIII — Державне право зарубіжних країн (укр.), Бостан С. К., 504 с.; IX — Цивільно-процесуальне право України (укр.), Кілічова Т. М., 352 с., 2007; X — Господарське законодавство (укр.), Пігач Я. М., 624 с.; XI — Система і повноваження органів кримінального судочинства в

ФРН та Україні (укр.), Черепій П. М., 416 с.; XII — Правознавство. Модульний курс (укр.), Кириченко В. М., 352 с., 2007 (<http://www.presa.ua/katalog/ukr2>. [25.03.2008]).

Слід також відзначити, що якщо розповсюдження комплектів видань за передплатою є характерним для різних видів літератури, то розповсюдження за передплатою окремого видання є характерним саме для правничих видань, що пов'язано з необхідністю приведення їх змісту у відповідність до нової законодавчої бази.

Висновки до розділу 4

Проаналізувавши підготовчий, редакційний та маркетинговий етапи редакційно-видавничої підготовки правничих видань, ми дійшли таких висновків:

1. Серед правничих видань можна виділити два типи видань, які відрізняються між собою підходами до роботи з авторами: замовні видання та видання коштом видавництва (гонорарні). Державні видавництва переважно отримують замовлення від державних структур, яким вони підпорядковуються, і фактично не опікуються питанням формування авторського та читацького середовища. Приватні видавничі структури здебільшого працюють на гонорарній основі, проте на ринку довго утримуються лише ті, яким вдалося отримати держзамовлення, котре приносить стабільний прибуток.

2. Зважаючи на часті зміни у законодавчій базі, — прийняття нових законів, внесення змін до деяких чинних нормативно-правових актів — при редагуванні правничої літератури особливу увагу слід приділяти перевірці фактичного матеріалу (назв законів та інших нормативно-правових актів, основних словосполучень, визначень), а також правильності використання правничої термінології.

Офіційні тексти нормативно-правових актів, незважаючи на заборону внесення змін по суті, обов'язково мають редакційно опрацьовуватися при їх підготовці до друку.

3. Основними формами реклами правничої книги є пряма безпосередня реклама. Книжкова промоція практично не застосовується у рекламній діяльності юридичних видавництв.

До найбільш поширених каналів розповсюдження належать відділи маркетингу видавництва (прямий продаж), книжкові магазини різних форм власності, книготоргівельні фірми та дрібнооптові гуртові книготоргівельні підприємства. Дуже активно для розповсюдження своєї літератури видавництва використовують інформаційні технології, продаючи літературу через свої офіційні web-сайти та власні інтернет-магазини. Правнича періодика розповсюджується переважно шляхом передплати. Деякі правничі газети та журнали наявні у вільному доступі в Інтернет.

ВИСНОВКИ

У монографії здійснено комплексний аналіз історичного, типологічного, тематичного та редакційно-видавничого аспектів видання правничої літератури.

Проведене дослідження дало підстави дійти таких висновків:

1. До проголошення незалежності в Україні не існувало видавничої мережі у галузі права. Наприкінці XIX — початку XX ст. видання правничої літератури зосереджується у Східній Галичині. Саме тут діяли товариство «Просвіта», НТШ, студентські та професійні правничі організації Львова — «Кружок правників», ТУП, СУА, які спеціалізувалися переважно на випуску правничих видань з конкретним функціональним призначенням, що дозволяло задовольнити попит усіх верств населення. Так, органи державної влади друкували офіційні видання, товариство «Просвіта» видавало популярні книжки для народу, НТШ — монографії та наукові часописи; «Кружок правників» — навчальну літературу, ТУП і СУА — фахову періодику та окремі наукові праці. Багато видань виходили друком без зазначення видавничої організації або ж коштом авторів та спонсорів. Таким чином, почали з'являтися такі популярні сьогодні «замовні» видання.

На Східній та Центральній Україні видання правничої літератури активізується після 1917 р., що пов'язано з проведенням радянською владою політики українізації. У цей період активно друкуються офіційні періодичні видання вищих органів влади, створюється «Юридичне видавництво НКЮ УСРР», яке випускало в світ офіційні, навчальні, виробничо-практичні правничі видання та правничу періодику. Попит у науковій літературі з різних галузей права задовольняли правничі комісії Соціально-економічного відділу ВУАН.

Після Другої світової війни, внаслідок приєднання західноукраїнських територій до СРСР, правничі організації Західної України припинили існування або ж продовжили свою діяльність за кордоном, як, наприклад, НТШ та ТУП. На всій

території радянської України було встановлено ієрархію повноважень вищих органів влади, а також жорстку систему повноважень у виданні певних видів документів для кожної структури. Особливо це стосувалося літератури правового характеру. Так, кодифіковані тексти окремих законодавчих актів зі змінами на певний період часу, а також коментарі до них друкував винятково «Політвидав України». Наукову літературу видавало видавництво відновленої у повоєнні роки Академії наук «Наукова думка», навчальну — видавництва київського, львівського та харківського університетів, а пізніше — об'єднання «Вища школа», видання з окремих галузей права випускали також спеціалізовані видавництва — «Техніка», «Здоров'я» та ін.

В українській діаспорі також не існувало видавництв, котрі спеціалізувалися б на виданні правничої літератури. Основними осередками правничого книговидання в українській діаспорі були вищі навчальні заклади — УВУ, УГА, УТГІ, розташовані в різні періоди на території європейських країн — в Австрії, Чехо-Словачини, Західній Німеччині. Поодинокі видання, переважно з державного та конституційного права, видавали також науково-освітні організації Америки та Канади — НТШ в Америці та Канаді, УВГ Америки, Товариство Українських Правників в США.

Таким чином, видання правничої літератури в Україні в різні періоди її історії було пов'язано з діяльністю окремих навчальних, наукових, культурно-просвітніх та громадських організацій. Спеціалізоване юридичне видавництво проіснувало всього вісім років (1923–1931 рр.).

2. Після проголошення незалежності в Україні почалося формування новітньої видавничої мережі у галузі права, котре відбувалося за рахунок виходу на видавничий ринок юридичних вищих навчальних закладів та видавництв при вишах, які мають юридичні відділення — Луганського державного університету внутрішніх справ, МАУП, Національної академії Державної податкової служби, Національної юридичної академії, Харківського національного університету внутрішніх справ, а також заснування близько 20

суб'єктів видавничої справи, котрі спеціалізуються на виданні правничої літератури — видавництва та видавничі організації «Атіка», «Ін Юре», «Істина», «Парламентське видавництво», «Право» (Київ), «Право» (Харків), «Прецедент», «Страйд», «Харьков юридический», «Юрінком Інтер», «Юридична думка», «Юридична книга», «Юридична література», «Юрsvіт», «Юстiніан», видавці — ФОП А. Паливода та С. Фурса. При цьому більшість зазначених видавничих організацій мають приватну форму власності. Державними є лише видавництво Верховної Ради України «Парламентське видавництво» та видавництво АПрН «Право» (Харків).

Незважаючи на «привабливість» ринку юридичної літератури, пов'язану з досить значними коштами, котрі сплачують за випуск своїх офіційних видань державні юридичні установи — Верховний Суд України, Вищий господарський Суд України, Міністерство Юстиції та ін., а також готові сплачувати за необхідну їм літературу приватні адвокати, нотаріуси, юристи, кількість нових юридичних видавництв останніми роками поступово зменшується, що пов'язано з досить жорсткою конкуренцією та приблизно однаковим видавничим репертуаром юридичних видавництв (тексти законодавчих актів, науково-практичні коментарі законодавства та навчальні видання, тобто література, що має попит на ринку).

На основі аналізу кількості назв та накладів книжкових видань, видрукованих різними суб'єктами видавничої справи за 15 років незалежності України, було визначено, що лідерами на ринку (як за кількістю назв, так і за накладом) є «Парламентське видавництво», видавництво «Юрінком Інтер», концерн «ВД «Ін Юре»», видавництво «Атіка», ВД «Фактор», СПКФ «Консум», видавництва МАУП, «Право» (Харків), «Істина», «Україна», «Наукова думка», «А.С.К», «Либідь». При цьому видавництва «Україна», «Наукова думка» та «Либідь» опинилися в числі лідерів лише за рахунок активної видавничої діяльності в перші роки незалежності України. Починаючи з 2000 р., вони видають лише 2–5

назв правничих книжок на рік. Таким чином, на ринку правничої літератури спостерігається тенденція до лідерства спеціалізованих видавництв, котра, на нашу думку, буде й надалі зберігатися, оскільки саме завдяки вузькій спеціалізації видавництва мають можливість готувати правничі видання на більш високому професійному рівні, адекватніше реагувати на зміни попиту, залучати до співпраці відомих авторів.

Територіально більшість видавництв, котрі працюють на ринку правничої літератури, а також редакцій правничих періодичних та продовжуваних видань розташовані у Києві. На другому місці — Харків, далі йде Одеса, Донецьк та Львів за книжковими видавництвами та Львів, Дніпропетровськ, Одеса — за редакціями правничої періодики.

3. На основі аналізу наукових джерел визначено теоретичні засади типологічного аналізу правничої літератури й описано механізм виникнення і творення її основних структурних категорій: тип, вид. Аналіз і синтез наукових надбань дослідників дозволив запропонувати власне визначення понять «типологія», «тип видання», «вид видання» та визначити основні типологічні ознаки книжкових, газетних та журнальних і електронних правничих видань, створивши універсальну типологічну класифікацію, застосовану в процесі типологічної характеристики виданої у 1991–2006 рр. правничої літератури.

Книжкові правничі видання типологізовано за: функціональним призначенням (наукові, науково-популярні, виробничо-практичні, нормативні, навчальні, громадсько-політичні, довідкові, рекламні); обсягом (книжки та брошури); складом основного тексту (моновидання і збірник); матеріальною конструкцією (книжкові та книжково-карткові); періодичністю (неперіодичні та періодичні); структурою (серія, однотомні, багатотомні); оригінальністю змісту (оригінальні, перекладні, паралельні, з паралельним текстом); ознакою повторності випуску (перші видання, перевидання), мовною ознакою (українськомовні, російськомовні, мовами народів світу, двомовні). Серед *газетно-журнальних*

видань виділено такі основні види, як журнали, газети, збірники та бюлетені, котрі типологізовано за: функціональним призначенням (журнали — наукові, офіційні, виробничо-практичні, інформаційні, громадсько-політичні; газети — громадсько-політичні та спеціалізовані; збірники — наукові та офіційні; бюлетені — нормативні та інформаційні); періодичністю (періодичні та продовжувані); формою власності та підпорядкування засновників (видання державних вищих навчальних закладів та наукових установ; вищих органів влади; суб'єктів видавничої справи приватної форми власності; громадських правничих організацій недержавної форми власності); мовною ознакою (українськомовні, двомовні, російськомовні). Електронні видання типологізовано за: функціональним призначенням (нормативні та навчальні); мовною ознакою (українськомовні, російськомовні та англomовні); типами носіїв (of-line — на компакт-дисках CD-ROM DVD-ROM та on-line — в Інтернет); ознакою «самостійності» видання («самостійні», що існують лише в електронному вигляді та допоміжні, котрі випускаються як додаток до друкованого видання).

Типологічна характеристика, проведена спираючись на статистичні дані щодо кількості назв та накладів книжкових правничих видань за різними ознаками типологічної схеми, а також аналіз масиву правничих періодичних та продовжуваних видань, дозволили виявити такі особливості типологічної структури правничої літератури:

- 1) серед книжкових правничих видань переважають як за кількістю назв, так і за накладом нормативні (офіційні тексти нормативно-правових актів) та навчальні (навчальні посібники) видання. Проте, починаючи з 2005 р., спостерігається тенденція до зменшення кількості назв офіційних текстів нормативно-правових актів та накладів навчальних посібників, котра, на нашу думку, зберігатиметься й надалі, адже все більше читачів віддають перевагу електронним офіційним та навчальним виданням;
- 2) 75–80 відсотків видань виходило друком у вигляді книжок. У 2000–2006 рр. частка книжок у загальній кількості правничих видань зросла до 90 відсотків;

- 3) для правничих видань є характерними такі невластиві іншим видам літератури види, як книжково-карткові видання та книжкова періодика, наявність яких пояснюється частими змінами в українському законодавстві;
- 4) книжкові правничі видання є переважно односторонніми, проте останніми роками поступово зростає частка серій;
- 5) правничі книги виходять друком здебільшого як оригінальні, перші видання українською мовою;
- 6) більшість правничих газетних та журнальних видань випускається у вигляді журналів, на другому місці — газети, на третьому — збірники, на четвертому — бюлетені. Серед правничих журналів та збірників переважають наукові видання (збірники наукових праць, вісники), а серед бюлетенів — нормативні;
- 7) журнали, бюлетені та газети є періодичними. При цьому на першому місці за кількістю правничі щомісячні і щоквартальні журнали та щотижневі газети. Правничі бюлетені видаються здебільшого з періодичністю 52 та 12 випусків на рік. Як продовжувані видання виходять друком збірники наукових праць установ, організацій, товариств;
- 8) серед журналів перше місце за кількістю займають видання вищих навчальних закладів та наукових державних організацій, серед газет — суб'єктів видавничої справи приватної форми власності; серед збірників — державних вищих навчальних закладів та наукових державних організацій; серед бюлетенів — органів державної влади та недержавних громадських організацій;
- 9) основний масив газетних та журнальних видань виходить друком українською мовою, на другому місці — двомовні (українсько-російські) видання, на третьому — видання російською мовою, котрі випускаються здебільшого у східних та південних регіонах (Кривий Ріг, Харків, АР Крим);
- 10) електронні правничі видання є переважно офіційними

(тексти нормативно-правових актів) та навчальними, що пов'язано з необхідністю постійного оновлення (врахування останніх змін у законодавстві) саме цих видів видань.

Видавці правничої книги віддають перевагу допоміжним електронним виданням of-line, тобто виданням на дисках CD-ROM, які випускаються разом з паперовим варіантом книги. Правничі газети та журнали виходять здебільшого як допоміжні видання on-line (інтернет-версії друківаних видань). Проте останнім часом на ринку з'являється все більше «самостійних» видань of-line (видання законодавчих актів CD-видавництва «Инфодиск») та самостійних видань on-line (інтернет-видання «Юриспруденція on-line», «Нотаріат. Адвокатура. Суд»).

У процесі вивчення тематичної структури масиву правничих видань з'ясовано, що найбільшу кількість назв книжкових правничих видань надруковано за тематичними розділами «Цивільне право» та «Право в цілому». На другому місці такі тематичні розділи, як кримінальне, адміністративне, державне та міжнародне право. За накладом дещо інший розподіл — на першому місці роботи з конституційного права, на другому — з права соціального забезпечення, права в цілому, кримінального та виборчого права. Менше 50 друківаних одиниць (у середньому 2–3 назви на рік) видавалося з таких галузей права, як: правові проблеми охорони навколишнього середовища, житлове, будівельне, повітряне та космічне, атомне, релігійне право, що пояснюється незначним попитом на літературу даної тематики. Слід також відзначити, що тематична структура правничої літератури залежить не лише від попиту читачів, а й від розвитку законотворчого процесу в країні, тому спостерігається тенденція до періодичного різкого збільшення кількості видань певної тематики у разі прийняття нового законодавчого акта в цій галузі права.

4. Дослідження особливостей формування авторського середовища правничої літератури виявило, що видавництва державної форми власності друкують переважно замовні видання і фактично не опікуються проблемами формування авторського середовища. В основі ж формування авторського

колективу приватних видавництв лежать переважно особисті контакти. Зважаючи на це, засновниками юридичних видавництв та видавничих організацій приватної форми власності є юристи-практики або редактори, поліграфісти, котрі мають досвід роботи у видавництвах юридичного профілю. Поширеним явищем є також створення окреми авторами приватних видавничих структур для видання спочатку власної літератури, а потім й робіт інших авторів. Формування авторського колективу правничої періодики також залежить від того, ким і з якою метою було засновано видання.

5. Особливість редакційної підготовки правничих видань полягає в тому, що вони або містять офіційні тексти нормативно-правових актів, або написані на основі певних законів чи підзаконних актів. Тому редактор має не лише знати норми літературного редагування, а й володіти законодавчою технікою, знати мову законодавства, котра характеризується особливою стилістикою, внутрішньою побудовою, юридичними поняттями і термінами. На особливу увагу заслуговує питання редакційної підготовки офіційних текстів чинних нормативно-правових актів, оскільки сьогоdnішній ринок правничої літератури перенасичений законами та кодексами, котрі «скачується» з Інтернету, нашвидкоруч верстаються і випускаються в продаж, оминаючи редакційний етап.

Теорія редагування офіційних текстів нормативно-правових актів є найменш дослідженою ланкою теорії редагування. Єдиною роботою, в якій ґрунтовно аналізувалося різні аспекти підготовки до друку офіційних видань є дисертація Є. Мохнач-Галицької. Проте, ведучи мову про редакційно-видавничу підготовку офіційного видання, авторка залишає поза увагою питання підготовки до друку вже оприлюднених нормативно-правових актів. Таким чином, у роботі на основі матеріалів «Парламентського видавництва» проведено дослідження методики підготовки до друку чинних нормативно-правових актів, у ході якого з'ясовано, що підготовка до друку текстів нормативно-правових актів після їх офіційного оприлюднення, незважаючи на заборону внесення будь-яких змістових та мовностилістичних правок, обов'язково

вимагає ретельного та уважного редакційного опрацювання, в основі якого лежить зчитування «витягнутого» з комп'ютерної бази тексту нормативно-правового акта з офіційним текстом первинного закону без змін, а також з офіційними текстами усіх законів, якими вносилися зміни до даного законодавчого акта, для перевірки правильності їх внесення (офіційними текстами нормативно-правових актів є тексти, оприлюднені в офіційних періодичних виданнях — «Відомостях ВРУ», «Урядовому кур'єрі», «Голосі України» та ін). Крім того, у процесі редакційного опрацювання необхідно визначити загальні правила редакційного оформлення реквізитів та окремих структурних елементів видання, котрі в подальшому будуть дотримані у всіх виданнях законодавчої літератури. На жаль, сьогодні більшість видавців цього не роблять, а читачі в результаті отримують неякісні видання. І хоча тексти нормативно-правових актів не можливо визнати об'єктами авторського права, оскільки в цьому випадку буде порушено право кожного громадянина знати свої права і обов'язки, адже розробник документа матиме право не дозволити його друкувати, на нашу думку, покращенню ситуації в сфері видання офіційної правничої літератури та підвищенню її якості значно сприяло б визначення на державному рівні видавничих суб'єктів, які мають право друкувати офіційні тексти актів законодавства.

6. Основними каналами розповсюдження правничої книги, за якими працюють фактично всі видавництва та видавничі організації є відділи маркетингу видавництв (прямий продаж), книжкові магазини різних форм власності, книготорговельні фірми та дрібнооптові гуртові книготорговельні підприємства. При цьому деякі юридичні видавництва мають власну торговельну мережу, виступаючи водночас і видавничою і книготорговельною організацією, наприклад, ВД «Фактор».

Дуже активно для розповсюдження своєї літератури видавництва використовують інформаційні технології, зокрема видавництва «Ін Юре», «Юрінком Інтер», «Юстініан», «Юридична практика».

Правнича періодика розповсюджується переважно шляхом передплати. Деякі правничі газети та журнали наявні у вільному доступі в Інтернет.

7. З огляду на проведені дослідження видання правничої літератури в Україні можна надати такі рекомендації видавцям:

1) намагатися розширити та урізноманітнити видавничий репертуар, наприклад за рахунок видання такого невластивого правничій літературі виду, як художні правничі видання, зокрема правничої мемуаристики, випуску навчальних видань у вигляді тек з роз'ємними замками тощо;

2) активніше використовувати у видавничій практиці електронні правничі видання, зокрема випускати у вигляді електронних не лише нормативну та навчальну літературу, а й довідкову, адже електронна форма значно полегшує пошук необхідної інформації й до того ж дозволяє зменшити вартість видання, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню попиту на довідкову правничу літературу та збільшенню її кількісних показників;

3) уважніше ставитися до редакційного опрацювання текстів чинних нормативно-правових актів, не оминаючи етап звіряння з первинними текстами, надрукованими в офіційних періодичних виданнях, оскільки невідповідність офіційному тексту значно впливає на якість видання та на імідж видавництва в цілому.

4) більше уваги приділяти рекламування видань, особливо засобам книжкової промоції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Академічна юридична думка / НАН України ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького / ред. Ю. С. Шемшученко, уклад. І. Б. Усенко, уклад. Т. І. Бондарук. — К. : ІнЮре, 1998. — 503 с.*
2. *Академія правових наук України : довідник. — К. : Ін Юре, 2002. — 248 с.*
3. *Акопов А. Методика типологического исследования периодических изданий (на примере специальных журналов) / А. Акопов. — Иркутск : Изд-во Иркутского университета, 1985. — 96 с.*
4. *Андрухів І. Українські правники у національному відродженні Галичини: 1848–1939 рр. / І. Андрухів, П. Арсенич ; Обласна асоціація молодих істориків. — Івано-Франківськ, 1996. — 79 с.*
5. *Антологія української юридичної думки : у 10 т. / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; заг. ред. Ю. С. Шемшученко ; відп. ред. В. Ф. Погоріло. — К. : Юридична книга, 2002– . — Т. 10 : Юридична наука незалежної України. — 2004. — 944 с.*
6. *Афанасенко О. Сучасний книжковий ринок України як об'єкт професійного дослідження // Вісник Книжкової Палати. — 2004. — № 3. — С. 28–30.*
7. *Афонін О. Національна книга : стан, причини, наслідки, перспективи // Друкарство. — 2000. — № 2. — С. 28–29.*
8. *Бабий Б. Очерк развития правовых исследований в Украинской ССР, 1919–1984 гг. / Б. Бабий. — К. : Наук. думка, 1984. — 196 с.*
9. *Бабий Б. Правовые исследования в Академии наук Украинской ССР, 1919–1973 гг. / Б. Бабий. — К. : Наук. думка, 1974. — 143 с.*
10. *Бейверсток Э. Книжный маркетинг : пер. с англ. / Э. Бейверсток. — СПб. : БХВ — Санкт-Петербург, 1999. — 336 с.*
11. *Бейверсток Е. Як продавати книги / Е. Бейверсток. — 3-тє видання. — Х. : Каравела, 2002. — 351 с.*
12. *Блощицька Г. Основні напрями видавничої діяльності в Україні // Вісник Книжкової Палати. — 1998. — № 3. — С. 17–20.*

13. *Богуславський О.* Інформаційно-пресова діяльність Центральної Ради та українських урядів. 1917–1920 рр. / О. Богуславський. — Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2003. — 236 с.
14. *Бублик Т.* Наукова та культурно-освітня діяльність української еміграції в Чехословаччині та Німеччині в 20–30-ті роки ХХ століття : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Тетяна Вікторівна Бублик. — К., 1997. — 178 с.
15. *Бібліографічний* покажчик наукових праць української еміграції. 1920–1931 / П. Зленко. — Прага, 1932. — 154 с.
16. *Бюлетень* Союзу Українських Адвокатів / відп. ред. Л. Ганкевич. — Львів, 1927. — Червень. — 8 с.
17. *Варгата О.* Історичні аспекти розвитку правничої літератури // Доповіді 4-ї науково-технічної конференції студентів і аспірантів «Друкарство молоде». — К., 2004. — С. 250–255.
18. *Василенко М.* Передмова // Праці комісії для вивчення історії західно-руського та українського права. Випуск перший. — К., 1925. — С. IV–V.
19. *Васильчук М.* Видавнича Коломия : Періодичні та книжкові видання нової доби : довідник : станом на 1 січня 1995 року / М. Васильчук ; Редакційно-видавн. комітет «Енциклопедія Коломийщини»; Т-во «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. — Коломия : Вік, 1995. — 47 с.
20. *Васильчук М.* Українські видання в Коломиї (друга половина ХІХ — ХХ ст.): історико-функціональний і тематичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Микола Васильчук. — К., 2003. — 20 с.
21. *Васюк О.* Документний потік з юридичних наук // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. — К., 2000. — Вип. 5. — С. 228–232.
22. *Васюк О.* Дослідження інформаційних потреб фахівців-правознавців як фактор удосконалення системи інформаційного обслуговування в галузі права і юридичних наук // Вісник Книжкової Палати. — 2002. — № 10. — С. 22–25.
23. *Васюк О.* Інформаційно-бібліографічне забезпечення юристів в умовах формування правової держави : дис. ... канд. пед. наук : 07.00.08 / Оксана Вікторівна Васюк. — К., 2003. — 180 с.
24. *Васюк О.* Розпорошення публікацій з правознавства і юридичних наук у періодиці // Вісник Книжкової Палати. — 2000. — № 5. — С. 32–35.

25. *Васюк О.* Систематичний аналіз документного потоку з правознавства і юридичних наук // Вісник Книжкової Палати. — 2001. — № 3. — С. 13–17.
26. *Великий* енциклопедичний юридичний словник / НАН України; Ін-тут держави і права ім. В. М. Корецького ; ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2007. — 992 с.
27. *Вересовська Т.* Видавнича діяльність Комісії для вивчення історії західноруського та українського права УАН–ВУАН (1918–1928) // Бібліотечний вісник. — К., 2000. — № 2. — С. 45–50.
28. *Вересовська Т.* Видавнича та бібліографічна діяльність Комісії звичаєвого (народного) права Соціально-економічного відділу УАН–ВУАН (1918–1928 рр.) / Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : Міжвід. зб. наук. праць. — К., 2000. — Вип. 2 : Архівознавчі читання. — С. 239–252.
29. *Видавець* майбутнього : маркетинг і менеджмент у видавництві / Г. Бем, Й. Вернер, Г. Гарт, Г. Шульц : пер. з нім. — К. : Основи, 1994 — 174 с.
30. *Видання* Академії наук УРСР (1919–1967): Суспільні науки : бібліографічний покажчик / Акад. наук Української РСР. Центр. наук. б-ка. — К. : Наук. думка, 1969. — С. 262–280.
31. *Видавництва*, видавничі та книгорозповсюдуючі організації : довідник. — К. : Кн. палата України, 2000. — 285 с.
32. *Видавництво* «Преса України». 1919–1999 : [проспект] — К., 1999. — 49 с.
33. *Видавнича* організація «Юрінком Інтер» : каталог видань. 1997 р. — 32 с.
34. *Видавнича* справа, поліграфія та книготоргівля на Україні (1917–1963 рр.) : бібліографічний покажчик / [анот., відп. ред. В. М. Скачков]. — Х. : Ред.-вид. відділ Кн. палати УРСР, 1964. — 149 с.
35. *Видавнича* справа в Україні : 1991–1996 : держ. бібліогр. покажчик / уклад. О. О. Федотова. — К. : Кн. палата, 1996. — 32 с.
36. *Видання* Наукового товариства ім. Шевченка. 1990–1995 : каталог. — Львів, 1996. — 12 с.
37. *Видання* «Просвіт» Галичини : книги та аркушева продукція (1868–1938) : бібліографічний покажчик / Національна парламентська біб-ка України ; наук. ред. А. П. Корнієнко, уклад. С. Л. Зворський — К. : Абрис, 1996. — 248 с. — (Українські культурно-освітні товариства «Просвіта» ; Вип. 1).

38. *Видання «Просвіт» Наддніпрянської України (1906–1922 рр.)* : бібліогр. покажчик / Національна парламентська бібліотека України ; уклад. С. Л. Зворський. — К. : Глобус, 1999. — 133 с. — (Українські культурно-освітні товариства «Просвіта» ; Вип. 4).
39. *Видання студентського видавничого гуртка при Українській господарській академії в ЧСР // Українське книгознавство*. — Ч. 2. — Подєбради, 1922. — С. 46–47.
40. *Висоцький З. Українська правнича термінологія : (в зв'язку з українізацією органів юстиції) // Червоне право*. — 1926. — № 8/9. — С. 327–332.
41. *Віднянський С. Заснування та діяльність Українського вільного університету — першої української високої школи за кордоном (1921–1945) // Український історичний журнал*. — 1993. — № 11–12. — С. 68–80.
42. *Віднянський С. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині : Український вільний університет (1921–1945 рр.) / НАН України; Ін-т історії України*. — К., 1994. — 82 с.
43. *Віднянський С. Міжвоєнна українська еміграція в Чехословаччині: культурно-громадське і науково-освітнє життя // XII Міжнародний з'їзд славістів. Історія. Джерелознавство, культурологія та етнологія слов'янських народів*. — К., 1998. — С. 54–62.
44. *Віднянський С. Українське питання в міжвоєнній Чехословаччині : дис. ... д-ра іст. наук (у формі наукової доповіді) / С. Віднянський*. — К, 1997. — 107 с.
45. *Влодарчик Я. Маркетинг у видавничій справі — фантазія чи дійсність? : пер. з польськ. / Я. Влодарчик*. — Л. : Кальварія, 2002. — 143 с.
46. *Водолазька С. Лінгвістичні основи документознавства : курс лекцій / С. Водолазька*. — К.: Навч.-вид. лабораторія Ін-ту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2007. — 208 с.
47. *Ворона І. Юридична література : 1997–1999 рр. // Книжковий клуб*. — 2000. — № 1–2. — С. 4–5.
48. *Врублевський В. Видавнича діяльність Всеукраїнської Академії наук з 1925—1928 рр. // Вісник НАН України*. — 1994. — № 9–10. — С. 101–118.
49. *Врублевський В. Видання перших років існування УАН // Вісн. НАН України*. — 1993. — № 4. — С. 87.

50. *Ганжуров Ю. Організація видання законодавчої літератури : проблеми автентичності та правового статусу // Вісник Книжкової палати*. — 1998. — № 9. — С. 19–20.
51. *Ганкевич Л. Десятиліття Союзу Українських Адвокатів // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові*. — Львів : СУА, 1934. — С. 38–73.
52. *Ганкевич Л. Союз Українських Адвокатів у Львові : матеріали і завваги з нагоди десятиліття / Л. Ганкевич*. — Львів : СУА, 1938. — 38 с.
53. *Гергіца А. Юридичний факультет Чернівецького університету : історичний нарис / А. Гергіца, В. Марчук, М. Никифорак, П. Пацурківський // Ерліхівський збірник*. — Чернівці, 1995. — Вип. 2. — С. 3–20.
54. *Грановський Б. Джерела альтернативного українознавства (Європа, 1939–1945 р.). Періодичні видання української діаспори в Європі, Радянської влади та німецької окупаційної адміністрації на Україні, проведу ОУН–УПА тощо за 1940–1945 рр. З аналітичним розписом публікацій щодо природи, історії, етносу, державотворення, культури та виробничих сил України : бібліографічний довідник : (з фондів Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського та Наук.-дов. б-ки Центр. держ. архівів України) / Б. Грановський ; наук. ред. В. Колесник, бібліогр. ред. С. Іванисенко, Г. Порохнюк. — К., 2002. — 436 с.*
55. *Гречихин А. Информационные издания / А. Гречихин, И. Здоров*. — М. : Книга, 1988. — 272 с.
56. *Гурьєва С. Методологічні засади типологічного аналізу газетно-журнальної періодики України // Ученые записки Таврического национального ун-та им. В. И. Вернадского. Серия: Филология*. — Симферополь, 2005. — Т. 18 (57). — № 3. — С. 78–81.
57. *Дзерович Б. Історія Товариства Українських правників в Нью-Йорку // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА*. — 1955. — Кн. 1. — С. 58–65.
58. *Дзерович Б. Товариство Українських правників у ЗДА в 1955–1962 рр. // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА*. — 1963. — Кн. 2. — С. 229–231.
59. *Дзерович Б. Товариство Українських правників у ЗСА в 1965–70 рр. // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА*. — 1970. — Кн. 3. — С. 264–270.

60. *Дністрянський С.* Наші правничі часописи (З моїх редакторських споминів) // *Життя і Право*. — Львів, 1928. — Ч. 1. — С. 3–11.
61. *Дорошенко В.* «Огнище української науки — Наукове Товариство імени Т. Шевченка» / В. Дорошенко. — Нью-Йорк—Філадельфія, 1951. — С. 113–116.
62. *Дорошенко В.* «Просвіта»: її заснування і праця. Короткий історичний нарис / В. Дорошенко. — Філадельфія, 1959. — 102 с.
63. *Друк України (1986–1990)*: стат. зб. / уклад. Т. Броніцька, О. Журба. — К.: Кн. Палата України, 1999. — 43 с.
64. *Друк України (1991–1996)*: стат. зб. / уклад. А. Дудник, Т. Броніцька, О. Журба. — К.: Кн. Палата України, 1998. — 45 с.
65. *Друк України (1997)*: стат. зб. / уклад. Т. Броніцька, О. Журба. — К.: Кн. палата України, 1999. — 44 с.
66. *Друк України (1998)*: стат. зб. / уклад. Т. Броніцька, О. Журба. — К.: Кн. Палата України, 1999. — 44 с.
67. *Друк України (1999)*: стат. зб. / уклад. Т. Броніцька, О. Журба. — К.: Кн. палата України, 2000. — 44 с.
68. *Друк України (2000)*: стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, О. Мовчан. — К.: Кн. Палата України, 2001. — 48 с.
69. *Друк України (2001)*: стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, С. Буряк. — К.: Кн. палата України, 2002. — 52 с.
70. *Друк України (2002)*: Стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, С. Буряк. — К.: Кн. палата України, 2003. — 56 с.
71. *Друк України (2003)*: Стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, С. Буряк. — К.: Кн. палата України, 2004. — 60 с.
72. *Друк України (2004)*: Стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, С. Буряк. — К.: Кн. палата України, 2005. — 144 с.
73. *Друк України (2005)*: Стат. зб. / уклад. С. Буряк. — К.: Кн. палата України, 2006. — 132 с.
74. *Друк України (2006)*: Стат. зб. / уклад. С. Буряк. — К.: Кн. палата України, 2007. — 154 с.
75. *Друковані видання УРСР у 1980 р.*: держ. бібліогр. покажчик. — Харків: Ред.-вид. відділ Кн. палати УРСР ім. Ів. Федорова, 1981. — 359 с.
76. *Друковані засоби масової інформації України*: Довідник: у 2 ч. / Державна наукова установа «Книжкова палата України ім. Івана Федорова». — К.: Кн. палата України, 2006. — Ч. 1:

- Газети / ред. О. П. Дубовик, уклад. В. Т. Поляков. — 500 с.; Ч. 2: *Журнали* / уклад. Т. В. Черненко. — 400 с.
77. *Друковані праці професорів, викладачів і співробітників Львівського університету за 1966–1970 рр.*: бібліогр. покажчик. — Львів: вид-во при Львівському державному університеті, 1980. — С. 91–118.
78. *ДСТУ 3017–95*. Видання. Основні види. Терміни та визначення. — Чинний від 1996–01–01. — К.: Держстандарт України, 1995. — 47 с. — (Національні стандарти України).
79. *ДСТУ 3582–97*. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. — Чинний від 1997–01–01. — К.: Держстандарт України, 1997. — 42 с. — (Національні стандарти України).
80. *ДСТУ ГОСТ 7.1:2006*. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис: Загальні вимоги та правила складання — Чинний від 2007–01–01. — К.: Держспоживстандарт України, 2007. — 47 с. — (Національні стандарти України).
81. *Единая* класифікація літератури для книгоиздания в СССР. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Книга, 1986. — 598 с.
82. *Ельников М.* Нормативная литература. Типология и класифікація изданий // *Книга: Исслед. и материалы*. — 1985. — Сб. 51. — С. 12–28.
83. *Енциклопедія українознавства*: Загальна частина / Національна Академія наук України, Інститут Української археографії. — К., 1995. — 800 с. — Репр. відтв. вид. 1949 р.
84. *Євтух М.* Освітня діяльність української еміграції у Чехословаччині між двома світовими війнами (1921–1945) / М. Євтух, В. Кемінь. — К., 1997. — 146 с.
85. *Женченко М.* Сучасна правнича періодика: характеристика засновників, видавців та читацької аудиторії // *Українська журналістика: умови формування та перспективи розвитку*: зб. наук. праць / МОН України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; відп. ред. С. М. Квіт, Т. Г. Бондаренко. — Черкаси, 2007 — С. 322–326.
86. *Женченко М.* Формування в Україні новітньої видавничої мережі у сфері правничих наук (1991–2004) // *Наукові записки Інституту журналістики*. — Т. 17. — К., 2004. — С. 101–106.
87. *Життя і право*. — 1928. — № 1. — С. 3.
88. *Жуковський А.* Нарис історії Наукового товариства ім. Шевченка в Європі / А. Жуковський. — Львів–Париж, 2000. — 140 с.

89. *Журнал «Життя і право». 1928–1939* : систематичний покажчик змісту / ред. Л. Ільницька, уклад. і авт. передм. М. Петрів. — Л., 1995. — 40 с. — (Науково-довідкові видання / Наукове товариство імені Шевченка. Комісія бібліографії і книгознавства; Т. 5).
90. *З історії книги на Україні* / відп. ред. С. К. Гутянський. — К. : Наукова думка, 1978. — 113 с.
91. *З історії Наукового товариства імені Шевченка* : зб. доп. і повід. наук. сесій і конференцій НТШ у Львові. — Львів, 1998. — 322 с.
92. *Законотворча діяльність* : Словник термінів і понять / за ред. акад. НАН України В. М. Литвина. — К. : Парламентське вид-во, 2004. — 343 с.
93. *Заремба О.* Видавничо-бібліотечна інфраструктура української еміграції в Чехо-Словаччині між двома світовими війнами : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Олеся Сергіївна Заремба. — К., 2002. — 203 с.
94. *Засурский Я.* Типология периодической прессы / Я. Засурский. — М. : Учебная литература, 1995. — 502 с.
95. *Західно-руське право: дослідники і дослідження.* Київська історико-правнична школа / Відп. ред. І. Б. Усенко. — К., 2000. — 160 с.
96. *Зелінська Н.* Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. Зелінська. — Львів : Світ, 2002. — 267 с.
97. *Зимарин О.* Эффективное книгоиздание : сб. ст. / О. Зимарин, Б. Есенькин, Ю. Майсурадзе [и др.]. — М. : Весь мир, 2002. — 142 с.
98. *Іванченко Р.* Реклама : Словник термінів / Р. Іванченко. — К. : Парламентське видавництво, 1999. — 207 с.
99. *Ільницький І.* Видавниче товариство при Українській Господарській Академії в Чех.[словацькій] респуб[ліці] // Українське книгознавство. — Ч. 3. — Подєбради, 1922. — С. 36–40.
100. *Історія Академії наук України. 1918–1923* документи і матеріали. — К. : Наук. думка, 1993. — 576 с.
101. *Історія Національної академії наук в суспільно-політичному контексті 1918–1998* / С. Кульчицький, Ю. Павленко, С. Руда, Ю. Храмов. — К. : Фенікс, 2000. — 528 с.
102. *Каталог* видань юридичного видавництва НКЮ УСРР. 1924–1928. — Х. : Юрид. вид-во, 1928. — 24 с.

103. *Каталог* періодичних видань України. Газети. Журнали. Книги. — К. : ДП «Преса», 2006.
104. *Ківшар Т.* Український книжковий рух як історичне явище (1917–1923 рр.) / Т. Ківшар. — К. : Логос, 1996. — 344 с.
105. *Ключковська Г.* Книжкова промоція як взаємодія книжкової справи та ЗМІ (засади формування української моделі) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Ключковська Галина Миронівна. — Л., 2000. — 176 с. — Бібліогр. : с. 199–208
106. *Книга в Україні. 1861–1917* : М-ли до репертуару української книги. Бібліогр. покажчик / уклад. С. Й. Петров, С. С. Петров. — К., 1996–1999. — Вип. 1–2. — (Національна бібліографія України).
107. *Книга и книжное дело в Украинской ССР* : Сборник документов и м-лов. 1917–1941 гг. — К. : Наук. думка, 1985. — 479 с.
108. *Книга и книжное дело в Украинской ССР* : сб. док. и м-лов. 1941–1984 гг. — К. : Наук. думка, 1986. — 564 с.
109. *Книга: Энциклопедия* / гол. ред. В. М. Жарков ; Всероссийская книжная палата. — М. : БРЭ, 1998. — 800 с.
110. *Книжковий ринок України. 2004–2005.* — К. : Вид-во О. Капусти, 2004. — 301 с.
111. *Коваль А. П.* Культура ділового мовлення / А. Коваль. — К. : Вища. шк. Вид-во при Київ. ун-ті, 1982. — 287 с.
112. *Ковба Ж.* Соціально-економічні проблеми вивчення книжкового ринку України / Ж. Ковба, Т. Глотова // Вісник Книжкової палати. — 1999. — № 9. — С. 9–13.
113. *Комаринський В.* Українські правники на Словаччині // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА. — 1955. — Кн. 1. — С. 85–87.
114. *Концерн «Видавничий дім «Ін Юре».* Каталог видань. 2004. — К. : Ін Юре, 2004. — 40 с.
115. *Копистинська І.* Вітчизняне книговидання очима видавців // Друкарство. — 2003. — № 2. — С. 30–33.
116. *Копистинська І.* Тенденції сучасного вітчизняного книговидання: організаційний, тематичний та рекламно-промоційний аспекти (1991–2003 рр.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Ірина Михайлівна Копистинська. — К., 2004. — 223 с. — Бібліогр. : с. 186–201.
117. *Красницька А.* Юридичні документи : техніка складання, оформлення та редагування : посібник. — 2-ге вид., допов. і перероб. — К. : Парламентське вид-во, 2006. — 528 с.

118. *Кубійович В.* Нарис історії Наукового товариства ім. Шевченка / В. Кубійович. — Львів, 1991. — 53 с.
119. *Лев В.* Сто років праці для науки й нації: Коротка історія Наукового товариства ім. Шевченка / В. Лев. — Нью-Йорк : Наук. товариство ім. Шевченка в ЗДА, 1972. — 55 с.
120. *Левицький К.* Первісна організація українських правників у Львові // Ювілейний Альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові. — Львів : СУА, 1934. — С. 9–12.
121. *Левицький Я.* Радянське право // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА. — 1963. — Кн. 2. — С. 237–240.
122. *Літопис* книг: Державний бібліографічний покажчик України / Національне науково-виробниче об'єднання «Книжкова палата України»; відповід. за вип. Богачук, бібліограф-укл. Л. А. Кириченко, ред. А. В. Косюк. — К. : Час. — 1991. — № 1–24; 1992. — № 1–24; 1993. — № 1–24; 1994. — № 1–24; 1995. — № 1–12; 1996. — № 1–12; 1997. — № 1–12.
123. *Ліханова І.* Видавнича та бібліографічна діяльність учених української діаспори в Чехословаччині (1920–1941) // Бібліотечний вісник. — 2000. — № 4. — С. 21–27.
124. *Максимейко Н.* Об украинской юридической терминологии // Вестник советской юстиции. — 1924. — № 21. — С. 698–702.
125. *Малыхин Н.* Очерки по истории книгоиздательского дела в СРСР / Н. Малыхин. — М. : Книга, 1965. — 448 с.
126. *Мартинюк М.* Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939 рр.) : матеріали до бібліографії / НАН України ; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка / упоряд. Н. В. Антонюк. — Львів, 1998. — 297 с.
127. *Маруняк В.* Видавнича діяльність української еміграції в Європейських країнах в 1900–1975 роках // Календар-альманах «Нового шляху» на 1988 р. — Торонто. — С. 145–160.
128. *Маруняк В.* Українська еміграція в Німеччині та Австрії по Другій Світовій війні : 1945–1951 / В. Маруняк. — Мюнхен, 1985. — С. 362–417.
129. *Маруняк В.* Українська еміграція в Німеччині та Австрії по Другій Світовій війні / В. Маруняк. — К. : Вид-во імені Олени Теліги. — Т. 2 : Роки 1952–1975. — С. 43–61.
130. *Мартос Б.* Заснування Української господарської академії // Хроніка. — 2000. — С. 192–210.

131. *Молодчиков А.* Книгоиздательское дело в Украинской ССР (1917–1960) // Книга. Исследования и материалы. — 1961. — Вып. 5. — С. 57–87.
132. *Моргенштерн И.* Проблемы типологии современной книги // Книга : Исслед. и материалы. — 1975. — Сб. 30. — С. 38–54.
133. *Московцева В.* Типологія друкованих засобів масової інформації / В. Московцева. — Запоріжжя: «Просвіта», 2002. — 43 с.
134. *Мохнач-Галицька Є.* Методика редагування нормативно-правових актів (на матеріалі державного органу вищого рівня) // Друкарство. — 2006. — № 1 (66). — С. 14–18.
135. *Мохнач-Галицька Є.* Особливості редакційно-видавничої підготовки офіційного видання // Друкарство. — 2005. — № 1. — С. 49–51.
136. *Мохнач-Галицька Є.* Підготовка до друку офіційних видань : законодавчий, редакційний та видавничий аспекти (на матеріалах Парламентського видавництва та відділу редакційної роботи Управління правового забезпечення Секретаріату Кабінету Міністрів України : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Євгенія Володимирівна Мохнач-Галицька. — К., 2006. — 235 с.
137. *Мохнач-Галицька Є.* Редагування офіційної літератури для правників // Інноваційні технології у вищій юридичній освіті: Збірник матеріалів Міжнародної науково-методичної конференції (25–28 травня 2005 р.). — К. : Стило. 2005. — С. 319–326.
138. *Надрага О.* Товариство українсько-руських правників у Львові (1909–1933) // Ювілейний Альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові. — Львів : СУА, 1934. — С. 13–29.
139. *Наріжний С.* Українська еміграція: Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами / С. Наріжний. — Прага, 1942. — Ч. 1. — 372 с.
140. *Наріжний С.* Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919–1939 (матеріали зібрані С. Наріжним до частини другої) / С. Наріжний. — К. : Видавництво імені Олени Теліги, 1999. — 272 с.
141. *Низовий М.* Статистика друку : сутність і значення // Вісник Книжкової палати. — 1997. — № 2. — С. 19–22.
142. *Низовий М.* Українська статистика друку : основні етапи становлення та розвитку / М. Низовий. — К. : Кн. Палата України, 2002. — 96 с.

143. *Новосівський І.* Українські правники в Румунії після 1918 р. // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА. — 1955. — Кн. 1. — С. 65–75.
144. *Общественно-политическая литература.* — М. : Кн. палата, 1985. — 376 с.
145. *Общественные науки в Украинской УССР. 1976–1980 гг. Государство и право. Реф. сборник / редкол. [Б. М. Бабий и др.]* — К., 1982. — 220 с.
146. *Окіншевич Л.* Десять років праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права // Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права. — К., 1929. — Вип. 6. — С. 11–30.
147. *Онищенко Н.* Становление и развитие источников советского права на Украине / Н. Онищенко ; АН УРСР. Ин-т гос-ва и права. — К. Наук. думка, 1988. — 110 с.
148. *Падох Я.* Предмет історії українського права в УВУ й його викладачі (1921–1981) // Науковий збірник УВУ. — Мюнхен, 1983. — Т. 10. — С. 1031–1049.
149. *Паньківський К.* Організації українських правників у минулому // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА. — 1955. — Кн. 1. — С. 55–58.
150. *Паньківський К.* Сторінка з історії Союзу Українських Адвокатів й Української Адвокатури в Галичині // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА. — 1963. — Кн. 2. — С. 188–197.
151. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст. : матеріали до бібліогр. / НАН України ; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Науково-дослідний центр періодики ; ред. М. М. Романюк.* — Л., 1998. — Т. 1 — 319 с. ; Т. 2 — 360 с. ; Т. 3 — 314 с.
152. *Періодичні та серійні видання НТШ (1885–1939) : анот. покажчик.* — Львів, 1990. — 104 с.
153. *Перський С.* Популярна історія Товариства «Просвіта» у Львові. — Л., 1932. — 268с. : іл. — (Видання Товариства «Просвіта» ; Ч. 780).
154. *Петлюра С.* Сучасна українська еміграція та її завдання // Симон Петлюра. Статті. — К., 1993. — С. 231–276.
155. *Петрів М.* Життя і Право (1928–1939) : систематичний покажчик змісту. — Львів : НТШ, 1995. — 36 с.

156. *Петрів М.* Наукові праці українських правників в галузі права в Чехо-Словацькій Республіці в 1921–1940 рр. : бібліогр. покажчик. — К. : Українська видавнича спілка, 1998. — 62 с.
157. *Петрів М.* Союз українських адвокатів у Львові. — К. : Українська Видавнича Спілка, 1998. — Ч. 1 : Покажчик видань. — 55 с.
158. *Плотницька І. М.* Ділова українська мова у сфері Державного управління : навч. посіб. — К. : Вид-во УАДУ при Президентові України, 2002. — 192 с.
159. *Подоліюк Ю., Брикайло Є.* Національне книговидання в контексті державотворення // Друкарство. — 1999. — № 3. — С. 14–17.
160. *Полонська-Василенко Н.* Український Вільний Університет, 1921–1971 // Український історик, 1971. — 1/2 (29/30). — С. 17–27.
161. *Потульницький В.* Український вільний університет у Відні / В. Потульницький, Т. Сидорчук // Українська діаспора. — 1993. — № 3. — С. 132–137.
162. *Правова інформатика : підручник : у 2 т.* — К. : Парламентське вид-во, 2004. — Т. 1. — 416 с.
163. *Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 січня 1997 р. № 3792–ХІІ // ВВР.* — 1994. — № 13. — ст. 64.
164. *Про опублікування актів законодавства України в офіційному бюлетені «Офіційний вісник України» : Указ Президента України від 13 грудня 1996 року № 1207/96 // Правове регулювання видавничої справи в Україні.* — К. : Юрінком Інтер, 2000.
165. *Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23 вересня 1997 р. № 539 // ВВР.* — 1997. — № 49. — ст. 299.
166. *Про рекламу : Закон України від 03.07.1996 № 270/96–ВР // Україна: інформація і свобода слова : збірник законодавчих актів, нормативних документів та статей фахівців / упоряд. М. А. Задворний.* — К. : Молодь, 1997. — С. 153–167.
167. *Редактирование отдельных видов литературы / под ред. Н. М. Сикорского.* — М. : Книга, 1987. — 397 с.
168. *Романов О.* НТШ: етапи діяльності / О. Романов, Я. Грицак // Вісник академії наук Української РСР. — 1990. — № 3. — С. 42–47.
169. *Романюк М.* Науково-дослідний інститут радянського будівництва і права // Рад. Україна. — 1931. — № 1. — С. 35.

170. *Романюк М.* Українська преса Північної Буковини (1870–1918 рр.) / НАН України ; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Науково-дослідний центр періодики. — Львів : Фенікс, 1998. — 198 с.
171. *Романюк М.* Українська преса Північної Буковини (1918–1940 рр.) / НАН України ; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Науково-дослідний центр періодики. — Львів : Фенікс, 1996. — 196 с.
172. *Романюк М., Галушко М.* Українські часописи Коломиї (1865–1994) : іст.-бібліогр. дослідження / НАН України ; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Науково-дослідний центр періодики. — Львів, 1996. — 238 с. — (Періодичні видання міст України).
173. *Романюк М., Галушко М.* Українські часописи Львова. 1848–1939 : іст.-бібліогр. дослідження / ред. О. Катола, Л. Сидлович. — Л. : Світ, 2001. Т. 1 : 1848–1900. — 744 с.
174. *Романюк М., Галушко М.* Українські часописи Північної Буковини (1870–1940 рр.) : іст.-бібліогр. дослідження / НАН України ; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Науково-дослідний центр періодики. — Львів, 1999. — 425 с. — (Періодичні видання регіонів України).
175. *Рубан В.* Становлення української радянської преси (1921–1925 рр.) / В. Рубан. — К. : Вид-во Київського університету, 1963. — 196 с.
176. *Сенченко М.* Книжковий бізнес — Україна і Росія // Вісник Книжкової палати. — 2000. — № 1. — С. 3–5.
177. *Система* видань правових актів (указів та розпоряджень) Президента України // Вісник Книжкової палати. — 2002. — № 9. — С. 9–12.
178. *Систематичний* покажчик праць, опублікованих науковими співробітниками Інституту держави і права АН УРСР (1949–1969) / АН УРСР. Інститут держави і права ; упоряд. Г. О. Оскома, В. О. Хорькова. — К., 1971. — Вип. 1. — 173 с.
179. *Систематичний* покажчик праць, опублікованих науковими співробітниками Інституту держави і права АН УРСР (1969–1979) / АН УРСР. Інститут держави і права ; упоряд. Г. О. Оскома, В. О. Хорькова. — К., 1974. — Вип. 2. — 101 с.
180. *Сірополко С.* Видавнича та бібліотечна діяльність Товариства «Просвіта». З нагоди 60 років існування // Бібліологічні вісті. — 1929. — № 4. — С. 72.

181. *Словник* української мови : в 11 т. / редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін. — К. : Наук. Думка, 1970–1980. — Т. 1–11.
182. *Смирнова В.* О понятии «типология изданий» // Книга : Исслед. и материалы. — 1990. — Сб. 60. — С. 46–52.
183. *Советская* печать в документах. — М. : Госполитиздат, 1961. — 560 с.
184. *Сонкина Ф.* Что надо знать о новом стандарте «Издания. Термины и определения основных видов» // Сов. библиогр. — 1979. — № 4. — С. 39–44.
185. *Союз* Українських Адвокатів у Львові. Частина 1: Покажчик видань. — К. : Українська видавнича спілка, 1998. — 55 с.
186. *Субтельний О.* Україна. Історія / О. Субтельний. — К.: Либідь, 1992. — 510 с.
187. *Теплов Д.* Типизация в книговедении и библиографии : Основные проблемы на примере научно-технической литературы и ее библиографии / Д. Теплов. — М. : Книга, 1977. — 190 с.
188. *Тимошик М.* Видавнича справа та редагування : навчальний посібник / М. Тимошик. — К. : Наша культура і наука — Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2004. — 224 с.
189. *Тимошик М.* Видавничий бізнес : Погляд журналіста, видавця, вченого / М. Тимошик. — К. : Наша культура і наука, 2005. — 328 с. — (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»).
190. *Тимошик М.* Книга для автора, редактора, видавця : практичний посібник / М. Тимошик. — К. : Наша культура і наука, 2005. — 560 с. — (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»).
191. *Типологія* / А. Ішмуратов, С. Семчинський // УРЕ. — 2-ге вид. — К., 1984. — Т. 11, кн. 1. — С. 249.
192. *Типологія* / А. Огурцов // Философский энциклопедический словарь. — 2-е изд. — М. : Сов. энцикл., 1989. — С. 656–657.
193. *Типологія* изданий / НПО «Всесоюз. кн. палата», НИИ книги ; [подгот. В. С. Агриколянский и др.]. — М. : Кн. Палата, 1990. — 231 с.
194. *Типологія* книжных изданий / НПО «Всесоюз. кн. палата». — М., 1976. — 44 с.
195. *Трощинський В.* Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище / В. Трощинський ; НАН України; Інститут соціології. — К. : Інтел, 1994. — 259 с.
196. *Трощинський В.* Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище (1918–1939 рр.) : ав-

- тореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.03 / НАН України ; Інститут української археографії. — К., 1994. — 38 с.
197. *Труды русской, украинской и белорусской эмиграции, изданные в Чехословакии в 1918–1945 гг. : библиография с биографическими данными об авторах.* — Прага, 1996. — Т. 1. Ч. 1–3. — 1474 с.
198. *Тяпкина Б.* Вид литературы и вид издания // *Корректурa /* Под ред. Б. Г. Тяпкина. — М. : Книга, 1979. — С. 261–263.
199. *Тяпкина Б.* Вопросы типологии в современном книговедении : обзор лит. 1962–1972 гг. — М. : Книга, 1974. — 55 с.
200. *Українська* Господарська Академія в ЧСР, Подебради, 1922–1935. Український технічний господарський інститут, Подебради–Мюнхен, 1932–1972. — Нью-Йорк, 1972. — 120 с.
201. *Українське* державотворення : акт 30 червня 1941 : зб. документів і матеріалів / НАН України ; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Львівське відділення ; заг. ред. Я. Дашкевич, упоряд. О. Дзюбан, пер. з нім. Г. Сварник. — Л. : Піраміда, 2001. — 557 с.
202. *Українське* зарубіжжя : бібліографічний покажчик (1900 – травень 2002 рр.) / Інститут досліджень діаспори ; упоряд. І Винниченко. — К. : Рада, 2002. — 346 с.
203. *Українське* зарубіжжя: Бібліографічний покажчик літератури (1900 – грудень 1999 р.) / Інститут досліджень діаспори ; упоряд. І. Винниченко. — К., 1999. — 162 с.
204. *Українське* правознавство в Україні, країнах Європи та Америки: Матеріали до бібліографії XIX–XX століть / Наукове товариство імені Шевченка у Львові, Комісія бібліографії і книгознавства ; уклад. і авт. передм. М. Й. Петрів. — Л., 2001. — 260 с.
205. *Українське* правниче товариство в Ч.С.Р. (1923–1928). — Прага, 1928. — 34 с.
206. *Український* В[ільний] Університет в Празі в роках 1921–1926. — Прага: Державна друкарня в Празі, 1927. — 236 с.
207. *Український* В[ільний] Університет в Празі в роках 1926–1931. — Прага: Державна друкарня в Празі, 1931. — 200 с.
208. *Український* Вільний Університет в Празі в роках 1931–1941. — Відбитка з Наукового збірника Українського Вільного Університету в Празі, т. III. — Прага, 1942. — 76 с.
209. *Український* технічно-господарський інститут. — Подебради, 1934. — 65 с.
210. *Устиннікова Т.* Сім років правового просвітництва // Вісник Книжкової палати. — 2000. — № 6. — С. 38–39.

211. *Фединський О.* Бібліографічний покажчик української преси поза межами України за 1966 рік. — Клівленд-Огайо, 1967. — Ч. 11. — 76 с.
212. *Хохлов С.* Книжно-коррупційний бізнес [Електронний ресурс]. — <> [25.11.2005].
213. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО). — Ф. 3859. — Оп. 2. — Спр. 1. — Арк. 1–3.
214. Там само. — Спр. 5. — Арк. 1–3.
215. Там само. — Спр. 9. — Арк. 68–83.
216. Там само. — Спр. 14. — Арк. 2–3.
217. Там само. — Спр. 34. — Арк. 1.
218. Там само. — Ф. 601.
219. Центральний державний історичний архів України м. Львова. — Ф. 309, 348
220. *Чернеца П.* Сім років — це лише початок [Про київське видавництво «Юрінком Інтер»] // Книжковий клуб. — 2000. — № 6–7. — С. 17.
221. *Черниш Н.* Енциклопедія української діаспори // Поліграфія і видавнича справа. — 1994. — Вип. 29. — С. 169–175.
222. *Черняк А.* О типологии произведений печати // Актуал. пробл. книговедения : Сб. науч. тр. — М., 1976. — Вып. 1. — С. 39–52.
223. *Чулінда Л. І.* Українська правнича термінологія : навч. посібник / Л. Чулінда. — К. : Магістр - XX сторіччя, 2005. — 112 с.
224. *Швецова-Водка Г.* Книга и Документ: соотношение понятий // Книга : Исслед. и материалы. — 1995. — Сб. 71. — С. 69–96.
225. *Швецова-Водка Г.* Типологическая классификация литературы в книговедении // Книговедение и его задачи в свете актуальных проблем советского книжного дела : II Всесоюз. науч. конф. по пробл. книговедения : секция типологии кн. : тез. докл. — М., 1974. — С. 30–34.
226. *Швецова-Водка Г.* Типологія документа / Г. Швецова-Водка. — К. : Кн. палата, 1998. — 80 с.
227. *Швецова-Водка Г.* Типологія книги // Книга : исслед. и материалы. — 1983. — Сб. 46. — С. 40–59.
228. *Шевченко В.* «Юридична книга» — для тих, хто цінує знання // Інтерв'ю з директором вид-ва брала І. Волкова // Книжковий клуб. — 2001. — № 2–3. — С. 28.

229. *Шевчук С.* Об'єднання українців-правників у Канаді // Правничий вісник товариства українських правників в ЗДА. — 1963. — Кн. 2. — С. 231–232.
230. *Шерстюк В.* Від праукраїнських джерел — до електронної книги // Друкарство. — 1998. — № 4. — С. 52–54.
231. *Школьна О.* Застосування методики системного аналізу в дослідженні історії регіональної журналістики // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Журналістика. Київ: «Київський університет», 2004 № 12. — С. 9–10.
232. *Юридична* енциклопедія: В 6-ти т. / ред. кол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К. : Укр. енцикл. — Т. 1 : А–Г. — 1998. — 672 с.; Т. 2 : Д–Й. — 1999. — 686 с; Т.4 : Н–П. — 2002. — 720 с.; Т. 6 : Т–Я. — 20004 . — 768 с.
233. *Юридична* наука і освіта на Україні / Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко, Б. М. Бабій та ін. ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко ; АН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К. : Наук. думка, 1992. — 304 с.
234. *Юрчук О.* Українська мова для юристів / О. Юрчук. — К., 1996. — 20 с.
235. *Язык* закона / С. А. Боголюбов [и др.] — М. : Юрид. лит., 1990. — 192 с.
236. *Яковлев А.* Наукова праця української еміграції в галузі права // 2-й Український науковий з'їзд в Празі. — Прага, 1934. — С. 107–112.

ДОДАТКИ

Додаток А

Видання правничих книг і брошур за назвами і накладами у розрізі суб'єктів видавничої справи (1991–2006)

Додаток Б

Випуск правничих книжкових видань за назвами та накладами у розрізі видів за функціональним призначенням, інформаційними ознаками, обсягом, структурою, оригінальністю змісту, повторністю випуску, мовною ознакою та тематичних груп (1991–2006)

Додаток В

Періодичні та продовжувані правничі видання України

Додаток А

Видання правничих книг і брошур за назвами і накладами у розрізі суб'єктів видавничої справи (1991–2006)

Примітки до таблиць А 1 та А2

Назви видавництв та видавничих організацій у таблицях 1 та 2 додатку А подаються в алфавітному порядку.

Для зручності пошуку інформації додаткові відомості, що є частиною назви (видавництво, видавничий дім, видавничо-поліграфічна фірма, редакційно-видавниче підприємство тощо) наводяться не перед назвою, як у вихідних даних видань, а після неї, наприклад: Ін Юре, ВД, концерн замість концерн «ВД “Ін Юре”».

Якщо у вихідних даних різних видань одного й того самого видавництва в одних випадках перед назвою зазначалося слово «видавництво», а в інших ні, ми наводили після назви слово «видавництво».

Організаційно-правова форма суб'єктів видавничої справи (АТ, СП, ТОВ та ін.), подається лише для тих видавництв та видавничих організацій, у яких вона наводилася у бібліографічному описі правничих видань або її можна було встановити за іншими джерелами інформації.

З метою економії місця у таблицях додатку використовуються скорочення назв деяких видавничих організацій відповідно до стандарту ДСТУ 3582–97 «Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі». Скорочення, котрі можна зрозуміти з тексту (вид-во — видавництво, т-во — товариство тощо), а також загальноприйняті аббревіатури (АТ, АТЗТ, ЗАТ, МП, ПП, СП, ТОВ) подаються без розшифровки. Маловідомі літерні аббревіатури пояснюються у списку скорочень (наводяться лише ті аббревіатури, котрі не увійшли до переліку умовних скорочень основної частини роботи, оскільки не використовувалися у тексті монографії).

Список скорочень до таблиць А.1 та А.2 додатку А

ВБ	Видавничий будинок
ВДВ	Видавничо-дизайнерський відділ
ВДТУ	Вінницький державний технічний університет
ВВП	Видавничо-виробниче підприємство
ВК	Видавнича компанія
ВКП	Видавничо-комерційне підприємство
ВКФ	Видавничо-комерційна фірма
ВП	Видавниче підприємство
ВПО	Видавничо-поліграфічне об'єднання
ВПП	Видавничо-поліграфічне підприємство
ВПЦ	Видавничо-поліграфічний центр
ВТП	Видавничо-торгівельне підприємство
ВТФ	Видавничо-торгівельна фірма
ВФ	Видавнича фірма
ВЦ	Видавничий центр
ВШП	Вища школа права
ГДОПІ	Головне державне об'єднання правової інформації
ДАТ	Державне акціонерне товариство
ДЕПКТ	Донецький економіко-правовий комерційний технікум
ДКУ	Державний комітет України
ДНВП	Державне науково-виробниче підприємство
ДП	Державне підприємство
ДПС	Державна податкова служба
ДПСУ	Державна прикордонна служба України
ДЮІ	Донецький юридичний інститут
ЗІДМУ	Запорізький інститут державного та муніципального управління
ЗЮІ	Запорізький юридичний інститут
ІА	Інформаційне агентство
ІАМЦ	Інформаційно-аналітичний та методичний центр
ІАЦ	Інформаційно-аналітичний центр
ІВКЦ	Інформаційно-видавничий консультаційний центр
ІКЦ	Інформаційно-консультаційний центр
КМ	Кабінет Міністрів
ІПК	Інститут підвищення кваліфікації
ІПЦ	Інформаційно-правовий центр
КДПУ	Кіровоградський державний педагогічний університет
КНУ	Київський національний університет імені Тараса Шевченка
КП	Комерційне підприємство

Продовження табл. А.1

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік																	Всього					
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006							
34	Арт-Пресс, ТОВ	Дніпропетровськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	
35	Археологія	Полтава	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
38	Асоціація "Укрстемларг"	Київ	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
39	Астон, СМП	Тернопіль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
40	Астропринт, ТОВ	Одеса	-	-	-	-	-	-	-	4	17	4	6	1	2	2	1	5	6	6	48	-	-	-	-
41	Атиса, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	1	15	38	38	41	36	32	9	11	22	-	-	-	-	-
42	Атлас, КФ	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
43	Атолла, вид-во, ПП	Миколаїв	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
44	Аудитинформа	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
45	Афіна, ВФ, повне т-во	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
46	Бак, вид-во, ТОВ	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
47	Баланс-Клуб, ВБ, ТОВ	Дніпропетровськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29
48	БАО, ВКФ, ТОВ	Донецьк	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
49	БАНДА, АТ	Одеса	-	-	-	-	-	-	-	6	10	6	2	3	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	31
50	Без вид-ва	Рівне	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
51	Без вид-ва	Дніпропетровськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
51	Без вид-ва	Донецьк	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
53	Без вид-ва	Запоріжжя	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
54	Без вид-ва	Київ	2	16	8	5	14	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	89
55	Без вид-ва	Кіровоград	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
56	Без вид-ва	Луганськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
57	Без вид-ва	Львів	1	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
58	Без вид-ва	Одеса	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
59	Без вид-ва	Слобожанськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
60	Без вид-ва	Славутин	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
61	Без вид-ва	Тернопіль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
62	Без вид-ва	Ужгород	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
63	Без вид-ва	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
64	Без вид-ва	Суми	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
65	Без тижневиків, ІВА	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
66	Бібліотека офіційних видань	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
67	Бізнес-Інформ, АТ	Слобожанськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4

Продовження табл. А.1

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік																	Всього						
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006								
68	Балод, т-во доп. лив. з інтелект. власн.	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
70	Балд-Інформ, вид-во, ЗАТ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	1	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
71	Блок, АТ	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
72	Бюрок, МП	Ужгород	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
73	Бютов медіа центр	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
74	Борисфен поліграфсервіс, МП	Херсон	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
75	Британська Рада в Україні	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
76	Букарк	Чернінів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
77	Валіарчук Н. М. видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
78	Варта, вид-во, ДП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
79	Вебер, ПП	Сєвастополь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	
80	Вежа, РВВ Волин. держ.ун-ту ім. Л.У. Гуман	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
81	Велес, ВТФ, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	
82	Вентурі, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
83	Верже	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	
84	Версія	Запоріжжя	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
85	Верховна Рада України	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
86	Веселка, вид-во, ДП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	
87	Вид-во В. Палак	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
88	Вид-во журн. "Железа буковина"	Чернінів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
89	Вілла школа, вид-во, ДП	Київ	3	5	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	
90	ВВД	Миколаїв	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
91	Віддунія-Плюс	Черкаси	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
92	Відродження, ВФ	Дрогобич	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
93	Вік-ВНП, ТОВ	Івано-Франківськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
94	Вікар	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
95	Вікторія	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	
96	Віктор	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	
97	Вільна Україна, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
98	Вінницький держ. технічний ун-т	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	
99	Віпол, фірма, ЗАТ	Вінниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
100	Віра Ісвіт	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
101	ВІРА-Р, ВКЦ, ПП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	

Продовження табл. А.1

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік																	Всього			
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006					
695	Центр інновацій та розвитку	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
696	Центр комерційного права	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	3	
697	Центр комплексних дослідж. з права	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
698	Центр навчальної літератури	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	15	34
699	Центр підготовки абітурієнтів, ПП	Донецьк	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
700	Центр підготовки абітурієнтів, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
701	Центр реалізації інформ. і संबоюл укр.	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
702	Центр соц.-психолог. дослідж. та політ.	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
703	Центр, КП	Чернівці	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
704	Центр, комітет профес. прав. освіти і н.	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
705	Центральна виборча комісія	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
706	ЦПТЕ-І	Хмельницький	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
707	Черемони, ВНП	Вижниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
708	Черкаський інж.-технол. інст.	Черкаси	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
709	Чернігів. держ. ін-т економ. і управл. р.	Чернігів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
710	Чернігів. юрид. колеж. навч. комплекс	Чернігів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
711	Чернігівський обсерв. КП	Чернігів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
712	Чернівець. коопер. екон.-правов. технік.	Чернівці	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
713	Чернівець. навч. уніт	Чернівці	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
714	Чернівець. обл. орг. тов-ва "Знання"	Чернівці	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
715	Чернівець. обл. управл. земель. ресурсів	Чернівці	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
716	Четверта хвиля, ЗАТ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
717	Чорномор'є, вид-во	Одеса	-	-	-	1	2	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
718	Шамрай, вид-во, ТОВ	Миколаїв	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
719	Школа, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
720	Школяр	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
721	Юго-Восток, ТОВ	Донецьк	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27
722	Ючана	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
723	Юнопа-ч	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
724	Юрид. акад. МВС України	Донецьк	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
725	Юридична думка, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38
726	Юридична книга, ВД, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
727	Юридична література, вид-во, ТОВ	Одеса	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	104

Закінчення табл. А.1

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік																	Всього			
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006					
728	Юридична практика, вид-во, ЗАТ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
729	Юрисконсулт	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
730	Юрінком Інтер, вид-во, СП	Київ	-	-	-	1	4	12	21	25	37	46	53	63	35	36	26	30	389	-	-	-	3
731	Юрінформ, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
732	Юрпресс	Донецьк	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
733	Юрревіт, вид-во С. О. Мішуріна	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
734	Юстиціан, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
735	Ялтинський інститут менеджменту	Ялта	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
736	Ціла, об'єднання наук-видав. ініціатив	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
737	ІST Україна	Рівне	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Всього		123	113	101	119	128	251	382	464	492	544	654	858	848	648	642	704	701	704	704	701	104

Продовження табл. А.2

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік видання								Всього										
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
73	Списавець, ВД	Київ	-	-	-	-	-	-	-	3,0	-	-	-	-	-	-	-	3,0			
74	Івекс, ВД, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,3	5,6	1,6	2,3	13,8			
75	Інформстр.ВД	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,2	4,3	-	12,5			
76	Фокстор, ВД, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	117,0	330,0	164,5	129,0	111,0	851,5		
77	ВДВ Приваткарт, уніт-г. ім. В. Стефанішика	Івано-Франківськ	-	-	-	-	0,1	-	-	-	-	-	-	1,5	-	-	-	1,0	2,6		
78	Вестер, ПП	Севастополь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,6	1,5	-	-	2,6	2,6		
79	Векс, ВДФ, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,0	2,0	-	-	7,0		
80	Вентурі, ТОВ	Київ	-	-	-	52,0	75,0	123,0	98,0	50,0	12,0	1,0	-	-	-	-	-	-	411,0		
81	Верес	Закарпаття	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0		
82	Версія	Хмельницький	-	-	-	-	-	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0		
83	Верховна Рада України	Київ	-	4	4,0	5,6	-	14,0	10,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37,6		
84	Видарок Н. М. видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,5	1,5	
85	Вісник В. видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	0,5	1,0	-	-	-	1,0	3,5	
86	Вісник Л. С. видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,8	0,8	
87	Макога М. А., видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	-	-	-	-	2,0	2,0	
88	Надівола А. В., видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	4,5	5,5	-	12,8	18,6	43,4	4,4	13,7
89	Полішицький видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,6	2,3	-	-	-	-	4,9	4,9
90	Романчук Р. С., видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
91	Співак Т. К., видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
92	Тимошенко А. В., видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40,0	16,0	-	-	-	-	56,0	56,0
93	Фурса С. Я., видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9,3	4,4	13,7	-	-
94	Халімон С. В., видавель, ФОП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	2,0
95	Абрієс, видавель, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	2,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9,2	9,2
96	Рес. інформресекс, вид-во агентства по Ж	Київ	-	-	-	-	-	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
97	АДФФ України, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,5	1,5
98	Азіяку-Україна, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
99	Актел, вид-во, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	0,3	1,0	-	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0	3,3
100	АртЕк, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	3,0	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
101	Атлас, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	5,0	53,0	314,0	141,3	151,5	81,7	211,3	63,5	20,0	1041,3	1041,3
102	БайС, вид-во, ТОВ	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5
103	Біліт-інформ, вид-во, ЗАТ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
104	Вид-во В. Палак	Київ	-	-	-	-	10,0	35,0	30,0	50,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	125,0	125,0
105	Вексела, вид-во, ПП	Київ	-	-	50,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5
106	Вина школа, вид-во, ДП	Київ	5,6	0,8	3,0	15,0	10,0	-	-	-	-	-	-	5,0	10,1	2,0	-	-	-	56,5	56,5
107	Вісник України, вид-во	Львів	-	-	-	-	-	-	3,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0	3,0
108	ВІРАР, ВКЦ, ПП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,0	8,0

Продовження табл. А.2

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік видання								Всього										
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
109	ВІТ, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
110	Влад і Блазі, вид-во, ПП	Київ	-	-	-	-	-	-	5,0	323,0	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	329,0	329,0
111	Волинь, вид-во, ТОВ	Житомир	-	-	-	-	-	-	-	20,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20,0	20,0
112	Гіселла, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	6,5	7,0	18,0	7,0	3,0	-	-	-	4,0	-	-	-	45,5	45,5
113	Горал, вид-во	Донецьк	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12,8	-	-	-	12,8	12,8
114	Горинь, вид-во	Кіровоград	-	-	-	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	2,0
115	ДУУБГ, вид-во	Дніпропетровськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2	0,2
116	Дана, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	5,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,0	5,0
117	Дана, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5
118	Дніпропетр. держ. уніт-г. вид-во	Дніпропетровськ	-	-	-	-	-	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5
119	Дюфрє, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	5,0	2,0	2,0	-	-	-	-	-	-	-	2,6	2,6
120	Дюшечка, вид-во, ЛТ	Донецьк	-	-	-	20,0	-	-	-	37,0	1,0	2,0	1,4	0,4	5,0	6,0	-	-	-	1,0	73,8
121	Європ. інт-фін. інф. систем, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	2,0
122	Європ. уніт-г. вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	2,0
123	Економічна думка, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,5	6,5	13,6	-	2,6	1,5	30,7	30,7
124	Вид-во журн. "Зелена буковина"	Чернівці	-	-	-	-	-	-	2,5	1,0	-	2,0	0,5	-	-	8,5	-	1,5	-	12,0	12,0
125	Знаміт, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	4,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,0	4,0
126	Інфо-Прес, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
127	Іншіва, вид-во, ТОВ	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,0	4,0
128	Інт-г суспільствознавства, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0	3,0
129	Істна, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15,5	20,0	42,0	-	-	-	-	31,1	279,5
130	Карапат, вид-во	Ужгород	-	-	-	-	-	-	2,0	2,0	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	4,5	4,5
131	Карт-бланш, вид-во, СП	Тернопіль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,0	3,0	-	-	-	8,0	8,0
132	Кобська грація, вид-во, ВАТ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	2,0
133	Козацький вал, вид-во, ВАТ	Суми	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	-	-	-	-	-	1,0	1,0
134	Консултант, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,6	4,6
135	Крим АРТ, вид-во, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
136	Кришніт, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,0	5,0
137	Лестонія марі, вид-во, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,3	-	-	-	-	0,6	0,6
138	Либів, вид-во, ДП	Київ	72,6	23,0	6,0	4,5	10,0	8,3	57,0	2,8	1,0	1,0	20,0	45,0	26,0	20,0	4,5	-	-	301,7	301,7
139	Лівець, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20,0	-	-	-	-	-	-	-	20,0	20,0
140	Лібра, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	2,0
141	Літера, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0	-	-	-	-	2,0	2,0
142	Логос, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	5,0	3,6	1,5	0,5	7,0	16,9	4,3	1,8	2,0	1,5	3,6	-	52,7	52,7
143	Львівська комерц. акад., вид-во	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,3
144	Матеріал, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	20,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20,0	20,0

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік видання																	Всього		
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006				
145	Мандрівність, вид-во, СМП	Тернопіль	-	-	-	-	-	-	-	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0
146	МАУП, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	6,0	39,0	3,0	30,1	60,0	69,0	-	-	-	-	-	-	-	-	674,5
147	Механі, вид-во, ПП	Київ	-	-	-	-	-	-	6,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57,0
148	Мир дитяти, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,6
149	Місцеві центри "Собор", вид-во	Сучи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0
150	Мілітум, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0
151	Наукова думка, вид-во НАНУ, ДП	Київ	13,5	8,8	1,0	0,5	5,0	52,0	28,0	17,7	12,0	33,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	209,2
152	Наш авді, ПП Укр. ім.Б. Хмельницький	Хмельницький	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2
153	Наш учас "Львів політехнік", вид-во	Львів	-	-	-	-	-	-	-	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,9
154	Наш форум, авді, Україна, вид-во	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,2
155	Харків УАДУ "Містер", вид-во	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,2
156	Рух, вид-во Чернівецьк. нац. унів-ту	Чернівці	-	-	-	1,0	0,8	1,4	-	-	-	0,3	0,6	3,4	1,4	3,7	2,6	3,5	0,2	18,9	-	5,0
157	Нарад-Юриск, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	-	-	-	14,2	103,0	0,5	23,0	-	144,7
158	Одеськ. нац. морське учас, вид-во	Одеса	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	1,4	-	-	-	1,7
159	Оно, вид-во	Харків	-	-	-	-	-	-	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0
160	Оранта-прес, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	10,0	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11,0
161	Оквіта, вид-во, ДП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20,0	-	-	-	-	-	-	-	20,0
162	Підприємство, вид-во	Львів	-	-	-	-	-	2,0	10,0	1,0	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,0
163	Поліція, вид-во, ВАТ	Хмельницький	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16,0
164	Поліграфіст, вид-во, ТОВ	Дніпропетровськ	-	-	-	-	-	-	-	1,0	-	-	-	-	-	-	0,6	0,3	-	-	-	2,2
165	Поліграфіст, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,0
166	Польська, вид-во	Житомир	-	-	-	-	-	-	-	3,0	-	-	-	-	-	-	0,3	-	-	-	-	3,7
167	Полтавський літератур., вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	5,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,0
168	Порочи, вид-во	Дніпропетровськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0
169	Право (АПРГ Україна), вид-во, ДП	Харків	-	-	-	-	-	-	23,0	22,2	28,3	27,0	47,6	35,1	15,3	25,0	8,8	20,3	6,6	25,2	-	2979,0
170	Право (УПЮ), вид-во, ЗАТ	Київ	-	-	400,0	416,7	19,0	2024,0	42,5	66,5	9,0	1,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
171	Преса, вид-во, МКП	Червоний Луч	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	-	-	-	-	0,5
172	Програма Д, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,0
173	Промінь, вид-во, ПП	Дніпропетровськ	-	-	-	-	-	-	-	10,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,0
174	Прут, вид-во, КП	Чернівці	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,8
175	Пульсари, університетське вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,0
176	Радуга, вид-во	Драбів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	0,5	3,3	1,4	-	11,0
177	Рент-Юрвалід, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0
178	Славак, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0
179	Слово, вид-во, ТОВ	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0
180	Степаняк, вид-во, ЛТ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік видання																	Всього		
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006				
181	Сфера, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
182	Таврія, вид-во, ТОВ	Слобожанськ	-	-	-	-	-	-	5,0	3,0	20,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29,0
183	Таврія, вид-во, ДП	Слобожанськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,3
184	Тавсон, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,5
185	Тамса, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15,0
186	Тамса, ВК, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0
187	Тернопіль, вид-во, ТОВ	Тернопіль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0
188	УАДУ при Президентові, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,3	0,5	2,6	6,0	5,0	3,5	7,6	-	-	-	-	26,0
189	УАДТ України, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,9
190	Зваріалка, вид-во УДУ, ДАТ	Ужгород	-	-	-	-	-	-	2,0	0,1	2,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,7
191	Україна, вид-во, ДП	Київ	837,5	100,8	5,0	12,0	30,0	45,0	11,5	12,0	4,0	5,0	4,0	4,0	2,5	0,5	1,5	1,0	-	-	-	1072,3
192	Українська енциклопедія, вид-во, ДП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200,0
193	Українська книга, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15,2
194	Українська с.-г. Академія, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,3
195	Урожай, вид-во, ДП	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36,3
196	Факт, вид-во, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,2
197	Фобіа, вид-во, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	-	30,0	30,0	20,0	0,5	18,0	25,0	14,0	25,0	11,8	33,0	38,5	-	-	235,8
198	Форт, вид-во, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58,1
199	Християнська Зоря, вид-во, ТОВ	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3
200	Центр Європи, вид-во, ТОВ	Львів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,5
201	Центр позитив. абітурієнтів, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0
202	Черномор'я, вид-во	Одеса	-	-	30,0	0,5	25,0	27,0	3,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	88,5
203	Шлях, вид-во, ТОВ	Миколаїв	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5
204	Школа, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,0
205	Юридична думка, вид-во, ТОВ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	54,4
206	Юридична література, вид-во, ТОВ	Одеса	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55,2
207	Юридична практика, вид-во, ЗАТ	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39,6
208	Юрфорум, вид-во	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25,0
209	ВНІП при Інст. держ. і права ім. Корольова	Київ	15,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0
210	ВД	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0
211	Везушні-Панос	Черкаси	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0
212	Вісник	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40,0
213	Вісник	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5
214	Вісник	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25,0
215	Вінницький держ. технічний унів-т	Вінниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5
216	Віра Ісидор	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,2

Закінчення табл. А.2

№	Назва суб'єкта видавничої справи	Місце видання	Рік видання								Всього											
			1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006			
685	Харків. держ. спец. уніт.	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	0.1	-	-	-	-	-	-	-	1.1			
686	Харків. спец. уніт.	Харків	-	-	-	0.3	-	-	-	-	1.4	3.1	2.6	0.4	0.4	0.4	1.0	2.3	2.7	1.0	2.0	17.2
687	Харків. спец. уніт. ім. В.Н. Каразіна	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.5
688	Харків. центр вищої організації злочинності	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.6	-	-	-	-	-	-	-	-	2.4
689	Харків. гуманіт. ін-т "Нар. укр. акад."	Харків	-	-	-	0.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.2
690	Харків. ін-т радіоелектрон.	Харків	0.8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.8
691	Харків. приватна група	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.0
692	Харків. спец. уніт. ім. І.В. Куриша	Харків	-	0.3	-	-	-	2.1	1.0	-	1.8	3.7	7.0	5.1	6.8	7.4	6.8	1.3	3.3	3.3	46.6	
693	Харків. філіал УАДУ при Президентові України	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.0	0.3	-	-	-	-	-	-	-	-	1.3
694	Харків. юрид. ін-т	Харків	4.3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4.3
695	Харків. держ. інавк. б-ка	Харків	-	-	-	-	-	-	-	0.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.1
696	Харків. держ. акад. культури	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.8
697	Харків. міська друкарня "ДМУ"	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.0
698	Харків. ін-т бізнесу та менеджменту	Харків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.2
699	Хмельницьк. уніт. ім. І.П. Котляка	Хмельницький	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.0
700	Хрешатик	Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.4

Таблиця А.3

Кількість суб'єктів видавничої справи різних форм власності, які видавали правничі книги та брошури (1991–2006 рр.)

Роки	Форма власності		
	Видавництва та видавничі організації з державною формою власності	Видавництва та видавничі організації з іншими формами власності	Всього
1991	22	5	27
1992	31	9	40
1993	33	10	43
1994	35	15	50
1995	32	20	52
1996	51	57	111
1997	72	75	147
1998	79	83	162
1999	78	90	168
2000	82	92	174
2001	76	115	191
2002	78	148	226
2003	80	92	172
2004	57	78	135
2005	54	76	130
2006	58	81	139

Таблиця А.4

Загальна кількість назв (друк. од.)
правничих книжок та брошур,
виданих у 1991–2006 рр.

Роки	Кількість назв	
	За даними Книжкової Палати України	За самостійними підрахунками автора
1991	-	123
1992	-	113
1993	107	101
1994	113	119
1995	174	128
1996	245	251
1997	342	380
1998	391	464
1999	386	492
2000	509	544
2001	662	654
2002	790	858
2003	868	848
2004	633	648
2005	662	642
2006	790	704

Таблиця А.5

Загальні наклади (тис. пр.)
правничих книжок та брошур,
виданих у 1991–2006 рр.

Роки	Кількість назв	
	За даними Книжкової Палати України	За самостійними підрахунками автора
1991	-	1614,0
1992	-	673,0
1993	888,4	909,1
1994	1146	799,0
1995	1197	588,9
1996	3073,2	3664,4
1997	3602,8	3765,2
1998	4405,0	4452,3
1999	900,7	1023,0
2000	1433,6	1449,2
2001	1554,5	1539,0
2002	1603,0	1798,5
2003	2638,0	2579,7
2004	1536,8	1716,0
2005	1289,1	1156,1
2006	1409,4	1213,7

Таблиця А.6
Розподіл правничих книжкових видань, надрукованих у 1991–2006 рр., між видавництвами та видавничими організаціями різних форм власності за кількістю назв (друж. оа.)

Форма власності	Роки												Всього				
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002		2003	2004	2005	2006
Видавництва з державною формою власності:																	
сфери утворення Держкомтелерадіо	51	34	24	31	21	42	28	35	23	18	28	30	23	25	20	35	468
сфери утворення інших державних установ	13	10	9	4	3	7	23	59	62	59	49	86	88	92	80	102	746
Видавництва з іншими формами власності	-	-	1	11	9	66	150	189	200	236	312	381	377	216	222	236	2602
Видавничі організації з державною формою власності:																	
сфери утворення Держкомтелерадіо (повільне відкриття):																	
редакційно-видавничі підприємства	5	3	3	3	2	6	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	27
поліграфічні підприємства (комбінати друку, друкарні, фабрики)	-	-	-	-	-	3	9	12	7	11	10	13	15	17	12	19	128
редакції журналів і газет, що випускають книги	-	-	-	2	-	8	5	4	4	4	2	6	8	10	6	-	59
державні організації, підприємства, підприємства, кооперативи, бібліотеки, музеї науково-дослідні інститути, наукові організації НАН України	20	15	9	4	8	13	20	26	19	13	18	9	11	13	10	15	223
науково-дослідні інститути, наукові організації НАН України	3	2	4	4	6	4	13	8	24	26	17	21	23	15	22	27	219
наукові організації (ін-ти, ун-ти)	10	8	24	29	27	35	36	68	93	92	131	14	152	107	131	125	1216
Видавничі організації з іншими формами власності:																	
ВД, фірма, асоціації, СП, ТОВ та ін.	5	17	14	15	21	46	94	57	53	75	73	148	135	129	127	123	1132
приватні підприємств	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	7	9	9	6	12
громадські організації, товариства	12	4	3	1	-	4	-	3	5	9	6	-	-	-	-	-	47
релігійні організації	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	2	1	2	2	2	12
Без видавництва	4	20	10	20	31	15	-	-	-	-	-	9	10	13	4	8	144
Всього	123	113	101	119	128	251	380	454	492	544	654	858	848	648	642	704	7071

Таблиця А.7

Розподіл правничих видань, надрукованих у 1991–2006 рр., між видавництвами та видавничими організаціями різних форм власності за накладами (тис. пр.)

Форма власності	Рік												Всього				
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002		2003	2004	2005	2006
Видавництва з державною формою власності:																	
сфери утворення Держкомтелерадіо	959,0	270,8	504,0	497,3	160,9	182,1	195,7	113,5	59,2	48,3	117,1	83,3	74,5	96,7	69,2	76,8	3508,4
сфери утворення інших державних установ	21,5	8,8	13,0	6,0	5,0	80,7	1635,9	166,8	128,6	128,9	100,3	135,3	868,9	142,4	101,5	128,8	3672,4
Видавництва з іншими формами власності	-	-	3,0	32,0	10,0	198,4	927	519,2	374,4	648,4	701,3	782,6	1064,7	634,9	404,5	421,2	8507,5
Видавничі організації з державною формою власності:																	
сфери утворення Держкомтелерадіо (повільне відкриття):																	
редакційно-видавничі підприємства	500,0	45,0	72,0	3,0	15,6	12,5	0,5	5,5	1,4	-	-	-	-	-	-	-	655,5
поліграфічні підприємства (комбінати друку, друкарні, фабрики)	-	-	-	-	-	7,0	46,8	11,9	3,8	9,6	9,4	38,1	34,1	42,3	24,2	27,6	254,8
редакції журналів і газет, що випускають книги	-	-	-	30,0	-	37,5	40,5	65,5	27,0	9,5	2,0	6,2	5,8	6,4	4,3	-	234,7
державні організації, підприємства, підприємства, кооперативи, біб-ти, музеї науково-дослідні інститути, наукові організації НАН України	16,2	9,1	9,8	2,0	15,0	82,5	87,4	69,7	26,0	32,8	17,7	8,6	14,4	15,3	16,2	9,1	431,8
науково-дослідні інститути, наукові організації НАН України	1,3	15,0	13,0	1,2	3,9	8,9	18,9	24,1	33,5	24,0	16,8	21,4	24,5	22,4	1,3	1,6	231,8
наукові організації (ін-ти, ун-ти)	10,1	2,2	32,4	38,4	24,5	26,3	24,1	56,6	99,0	112,6	123,8	190,9	204,2	252,3	139,2	145,2	1481,8
Видавничі організації з іншими формами власності:																	
ВД, фірма, асоціації, СП, ТОВ та ін.	100,2	131,7	183,9	139,7	333,8	1212,7	783,4	318,3	187,1	413,1	433,8	473,5	238,3	442,3	354,3	362,3	6108,4
приватні підприємств	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,4	45,0	44,5	51,2	32,6	32,7	211,4
громадські організації, товариства	-	100,0	20,0	3,0	-	2,3	-	3100,	56,0	21,5	11,1	-	-	-	-	-	3314,1
релігійні організації	-	-	-	-	-	-	5,0	1,0	-	0,5	0,3	1,7	1,5	1,9	1,3	1	14,2
Без видавництва	5,7	90,4	58,0	46,4	10,0	27,6	-	-	-	-	-	11,9	4,3	7,9	7,5	7,4	277,1
Всього	1614,0	673,0	909,1	799,0	588,9	3664,4	3765,2	4452,3	1023,0	1449,2	1539,0	1798,5	2579,7	1716,0	1156,1	1213,7	28941,1

Додаток Б

Випуск правничих книжкових видань за назвами та накладом у розрізі видів за функціональним призначенням, інформаційними ознаками, обсягом, структурою, оригінальністю змісту, повторністю випуску, мовною ознакою та тематичних груп (1991–2006)

Таблиця Б.1

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів за функціональним призначенням (друж. од.)

Розділ функціонального призначення	Роки																Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Нормативні	40	45	22	27	37	78	151	166	143	173	214	313	293	214	200	158	2274
офіційні	32	40	20	25	32	74	125	144	124	156	190	278	255	208	196	146	2045
нормативні виробничо-практичні	8	5	2	2	5	4	26	22	19	17	24	35	38	6	4	12	229
Навчальні	36	26	36	48	31	66	112	132	160	177	185	221	234	180	210	289	2143
Наукові	25	22	20	24	29	51	49	84	92	118	151	181	192	150	142	151	1481
Виробничо- практичні	4	5	8	7	12	22	18	41	63	27	46	57	51	48	50	42	501
Довідкові	1	6	7	3	6	14	16	20	15	12	32	42	39	16	18	17	264
Науково-популярні	16	7	4	5	8	8	13	14	9	13	9	19	21	18	12	18	194
Науково-виробничі	1	2	1	2	1	2	5	4	7	20	17	20	15	18	10	27	152
Громадсько- політичні	-	-	1	1	-	3	15	2	3	2	-	5	3	4	-	-	39
Рекламне	-	-	2	2	4	7	3	1	-	2	-	-	-	-	-	2	23
Всього	123	113	101	119	128	251	382	464	492	544	654	858	848	648	642	704	7071

Таблиця Б.2

Наклади книг та брошур у розрізі видів за функціональним призначенням (тис. пр.)

Розділ функціонального призначення	Роки																	Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
Нормативні	1315,0	346,8	575,1	519,7	322,2	2899,3	2990,1	639,4	354,5	434,3	533,6	685,7	1429,4	638,0	363,7	516,9	14563,7	
офіційні	809,7	220,7	475,1	504,7	321,2	2854,3	2848,8	587,7	329,6	399,3	508,0	614,2	1360,8	581,7	355,1	507,2	13278,1	
нормативні виробничо-практичні	505,3	126,1	100,0	15,0	1,0	45,0	141,3	51,7	24,9	35,0	25,6	71,5	68,6	56,3	8,6	9,7	1285,6	
Навчальні	69,9	58,0	47,3	136,0	48,4	362,9	356,4	283,1	375,7	695	604,3	663,8	692,6	640,1	302,7	298,0	5616,2	
Довідкові	2,3	28,0	60,0	15,0	109,3	134,8	156,9	3213,3	52,7	35,8	86,2	68,2	69,9	41,8	108,3	30,7	4213,2	
Виробничо- практичні	4,0	36,0	80,0	20,0	65,1	128,6	30,9	49,2	102,2	35,0	84,0	120,4	146,0	165,4	213,1	183,7	1463,6	
Наукові	120,3	37,1	16,6	50,1	23,7	102,1	77,2	104,8	69,9	96,3	98,8	115,8	101,2	104,3	124,6	84,8	1327,6	
Науково-популярні	77,5	107,1	100,1	25,2	10,2	2,0	74,5	119,5	32,0	26,2	9,3	102,2	87,2	63,5	17,0	64,6	912,1	
Науково-виробничі	25,0	60,0	30,0	31,0	10,0	23,0	14,0	43,0	30,5	116,5	122,8	40,5	51,2	60,3	26,7	34,5	719,0	
Громадсько- політичні	-	-	-	-	-	10,5	64,2	6,0	5,5	6,0	-	1,9	2,2	2,6	-	-	98,9	
Рекламні	-	-	-	-	-	1,2	1,0	-	-	4,1	-	-	-	-	-	-	6,3	
Всього	1614,0	673,0	909,1	799,0	588,9	3664,4	3765,2	4452,3	1023,0	1449,2	1539,0	1798,5	2579,7	1716,0	1156,1	1213,7	28941,1	

Таблиця Б.3

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів навчальних видань за інформаційними ознаками (друж. од.)

Вид видання	Роки																	Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
Навчальний посібник	19	15	17	18	14	19	71	78	82	107	112	125	128	112	140	231	1268	
Шпаргалки	-	4	-	2	3	12	15	17	19	28	34	35	51	31	27	22	302	
Навч.-метод. посібник	-	-	-	-	3	3	5	6	12	16	15	20	24	14	12	5	132	
Курс лекцій	-	-	-	1	3	17	9	6	6	9	4	10	8	6	2	8	89	
Комплект лекцій	-	4	9	17	7	2	3	2	8	4	3	9	2	4	3	4	81	
Методичні рекомендації та вказівки	6	2	3	5	1	6	4	6	4	3	2	1	4	6	-	3	56	
Практикум	-	-	-	1	-	-	2	3	4	2	5	9	13	6	3	5	53	
Навчально- практичний посібник	-	-	-	-	-	3	-	-	-	6	4	8	12	4	1	3	42	
Тексти лекцій	6	1	2	1	2	1	-	8	13	1	-	-	-	-	-	1	36	
Навчальна програма	2	-	2	1	1	2	1	2	3	-	-	-	-	-	-	1	19	
Хрестомалія	-	-	-	-	1	1	-	4	3	3	2	-	-	-	1	1	16	
Методичний посібник	3	-	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	9	
Всього	36	26	36	48	31	66	112	132	160	177	185	221	234	180	210	289	2143	

Таблиця Б.4
Наклади книг та брошур у розрізі видів навчальних видань за інформаційними ознаками (тис. пр.)

Вид видання	Роки																	Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
Навчальний посібник	47,0	32,7	20,9	95,7	8,4	157,0	197,6	209,5	166,9	397,8	346,3	296,4	324,2	267,8	194,2	219,2	2981,6	
Підручник	12,0	18,8	5,4	6,5	12,3	27,0	106,3	29,5	106,0	182,5	196,7	266,7	251,2	268,7	95,5	60,9	1646,0	
Курс лекцій	-	-	-	8,5	15,0	131,7	40,7	18,0	20,0	32,5	23,5	26,7	31,4	37,8	1,3	5,4	392,5	
Практикум	-	-	-	1,0	-	15,0	5,0	1,2	5,4	18,0	6,7	38,8	37,4	32,6	1,0	3,8	165,9	
Конспект лекцій	-	2,2	5,1	23,0	7,3	0,5	3,0	1,3	24,9	12,7	8,4	4,8	11,3	14,6	1,2	1,3	121,6	
Навчально-метод. посібн.	-	-	-	-	-	3,5	1,7	3,2	12,6	28,9	8,4	12,7	13,7	15,2	6,2	0,7	106,8	
Навчально-практичний посібн.	-	-	-	-	-	2,0	-	-	18,5	13,3	12,0	17,4	21,3	-	0,3	2,4	87,2	
Методичні рекомендації	3,4	3,0	11,3	1,3	1,0	3,2	0,3	0,9	3,4	2,4	2,3	0,3	2,1	3,4	-	1,1	39,4	
Текст лекцій	5,7	1,3	1,4	0,5	2,1	12,4	-	4,8	5,7	0,4	-	-	-	-	-	-	1,0	
Хрестоматія	-	-	-	-	2,3	8,0	-	11,5	2,3	6,5	-	-	-	-	3,0	0,5	34,1	
Навчальна програма	1,6	-	2,2	0,5	-	2,6	0,3	3,2	10,0	-	-	-	-	-	-	0,5	20,9	
Методичний посібник	0,2	-	1,0	1,0	-	-	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-	1,2	4,9	
Всього	69,9	58,0	47,3	138,0	48,4	362,9	356,4	283,1	375,7	695,0	604,3	663,8	692,6	640,1	302,7	278,0	5636,2	

Таблиця Б.5

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів наукових видань за інформаційними ознаками (АРУЖ. ОА.)

Вид видання	Роки																	Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
Монографія	18	15	14	16	14	35	34	48	53	62	76	97	95	77	93	98	845	
Матеріали конференцій	2	-	2	-	4	7	5	4	11	9	22	27	28	22	13	21	177	
Збірник наукових праць	1	4	1	3	1	3	5	14	14	15	11	10	16	10	4	5	117	
Тези доповідей	3	3	1	2	3	1	-	7	1	7	6	5	2	3	10	13	67	
Документальне видання	1	-	1	-	4	4	1	1	1	3	2	-	1	1	-	-	20	
Інші наукові видання	-	-	1	3	3	1	4	10	12	22	34	42	50	37	22	14	255	
Всього	25	22	20	24	29	51	49	84	92	118	151	181	192	150	142	151	1481	

Таблиця Б.6

Наклади книг та брошур у розрізі видів наукових видань за інформаційними ознаками (тис. пр.)

Вид видання	Роки																	Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
Монографія	92,5	20,1	12,5	43,5	12,1	88,4	48,1	56,4	35,1	36,4	35,9	46,5	40,1	45,2	55,6	54,5	722,9	
Збірник наукових праць	25,0	16,3	0,3	0,9	0,3	1,0	5,7	9,3	11,1	7,7	4,8	8,6	6,3	9,3	1,1	1,9	109,6	
Матеріали конференцій	0,7	-	3,5	5,0	0,3	5,2	4,7	1,6	5,1	4,5	8,3	16,1	15,3	12,2	5,8	7,6	95,9	
Документальне видання	1,4	-	-	-	8,0	7,0	3,5	8,0	0,3	8,5	3,0	2,0	2,3	1,8	-	-	45,8	
Тези доповідей	0,7	0,7	0,2	0,2	1,8	-	2,3	4,3	2,6	3,3	2,8	0,8	1,6	2,4	5,7	5,0	34,4	
Інші наукові видання	-	-	0,1	0,5	1,2	0,5	12,9	25,2	15,7	35,9	44,0	41,8	35,6	33,4	56,4	15,8	319,0	
Всього	120,3	37,1	16,6	50,1	23,7	102,1	77,2	104,8	69,9	96,3	98,8	115,8	101,2	104,3	124,6	84,8	1327,6	

Таблиця Б.7

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів виробничо-практичних видань за інформаційними ознаками (друк. од.)

Вид видання	Роки																Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Посібник	2	1	3	2	2	7	5	16	26	13	28	36	32	20	23	20	234
Практичний посібник Методичні рекомендації та вказівки для спеціалістів	2	4	5	4	5	8	9	23	17	8	12	15	11	22	18	12	173
Методичний посібник	-	-	-	-	2	4	2	2	3	5	5	6	4	3	5	9	50
Методичний посібник	-	-	-	-	3	1	2	-	17	1	1	3	4	2	3	-	37
Практичний порадишник	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	6
Всього	4	5	8	7	12	22	18	41	63	27	46	57	51	48	50	42	501

Таблиця Б.8

Наклади книг та брошур у розрізі видів виробничо-практичних видань за інформаційними ознаками (тис. пр.)

Вид видання	Роки																Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Практичний посібник	2,0	0,5	10,0	10,0	44,0	60,0	10,0	22,7	17,0	14,4	34,7	64,0	76,7	81,8	110,4	77,1	635,3
Посібник	2,0	35,5	70,0	9,0	8,0	31,1	19,7	25,0	20,1	12,2	46,3	49,3	62,0	75,0	85,0	82,2	632,4
Методичні рекомендації та вказівки для спеціалістів	-	-	-	-	8,1	26,2	0,7	1,5	11,1	7,4	2,0	3,1	6,0	7,3	6,5	23,4	103,3
Методичний посібник	-	-	-	-	5,0	0,3	0,5	-	54,0	1,0	1,0	4,0	1,3	0,3	0,7	0,7	68,1
Практичний порадишник	-	-	-	1,0	-	11,0	-	-	-	-	-	-	-	1,0	10,5	1,0	24,5
Всього	4,0	36,0	80,0	20,0	65,1	128,6	30,9	49,2	102,2	35,0	84,0	120,4	146,0	165,4	213,1	183,7	1463,6

Таблиця Б.9

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів довідкових видань за інформаційними ознаками (друк. од.)

Вид видання	Роки																Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Довідники	1	6	5	2	5	9	12	13	14	8	20	28	25	7	11	10	176
Словники	-	-	2	1	1	3	-	2	-	2	5	7	10	5	4	4	46
Енциклопедія	-	-	-	-	1	4	5	1	1	1	6	5	2	2	3	2	32
Словники- довідники	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	2	2	2	-	1	10
Всього	1	6	7	3	6	14	16	20	15	12	32	42	39	16	18	17	264

Таблиця Б.10

Наклади книг та брошур у розрізі видів довідкових видань за інформаційними ознаками (тис. пр.)

Вид видання	Роки																Всього
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Довідники	2,3	28,0	60,0	5,0	104,0	117,0	85,7	3149,3	22,7	22,8	31,9	40,1	42,8	5,8	77,8	20,9	3816,1
Енциклопедія	-	-	-	-	0,2	71,2	57,3	30,0	0,2	42,0	12,0	8,00	23,0	23,0	6,0	272,9	272,9
Словники	-	-	-	10,0	5,3	2,6	-	6,70	-	12,30	11,30	14,6	18,10	13,0	7,5	2,8	104,2
Словник- довідник	-	-	-	-	-	15,0	-	-	-	0,50	1,00	1,5	1,00	-	-	1,0	20
Всього	2,3	28,0	60,0	15,0	109,3	134,8	156,90	3213,30	52,70	35,80	86,20	68,2	69,90	41,80	108,3	30,7	4213,2

Таблиця Б.11

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів науково-виробничих видань за інформаційними ознаками (ДРУК. ОД.)

Вид видання	Роки																	Всього	
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006	2006	
Науково-практичні коментарі	1	2	1	2	1	2	4	4	5	15	14	15	12	14	6	16		114	
Науково-практичний посібник	-	-	-	-	-	-	1	-	2	5	3	5	3	4	4	11		38	
Всього	1	2	1	2	1	2	5	4	7	20	17	20	15	18	10	27		152	

Таблиця Б.12

Наклади книг та брошур у розрізі видів науково-виробничих видань за інформаційними ознаками (ТИС. ПР.)

Вид видання	Роки																	Всього	
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006	2006	
Науково-практичні коментарі	25,0	60,0	30,0	31,0	10,0	23,0	13,5	43,0	27,5	106,5	112,5	35,5	44,2	52,1	23,0	20,5		657,3	
Науково-практичний посібник	-	-	-	-	-	-	0,5	-	3,0	10,0	10,3	5,0	7,0	8,2	3,7	14,0		61,7	
Всього	25,0	60,0	30,0	31,0	10,0	23,0	14,0	43,0	30,5	116,5	122,8	40,5	51,2	60,3	26,7	34,5		719,0	

Таблиця Б.13

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів за обсягом (ДРУК. ОД.)

Вид видання	Роки																	Всього	
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006	2006	
Книги	97	90	84	92	96	210	327	381	415	491	583	778	774	586	572	623		6199	
Брошури	26	23	17	27	32	41	55	83	77	53	71	80	74	62	70	81		872	
Всього	123	113	101	119	128	251	382	464	492	544	654	858	848	648	642	704		7071	

Таблиця Б.14

Наклади книг та брошур у розрізі видів за обсягом (ТИС. ПР.)

Вид видання	Роки																	Всього	
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006	2006	
Книги	1417,4	565,7	730,3	666,8	498,7	3420,1	3505,7	4203,9	859,9	1309,6	1431,2	1682,0	228,6	1632,4	1075,9	1121,0		26449,2	
Брошури	196,6	107,3	178,8	132,2	90,2	244,3	259,5	248,4	163,1	139,6	107,8	116,5	251,1	83,6	80,2	92,7		2491,9	
Всього	1614,0	673,0	909,1	799,0	588,9	3664,4	3765,2	4452,3	1023,0	1449,2	1539,0	1798,5	2579,7	1716,0	1156,1	1213,7		28941,1	

Таблиця Б.15

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів за структурою (ДРУК. ОД.)

Вид видання	Роки																	Всього	
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006	2006	
Однотомні та багатотомні Серії	112	104	87	107	110	224	336	396	405	461	560	686	664	526	461	482		5721	
Серії	11	9	14	12	18	27	46	68	87	83	94	172	184	122	181	222		1350	
Всього	123	113	101	119	128	251	382	464	492	544	654	858	848	648	642	704		7071	

Таблиця Б.16

Наклади книг та брошур у розрізі видів за структурою (тис. пр.)

Вид видання	Роки												Всього			
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002		2003	2004	2005
Оригінальні	119	107	95	110	120	240	367	455	479	527	635	841	824	620	631	697
Перекладні	4	6	6	9	8	11	15	9	13	17	19	17	24	28	11	7
Всього	123	113	101	119	128	251	382	464	492	544	654	858	848	648	642	704

Таблиця Б.17

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів за оригінальністю змісту (друж. оа.)

Вид видання	Роки												Всього			
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002		2003	2004	2005
Оригінальні	119	107	95	110	120	240	367	455	479	527	635	841	824	620	631	697
Перекладні	4	6	6	9	8	11	15	9	13	17	19	17	24	28	11	7
Всього	123	113	101	119	128	251	382	464	492	544	654	858	848	648	642	704

Таблиця Б.18

Наклади книг та брошур у розрізі видів за оригінальністю змісту (тис. пр.)

Вид видання	Роки												Всього			
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002		2003	2004	2005
Оригінальні	1590,5	628,4	885,5	768,7	576,3	3616,5	3697,3	4443,4	1005,5	1415,6	1508	1775,7	2572,4	1675,5	1140	1199,4
Перекладні	23,5	44,6	23,6	30,3	12,6	47,9	67,9	8,9	17,5	33,6	31	22,8	7,3	40,5	16,1	14,3
Всього	1614,0	673,0	909,1	799,0	588,9	3664,4	4452,3	4452,3	1023,0	1449,2	1539,0	1798,5	2579,7	1716,0	1156,1	1213,7

Таблиця Б.19

Кількість назв книг та брошур у розрізі видів за ознакою повторності випуску (друж. оа.)

Вид видання	Роки												Всього			
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002		2003	2004	2005
Перше видання	114	106	96	111	116	235	364	439	466	494	609	782	765	594	594	634
Перевидання	9	7	5	8	12	16	18	25	26	50	45	76	83	54	48	70
Всього	123	113	101	119	128	251	382	464	492	544	654	858	848	648	642	704

Таблиця Б.20

Наклади книг та брошур у розрізі видів за ознакою повторності випуску (тис. пр.)

Вид видання	Роки												Всього			
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002		2003	2004	2005
Перше видання	1484,9	632,6	854,6	736,7	518,7	3341,8	3412,7	4371,8	929,3	1209,9	1180,8	1640,8	2280,0	1616,2	1026,1	1108,6
Перевидання	129,1	40,4	54,5	62,3	70,2	322,6	352,5	80,5	93,7	239,3	358,2	157,7	299,7	99,8	130,0	105,1
Всього	1614,0	673,0	909,1	799,0	588,9	3664,4	4452,3	4452,3	1023,0	1449,2	1539,0	1798,5	2579,7	1716,0	1156,1	1213,7

Випуск правничих видань у розрізі тематичних груп за назвами (друж. од.)

Тематична група	Роки														Всього		
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004		2005	2006
Право в цілому.	9	15	20	25	23	38	42	66	65	83	110	104	96	102	112	123	1033
Пропедевтика	4	10	7	8	15	19	23	39	34	45	53	66	68	46	57	62	556
Міжнародне право	14	13	11	20	9	21	50	35	6	29	40	62	84	82	76	80	632
Державне право	-	-	2	2	5	46	48	8	54	34	57	62	32	18	28	30	426
Конституційне право	2	1	2	3	1	1	4	8	13	4	7	15	14	29	9	24	137
Вибірче право	5	-	-	2	3	2	32	41	39	67	56	105	85	78	65	52	632
Адміністративне право	15	17	14	20	30	40	50	64	70	66	73	94	73	54	62	68	810
Кримінальне право	16	8	3	2	1	5	2	14	23	13	22	30	35	34	24	37	269
Ісподарське право	27	27	24	22	33	42	82	112	120	150	159	208	238	137	135	148	1 664
Цивільне право	5	8	7	6	6	14	23	30	31	36	51	57	58	32	28	36	428
Загальна частина цивільного права	3	4	4	3	6	8	11	2	4	4	5	6	4	3	2	3	72
Речове, майнове право	3	-	2	-	2	3	4	4	3	5	7	9	6	8	7	5	68
Зобов'язальне право	1	3	1	-	3	4	5	6	7	7	8	13	12	12	5	5	92
Сімейне право	2	3	4	2	5	6	18	37	28	43	50	66	88	20	31	30	433
Комерційне, фінансове право	3	3	3	5	2	3	9	3	11	9	12	8	11	12	6	4	104
Право власності	1	-	-	-	2	1	2	1	1	1	2	1	3	2	1	1	19
Авторське право	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Повітряне право. Космічне право	-	-	-	-	3	3	1	1	1	2	3	-	1	2	1	1	16
Судоустрій	9	6	3	6	4	3	9	28	34	43	21	48	55	46	54	63	432
Регістральне право	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	1	2	1	1	2	-	11
Грудове право	13	10	9	5	4	17	18	27	31	23	36	43	56	24	32	41	389
Право соціального забезпечення	2	7	1	1	-	4	3	13	5	5	7	10	5	4	3	2	72
Земельне, аграрне право	4	5	3	3	3	5	7	23	22	14	10	32	43	24	27	24	249
Житлове, будівельне право	2	2	3	2	-	1	3	1	2	3	2	3	3	5	6	4	42
Право на проблемні об'єкти	8	-	-	4	1	8	10	2	3	2	4	2	3	2	1	1	51
Право на проблемні об'єкти	2	-	-	-	-	1	2	2	1	1	2	-	1	-	-	-	12
Атомне право	-	-	2	-	-	1	4	8	3	4	15	19	11	8	3	8	86
Митне право	-	-	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	3	2	1	1	19
Всього	123	113	101	119	128	251	380	464	492	544	654	858	848	648	642	704	7071

Випуск правничих видань у розрізі тематичних груп за накладами (тис. пр.)

Тематична група	Роки														Всього		
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004		2005	2006
Право в цілому.	36,4	25,1	23,3	31,7	13,9	169,3	223,4	321,0	124,8	320,6	349,5	360,5	384,4	225,3	140,7	105,4	2855,3
Пропедевтика	4,2	17,2	51,4	9,0	31,7	336,0	57,5	67,7	48,5	98,5	112,9	83,0	95,4	43,8	56,2	67,8	1181,8
Міжнародне право	32,5	14,0	17,8	25,1	35,8	90,4	233,8	114,0	16,2	63,4	77,7	83,4	98,4	76,2	67,8	82,3	1421,8
Державне право	-	-	11,0	16,7	87,5	2497,0	1792,0	51,3	97,2	91,5	102,3	61,7	773,9	33,0	51,0	42,3	5108,4
Конституційне право	31,0	0,8	400,0	416,7	5,0	1,0	177,5	99,2	26,2	50,1	48,6	111,5	68,3	550,7	187,8	239,6	2444,0
Вибірче право	32,1	-	6,0	21,2	11,0	95,0	102,0	97,3	132,4	121,7	200,1	183,5	92,4	79,6	88,7	1263,0	
Адміністративне право	70,4	134,3	155,8	36,7	85,9	132,5	366,6	195,3	136,9	154,2	248,0	297,9	236,0	196,3	175,1	182,7	2804,6
Кримінальне право	632,7	71,2	0,3	1,5	-	38,4	26,3	33,4	42,7	30,6	47,4	60,3	83,0	56,3	49,2	54,2	1247,5
Господарське право	123,1	169,3	203,4	67,6	233,3	259,5	407,2	258,1	279,9	327,5	249,2	332,4	406,4	317,2	223,9	214,4	4074,4
Цивільне право	23,0	12,2	36,1	44,0	60,3	97,1	114,7	81,8	109,5	84,5	82,4	97,3	108,5	95,2	75,3	66,8	1188,7
Загальна частина цивільного права	61,0	8,0	65,0	2,2	100,0	124,7	18,0	1,0	1,2	5,0	7,3	2,0	3,2	6,3	5,4	6,1	416,4
Речове, майнове право	2,3	-	10,3	-	6,0	8,0	33,0	9,0	1,0	10,0	5,6	3,4	6,7	5,3	4,2	3,9	110,7
Сімейне право	0,3	120,0	10,0	-	0,5	7,2	69,0	17,0	4,1	16,5	9,0	12,3	27,1	20,9	14,6	10,0	338,5
Комерційне, фінансове право	3,0	11,0	80,8	1,50	32,4	11,2	126,4	104,7	79,3	113,0	65,7	169,1	222,3	53,0	45,9	49,4	1182,2
Право власності	2,2	10,5	0,2	0,4	4,2	8,3	2,0	7,5	11,1	13,2	9,7	7,3	8,2	40,3	19,1	28,6	181,8
Авторське право	0,5	-	-	-	1,7	-	2,5	2,3	1,0	1,0	2,1	1,3	2,4	2,1	2,0	2,4	21,3
Повітряне право. Космічне право	-	-	-	-	5,2	-	1,2	0,5	1,0	6,0	3,8	-	1,2	2,0	1,2	1,5	23,6
Судоустрій	30,8	7,6	1,0	6,0	25,0	3,0	38,4	34,3	71,7	78,3	63,6	39,7	26,8	83,1	56,2	43,7	611,2
Регістральне право	-	-	-	-	-	-	2,0	-	2,3	0,5	-	1,3	2,1	-	1,5	-	9,7
Грудове право	113,5	37,3	15,0	13,2	46,7	80,8	250,4	74,4	73,1	94,3	35,1	81,8	109,3	32,4	38,4	42,3	1178,0
Право соціального забезпечення	5,3	165,9	-	1,1	-	12,0	5,2	3080,5	13,0	18,7	6,1	15,8	10,4	5,3	6,2	4,5	3360,0
Земельне, аграрне право	102,1	37,7	1,1	52,0	15,7	14,2	34,5	46,9	60,1	55,3	33,5	63,9	73,8	60,2	58,2	43,4	752,6
Житлове, будівельне право	29,8	0,2	-	15,0	-	5,0	65,0	6,0	-	3,6	4,2	5,7	5,7	2,3	4,3	3,1	149,9
Право на проблемні об'єкти	53,9	-	-	106,7	-	14,8	26,5	1,0	2,8	3,2	1,3	-	3,4	1,2	2,1	1,8	218,7
Право на проблемні об'єкти	34,0	-	-	-	-	0,5	0,3	1,5	2,0	-	-	-	-	-	-	-	38,3
Атомне право	-	-	30,0	-	-	2,0	2,0	-	4,8	21,5	39,2	45,7	23,4	14,1	21,2	20,9	203,9
Митне право	-	-	673,0	799,0	588,9	3664,4	3765,2	4452,3	1023,0	1449,2	1839,0	1798,5	2579,7	1716,0	1156,1	1213,7	28941,1

Додаток В

Періодичні та продовжувані правничі видання України

У таблицях додатку наводиться характеристика правничих періодичних та продовжуваних видань, котрі виходили друком станом на січень 2007 р., за такими параметрами: назва, засновник, видавець, періодичність, наклад та мова видання. Якщо на обкладинці чи титульному аркуші видання зазначається його вид (науково-практичний журнал, інформаційний журнал тощо) він подається у таблицях під назвою видання. Місце видання зазначається під назвою засновника.

Відсутність певної інформації про деякі видання пояснюється недотриманням видавцями вимог щодо оформлення реквізитів періодичних видань, зокрема досить часто у виданні не зазначається наклад та періодичність виходу.

Таблиця В.1.

Правничі журнали

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
1.	Адвокат <i>Загальнодержавне періодичне видання</i>	Редакція журналу, Спілка адвокатів України, Інститут адвокатури при Київ. націон. ун-ті, Українська інюрколегія, Одеська обласна колегія адвокатів, Львівська та Харківська обласні кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури, Українська адвокатська корпорація <i>Київ</i>	Редакція журналу	6 вип. на рік	2,0	Укр. рос.
2.	Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженні вчених <i>Додаток до журналу «Міліція України»</i>	Редакція журналу <i>Київ</i>	Редакція журналу		1,0	Укр.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
3.	Альянс правової Інформаційний журнал	ООО «Союз-Пресс» <i>Одеса</i>	ООО «Союз-Пресс»		7,0	Рос.
4.	Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) <i>науково-практичний журнал</i>	Міжвідомчий науково-дослідницький центр з проблем боротьби з організованою злочинністю <i>Київ</i>	Вид-во Нац. академії внутр. справ України	2 вип. на рік	0,1; 0,2	Укр.
5.	Вестник Донецького ін-та економіки і господарського права <i>Наукове видання Серія «Економіка и управление»</i>	Донецький ін-т економіки та господарського права <i>Донецьк</i>	Донецький ін-т економіки та господарського права	2 вип. на рік	0,3	Укр. рос.
6.	Весы Фемиды <i>Научно-практический правовой журнал</i>	Крымское юридическое агентство «Интерномикос» <i>Сімферополь</i>	Крымское юридическое агентство «Интерномикос»	4 вип. на рік	2,0	Рос.
7.	Вісник Академії адвокатури України	Академія адвокатури України <i>Київ</i>	Академія адвокатури України	4 вип. на рік	0,2	Укр.
8.	Вісник Академії митної служби України	Академія митної служби України <i>Дніпропетровськ</i>	Академія митної служби України	4 вип. на рік	0,3	Укр.
9.	Вісник Академії правових наук України	Президія АПРН України <i>Київ</i>	Академія правових наук України	4 вип. на рік	0,5	Укр.
10.	Вісник Асоціації правників України	Всеукраїнська громадська організація «Асоціація правників України»	ЗАТ «Юридична практика»	12 вип. на рік	4,0	Укр.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
11.	Вісник Верховного Суду України	Верховний Суд України Українська Правнича фундація <i>Київ</i>	Концерн ВД «Ін-Юре» Видавництво «Істина» (з 2006 р.)	12 вип. на рік	5,0	Укр.
12.	Вісник Вищого арбітражного суду України	Вищий арбітражний суд <i>Київ</i>	Вид-во «Право»	4 вип. на рік	2,0	Укр.
13.	Вісник господарського судочинства	Вищий господарський суд України <i>Київ</i>	Видавництво «Юрінком Інтер», Концерн «ВД "Ін Юре"» (з 2004 р.)	4 вип. на рік	3,0	Укр.
14.	Вісник державної служби України	Головне управління державної служби України при КМ України <i>Київ</i>	Головне управління державної служби України при КМ України Верстка вид-ва «Соціформ»	4 вип. на рік	1,5	Укр.
15.	Вісник державної інспекції МВС України	МВС України, ТОВ «Аванті», АКБ «Київ» <i>Київ</i>	Підготовано до друку у комп'ютерному комплексі ТОВ «Аванті»	12 вип. на рік	25,0; 14,0	Укр.
16.	Вісник законодавства України <i>Інформаційно-довідкові матеріали. Анотації. Коментарі. Консультації</i>	Аудиторська фірма «Аналітик» <i>Київ</i>	Аудиторська фірма «Аналітик» <i>Київ</i>	52 вип. на рік	0,8	Укр., рос.
17.	Вісник Конституційного Суду України	Конституційний суд України <i>Київ</i>	Вид-во «Юрінком Інтер»	6 вип. на рік	1,0	Укр.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
18.	Вісник Луганського ун-ту внутр. справ МВС України <i>Науково-теоретичний журнал</i>	Луганський ун-т внутр. справ МВС України <i>Луганськ</i>	Луганський ун-т внутр. справ МВС України	4 вип. на рік	0,5	Укр., рос.
19.	Вісник Національного ун-ту внутрішніх справ	Національний ун-т внутр. справ <i>Харків</i>	Національний ун-т внутр. справ	3 вип. на рік	1,0	Укр.
20.	Вісник Одеського інституту внутрішніх справ <i>Науковий збл</i>	Одеський ін-т внутр. справ, Одеська Національна юрид. академія <i>Одеса</i>	Одеський ін-т внутр. справ,	4 вип. на рік	0,5	Укр.
21.	Вісник прокуратури <i>Загальнодержавне фахове юридичне видання</i>	Генеральна прокуратура України, НЮА України імені Ярослава Мудрого, КНУ ім. Тараса Шевченка <i>Київ</i>	Видавництво «Юрінком Інтер» (1999, 2000) Вид-во «Істина» (з 2006 р.)	12 вип. на рік	10,2; 8,0	Укр.
22.	Вісник Української академії державного управління при Президенті України <i>Науковий збл</i>	УАДУ при Президенті України <i>Київ</i>	УАДУ при Президенті України		0,5	Укр.
23.	Вісник Центру комерційного права	Центр комерційного права <i>Київ</i>	Центр комерційного права	6 вип. на рік	1,0	Укр.
24.	Держава та право <i>Юридичний реферативний журнал</i>	Одеська національна юридична академія <i>Одеса</i>	Одеська національна юридична академія	1 вип. на рік	0,3	Укр., рос.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
25.	Держава та регіони <i>Науково-виробничий журнал</i> <i>Серія «Право»</i>	Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т державного та муніципального управління» <i>Запоріжжя</i>	Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т державного та муніципального управління»		0,3	Укр., рос.
26.	Державність <i>Всукраїнський громадсько-політичний журнал</i>	Стасюк М. І група науковців України <i>Київ</i>	Стасюк М. І група науковців України	4 вип. на рік	1,0	Укр.
27.	Економіка та право <i>Науковий збл</i>	НАН України, Ін-т економіко-правових досл. НАН України, Донецький нац. техн. ун-т, МОНУ <i>Донецьк</i>	Вид-во «Юго-Восток»	3 вип. на рік	0,3	Укр., рос.
28.	Економіка. Фінанси. Право.	АФ «Аналітику» за участю Академії муніципального управління <i>Київ</i>	НАВСУ та кафедра фінансів Ін-ту економіки, управл. та госп. права	12 вип. на рік	1,5	Укр., рос.
29.	Життя і право <i>Львівський правничий часопис</i>	Львівський ін-т внутр. справ при НАВСУ <i>Львів</i>	Львівський ін-т внутр. справ при НАВСУ		1,0	Укр.
30.	Журнал для керівника. Законодавство України <i>Юридичний журнал</i>	ПП «Юрек-Прес» <i>Київ</i>	ПП «Юрек-Прес»	12 вип. на рік	1,0	Укр., рос.
31.	Інтелектуальна власність <i>Науково-практичний журнал</i>	МОН України, Державний департамент інтелектуальної власності, НАНУ, Український інститут промислової власності <i>Київ</i>	ТОВ «Аспект 2003»			Укр.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
32.	Інформаційний вісник нотаріальної практики	Міністерство юстиції України <i>Київ</i>		3 вип. на рік	3,0	Укр.
33.	Мала енциклопедія нотаріуса <i>Науково-практичний журнал</i>	Юридично-видавниче приватне підприємство «Страйд» <i>Харків</i>	Юридично-видавниче приватне підприємство «Страйд»	12 вип. на рік		Укр.
34.	Міліція України <i>Інформаційний, популярний та науково-практичний ілюстрований журнал</i>	МВС, Державний спеціалізований комерційний ощадний банк України редакція ж-лу <i>Київ</i>	Редакція ж-лу	12 вип. на рік	1,0	Укр.
35.	Митна справа <i>Науково-аналітичний журнал</i>	Національна юрид. академія, ТзОВ «Митна газета» <i>Львів</i>	ТзОВ «Митна газета»	6 вип. на рік	0,5	Укр., рос.
36.	Митний брокер <i>Республіканський журнал</i>	ВД «Панорама» <i>Київ</i>	ВД «Панорама»	12 вип. на рік	3,2	Укр., рос.
37.	Науковий вісник Національної академії внутр. справ <i>Науково-теоретичний журнал</i>	Національна академія внутр. справ України <i>Харків</i>	Національна академія внутр. справ України	4 вип. на рік	0,5	Укр.
38.	Наше право <i>Науково-практичний журнал</i>	Нац. ун-т внутр. справ МВС України, Західно-регіональна асоц. клубів ЮНЕСКО <i>Харків</i>	Нац. ун-т внутр. справ МВС України	4 вип. на рік		Укр.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновок	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
39.	Нотар (Notar) <i>Інформаційний вісник</i>	Асоціація нотаріусів Львівщини <i>Львів</i>	Асоціація нотаріусів Львівщини		1,0	Укр.
40.	Нотаріат для вас	Українська нотаріальна палата <i>Київ</i>	Українська нотаріальна палата	6 вип. на рік	5,0	Укр.
41.	Офіційний вісник нормативних актів з фінансів, податків та бухгалтерського обліку України	М-во юстиції України, Інформаційне видавниче агентство «ІВА» <i>Ужгород</i>	Інформаційне видавниче агентство «ІВА»	52 вип. на рік	1,0	Укр.
42.	Підприємництво, господарство і право <i>Науково-практичний, господарсько-правовий журнал</i>	Спілка юристів України, Ін-т держави і права НАНУ ім. В. Корецького <i>Київ</i>	Ін-т держави і права НАНУ ім. В. Корецького	12 вип. на рік	1,0	Укр.
43.	Постанови Верховного Суду України та Вищого господарського суду України у господарських справах	Верховний Суд України, Вищий господарський Суд України <i>Київ</i>	Концерн «ВД "Ін Юре"»	12 вип. на рік	1,0	Укр.
44.	Права людини і громадянина: проблеми реалізації в Україні	Президія АПРН України <i>Київ</i>			2,2	Укр.
45.	Правничий часопис Донецького ун-ту <i>Науковий журнал</i>	Донецький державний ун-т <i>Донецьк</i>	Донецький державний ун-т	6 вип. на рік	0,5	укр.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновок	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
46.	Право військової сфери <i>Щомісячне інформаційно-аналітичне видання</i>	Видавництво «Азимут-Україна» <i>Київ</i>	Видавництво «Азимут-Україна»	12 вип. на рік	0,5	Укр.
47.	Право і безпека <i>Науковий журнал</i>	Націон. ун-т внутр. справ <i>Харків</i>	Націон. ун-т внутр. справ	6 вип. на рік		Укр. рос.
48.	Правова держава <i>Науковий журнал</i>	Одеський державний ун-т ім. І. І. Мечнікова <i>Одеса</i>	Одеський державний ун-т ім. І. І. Мечнікова	1 вип. на рік	0,3	Укр. рос.
49.	Право и практика	ООО Юридична компанія «Бест і К» <i>Київ</i>	ООО Юридична компанія «Бест і К»	36 вип. на рік	1,3, 1,7	Рос.
50.	Право України <i>Юридичний журнал</i>	Міністерство юстиції України <i>Київ</i>	Концерн ВД «Ін Юре»	12 вип. на рік	6,0	Укр.
51.	Правова інформатика <i>Науковий журнал</i>	Науково-дослідний центр правової інформатики АПРН України <i>Київ</i>	Науково-дослідний центр правової інформатики АПРН України	4 вип. на рік		Укр.
52.	Предприемательство, хазайство и право	Союз юристів України, Ін-т держави і права НАНУ ім. В. Корецького <i>Київ</i>	Ін-т держави і права НАНУ ім. В. Корецького	12 вип. на рік	0,3	Укр., рос.
53.	Проблеми правознавства та правової діяльності	Дон. ун-т внутр. справ при Донецькому національному ун-ті <i>Донецьк</i>	Дон. ун-т внутр. справ при Донецькому національному ун-ті		0,1	Укр.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновок	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
54.	Проблеми філософії права <i>Міжнародний часопис</i>	Інституту держави і права ім. В. Корецького НАНУ, Інститут філософії НАНУ <i>Київ</i>	Чернівецький нац. Ун-т ім. Ю. Федьковича, Юридичний факультет	4 вип. на рік	0,3	Укр.
55.	Рішення IX сесії	Київська міська рада ХХІІІ скликання <i>Київ</i>	Редакція газети «Хрещатик»	1 вип. на рік	0,3	Укр.
56.	Рішення Верховного Суду України	Верховний Суд України <i>Київ</i>	Концерн «ВД "Ін Юре"» Видавництво «Істина» (з 2005 р.)	2 вип. на рік	0,5	Укр.
57.	Соціальний захист: Інформаційний та науково-виробн. журнал	Мін-во праці та соціальної політики України, вид-во «Соцінформ» <i>Київ</i>	Мін-во праці та соціальної політики України, вид-во «Соцінформ»	12 вип. на рік	3,2	Укр.
58.	Судова апеляція Щоквартальний юридичний журнал	Апеляційний суд м. Києва, Ін-т держави і права ім. В.М.	Вид-во «Юридична думка»	4 вип. на рік	0,3	Укр.
59.	Теорія і практика інтелектуальної власності Науковий журнал	Науково-дослідний ін-т інтелектуальної власності АПРН України <i>Київ</i>	Науково-дослідний ін-т інтелектуальної власності АПРН України	6 вип. на рік		Укр.
60.	Українське право Науково-практичний часопис	Українська правнича фундація <i>Київ</i>	Українська правнича фундація	1 вип. на рік	1,0	Укр.

Продовження табл. В.1

№	Назва	Засновок	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
61.	Український судово-медичний вісник	М-во охорони здоров'я України, Головне бюро судово-медичної експертизи <i>Київ</i>	М-во охорони здоров'я України	2 вип. на рік	1,0	Укр.
62.	Український часопис міжнародного права	Юридична фірма «Проксен» <i>Київ</i>	Юридична фірма «Проксен»		1,0	Укр.
63.	Український часопис прав людини	Українська правнича фундація <i>Київ</i>	Українська правнича фундація	6 вип. на рік	2,0	Укр., англ.
64.	Український юрист Журнал сучасного правника	Видавництво «Юридична практика» <i>Київ</i>	Видавництво «Юридична практика»		8,5	Укр.
65.	Часопис Київського ун-ту права Український науково-теоретичний часопис	Ін-т держави і права Корецького; Київський ун-т права <i>Київ</i>	Ін-т держави і права Корецького; Київський ун-т права	4 вип. на рік	0,2	Укр.
66.	Человек и закон Обзор	МВС України <i>Київ</i>	МВС України	12 вип. на рік	10,0	Рос.
67.	Честь и закон Науково-практичний журнал	Головне управління внутрішніх військ МВС України <i>Київ</i>	Головне управління внутрішніх військ МВС України	4 вип. на рік	0,3	Укр.
68.	Юриспруденція: теорія і практика	Центр правових досліджень Фурси <i>Київ</i>	Центр правових досліджень Фурси, ФОП С. Я. Фурса <i>Київ</i>	12 вип. на рік <i>Патер. та електр. варіанти</i>		Укр.

Закінчення табл. В.1

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
69.	Юридична Україна <i>Правовий часопис</i>	Видавництво «Юрінком Інтер» <i>Київ</i>	Видавництво «Юрінком Інтер»	12 вип. на рік	3,5	Укр.
70.	Юридический вестник	Юридичний ін-т Одеського державного ун-ту ім. І. І. Мечнікова <i>Одеса</i>	Юридичний ін-т Одеського державного ун-ту ім. І. І. Мечнікова	4 вип. на рік	1,2	Укр., рос.
71.	Юридичний журнал	ТОВ «Юстініан» <i>Київ</i>	ТОВ «Юстініан»		4,5	Укр.
72.	Юридичний радник <i>Журнал юристів України</i>	Юридично-видавниче підприємство «Страйд» <i>Харків</i>	Юридично-видавниче підприємство «Страйд»	6 вип. на рік	2,9	укр.

Таблиця В.2.

Правничі газети

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
1.	Адвокатура <i>Всеукраїнська газета адвокатів</i>	ВД «Ін Юре» <i>Київ</i>	ВД «Ін Юре»	Що-декадно	5,0	Укр.
2.	Відомості міліції <i>Громадсько-правова газета</i>	Управління МВС України в Закарпатті <i>Ужгород</i>	Видавничо-поліграфічний центр «Літопис-Захід»	Що-тижнево	10,4	Укр.
3.	Дело и право <i>Регіональна газета</i>	АТ Прес-агентство «Дело и право» <i>Донецьк</i>	АТ Прес-агентство «Дело и право»	Двічі на місяць		Рос.
4.	Домашній адвокат <i>Всеукр. Додаток до газети «Діалог»</i>	Редакція газети «Діалог» <i>Київ</i>	Редакція газети «Діалог»	Що-місячно	17,6	Укр.

Продовження табл. В.2

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
5.	Закон і бізнес	ТОВ «Редакція газети «Закон і бізнес» <i>Київ</i>	ТОВ «Редакція газети «Закон і бізнес»	Що-тижнево	14,9	Укр.
6.	Закон і честь	Львівський ін-т внутр. справ при НАВС України <i>Львів</i>	Львівський ін-т внутр. справ при НАВС України	Що-місячно	1,0	Укр.
7.	Закон. Право. Свідомість. Порядок <i>Газета правоохоронних органів Рівненщини</i>	Управління МВС України в Рівненській області <i>Рівне</i>	Управління МВС України в Рівненській області	Двічі на місяць	4,3	Укр.
8.	Збірник поточного законодавства, нормативних актів, арбітражної та судової практики	ТОВ «Редакція газети «Закон і бізнес» <i>Київ</i>	ТОВ «Редакція газети «Закон і бізнес»	Що-тижнево	10,0	Укр.
9.	Земля. Власність і закон <i>Офіційне видання Першої Миколаївської товарної біржі</i>	Перша Миколаївська Земельна товарна біржа <i>Миколаїв</i>	Перша Миколаївська Земельна товарна біржа	Двічі на місяць	1,0	Укр.
10.	Іменем Закону <i>Громадсько-правовий тижневик</i>	Міністерство внутрішніх справ України		Що-тижнево	40,3	Укр.
11.	Кодекс <i>Щотижнева інформація правоохоронних органів</i>	Криворізьке міське управління Міністерства внутрішніх справ України	Криворізьке міське управління Міністерства внутрішніх справ України <i>Кривий Ріг</i>	Що-тижнево	1,0	Рос.

Продовження табл. В.2

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
12.	Криминал <i>Громадсько-правовий щотижневик</i>	ПП Курикалова Т. Н. <i>Дніпропетровськ</i>	ПП Курикалова Т. Н.	Що-тижнево	3,6	Рос.
13.	Криминальна хроніка <i>Всеукраїнська газета</i>	ТОВ «ТК «Альянс-С» <i>Київ</i>	ТОВ «ТК «Альянс-С»	Що-місячно	29,5	Рос.
14.	Криминальне обшрение	<i>Хмельницький</i>		Що-тижнево	11,0	Рос.
15.	Криминальне читиво <i>Хроніка скандальних і кримінальних новостей</i>	<i>Винница</i>		Що-місячно		Рос.
16.	Кримінальний репортер <i>Нова кривоїзька газета</i>	ПП С. В. Балабанов <i>Кривий Ріг</i>	ПП С. В. Балабанов	Що-тижнево	2,0	Укр.
17.	Кримінал. Обов'язок. Право <i>Обласна громадсько-правова газета</i>	Управління МВС України в Чернігівській області <i>Чернігів</i>	Управління МВС України в Чернігівській області	Що-місячно	4,0	Укр.
18.	Магістраль і правопорядок	Управління МВС України на Придніпровській залізниці <i>Дніпропетровськ</i>	Управління МВС України на Придніпровській залізниці	Двічі на місяць	2,5	Укр.
19.	Міліцейський вестник	Управління МВС України у Луганській області <i>Луганськ</i>	Управління МВС України у Луганській області	Що-тижнево	10,0	Рос.

Продовження табл. В.2

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
20.	Мир кримінала <i>Популярна газета</i>	ТОВ «Гермес-медіак» <i>Київ</i>	ТОВ «Гермес-медіак»	Що-місячно	19,3	Рос.
21.	Міліцейський вісник <i>Громадсько-правовий вісник</i>	Управління МВС України у Кіровоградській області <i>Кіровоград</i>	Управління МВС України у Кіровоградській області	Що-тижнево	1,0	Укр.
22.	Міліцейський кур'єр <i>Всеукраїнський часопис судових та правоохоронних органів</i>	Обласне управління внутрішніх справ у Львівській області <i>Львів</i>	Обласне управління внутрішніх справ у Львівській області	Що-тижнево	30,0	Укр., рос.
23.	Міліціонер Поділля	Управління МВС України у Хмельницькій області <i>Кам'янець-Подільський</i>	Управління МВС України у Хмельницькій області	Що-тижнево	3,5	Укр.
24.	Нація і держава	Конгрес українських націоналістів	Конгрес українських націоналістів		60,0	Укр.
25.	Наш кримінал	<i>Кривий Ріг</i>		Що-місячно	0,5	Рос.
26.	Наше правосуддя	Рада судів і територіального управління Державної судової адміністрації в Чернівецькій області <i>Чернівці</i>	Рада судів і територіального управління Державної судової адміністрації в Чернівецькій області		0,5	Укр.
27.	Нотаріат. Адвокатура. Суд	Центр правових досліджень Фурси (http://www.fursa.org/newspaper.php)	Центр правових досліджень Фурси	Інтернет-видання		Укр.

Продовження табл. В.2

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
28.	Право <i>Громадсько-політична газета</i>	<i>Кривий Ріг</i>			4,0	Рос.
29.	Право <i>Всеукраїнський тижневик</i>	Співка юристів України <i>Київ</i>	Співка юристів України	Щотижнево	27,5	Укр.
30.	Правова Миколаївщина <i>Миколаївська обласна правова газета</i>	Миколаївське обласне управління юстиції, обласне відділення Української нотаріальної палати, місцевий благодійний фонд «Правовий центр» <i>Миколаїв</i>	Миколаївське обласне управління юстиції, обласне відділення Української нотаріальної палати, місцевий благодійний фонд «Правовий центр»	Щомісячно	1,0	Укр., рос.
31.	Правозахисник України <i>Газета правозахисників і патріотів Вітчизни</i>	Партія Захисників Вітчизни, партія Правозахисту <i>Київ</i>	Партія Захисників Вітчизни, партія Правозахисту		10,0	Укр.
32.	Правозахист <i>Закарпатська правозахисна газета</i>	Закарпатська обласна організація Всеукр. об'єднання по захисту конституційних прав і свобод громадян України «Правозахист» <i>Ужгород</i>	Закарпатська обласна організація Всеукр. об'єднання по захисту конституційних прав і свобод громадян України «Правозахист»	Щотижнево	4,3	Укр., рос.
33.	Правопорядок	Управління у справах преси та інформації <i>Херсон</i>	Управління у справах преси та інформації	Щомісячно	2,0	Укр., рос.
34.	Президентський вісник <i>Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик</i>	Державне управління справами, ТОВ «Журнал «Президент»» <i>Київ</i>	ТОВ «Журнал «Президент»» <i>Київ</i>	Щотижнево	10,0	Укр.

Продовження табл. В.2

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
35.	Феміда <i>Обласний юридичний вісник</i>	Управління Пенсійного фонду в Ново заводському районі м. Чернігова	Управління Пенсійного фонду в Ново заводському районі м. Чернігова <i>Чернігів</i>	Щомісячно	2,0	Укр.
36.	Фінанси і право <i>Інформаційно-аналітичне</i>	Громадська організація «Вісті»	Громадська організація «Вісті» <i>Полтава</i>	Два рази на місяць	2,2	Укр.
37.	Юридическая консультація <i>Інформаційно-юридична газета</i>	Приватна науково-видавнича фірма «Рубеж» <i>Харків</i>	Приватна науково-видавнича фірма «Рубеж»	Два рази на місяць	1,5	Рос.
38.	Юридическая помощь	Приватне підприємство «Юридичне бюро» <i>Слов'янськ</i>	Приватне підприємство «Юридичне бюро»	Щотижнево	3,0	Рос.
39.	Юридическая практика <i>Щотижнева газета для юристів</i>	АТ В видавництво «Юридична практика» <i>Київ</i>	АТ В видавництво «Юридична практика»	Два рази на місяць	5,0	Рос.
40.	Юридический вестник <i>Информационно-правовая газета</i>	Головне управління юстиції Міністерства юстиції України <i>АР Крим</i>	Головне управління юстиції Міністерства юстиції України		1,0	Рос.
41.	Юридична газета	ТОВ «Юстінан» <i>Київ</i>	ТОВ «Юстінан»	Два рази на місяць		Укр.
42.	Юридична консультація	Редакційно-видавнича агенція «Поліс –центр» <i>Київ</i>	Редакційно-видавнича агенція «Поліс –центр»	Щомісячно	10,0	Укр.

Закінчення табл. В.2

№	Назва	Засновок	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
43.	Юридичний вісник України <i>Загальнонаціональний правовий тижневик</i>	Видавництво «Юрінком Інтер» <i>Київ</i>	Видавництво «Юрінком Інтер»	Щотижнево		укр.
44.	Юрист консуль тус <i>Інформаційно-довідкова газета</i>	Вид-во «Україна»	Вид-во «Україна» <i>Київ</i>	Щотижнево	40,0	укр.

Таблиця В.3.

Правничі збірники

Вид видання	Рік				
	1991	1992	1993	1994	1995
Однотомні та багатотомні Оригінальні	119112	107104	9587	110107	120110
Серія Перекладні	411	69	614	912	818
Всього	123	113	101	119	128

Продовження табл. В.3

№	Назва	Засновок	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
5.	Актуальні проблеми державного управління <i>Науковий збірник</i>	Харківський регіональний ін-т Укр. Академії держ. управл. При Президентові України <i>Харків</i>	Харківський регіональний ін-т Укр. Академії держ. управл. при Президентові України		0,3	Укр.
6.	Актуальні проблеми державного управління <i>Збірник наук. праць</i>	Дніпропетровський філіал Укр. академії держ. управл. при Президентові України <i>Дніпропетровськ</i>	Дніпропетровський філіал Укр. академії держ. управл. при Президентові України		0,3	Укр.
7.	Актуальні проблеми права: теорія і практика <i>Збірник наукових праць</i>	Міністрство освіти і науки України. Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля	Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля		0,2	Укр.
8.	Актуальні проблеми правознавства <i>Науковий збірник ЮІТАНГ</i>	Юридичний ін-т Тернопольської акад. нар. госп-ва <i>Тернопіль</i>	Юридичний ін-т Тернопольської акад. нар. госп-ва		0,3	Укр.
9.	Вісник Дніпропетровського ун-ту <i>Серія «Юридичні науки»</i>	Дніпропетровський національний ун-т <i>Дніпропетровськ</i>	Дніпропетровський національний ун-т		0,1	Укр., рос.
10.	Вісник Запорізького юридичного інституту	Запорізький юридичний ін-т МВС України <i>Запоріжжя</i>	Запорізький юридичний ін-т МВС України	4 вип. на рік	0,3	Укр.
11.	Вісник КНУ імені Тараса Шевченка <i>Сер: юридичні науки</i>	Київський Національний університет <i>Київ</i>	Київський Національний університет		0,5	Укр.

Продовження табл. В.3

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
12.	Вісник Львівського ін-ту внутр. справ при НАВСУ <i>Науково-теоретичний збірник</i>	Львівський ін-т внутр. справ при НАВСУ <i>Львів</i>	Львівський ін-т внутр. справ при НАВСУ	3 вип. на рік	0,3	Укр.
13.	Вісник Львівського ун-ту <i>Серія юридична</i>	ЛНУ ім. І. Франка <i>Львів</i>	ЛНУ ім. І. Франка		0,5	Укр.
14.	Вісник Хмельницького ін-ту регіонального управління та права <i>Збірник наукових праць</i>	ХІРУП <i>Хмельницький</i>	ХІРУП	4 вип. на рік	0,3	Укр.
15.	Держава і право <i>Збірник наукових праць</i>	Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України <i>Київ</i>	Вид-во „Юридична думка”		0,2	Укр.
16.	Державний вісник України <i>Збірник актів ВР, Президента та Каб. Міністерів</i>	Інформаційно-видавниче агентство «Лва» <i>Ужгород</i>	Інформаційно-видавниче агентство «Лва»	12 вип. на рік	1,0.	Укр.
17.	Збірник наукових праць <i>Серія: Право</i>	Харківський державний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди <i>Харків</i>	Харківський державний педаг. ун-т ім. Г. С. Сковороди		0,3	Укр.
18.	Збірник наукових праць Інституту законодавства ВРУ	Інститут законодавства ВРУ <i>Київ</i>	Інститут законодавства ВРУ			Укр.

Продовження табл. В.3

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
19.	Збірник наукових праць професорсько-викладацького складу кафедр правових дисциплін	Міжнародний ін-т лінгвістики і права	Міжнародний ін-т лінгвістики і права <i>Київ</i>		0,3	Укр.
20.	Збірник наукових праць Харківського центру вивчення організованої злочинності спільно з Американським ун-том у Вашингтоні	Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого <i>Харків</i>	Харківський центр вивчення організованої злочинності при НЮАУ ім. Я. Мудрого		0,3	Рос., укр.
21.	Збірник урядових нормативних актів України	Державне спеціалізоване вид-во «Україна» <i>Київ</i>	Державне спеціалізоване вид-во «Україна»	36 вип. на рік	1,0 пр.	Укр., рос.
22.	Криміналістичний вісник <i>Науково-практичний збірник</i>	Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр М-ва внутр. Справ України <i>Київ</i>	Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр М-ва внутр. Справ України		0,3	Укр., рос.
23.	Науковий вісник Дніпропетровського юрид. ін-ту МВС України <i>Збірник наукових праць</i>	Дніпропетровський юрид. ін-т МВС України <i>Дніпропетровськ</i>	Дніпропетровський юрид. ін-т МВС України		0,3	Укр., рос.
24.	Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту <i>Серія “Право”</i>	Ужгородський національний університет <i>Ужгород</i>	Ужгородський національний університет			Укр.

Продовження табл. В.3

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
25.	Науковий вісник Чернівецького ун-ту <i>Збірник наукових праць. Серія "Правознавство"</i>	Чернівецький ун-т ім. Ю. Федьковича <i>Чернівці</i>	Вид-во «Рута» при ун-ті ім. Ю. Федьковича		0,3; 1,0	Укр.
26.	Науковий вісник юрид. академії МВС України <i>Збірник наукових праць</i>	Юридична академія МВС України <i>Дніпропетровськ</i>	Юридична академія МВС України		0,3	Укр., рос.
27.	Наукові записки національного ун-ту "Києво-Могилянська академія" <i>Правничі науки</i>	Києво-Могилянська академія <i>Київ</i>	Києво-Могилянська академія			Укр.
28.	Наукові праці Одеської національної юридичної академії	Одеська національна юридична академія <i>Одеса</i>	Одеська національна юридична академія			Укр.
29.	Питання боротьби зі злочинністю <i>Збірник наукових праць</i>	АПРН України <i>Харків</i>	Ін-т вивчення проблем злочинності АПРН України		1,0	Укр.
30.	Правова держава <i>Щорічник наукових праць</i>	Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького	Вид-во „Юридична думка”	1 вип. на рік	0,7	Укр.
31.	Приватне право і підприємництво <i>Збірник наукових праць</i>	Науково-навчальне об'єднання "Академкомплекс", НДІ приватного права і підприємництва АПРН України <i>Київ</i>	НДІ приватного права і підприємництва АПРН України	1 вип. на рік		Укр.

Закінчення табл. В.3

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
32.	Проблеми законності <i>Республіканський міжвідомчий науковий збірник</i>	Національна на юрид. академія України ім. Я. Мудрого <i>Харків</i>	Національна юрид. академія України ім. Я. Мудрого		0,3	Укр., рос.
33.	Проблеми правознавства та право-охоронної діяльності <i>Збірник наукових статей</i>	Донецький ін-т внутрішніх справ при Донецькому держ. ун-ті <i>Донецьк</i>	Донецький ін-т внутрішніх справ при Донецькому держ. ун-ті		0,2	Укр.
34.	Теорія та практика судової експертизи та криміналістики <i>Збірник</i>	Харківський НДІ судових експертиз ім. М. С. Бокаріуса, НЮА ім. Я. Мудрого <i>Харків</i>	НЮА ім. Я. Мудрого		0,3	Укр.

Таблиця В.4.

Правничі бюлетені

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
1.	Авторське право і суміжні права <i>Офіційний бюлетень</i>	Міністерство освіти і науки України <i>Київ</i>			1,0	Укр.
2.	Бізнес: законодавство та практика <i>Бюлетень</i>	Інформаційно-консультативний центр «Інформ-Київ» <i>Київ</i>	Інформаційно-консультативний центр «Інформ-Київ»	20 вип. на рік	1,0	Укр., рос.
3.	Бюлетень Верховної Ради України	Верховна Рада України <i>Київ</i>	Верховна Рада України	Щотижнево		Укр.

Продовження табл. В.4

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
4.	Бюлетень законодавства і юридичної практики України <i>Збірник офіційних нормативних актів</i>	Юрінком Інтер <i>Київ</i>	Юрінком Інтер	12 вип. на рік	6,5; 9,0	Укр.
5.	Бюлетень Міністерства Юстиції України	Видання Міністерства Юстиції <i>Київ</i>	Виготовляє вид-во «Логос»	4 вип. на рік	1,2; 1,5	Укр.
6.	Бюлетень національної служби посередництва і примирення <i>Офіційне нормативне виробничо-практичне науково-інформаційне видання</i>	Національна служба посередництва і примирення <i>Київ</i>	Національна служба посередництва і примирення			Укр.
7.	Бюлетень систематизації законодавства України	Український інформаційно-правовий центр <i>Київ</i>	Український інформаційно-правовий центр	12 вип. на рік		Укр.
8.	Відкритий світ <i>Бюлетень міжнародного фонду «Відродження» напрямку «Право»</i>	Міжнародний фонд «Відродження» напрямку «Право» <i>Київ</i>	Міжнародний фонд «Відродження» напрямку «Право»		1,5	Укр.
9.	Відомості Верховної Ради України <i>Офіційний нормативний бюлетень</i>	ВР України <i>Київ</i>	Парламентське видавництво	52 вип. на рік		Укр., рос.
10.	Офіційний вісник України <i>Інформаційний бюлетень</i>	М-во юстиції України, Головне державне об'єднання правової ін-ції та пропаганди правових знань <i>Київ</i>	М-во юстиції України	52 вип. на рік	4,0; 5,0	Укр. (ел. та др. вар.)

Закінчення табл. В.4

№	Назва	Засновник	Видавець	Періодичність	Наклад, тис. пр.	Мова
11.	Офіційний вестник України <i>Інформаційний бюлетень, дайджест</i>	М-во юстиції України, Головне державне об'єднання правової ін-ції та пропаганди правових знань <i>Київ</i>	М-во юстиції України	12 вип. на рік		Рос. (в ел. вар.)
12.	Права людини <i>Інформаційний бюлетень</i>	Харківська правозахисна група <i>Харків</i>	Харківська правозахисна група	35 вип. на рік	0,4; 0,9	Укр.
13.	Правничі вісті <i>Бюлетень</i>	Українська правнича фундація <i>Київ</i>	Українська правнича фундація		1,0	Укр., англ.
14.	Правове регулювання господарської діяльності підприємств та організації <i>Інформаційно-довідковий бюлетень</i>	Інформаційно-консультативний центр «Інформ-Київ» <i>Київ</i>	Інформаційно-консультативний центр «Інформ-Київ»		0,5	Укр.
15.	Проблеми пенітенціарної теорії і практики: Бюлетень	Київський ін-т внутр. справ <i>Київ</i>	МП «Леся»	1 вип. на рік	0,4	Укр.
16.	Твоє право <i>Бюлетень</i>	Коаліція громадських організацій «Партнерство за прозоре суспільство»	Коаліція громадських організацій «Партнерство за прозоре суспільство» <i>Київ</i>		2,0	Укр.
17.	Експрес-аналіз законодавчих і нормативних актів <i>Інформаційний бюлетень</i>	Центр економ. дослідвань і управленческого консультування <i>Харків</i>	Центр економ. дослідвань і управленческого консультування	52 вип. на рік	1,0	Рос.

Наукове видання

Женченко Марина Іванівна

**ВИДАВНИЧА КУЛЬТУРА
УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВНИЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Монографія

Видається в авторській редакції

Художнє оформлення *Ігоря Женченко*
Комп'ютерна верстка *Марини Женченко*

Підписано до друку 20.01.2012 р. Формат 60x84/16.
Ум.-друк. арк. 15,81. Обл.-вид. арк. 15,6. Наклад 300 пр.

ТОВ «Видавництво "Жнець"»
04215, м. Київ, просп. Свободи 17, к. 55
Тел.: (044) 433-99-57
E-mail: zhpec@ukr.net
Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 1813
від 26.05.2004 р.

Віддруковано в Ex-print
м. Київ, вул. Білоруська, 28, оф. 24-а.
Тел. 502-62-67